

Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης

ΠΜΣ: «Νομικός Πολιτισμός»

Διπλωματική Εργασία, με τίτλο:

«Ευθύνη από την Επιταγή»

A.M.: 01247112M016

Επιμέλεια: Μεσσήνη- Κατσαΐτη Αντωνία- Μαρία

Επιτροπή: Ανδρομάχη Μαρκαντωνάτου- Σκαλτσά, Παναγιώτης Κουρνούτος, Βόγκλης
Ελευθέριος(επιβλέπων)

Ακαδημαϊκό Έτος: 2014-2015

तेजस्वि नावधीतमस्तु मा विद्विषावहे

(“Είθε να είναι η σπουδή μας διαφωτιστική και να μην προκαλεί σε εμάς την εχθρότητα.”.Upanishads)

Συντομογραφίες:

ΑΚ: Αστικός Κώδικας

ΑΠ: Άρειος Πάγος

Αρμ: {Περιοδικό} Αρμενόπουλος, μηνιαία νομική επιθεώρησις. Δημοσίευση από: Δικηγορικός Σύλλογος Θεσσαλονίκης.

Βλ: Βλέπε.

ΔΕΕ: {Περιοδικό} Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιρειών, μηνιαία έκδοση νομοθεσίας, μελέτης και νομολογίας, εμπορικού, οικονομικού, εργατικού και φορολογικού δικαίου. Δημοσίευση από: Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

ΔΦΝ: {Περιοδικό} Δελτίον Φορολογικής νομοθεσίας, δεκαπενθήμερος επιθεώρησις Φορολογικού Δικαίου. Δημοσίευση από: χ.ο. ,Αθήνα.

ΕΕΝ: {Περιοδικό} Εφημερίς Ελλήνων Νομικών, εβδομαδιαία δικαστική εφημερίς. Δημοσίευση από: Ι. Ζαχαρόπουλος, Αθήνα.

ΕΛΛΔνη: {Περιοδικό} Ελληνική Δικαιοσύνη, Νομικό Περιοδικό (άλλως Ε.Δ. ή και Δνη). Δημοσίευση από: Σάκκουλας ,Αθήνα, Θεσσαλονίκη.

ΕΕμπΔ: {Περιοδικό} Επιθεώρησις του Εμπορικού Δικαίου, εκδιδόμενη ανά τρίμηνον. Δημοσίευση από: χ.ο. Αθήνα.

ΕπισκΕΔ: {Περιοδικό} Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου, τριμηνιαία έκδοση της μακεδονικής ενόσεως εμπορικού δικαίου. Δημοσίευση από: Σάκκουλας ,Θεσσαλονίκη.

ΕμπΝ: Εμπορικός Νόμος.

ΕΤραξΧρΔ: {Περιοδικό} Επιθεώρηση τραπεζικού-αξιογραφικού, χρηματιστηριακού δικαίου. Δημοσίευση από: JuS Θεσσαλονίκη.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ: {Περιοδικό} Εταιρική δράση- φορολογία-λογιστική- εργατικά-ασφαλιστικά. Δημοσίευση από: Νομική Βιβλιοθήκη (2005 έως και σήμερα).

Ιόνιος Επιθεώρηση του Δικαίου: {Περιοδικό} Δημοσίευση από: Δικηγορικός Σύλλογος Κέρκυρας.

κ.α.: και άλλες, και άλλα.

κλπ: και τα λοιπά.

ΚπολΔ: Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας.

Ν: Νόμος.

ΝοΒ: {Περιοδικό} Νομικό Βήμα, δεκαπενθήμερος νομική εφημερίς. Δημοσίευση από: Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών.

ΝΔ: Νομοθετικό Διάταγμα.

ΝΠΔΔ: Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου.

ΠΔ: Προεδρικό Διάταγμα.

ΠειρΝομ: {Περιοδικό} Πειραϊκή Νομολογία: τριμηνιαία επιθεώρηση του δικαίου των συναλλαγών. Δημοσίευση από: Δικηγορικός Σύλλογος Πειραιώς.

ΠοινΔικ: {Περιοδικό} Ποινική Δικαιοσύνη: νομοθεσία και νομολογία, θεωρία και πράξη. Δημοσίευση από: Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

Πλογ: {Περιοδικό} Ποινικός Λόγος: διμηνιαία επιθεώρηση ποινικών και εγκληματολογικών επιστημών. Δημοσίευση από: Α. Σάκκουλας, Αθήνα

ΠοινΧρ: {Περιοδικό} Ποινικά Χρονικά. Δημοσίευση από: Αφοί Σάκκουλα, Αθήνα.

ΠοινΚ: Ποινικός Κώδικας.

πχ: παραδείγματος χάριν.

ΧρηΔικ: {Περιοδικό} Χρηματοπιστωτικό Δίκαιο: τετραμηνιαία έκδοση νομοθεσίας, μελετών και νομολογίας της Ελληνικής Εταιρείας Τραπεζικού Δικαίου και Δικαίου της Κεφαλαιαγοράς. Δημοσίευση από: Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα.

***:** ο αστερίσκος χρησιμοποιείται, ως άνω τελεία, στην εργασία μας.

Περιεχόμενα Εργασίας:

Πρόλογος..... 8-9

Α' Μέρος- Εισαγωγή:

1.)ΣΥΝΤΟΜΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΑ ΑΞΙΟΓΡΑΦΑ: Έννοια, Εννοιολογικά στοιχεία και Διέπουσες αρχές , Είδη..... 10-17

1.2.) Η θέση της επιταγής στα αξιόγραφα.....17

2) Η ΕΠΙΤΑΓΗ

2.1)Ιστορική και Νομοθετική Εξέλιξη και Οικονομική Σημασία..... 18-21

2.2.)Το Δίκαιο της Επιταγής: Έννοια και σχέση με το Αστικό Δίκαιο..... 21-22

2.3.) Έννοια επιταγής και Προϋποθέσεις Έκδοσης..... 22-23

2.4.)Είδη Επιταγής και Τρόποι Μεταβίβασης..... 23- 24

2.5.) Έκδοση Επιταγής..... 24- 25

2.6.)Ατελής, Άκυρη και Λευκή Επιταγή..... 25-26

2.7.)Μεταχρονολογημένη Επιταγή..... 26

2.8.) Επιταγή ευκολίας..... 27-28

2.9.) Καταπιστευτική Επιταγή..... 28

2.10.) Ανάκληση Επιταγής..... 28

2.11.) Ρήτρες στην επιταγή..... 28-29

2.12.)Περισσότερα Αντίτυπα και Αλλοιώσεις..... 29- 30

2.13.)Εμφάνιση και Πληρωμή Επιταγής..... 30- 31

3.) ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΣΤΟ ΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΤΑΓΗ

3.1) Η Νομική Έννοια της Ευθύνης και τα διάφορα είδη της 32- 35

3.2) Περί της Ευθύνης που απορρέει από την Επιταγή (Γενικότερα περί της ευθύνης των υπογραφέων) και περί των ειδών αυτής..... 35- 39

3.3.) Τα πρόσωπα που μετέχουν στην επιταγή..... 39

Β' Μέρος- Ευθύνη από την επιταγή:

4.) ΕΥΘΥΝΗ ΠΛΗΡΩΤΗ ΕΠΙΤΑΓΗΣ

4.1)Εισαγωγικά περί της ευθύνης του πληρωτή και περί της σύμβασης επιταγής.....40-41

4.2)Συμβατική ευθύνη και αδικοπρακτική ευθύνη πληρωτή απέναντι στον πελάτη της..... 41- 44

4.3)Αδικοπρακτική ευθύνη Πληρωτή απέναντι στον κομιστή και σε τρίτο πρόσωπο. Το ζήτημα της συμβατικής ευθύνης απέναντι στον κομιστή της επιταγής στην τραπεζική επιταγή: Η απόφαση του Εφετείου Λάρισας 32/2014..... 44- 50

5) ΕΥΘΥΝΗ ΕΚΔΟΤΗ ΕΠΙΤΑΓΗΣ

5.1)Εισαγωγικά περί της ευθύνης του εκδότη..... 51

5.2.)Η ΠΟΙΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΗ ΑΚΑΛΥΠΤΗΣ ΕΠΙΤΑΓΗΣ

5.2.3.) Η έννοια της έγκλησης.....51-52

5.2.4.) Τα στοιχεία του ιδιώνυμου και τυπικού εγκλήματος της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής.....	52-55
5.2.5.) Δικαιούχος άσκησης έγκλησης: Οι αλλαγές στο άρθρο 79.....	55- 58
5.2.6.) Περιπτώσεις εξάλειψης του αξιοποίνου και απαλλαγής εκδότη από την ποινική του ευθύνη : Λόγοι άρσεως του καταλογισμού, του αδίκου και η ανωτέρα βία.....	58- 62
5.2.7.) Ιδιαίτερες περιπτώσεις, σχετικά με την ποινική ευθύνη του εκδότη.....	62- 70
5.2.7.1.) Η περίπτωση της πτώχευσης του εκδότη ακάλυπτης επιταγής.....	62 -66
5.2.7.2.) Έκδοση Ακάλυπτης επιταγής κατά συναυτουργία ,η αντιπροσώπευση κατά την έκδοση επιταγής και το ζήτημα της έμμεσης αυτουργίας.....	66- 68
5.2.7.3.) Η περίπτωση της πλαστογράφησης: Ευθύνη πλαστογράφου. Η συμπλήρωση λευκής επιταγής, κατά παράβαση συμφωνιών, αποτελεί πλαστογραφία;.....	68-70

5.3.) Η ΑΣΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΗ ΑΚΑΛΥΠΤΗΣ ΕΠΙΤΑΓΗΣ

5.3.1.) Εισαγωγικά.....	71
5.3.2.) Σχέση μεταξύ ποινικού και αστικού αδικήματος.....	72-73
5.3.3.) Η Δικαιοπρακτική και η Αδικοπρακτική ευθύνη ,στην επιταγή: Συρροή Νομίμων βάσεων της Αξίωσης ή συρροή αξιώσεων;.....	73- 75

5.4.) ΑΔΙΚΟΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΕΚΔΟΤΗ

5.4.1.) Τα στοιχεία του αδικήματος της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής.....	74-75
5.4.2.) Τρόποι ελευθέρωσης και απαλλαγής του εκδότη από την υποχρέωση πληρωμής και ο επιμερισμός της ευθύνης του : Οι ενστάσεις και οι αρνήσεις βάσεως αγωγής του εκδότη και η ανυπαρξία και τα ελαττώματα στην αιτία (η αιτία στο αστικό αδίκημα).....	75-85
5.4.2.1.) Γενικότερα η αιτία στο αστικό και στο ποινικό αδίκημα και τα διάφορα είδη ενστάσεων στην επιταγή. Η ένσταση Ανύπαρκτης, ελαττωματικής αιτίας σε περίπτωση αντισυμβατικής συμπλήρωσης λευκής επιταγής.....	75-78
5.4.2.2.) Επιμερισμός της Ευθύνης του Εκδότη: Συντρέχον πταίσμα(ένσταση συντρέχοντος πταίσματος).....	78-79
5.4.2.3.) Ένσταση ότι η Επιταγή ήταν Ευκολίας.....	79- 81
5.4.2.4.) Ένσταση Πρόωρης εμφάνισης μεταχρονολογημένης επιταγής.....	82
5.4.2.5.) Ένσταση καταβολής.....	82-83
5.4.2.6.) Ισχυρισμός εκ μέρους του εκδότη περί μη πρόκλησης ζημίας στον κομιστή ,ως άρνηση βάσεως της αγωγής αποζημιώσεως.....	83
5.4.2.7.) Ένσταση αναστροφής της πωλήσεως και περί της ένστασης αχρεωστήτου.....	83- 85
5.4.3.) Η αστική ευθύνη από έκδοση ακάλυπτης επιταγής του Νομικού προσώπου(Ο.Ε. , Ε.Ε και ΑΕ) και του Εκπροσώπου του.....	85- 88
5.4.4.) Το παράνομο και η Υπαιτιότητα στο Αστικό αδίκημα έκδοσης ακάλυπτης επιταγής. Η ζημία και το ποσόν της αποζημίωσης.....	89-91
5.4.5.) Αιτιώδης συνάφεια	91
5.4.6.) Δικαιούχοι Αποζημιώσεως και υπόχρεοι σε αποζημίωση.....	91-93

5.4.7.)Παραγραφή της αξίωσης.....	93
-----------------------------------	----

5.5.) ΔΙΚΑΙΟΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΕΚΔΟΤΗ

5.5.1.)Περί Αναγωγής: Είδη, έννοια αναγωγής , προϋποθέσεις άσκησης και εξαιρέσεις.....	94-96
5.5.2.)Απέναντι σε ποιους και πως ευθύνεται ο εκδότης της ακάλυπτης επιταγής, με βάση το άρθρο 40 Ν. 5960/1933; Οι δικαιούχοι και οι απαιτήσεις τους.....	96-97
5.5.3.)Αναγωγή προς απόδοση και η ευθύνη απέναντι στον πληρώσαντα οπισθογράφο.....	97-99
5.5.4.)Η αξίωση αδικαιολόγητου πλουτισμού του άρθρου 60 του Ν 5960/1933. Χαρακτήρας- προϋποθέσεις αγωγής- ευθύνη εκδότη ακάλυπτης επιταγής.....	99-101
5.5.5.)Αγωγές αδικαιολόγητου πλουτισμού των άρθρων 67 και 68.....	101-102

6.) ΕΥΘΥΝΗ ΟΠΙΣΘΟΓΡΑΦΟΥ ΕΠΙΤΑΓΗΣ

6.1.)Έννοια Οπισθογράφησης, χαρακτήρας ευθύνης οπισθογράφου επιταγής, εγγυητικό αποτέλεσμα οπισθογράφησης ,απαλλακτικές ρήτρες και γενικά περί της οπισθογράφησης στην επιταγή.....	103-105
6.2.)Η οπισθογράφηση λόγω πληρεξουσιότητας.....	105-107
6.3.)Η εν λευκώ οπισθογράφηση.....	107
6.4.)Η μετοπισθογράφηση(ή όψιμη οπισθογράφηση) της επιταγής.....	107-108
6.5.)Η αχρονολόγητη οπισθογράφηση.....	108-109
6.6.)Ενεχυρική Οπισθογράφηση.....	109-110

7.) Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΤΡΙΤΕΓΓΥΗΤΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΑΓΗΣ

7.1.)Το θέμα της Τριτεγγύησης στην διάσκεψη της Γενεύης και στο Συνέδριο της Χάγης, περί του Τριτεγγυητή επιταγής, τυπικά στοιχεία τριτεγγύησης.....	111-112
7.2.)Ευθύνη Τριτεγγυητή.....	112-114
7.3.) Ενστάσεις Τριτεγγυητή.....	114

Επίλογος.....	115-119
----------------------	----------------

Βιβλιογραφία.....	120-132
--------------------------	----------------

Πρόλογος

Σε αυτήν την εργασία σκοπό μας έχουμε να παρουσιάσουμε και να ασχοληθούμε ,όσο γίνεται πιο συστηματικά ,στα πλαίσια μιας εργασίας τέτοιου είδους, με τα διάφορα είδη της ευθύνης εξ επιταγής. Πρέπει να γίνει κατανοητό εξ αρχής ότι δεν περιοριζόμαστε αυστηρά στην παρουσίαση της αξιολογικής ευθύνης, που απορρέει από την επιταγή, αλλά ασχολούμαστε και με την συμβατική και αδικοπρακτική ευθύνη του Πληρωτή απέναντι στον πελάτη του(εξωαξιολογική ευθύνη), αλλά και απέναντι στον κομιστή της επιταγής. Προκειμένου να επιτευχθεί ο σκοπός μας, ακολουθούμε μια πολύ συγκεκριμένη μέθοδο. Πιο συγκεκριμένα, η μέθοδος σκέψης μας σε αυτήν την εργασία είναι η εξής: διαρκής μετάβαση από το γενικότερο στο ειδικότερο.

Ξεκινώντας από τα αξιόγραφα(αφετηρία της οδού της σκέψης μας), την μεγάλη κατηγορία στην οποία ανήκει και η επιταγή, εντοπίζουμε την θέση της επιταγής σε αυτήν την κατηγορία εγγράφων αποδεικτικών χρέους, και έπειτα προχωρούμε στην συστηματική, αλλά σύντομη παρουσίαση θεμάτων ,σχετικών με την επιταγή. Σε επόμενη φάση, αναλύουμε την έννοια της ευθύνης και συνεχίζουμε με το ειδικότερο ζήτημα της ευθύνης, την οποία υπέχουν οι υπογραφείς της επιταγής, δηλαδή με τις δύο αρχές, που καθιερώνει ο Ν. 5960/1933, αναφορικά με την ευθύνη, που απορρέει από την υπογραφή μίας επιταγής. Το σημείο αυτό της εργασίας μας έχει ιδιαίτερη βαρύτητα: αποτελεί συνδυασμό κρίκο, ενώνει τις ήδη αναλυθείσες έννοιες της επιταγής και της ευθύνης και μας δίνει μια γενικότερη εικόνα περί του είδους της ευθύνης των υπογραφέων της «εις διαταγήν» επιταγής. Στην συνέχεια ,στην μεταβατική παράγραφο, που χρησιμοποιούμε μετά την ανάλυση του άρθρου 40 και 44 του Ν. 5960/1933 περί της ευθύνης των υπογραφέων της επιταγής, παραθέτουμε μερικές πληροφορίες ,σχετικά με τα πρόσωπα που μπορούν να μετέχουν στην επιταγή, προτού να αναλύσουμε το είδος της ευθύνης εκάστης ιδιότητας, με την οποία μετέχουν οι υπογραφείς στην επιταγή. Ύστερα από όλα αυτά, κρίνουμε ορθό να ασχοληθούμε με το κυρίως θέμα της εργασίας μας: την ευθύνη από την επιταγή. Πρωτίστως, αναφερόμαστε στην ευθύνη του Πληρωτή, η οποία, αν και εξωαξιολογική, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, ιδίως ,στις μέρες μας, που εκδόθηκε μια ιδιαίτερα άξια συζήτησης απόφαση του Εφετείου Λάρισας, με την οποία ασχολούμαστε αναλυτικά. Έπειτα, αφού διακρίνουμε τα είδη της ευθύνης του εκδότη, σε τρεις μεγάλες κατηγορίες: ποινική, αδικοπρακτική και συμβατική, αναλύουμε το κάθε είδος ευθύνης με την σειρά ,που παραθέσαμε. Προκειμένου να εξασφαλιστεί η καλύτερη δυνατή συνοχή του κειμένου μας αναλύουμε την αδικοπρακτική ευθύνη μετά την ποινική ευθύνη του εκδότη, διότι ,όπως και θα διαπιστώσουμε, σχετίζεται άμεσα με αυτήν. Αφού ολοκληρώσουμε την ανάλυση και της δικαιοπρακτικής ευθύνης του εκδότη, συνεχίζουμε με την ευθύνη του οπισθογράφου και ολοκληρώνουμε την προσπάθεια μας με την παρουσίαση της ευθύνης του τριτεγγυητή. Τέλος, εκφράζουμε τους προβληματισμούς μας και κάνουμε μερικές προτάσεις, τις οποίες θεωρούμε αναγκαίες, τόσο για την εξυγίανση

και διευκόλυνση της συναλλακτικής ζωής ,όσο και για την αποσυμφόρηση των δικαστηρίων από υποθέσεις.

01/03/2015

1. ΣΥΝΤΟΜΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΑ ΑΞΙΟΓΡΑΦΑ: Έννοια , Εννοιολογικά στοιχεία και Διέπουσες Αρχές, Είδη

- Έννοια, Εννοιολογικά Στοιχεία και Διέπουσες Αρχές

Αν και διάφορα ελληνικά νομοθετικά κείμενα αναφέρονται στην έννοια «αξιογραφα», ωστόσο κανένα από αυτά δεν ορίζει αυτήν. Αυτή η έλλειψη στην ελληνική νομοθεσία¹ αποτελεί τη πρώτη μας δυσκολία στην προσπάθειά μας να κατανοήσουμε τη φύση των αξιογράφων. Πέραν αυτής, όμως, της δυσκολίας που αντιμετωπίζει κανείς στην έρευνα του επί των αξιογράφων, παρατηρεί συνάμα ότι στην ελληνική νομοθεσία συνηθίζεται η χρήση και άλλων πολλών όρων ,με περίπου παρόμοια έννοια, όπως: «χρηματογράφα», «χρεόγραφα»², «δικαιόγραφα», «πιστωτικοί τίτλοι»³, «κινητές αξίες», «τίτλου»⁴, «τίτλοι παραστατικοί αξίας»⁵ και απλώς «χαρτιά»⁶. Κατά μια άποψη ,το ζήτημα της διάπλασης ενός γενικού ορισμού από την επιστήμη, που θα καλύπτει κάθε μορφή αξιογράφου, μοιάζει «εγχείρημα με περιορισμένη σημασία⁷ που εντοπίζεται ιδίως στη διάκριση των αξιογράφων από άλλα έγγραφα».⁸

Παρόλα αυτά, έχει δοθεί μια έννοια των αξιογράφων από την Υποεπιτροπή Underwriters, το Νοέμβριο του 2006. Συγκεκριμένα, στο λεξικό των χρηματοοικονομικών όρων⁹ της εν λόγω επιτροπής τα αξιογραφα νοούνται ως: « αποδεικτικά χρέους ή κυριότητας, τα οποία εκδίδονται από εκείνους τους επιχειρηματικούς οργανισμούς, δημόσιους ή /και ιδιωτικούς οι οποίοι επιθυμούν να

¹ Το ίδιο κενό παρατηρείται και σε νομοθεσίες χωρών του εξωτερικού , όπου τα σχετικά με τα αξιογραφα νομοθετικά θέματα είναι περισσότερο συστηματοποιημένα.

² Άρθρο 947 ΚΠολΔ (Αναφέρεται στα Ανώνυμα Χρεόγραφα), και ΑΚ 830,835, 888.

³ Άρθρο 635 ΚΠολΔ. Ο συγκεκριμένος όρος χρησιμοποιείται αρκετά από τη νομολογία.

⁴ Άρθρο 635 ΚΠολΔ και Ν. 5960/1933 περί επιταγής Άρθρο 1 και 2.

⁵ Άρθρα 164,165 και 166 ΚΠολΔ

⁶ Γεώργιος Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑΚΗΣ, «Εισαγωγή στο Δίκαιο των Αξιογράφων :Συναλλαγματική ,Επιταγή , Αξιογραφα και Λοιπά Αξιογραφα», Αθήνα, 2008, σελ. 7.

⁷ Κατά την Αλίκη ΚΙΑΝΤΟΥ ΠΑΜΠΟΥΚΗ, «Δίκαιο Αξιογράφων :Εισαγωγή- Θεωρία των αξιογράφων - Συναλλαγματική – Γραμμάτιο Εις Διαταγή», 5^η έκδοση, Θεσσαλονίκη, 1997, σελ.12, η διάκριση των εγγράφων σε τέσσερις κατηγορίες (Αποδεικτικά, Συστατικά, Νομιμοποιητικά έγγραφα και αξιογραφα) «ενώ είναι θεωρητικά σαφές ,στην πράξη δεν είναι απόλυτη. Πραγματικά, ένα έγγραφο μπορεί να ανήκει συγχρόνως σε περισσότερες από τις κατηγορίες αυτές. Αρκεί, χαρακτηριστικά, να αναφερθεί ότι τα αξιογραφα μπορούν να επιτελούν και τις τρεις άλλες λειτουργίες ,να είναι δηλαδή συγχρόνως και αποδεικτικά και συστατικά και απλά έγγραφα νομιμοποιήσεως.»

⁸ Νικόλαος Κ. ΡΟΚΑΣ, «Αξιογραφα», β' έκδοση, Αθήνα , 2012, σελ 4. Πιο αναλυτικά, άλλα έγγραφα από τα οποία διαφέρουν τα αξιογραφα είναι: **Τα Αποδεικτικά Έγγραφα** (πχ εξοφλητική απόδειξη, ναυλοσύμφωνο, ασφαλιστήριο), **τα συστατικά έγγραφα** (πχ το συμβολαιογραφικό έγγραφο πώλησης ακινήτου, η διαθήκη, η εγγύηση) και **τα νομιμοποιητικά έγγραφα** (πχ ονομαστικά εισιτήρια, η εξοφλητική απόδειξη) Συνοπτικά ,αναφέρουμε ότι στα συστατικά το έγγραφο είναι απαραίτητος τύπος για τη σύσταση δικαιώματος και όχι για την άσκηση του(κατοχή εγγράφου). Στα νομιμοποιητικά ο κομιστής του εγγράφου νομιμοποιείται τυπικά και ο οφειλέτης μπορεί να εκπληρώσει τη παροχή, χωρίς να εξετάσει αν όντως ο κομιστής νομιμοποιείται και ουσιαστικά. Πάντως, με μόνη την επίδειξη του εγγράφου δεν είναι δυνατό ο κομιστής να απαιτήσει την εκπλήρωση παροχής , χωρίς να αποδείξει αν χρειαστεί πως νομιμοποιείται και ουσιαστικά. Δεν είναι, συνεπώς, σε αυτό το είδος εγγράφου απαραίτητη η κατοχή του για την απόδειξη του δικαιώματος ,διότι αυτό αποδεικνύεται και με άλλους τρόπους(πχ επίδειξη ταυτότητας) Τέλος, στα αποδεικτικά έγγραφα ο δεσμός εγγράφου- δικαιώματος είναι ο πιο χαλαρός, διότι το δικαίωμα μπορεί να υπάρχει και χωρίς τη σύνταξη του εγγράφου, ούτως ώστε η κατοχή αυτού να μην είναι απαραίτητη για τη μεταβίβαση, σύσταση και άσκηση του δικαιώματος.

⁹ Λεξικό Χρηματοοικονομικών όρων, Υποεπιτροπή Underwriters, Νοέμβρης 2006, διαθέσιμο σε: <http://www.eaee.gr/cms/uploads/financial%20lex.pdf>, σελ. 1, τελευταία επίσκεψη: 26/02/2015.

αντλήσουν κεφάλαια από το ευρύ επενδυτικό κοινό.» Αυτός ο ορισμός θεωρούμε πως θα ήταν περισσότερο πλήρης ,αν χαρακτηριζε τα αξιόγραφα ως «έγγραφα» αποδεικτικά χρέους, διότι προκύπτει από τις έννοιες των υπό ευρεία και υπό στενή έννοια αξιογράφων ότι το γένος των δύο αυτών εννοιών είναι το έγγραφο. Ο επιστημονικός ορισμός του αξιογράφου περιλαμβάνει την λέξη έγγραφο. Πιο συγκεκριμένα, αξιόγραφο, κατά τον επιστημονικό ορισμό, είναι «έγγραφο το οποίο πιστοποιεί ένα ιδιωτικού δικαίου περιουσιακό δικαίωμα κατά τέτοιο τρόπο ,ώστε η άσκησή του να μην είναι δυνατή, χωρίς την κατοχή του εγγράφου του»¹⁰

Εκ των ανωτέρω , προκύπτει ότι στην πρώτη κατηγορία μπορεί να υπαχθεί ένας μεγάλος αριθμός εγγράφων(γενικότερη - ευρεία έννοια), ενώ στην δεύτερη (στενή έννοια) εμπίπτουν μόνο εκείνα τα αξιόγραφα που συγκεντρώνουν ορισμένα επιπλέον χαρακτηριστικά.¹¹ Ας σημειωθεί ότι στο Ελληνικό Δίκαιο τα πιο διαδεδομένα και πιο σημαντικά αξιόγραφα είναι τα υπό στενή έννοια.¹²

Μιας ,όμως, και αναφερθήκαμε στα υπό ευρεία και υπό στενή έννοια αξιόγραφα, είναι απαραίτητο να τα ορίσουμε. Αξιόγραφο υπό ευρεία έννοια εννοούμε το έγγραφο ,με το οποίο συνδέεται ένα ιδιωτικό δικαίωμα κατά τέτοιο τρόπο, ώστε η κατοχή του εγγράφου να είναι απαραίτητη για την άσκηση του δικαιώματος(Επιστημονικός Ορισμός του Brunner), ενώ ως αξιόγραφο εν στενή έννοια ορίζουμε το έγγραφο ,για το οποίο η κατοχή του εγγράφου είναι απαραίτητη όχι μόνο για την ενάσκηση αλλά και για τη μεταβίβαση του δικαιώματος.¹³ Εκ του πρώτου ορισμού, προκύπτουν τα στοιχεία της ευρείας έννοιας του αξιογράφου, τα οποία είναι τρία: α.) το έγγραφο, β.)το ιδιωτικό δικαίωμα και γ.)η ιδιόρρυθμη σύνδεση δικαιώματος και εγγράφου.(ενσωμάτωση ή εγχάρτωση)

Σχετικά με το πρώτο εννοιολογικό στοιχείο, τονίζουμε πως η ΠολΔ δεν ορίζει την έννοια του εγγράφου ξεκάθαρα, αλλά απαιτεί την ύπαρξη δήλωσης της βουλήσεως ,αποτυπωμένη σε χαρτί, αλλά και σε οποιαδήποτε άλλη επιφάνεια ή ηλεκτρονικό /μαγνητικό, υλικό φορέα.¹⁴ Στο Ποινικό Δίκαιο, το έγγραφο «είναι κάθε γραπτό που προορίζεται ή είναι πρόσφορο να αποδείξει γεγονός που έχει έννομη σημασία ,όπως και κάθε σημείο που προορίζεται να αποδείξει τέτοιο γεγονός.»¹⁵ Αναφέρουμε ,επίσης, ότι στον ΚΠολΔ ορίζεται πως «τα έγγραφα έχουν αποδεικτική δύναμη όταν έχουν συνταχθεί σύμφωνα με τους νόμιμους τύπους, έχουν τα στοιχεία τα απαραίτητα για το κύρος τους, δεν είναι τεμαχισμένα, τρυπημένα ή διαγραμμένα, δεν έχουν ξυσίματα ή εξαλείψεις ή δεν είναι με άλλον τρόπο αλλαγμένα σε ουσιώδη μέρη τους, και μπορούν να διαβαστούν» Επίσης , στα ιδιωτικά έγγραφα – που σχεδόν σε όλες τις περιπτώσεις τέτοια είναι και τα αξιόγραφα- σε αντίθεση με τα δημόσια, δεν ισχύει το τεκμήριο γνησιότητας.¹⁶ Πάντως, είναι δυνατή η σύνταξη αξιογράφου

¹⁰ Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου», 2 Δίκαιο Αξιογράφων, Αθήνα, 2005, σελ 61.

¹¹ Αλίκη ΚΙΑΝΤΟΥ – ΠΑΜΠΟΥΚΗ, «Δίκαιο Αξιογράφων :Εισαγωγή- Θεωρία των αξιογράφων - Συναλλαγματική – Γραμμάτιο Εις Διαταγή», 5^η έκδοση, Θεσσαλονίκη, 1997.

¹² Για παράδειγμα: Η Συναλλαγματική, Γραμμάτιο σε Διαταγή , το Αποθετήριο (ως Γεννημένα σε διαταγή), η φορτωτική , το ασφαλιστήριο (ως Δυνητικά σε Διαταγή) , η Ανώνυμες Μετοχές ΑΕ ,οι Ομολογίες ΑΕ και τα Λαχεία. (ως Αξιόγραφα στο κοιμιστή)

¹³ Νικόλαος Κ. ΡΟΚΑΣ, «Αξιόγραφα», β' έκδοση, Αθήνα , 2012, σελ. 4.

¹⁴ Γεώργιος Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑΚΗΣ, «Εισαγωγή στο Δίκαιο των Αξιογράφων :Συναλλαγματική ,Επιταγή , Αξιόγραφα και Λοιπά Αξιόγραφα», Αθήνα, 2008, σελ 8. Επίσης βλ. και ΠοινΚ 13 υπό γ'

¹⁵ Άρθρο 13 ΠοινΚ στοιχείο γ.)

¹⁶ ΚΠολΔ 455

και με δημόσιο έγγραφο. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του γεωργικού ενεχυρογράφου, όπου ο νόμος απαιτεί για την σύνταξη του το τύπο του συμβολαιογραφικού εγγράφου.¹⁷ Σε περίπτωση που υπάρχει αμφισβήτηση της γνησιότητας του εγγράφου, τότε «την γνησιότητα ιδιωτικού εγγράφου, εφόσον αμφισβητείται, πρέπει να την αποδείξει εκείνος που το επικαλείται και το προσάγει, εκτός αν είναι τόσο φανερά αλλαγμένο ώστε το δικαστήριο να μπορεί να διαπιστώσει αμέσως και ασφαλώς ότι δεν είναι γνήσιο.» Τέλος, ουσιώδες στοιχείο για την ισχύ του ιδιωτικού εγγράφου(Αποδεικτική Δύναμη, κατά τον ΚΠολΔ 443) είναι η υπογραφή του εκδότη, η οποία απαιτείται από τις διατάξεις του ΚΠολΔ και του ΑΚ να είναι ιδιόχειρη¹⁸, ενώ κατ' εξαίρεση και όπως ορίζεται στην ΑΚ 163 επιτρέπεται η αποτύπωση της υπογραφής με μηχανικό μέσο, όταν πρόκειται για ανώνυμους τίτλους που εκδίδονται σε μεγάλο βαθμό.

Σύμφωνα με το δεύτερο εννοιολογικό στοιχείο του ορισμού των αξιογράφων , στο έγγραφο πρέπει να ενσωματώνεται ιδιωτικό δικαίωμα. Εν άλλους λόγους, δεν μπορεί ποτέ ένα αξιογράφο να εμπεριέχει ένα δημόσιο δικαίωμα. Ωστόσο ,η έκδοση τέτοιων εγγράφων είναι δυνατό να γίνει από ΝΠΔΔ, με την προϋπόθεση ότι το έγγραφο θα περιέχει ιδιωτικό δικαίωμα, είτε αυτό είναι ενοχικού, είτε εμπραγμάτου δικαίου είτε συμμετοχικό.

Εκ του τρίτου στοιχείου των αξιογράφων, προκύπτει ότι για την άσκηση του δικαιώματος, που είναι ενσωματωμένο στο έγγραφο, ή την μεταβίβαση του¹⁹ είναι απαραίτητη η κατοχή ου εγγράφου. Αυτό ακριβώς είναι το νόημα της ιδιόρρυθμης σύνδεσης του δικαιώματος και του εγγράφου, στο οποίο αυτό περιέχεται. Αν και συχνά συνηθίζεται στη πράξη ή αποτελεί νόμιμη επιταγή να συντάσσεται έγγραφο σε σχέση με κάποιο ιδιωτικό δικαίωμα, αυτό δεν σημαίνει πως όλοι οι σύνδεσμοι δικαιώματος- εγγράφου των λοιπών ειδών εγγράφων²⁰ είναι το ίδιο ισχυροί με αυτούς των αξιογράφων. Παρόλο που αυτός ο κανόνας, της ιδιόρρυθμης σύνδεσης δικαιώματος – εγγράφου, ισχύει για όλα τα είδη των αξιογράφων , δηλαδή και για τα υπό ευρεία εννοία και για τα στενή, τα υπό στενή εννοία συγκεντρώνουν μερικά επιπλέον στοιχεία, με τα οποία ο δεσμός εγγράφου και ενσωματωμένου στο έγγραφο δικαιώματος γίνεται στενότερος. Η ενσωμάτωση απαίτησης σε αξιογράφο συνεπάγεται την ενίσχυση της θέσης του κομιστή(χωρίς να κινδυνεύει ο οφειλέτης να καταβάλλει δύο φορές, δηλαδή τον όντως δικαιούχο του δικαιώματος, που δε κατέχει το έγγραφο, και στο κομιστή του εγγράφου), σε αντίθεση με τη περίπτωση της μεταβίβασης απαίτησης με , εκχώρηση, όπου δίδεται βάρος στη προστασία του οφειλέτη και όχι του εκδοχέα.²¹

Το ιδιαίτερο γνώρισμα των αξιογράφων, που αναλύσαμε στη παραπάνω παράγραφο, δηλαδή η ιδιόρρυθμη σύνδεση δικαιώματος και εγγράφου (Ενσωμάτωση), περαιτέρω, αναλύεται στα επιμέρους δύο στοιχεία του²²: α.) την ενσωμάτωση και β.) την αναγκαιότητα κατοχής του εγγράφου.

¹⁷ Άρθρο 3 Παρ. 2 του Ν.2184/1920 «περί γεωργικού ενεχυρογράφου».

¹⁸ ΑΚ 160 παρ. 1 και ΚΠολΔ 443

¹⁹ Εκδήλωση Οικονομικής και Νομικής Σημασίας της ενσωμάτωσης.

²⁰ Βλ. Παραπομπή της εργασίας μας, αριθμός 8

²¹ ΑΚ 461

²² Αλίκη ΚΙΑΝΤΟΥ – ΠΑΜΠΟΥΚΗ, «Δίκαιο Αξιογράφων :Εισαγωγή- Θεωρία των αξιογράφων - Συναλλαγματική – Γραμμάτιο Εις Διαταγή», 5^η έκδοση, Θεσσαλονίκη, 1997, σελ.13-14 και Νικόλαος Κ. ΡΟΚΑΣ, «Αξιογραφα», β' έκδοση, Αθήνα , 2012, σελ. 11-15. Κατά τον Ρόκα τα στοιχεία της ενσωμάτωσης χαρακτηρίζονται ως «συνέπειες της ενσωμάτωσης».

Το πρώτο στοιχείο σημαίνει την οργανική σύνδεση μεταξύ δικαιώματος και εγγράφου, τη σύνδεση των δύο διακρινομένων στα αξιόγραφα δικαιωμάτων. Αυτή η λειτουργία των αξιόγραφων, δηλαδή η ενσωμάτωση, είναι σπουδαία, μιας και εγγυάται την ασφαλή και όχι ταχεία²³ κυκλοφοριακή ικανότητα των. Στη κατηγορία των υπό ευρεία έννοια αξιόγραφων η ενσωμάτωση είναι χαλαρότερη και η μεταβίβαση με τους κανόνες της απλής εκχώρησης δυνατή.²⁴ Από τα γεγενημένα εις διαταγήν γίνονται ονομαστικά αξιόγραφα τα ουχί εις διαταγήν.

Το δεύτερο στοιχείο, στα υπό στενή έννοια αξιόγραφα, σημαίνει ότι προκειμένου να ασκήσει ή να μεταβιβάσει ο φορέας του δικαιώματος το εκ του εγγράφου δικαίωμα (συμμετοχικό, ενοχικό ή εμπράγματο) απαιτείται να έχει στην κατοχή του το έγγραφο και, είτε να το εμφανίσει στον οφειλέτη και να του το παραδώσει κατά την εξόφληση, ή να το μεταβιβάσει σε κάποιον άλλο. Με άλλα λόγια, η κατοχή του εγγράφου νομιμοποιεί (τυπική νομιμοποίηση) τον δανειστή και ελευθερώνει τον καταβάλλοντα (άρθρο 19 Ν. 5960/1933). Μολονότι η αναγκαιότητα κατοχής του εγγράφου είναι απαραίτητη για την άσκηση και μεταβίβαση του ενσωματωμένου στο έγγραφο δικαιώματος, δεν ισχύει για όλα τα αξιόγραφα με την ίδια ένταση. Πράγματι, ο κανόνας που ισχύει για τα υπό ευρεία έννοια αξιόγραφα είναι ότι το επί του εγγράφου δικαίωμα παρακολουθεί το εκ του εγγράφου, με αποτέλεσμα ο σύνδεσμος εγγράφου – δικαιώματος να είναι ασθενέστερος, αφού το εκ του εγγράφου δικαίωμα δύναται να ασκηθεί και να μεταβιβαστεί, χωρίς το έγγραφο, είτε με αυτό υπό προϋποθέσεις.²⁵ Τέτοιου είδους αξιόγραφα ονομάζονται από την θεωρία «Καταχρηστικά», πχ τα ονομαστικά αξιόγραφα και τα καταχρηστικώς οπισθογραφήσιμα, ενώ εκείνα στα οποία το εκ του εγγράφου δικαίωμα παρακολουθεί το επί του εγγράφου ονομάζονται «Γνήσια». Πάντως, η μεταβίβαση του εγγράφου δεν συνεπάγεται τη μεταβίβαση και του δικαιώματος, ενώ η μεταβίβαση του δικαιώματος δημιουργεί την υποχρέωση μεταβίβασης του εγγράφου.

Αναφέραμε ανωτέρω ότι τα υπό στενή έννοια αξιόγραφα συγκεντρώνουν και μερικά επιπλέον στοιχεία, πέρα από αυτά των υπό ευρεία έννοια, που τα κάνουν να διαφέρουν από τα αυτά. Ονομαστικά, αυτά τα στοιχεία τα οποία συγκεντρώνουν, που αποτελούν συνάμα και τις διέπουσες αρχές τους, είναι τα εξής: *Η Πλήρης Ενσωμάτωση ή αλλιώς η Πλήρης Εξάρτηση του δικαιώματος εκ του εγγράφου από το δικαίωμα επί του εγγράφου* (Αρχή της Πλήρους Ενσωμάτωσης²⁶), *η Αυτοτέλεια του δικαιώματος και η Αρχή της Αυτοτέλειας των Υπογραφών* (η Αρχή της Αυτονομίας και η έκφραση της)²⁷, *ο αποκλειστικός προσδιορισμός του δικαιώματος στο έγγραφο.* (Αρχή της Γραμματικότητας ή Γραμματοπάγειας)

²³ Την Ταχεία κυκλοφοριακή μεταβίβαση του ενσωματωμένου δικαιώματος εγγυάται η πλήρης ενσωμάτωση.

²⁴ Πχ Ονομαστική Μετοχή.

²⁵ Πχ το Ασφαλιστήριο, το οποίο σημειώνουμε ότι αποκτά αξιωματικό χαρακτήρα μόνον όταν εμπεριέχει ρήτρες από τις οποίες προκύπτει πως το ιδιωτικό δικαίωμα (ασφαλιστική απαίτηση) ενσωματώνεται στο έγγραφο.

²⁶ Θεωρείται πως στοιχεία αυτής της αρχής είναι η γραμματοπάγεια και η αυτοτέλεια. Βλ. Γεώργιος Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑΚΗΣ, «Εισαγωγή στο Δίκαιο των Αξιόγραφων: Συναλλαγματική, Επιταγή, Αξιόγραφα και Λοιπά Αξιόγραφα», Αθήνα, 2008, σελ. 18.

²⁷ Ισχύει μόνο για τα Αξιόγραφα εις διαταγήν και εις τον Κομιστήν, δηλαδή μόνο στους πιστωτικούς τίτλους.

Στην αρχή της ενσωμάτωσης έχουμε αναφερθεί ανωτέρω. Ως υπό στενή εννοία νοείται το αξιόγραφο όταν το περιεχόμενο στο έγγραφο δικαίωμα είναι ασθενέστερο και παρακολουθεί το επί του εγγράφου δικαίωμα. Κατ' αυτόν τον τρόπο, τα αξιόγραφα εκπληρώνουν τον σκοπό τους που δεν είναι άλλος από την διευκόλυνση της κυκλοφορίας δικαιωμάτων και ενσωμάτων αγαθών, με αποτέλεσμα τα δικαιώματα να αποκτούν κινητικότητα, όπως ακριβώς τα κινητά, ξεφεύγοντας από τους κανόνες περί μεταβίβασης, αφού πλέον διέπεται από τους κανόνες κυκλοφορίας των κινητών. Γίνονται περισσότερο σαφή και πειστικά τα παραπάνω, αν λάβει κανείς υπόψη του πως όχι μόνον για την μεταβίβαση της ενσωματωμένης απαίτησης δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις του ΑΚ για την εκχώρηση απαίτησης(ΑΚ 460-463) ,αλλά εφαρμόζονται οι κανόνες του Εμπραγμάτου Δικαίου για την καλόπιστη κτήση κινητών (ΑΚ 1036) ,τη δυνατότητα καλόπιστης κτήσης επί κλοπής ή απώλειας του εγγράφου (ΑΚ 1039) , ενώ παρέχεται ιδιαίτερη προστασία της καλόπιστης κτήσης στη συναλλαγματική και την επιταγή (άρθρο 21 Ν. 5960/1933). (αξιόγραφα εις διαταγήν) Αν και η ενσωμάτωση είναι ένα από τα κυριότερα χαρακτηριστικά των αξιογράφων, οι σύγχρονες πρακτικές ανάγκες που παρουσιάζονται κατά την μεταβίβαση του εγγράφου – ιδίως των αξιογράφων της κεφαλαιαγοράς, που είναι άυλα και στιγμιαία μεταβιβάζονται - επέβαλαν σε διεθνές επίπεδο την εξασθένιση ή και απώλεια του στοιχείου της ενσωμάτωσης υπέρ του δικαιώματος²⁸. Όλα τα αξιόγραφα εις τον κομιστήν και εις διαταγήν²⁹, όχι με την ίδια ισχύ, διέπονται από την αρχή της πλήρους ενσωμάτωσης.

Η αρχή της αυτοτέλειας του Δικαιώματος ή της Αυτονομίας δηλώνει την ανεξαρτησία, αυτοτέλεια του δικαιώματος του κομιστή του αξιογράφου απέναντι σε προηγούμενους κομιστές, που είναι επίσης ανεξάρτητο και από τις σχέσεις βασικού οφειλέτη και των προηγούμενων κομιστών. Το δικαίωμα του κομιστή στηρίζεται στο έγγραφο ,δεν αποκτά αυτός δικαίωμα κατ' εκχώρηση, και συνεπώς οποιαδήποτε ελαττώματα στις σχέσεις μεταξύ εκδότη και των μετέπειτα δικαιούχων δε θίγουν το δικαίωμα του καλόπιστου κομιστή(άρθρο 22 Ν 5960/1933). Λογική συνέπεια αυτού είναι ότι ο κομιστής στην αγωγή του δεν είναι υποχρεωμένος να αποδείξει την αιτία που απετέλεσε το αίτιο της έκδοσης του αξιογράφου(μόνον ο εναγόμενος μπορεί προς όφελος του να αποδείξει ότι ο κομιστής είναι κακόπιστος³⁰), με αποτέλεσμα να εξυπηρετούνται έτσι κατά πολύ οι συναλλαγές και να απλουστεύονται οι δικαστικές διαδικασίες. Έκφραση της αρχής αυτής που αναλύσαμε σε αυτή τη παράγραφο είναι η Αρχή της Αυτοτέλειας των Υπογραφών. Στην περίπτωση των πιστωτικών τίτλων ,που είναι υπό στενή έννοια αξιόγραφα, δεν ισχύουν οι κανόνες του αστικού δικαίου περί ανικανότητας προσώπου για δικαιοπραξία , ούτε αυτοί περί πλαστογραφίσεως υπογραφής, που θα μπορούσαν να επιφέρουν την ακύρωση του δικαιώματος του κομιστή, αλλά για λόγους ασφάλειας των συναλλαγών θεωρείται ,με βάση τον νόμο (άρθρο 10 Ν 5960/1933), πως οι υποχρεώσεις των λοιπών υπογραφέων παραμένουν έγκυρες.

²⁸Νικόλαος Κ. ΠΟΚΑΣ, «Αξιόγραφα», β' έκδοση, Αθήνα, 2012, σελ.15

²⁹ Με εξαίρεση τα απλώς οπισθογραφήσιμα που δεν αποτελούν καν Αξιόγραφα υπό στενή έννοια. Τα ονομαστικά αξιόγραφα σε καμιά περίπτωση δε διέπονται από αυτή την αρχή.

³⁰ Άρθρο 17 Ν. 5325/1932 Περί συναλλαγματικής και γραμματίου εις διαταγήν. «Τα εκ συναλλαγματικής εναγόμενα πρόσωπα δεν δύνανται να αντιτάξωσι κατά του κομιστού τας ενστάσεις τας στηριζόμενας επί των προσωπικών σχέσεων αυτών μετά του εκδότη ή των προηγούμενων κομιστών, εκτός εάν ο κομιστής κατά την κτήσιν της συναλλαγματικής ενήργησεν εν γνώσει προς βλάβην του οφειλέτου.»

Η αρχή της γραμματοπάγειας δηλώνει πως η ύπαρξη ,το είδος και η έκταση του δικαιώματος και της αντίστοιχης υποχρέωσης των υπογραφέων προσδιορίζονται από το γράμμα του εγγράφου, εκ του οποίου πηγάζουν. Συνέπεια λογική αυτού είναι ότι για κανένα δικαίωμα και υποχρέωση που δεν προκύπτει από το γράμμα του εγγράφου δεν υφίσταται και έλλειψη ανάγκης για έρευνα από πλευράς του κομιστή των σχέσεων των προηγούμενων κομιστών και τα πραγματικά περιστατικά που οδήγησαν στην έκδοση της επιταγής. Γραμματοπάγεια δεν έχουν τα συμμετοχικά αξιόγραφα, αφού το δικαίωμα που εμπεριέχουν βρίσκεται εκτός του εγγράφου.(πχ στο καταστατικό της εταιρείας)

-Είδη των αξιογράφων

Τα αξιόγραφα ,με βάση κάποια κριτήρια, διακρίνονται σε συγκεκριμένες κατηγορίες. Τέτοιου είδους κριτήρια είναι: ο βαθμός σύνδεσης του δικαιώματος εκ του εγγράφου με το έγγραφο, η οικονομική κυκλοφορία, ο τρόπος προσδιορισμού του δικαιούχου και του τρόπου κυκλοφορίας του αξιογράφου , το είδος του ενσωματωμένου δικαιώματος(έρευνα για το ποιος κλάδος δικαίου το διέπει), η χαλαρότητα ή η ισχύς του συνδέσμου της υποκείμενης σχέσεως (αιτίας) με το εκ του εγγράφου δικαίωμα, και η αναγκαιότητα ή μη της έκδοσης του αξιογράφου για την σύσταση του εκ του εγγράφου δικαιώματος.

Το πρώτο κριτήριο δημιουργεί την κατηγορία των υπό στενή και υπό ευρεία έννοια αξιογράφων, στα οποία αναφερθήκαμε εκτενώς ανωτέρω. Αξίζει σε αυτό το σημείο να τονίσουμε πως για να υπάρχει υπό στενή έννοια αξιόγραφο δεν είναι απαραίτητο να υπάρχουν σε αυτό όλα τα στοιχεία των υπό στενή έννοια αξιογράφων.³¹ Αυτή η παραδοχή έχει ως αποτέλεσμα την διάκριση των αξιογράφων σε στενότερη(πιστωτικοί τίτλοι, πχ συναλλαγματικές, επιταγές , γραμμάτια) και στενότερη έννοια (χρηματογράφα, πχ φορτωτικές, ασφαλιστήρια, αποθετήρια, ενεχυρόγραφα). Με βάση το κριτήριο που αναλύουμε σε αυτήν την παράγραφο, δηλαδή το βαθμό της σύνδεσης δικαιώματος και εγγράφου, προκύπτει και μια δεύτερη διάκριση των αξιογράφων, σε γνήσια και καταχρηστικά αξιόγραφα, με βάση τον βαθμό στενότητας του δικαιώματος και του εγγράφου. Στις έννοιες των γνήσιων και καταχρηστικών αξιογράφων αναφερθήκαμε σε προηγούμενη παράγραφο.

Με βάση την οικονομική τους κυκλοφορία ,τα αξιόγραφα διακρίνονται: σε αξιόγραφα χρηματαγοράς, κεφαλαιαγοράς και κυκλοφορίας αγαθών. Τα χρηματαγοράς χρησιμοποιούνται ως μέσα πληρωμής ή ως μέσα βραχυπρόθεσμης πίστωσης, τα αξιόγραφα κεφαλαιαγοράς χρησιμεύουν για την εξεύρεση κεφαλαίου και εκδίδονται μαζί, ενώ τα αξιόγραφα κυκλοφορίας αγαθών καθιστούν δυνατή τη μεταβίβαση των αναγραφόμενων σε αυτά εμπορευμάτων.

Το τρίτο κριτήριο συνεπάγεται την διάκριση των αξιογράφων σε: Αξιόγραφα στον κομιστή ή ανώνυμα, σε διαταγή και σε ονομαστικά. Στην πρώτη κατηγορία, ο κάτοχος του τίτλου, τον οποίο απέκτησε ύστερα από μεταβίβαση , συμφωνία και παράδοση, σύμφωνα με τους κανόνες του εμπραγμάτου δικαίου για τα κινητά (ΑΚ 1034), δεν χρειάζεται να αποδείξει την ουσιαστική του νομιμοποίηση, διότι υπέρ

³¹ Γεώργιος Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑΚΗΣ, «Εισαγωγή στο Δίκαιο των Αξιογράφων :Συναλλαγματική ,Επιταγή , Αξιόγραφα και Λοιπά Αξιόγραφα», Αθήνα, 2008, σελ.18

αυτού ισχύει μαχητό τεκμήριο νομιμότητας, με αποτέλεσμα ο οφειλέτης να φέρει το βάρος της απόδειξης της έλλειψης ουσιαστικής νομιμοποίησης, σε περιπτώσεις αμφιβολίας του. Αυτά τα αξιόγραφα, σε κάθε περίπτωση είναι Γνήσια και Υπό Στενή Έννοια και η έκδοσή τους είναι περιορισμένη από το νόμο³². Τα αξιόγραφα σε διαταγή εκδίδονται υπέρ κάποιου συγκεκριμένου προσώπου, το οποίο κατονομάζει ο εκδότης, ωστόσο ο δικαιούχος έχει δικαίωμα να υποδείξει τρίτο πρόσωπο ως δικαιούχο της παροχής. Για να ασκήσει ο κάτοχος του τίτλου το δικαίωμά του, πρέπει να κατονομάζεται ως δικαιούχος ή να εμφανίζεται το όνομά του τελευταίο σε μια σειρά αδιάκοπων οπισθογραφήσεων. Από τα αξιόγραφα σε διαταγή άλλα είναι γεννημένα εις διαταγήν, ενώ άλλα μπορούν να μετατραπούν εις διαταγήν. Τα πρώτα χαρακτηρίζονται ως τέτοια από το νόμο, ενώ τα άλλα³³, σύμφωνα με τον νόμο, μετατρέπονται σε τέτοια αν περιέχουν τη ρήτρα «εις διαταγήν», δίπλα στο όνομα του δικαιούχου. Στα ονομαστικά αξιόγραφα ο δικαιούχος αποκλειστικά είναι το κατονομαζόμενο πρόσωπο, το οποίο μπορεί με εκχώρηση να μεταβιβάσει σε άλλον το δικαίωμα του. Σε αντίθεση με τα ανώνυμα αξιόγραφα, τα ονομαστικά είναι υπό ευρεία έννοια και καταχρηστικά αξιόγραφα και η καλόπιστη κτήση αυτών είναι εκ των πραγμάτων αδύνατη.

Περαιτέρω, τα αξιόγραφα διακρίνονται σε: ενοχικά, εμπράγματα και συμμετοχικά. Τα ενοχικά εμπεριέχουν αξίωση απόδοσης πραγμάτων (περίπτωση των εμπορευματογράφων) ή καταβολής χρηματικού ποσού (περίπτωση των χρηματογράφων), και γενικότερα οποιαδήποτε υπόσχεση παροχής(ΑΚ 876, 888), πέραν της έννοιας της ΑΚ 287³⁴. Στα εμπράγματα αξιόγραφα, κατά την ορθότερη άποψη³⁵, εμπεριέχεται τόσο ενοχικό όσο εμπράγματο δικαίωμα. Ίσως, όμως, θα ήταν καλύτερο να προσθέσουμε ότι αυτό ισχύει σε ορισμένες περιπτώσεις.³⁶ Ο κανόνας πάντως είναι ότι εμπεριέχεται πάντοτε σε αυτά εμπράγματο δικαίωμα. Συνεπώς, κατά μια άποψη³⁷, με την μεταβίβαση αυτών των αξιογράφων μεταβιβάζεται και η νομή επί των πραγμάτων, σύμφωνα με τις προϋποθέσεις της ΑΚ 1034, με αποτέλεσμα να μεταβιβάζεται η κυριότητα των πραγμάτων³⁸, χωρίς παράδοση της νομής. Κατά μια άλλη άποψη³⁹, η μεταβίβαση των αξιογράφων αντικαθιστά και την παράδοση της κατοχής των πραγμάτων(ΑΚ 978), χωρίς όμως να συνεπάγεται αυτή και τη μεταβίβαση της κυριότητας, η οποία πρέπει να γίνει με ειδική συμφωνία. Τα συμμετοχικά δικαιώματα ενσωματώνουν δικαίωμα συμμετοχής σε εταιρία, δηλαδή

³² Η τραπεζική επιταγή πάντως μπορεί να εκδοθεί εις τον κομιστήν, σύμφωνα με το άρθρο 5 Ν. 5960/1933.

³³ Μόνον όσα αναφέρονται στο άρθρο του 76 ΝΔ 1923 «περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιρειών».

³⁴ Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου», 2 Δίκαιο Αξιογράφων, Αθήνα, 2005, σελ. 34.

³⁵ Λεωνίδας Ν. ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, «Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου», τόμος 2- οι εμπορικές πράξεις, τεύχος 1- αξιόγραφα, β' έκδοση, 1997, σελ. 104.

³⁶ Όπως στη περίπτωση της φορτωτικής, του αποθετηρίου γενικών αποθηκών κ.α., που έχουν ενοχική και εμπράγματο ενέργεια. Βλ. Αλίκη ΚΙΑΝΤΟΥ – ΠΑΜΠΟΥΚΗ, «Δίκαιο Αξιογράφων :Εισαγωγή-Θεωρία των αξιογράφων - Συναλλαγματική – Γραμμάτιο Εις Διαταγή», 5^η έκδοση, Θεσσαλονίκη, 1997, σελ. 19.

³⁷ Γεώργιος Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑΚΗΣ, «Εισαγωγή στο Δίκαιο των Αξιογράφων :Συναλλαγματική ,Επιταγή , Αξιόγραφα και Λοιπά Αξιόγραφα», Αθήνα, 2008, σελ.25 και Νικόλαος Κ. ΡΟΚΑΣ, «Αξιόγραφα», β' έκδοση, Αθήνα, 2012, σελ.27.

³⁸ Άρθρο 30 παρ. 5 ΝΔ 3077/1954 «περί γενικών αποθηκών».

³⁹ Αλίκη ΚΙΑΝΤΟΥ – ΠΑΜΠΟΥΚΗ, «Δίκαιο Αξιογράφων :Εισαγωγή- Θεωρία των αξιογράφων - Συναλλαγματική – Γραμμάτιο Εις Διαταγή», 5^η έκδοση, Θεσσαλονίκη, 1997, σελ.20

δικαιώματα διοικητικής φύσεως(συμμετοχής ,ψήφου στη γενική συνέλευση) και περιουσιακής φύσεως.(συμμετοχή στα κέρδη)

Συνεχίζοντας την ανάλυση μας περί των κριτηρίων διάκρισης των αξιόγραφων, διακρίνουμε τα αξιόγραφα σε αιτιώδη και αναιτιώδη, ανάλογα με το αν ενσωματώνουν απαίτηση αιτιώδη ή αναιτιώδη αντίστοιχα. Τα πρώτα αναφέρουν την αιτία (σχέση) που αποτέλεσε αίτιο έκδοσής τους * αιτία η οποία επηρεάζει το κύρος τους. Αυτά τα αξιόγραφα δεν έχουν γραμματοπάγεια και αυτοτέλεια. Το αντίθετο ισχύει για τα αναιτιώδη, τα οποία ενσωματώνουν αυτοτελή και ανεξάρτητη από την αιτία έκδοσης τους απαίτηση.

Τέλος, τα αξιόγραφα διακρίνονται σε συστατικά και δηλωτικά. Στα συστατικά αξιόγραφα το ενσωματωμένο δικαίωμα συνίσταται για πρώτη φορά με την έκδοσή τους. Μολονότι πριν την έκδοση του αξιόγραφου υπάρχει κάποιο δικαίωμα που αποτελεί αιτία έκδοσής του, το δικαίωμα που δημιουργείται από το αξιόγραφο είναι ανεξάρτητο και παράλληλο με το προϋπάρχον. Τέτοιου είδους αξιόγραφα είναι αναιτιώδη. Στα δηλωτικά αξιόγραφα ενσωματώνεται δικαίωμα που υπήρχε πριν την έκδοση του εγγράφου. Τα δηλωτικά είναι εν ευρεία έννοια και καταχρηστικά αξιόγραφα.

1.2 Η ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΑΓΗΣ ΣΤΑ ΑΞΙΟΓΡΑΦΑ

Η επιταγή όπως και η συναλλαγματική είναι ένα αξιόγραφο γεννημένο ή αυτοδικαίως «εις διαταγήν». Συνεπώς είναι περιττή η αναγραφή στο έγγραφο της ρήτρα «εις διαταγήν», μαζί με την αναγραφή του ονόματος του λήπτη. Είναι όμως δυνατόν να μετατραπεί σε αξιόγραφο «εις τον κομιστήν» η επιταγή, είτε όταν εκδίδεται ρητά στον κομιστή (άρθρο 5 παρ1 Ν.5960/1933), είτε με τη ρήτρα «εις τον κομιστήν» ή τη ρήτρα «εις τον φέροντα»- ακόμη κι αν κατονομάζεται το πρόσωπο του λήπτη - ή επίσης και χωρίς την αναγραφή του ονόματος του λήπτη. Επιπλέον, η επιταγή μπορεί να μετατραπεί σε ονομαστικό αξιόγραφο. Επειδή, όμως, όπως αναφέραμε , η επιταγή είναι ένα γεννημένο εις διαταγήν αξιόγραφο δεν αρκεί η αναγραφή του ονόματος του λήπτη ,για να θεωρηθεί αυτή ονομαστική επιταγή (άρθρο 5 παρ.2 Ν 5960/1933), αλλά είναι απαραίτητο να τεθεί η ρήτρα «ουχί εις διαταγήν» ή «πληρώσατε μόνον στον Χ». Παραδοσιακά, η επιταγή ανήκει στα υπό στενή έννοια αξιόγραφα και μάλιστα αποτελεί χρηματογράφο, αξιόγραφο της χρηματαγοράς, γνήσιο αξιόγραφο⁴⁰, ενοχικό⁴¹, αναιτιώδες και συστατικό αξιόγραφο. Στην επιταγή ισχύουν οι αρχές της αυτοτέλειας και της γραμματοπάγειας, ενώ , όπως και η συναλλαγματική, είναι τριπρόσωπη σχέση με εκταξιακό χαρακτήρα.⁴²

⁴⁰ Καταχρηστικό μόνον μετά τη σφράγιση της.

⁴¹ Η εξ επιταγής ενοχή είναι αναιτιώδης , και μάλιστα ως προς το τρίτο κομιστή η ενοχή είναι υπό πλατύτερη έννοια αναιτιώδης. Βλ. Ανδρέας Κ. ΜΠΑΖΟΥΡΟΣ, «Ερμηνεία των Νόμων 5868 και 5960 ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΑΓΗΣ», Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, 1969, σελ.23.

⁴²Νικόλαος Κ. ΡΟΚΑΣ, «Αξιόγραφα», β' έκδοση, Αθήνα , 2012, σελ.140.

2) Η ΕΠΙΤΑΓΗ

2.1) Ιστορική και Νομοθετική Εξέλιξη και Οικονομική Σημασία

Πολλές και διάφορες απόψεις έχουν υποστηριχθεί σχετικά με την ιστορική προέλευση της επιταγής. Ένα είναι όμως βέβαιο: Ουδεμία δεν μπορεί να υποστηριχθεί με βεβαιότητα. Συνεπώς, αβέβαιη η καταγωγή της επιταγής. Επειδή είμαστε Έλληνες, πρωτίστως αναφέρουμε ότι σε κείμενο του Ισοκράτη γίνεται, κατά τη γνώμη κάποιων ερευνητών, πρώτη αναφορά στην επιταγή.⁴³ Άλλοι στηρίζουν την άποψη ότι αυτή εμφανίστηκε στην Αρχαία Ρώμη, ενώ άλλοι θεωρούν πως ήδη από την εποχή των Βαβυλωνίων η επιταγή ήταν γνωστή⁴⁴.

Αφήνοντας την αρχαιότητα, όπου γεννιούνται πολλές αμφιβολίες, σχετικά με την πρώτη ανακάλυψη της επιταγής, πρέπει να αναγνωρίσουμε πως η Επιταγή εξελίχθηκε και χρησιμοποιήθηκε στην Αγγλία, κατά κύριο λόγο τον 17^ο αιώνα. Εκείνο τον καιρό, οι έμποροι κατέθεταν τα αποθέματά τους σε πολύτιμα μέταλλα στους χρυσοχόους και τα διέθεταν με έγγραφες εντολές που απηύθυναν σε αυτούς. Πιο αναλυτικά, οι χρυσοχόοι αφού δέχονταν τις καταθέσεις των πελατών τους, παρέδιδαν σε αυτούς είτε για ολόκληρο, είτε για μέρος του ποσού της κατάθεσης γραμμάρια πληρωτέα στον κομιστήν, τα οποία με απλή παράδοση μεταβιβάζονταν⁴⁵. Τη δουλειά αυτή των χρυσοχόων αργότερα ανέλαβαν οι τράπεζες.

Ο Κλήμης Κ. Πασσιόπουλος⁴⁶ μας πληροφορεί πως η ιστορία της τραπεζικής επιταγής συγγέεται με την ιστορία των άλλων τίτλων, στον κομιστή και σε διαταγή. Ο σημαντικότερος λόγος που οδήγησε στην εμφάνιση και εξέλιξη της επιταγής στην Αγγλία ήταν η παραχώρηση της αποκλειστικότητας για την έκδοση χαρτονομίσματος στην Τράπεζα της Αγγλίας και η ταυτόχρονη κατάργηση του δικαιώματος των τρίτων να εκδίδουν τίτλους σε διαταγή ή στον κομιστή, κατά τις επιταγές του Act of Parliament του 1742. Οι λοιπές θιγόμενες Τράπεζες επινόησαν την ανάληψη κατατεθειμένων χρημάτων και την παράδοση αυτών, παίρνοντας ως αντάλλαγμα τίτλους, οι οποίοι εμπεριείχαν έντυπους όρους, που μπορεί να είχαν συμπληρωθεί στο όνομα ορισμένου προσώπου ή σε διαταγή αυτού ή στον κομιστή. Κάποιοι άλλοι εξίσου σημαντικοί παράγοντες που οδήγησαν στην ανάπτυξη της επιταγής στις Αγγλοσαξονικές Χώρες ήταν η συνήθεια αποταμίευσης χρημάτων στις τράπεζες και η μεγάλη Τραπεζική Οργάνωση.

⁴³ Ισοκράτους, Λόγοι: Αρχίδαμος, Παναθηναϊκός, Τραπεζικός, τόμος 4, εισαγωγή, σχόλια Ευάγγελος Πανέτσος, επιμέλεια Ευάγγελος Π. Παπανούτσος, Αθήνα, άγνωστη χρονολογία, παρ. 35 και 36. Προφανώς, η επιταγή εκείνη την εποχή δεν είχε τη μορφή που έχει σήμερα. Επρόκειτο μάλλον για μια απλή έγγραφη εντολή πληρωμής προς τη τράπεζα.

⁴⁴ Ανδρέας Κ. ΜΠΑΖΟΥΡΟΣ, «Ερμηνεία των Νόμων 5868 και 5960 ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΑΓΗΣ», Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, 1969, σελ.5

⁴⁵ Ανδρέας Κ. ΜΠΑΖΟΥΡΟΣ, «Ερμηνεία των Νόμων 5868 και 5960 ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΑΓΗΣ», Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, 1969, σελ.6

⁴⁶ Κλήμη Κ. ΠΑΣΣΙΟΠΟΥΛΟΥ, «Αξιόγραφο», Εισαγωγή, συναλλαγματική, γραμμάτιο σε διαταγή, Τραπεζική Επιταγή, Αθήνα, 1990, σελ 96.

Σύμφωνα με πληροφορίες⁴⁷, κατά τον 17^ο αιώνα, στην Αγγλία, αναπτύχθηκε η επιταγή (Cheque), η οποία αποτελούσε ένα τύπο συναλλαγματικής (type of bill of exchange). Τότε, η επιταγή ήταν γνωστή ως “drawn note”, καθώς επέτρεπε σε έναν πελάτη να αντλήσει κεφάλαια που φυλάσσονταν σε τραπεζικό λογαριασμό και να απαιτήσει άμεση πληρωμή. Μια από τις παλαιότερες χειρόγραφες επιταγές είχε συνταχθεί στους Morris και Clayton, συμβολαιογράφοι και Τραπεζίτες, με έδρα το Λονδίνο, στις 16 Φεβρουαρίου του 1659. Το αναγραφόμενο ποσό ήταν 400 Λίρες (περίπου 42.000 λίρες σήμερα) υπέρ του κυρίου Delboe και υπογράφεται από τον Nicholas Vanacker. Όλες οι χειρόγραφες επιταγές αυτού του είδους είχαν τη μορφή επιστολής. (letter form) Προκειμένου ο δικαιούχος να εξυπηρετηθεί και να λάβει το ποσό που αναγραφόταν στην επιταγή, έπρεπε να επισκεφτεί την Τράπεζα της Αγγλίας και να λάβει μια αριθμημένη μορφή-φόρμα (a numbered form) από το ταμείο. Μόλις αυτό γινόταν το έντυπο έπρεπε να εγκριθεί από το ταμείο προτού γίνει η πληρωμή. Αυτές οι μορφές τυπώνονταν στο έγγραφο της επιταγής, με σκοπό τη πρόληψη της απάτης.

Στην πορεία εξέλιξης της, η επιταγή θα συμπεριλάμβανε στο έγγραφο της και το τυπωμένο όνομα της πληρώτριας Τράπεζας. Η παλαιότερη σωζόμενη επιταγή αυτού του είδους εκδόθηκε το 1759 από τους Vere Glyn and Hallifax, με πληρώτρια Τράπεζα την Τράπεζα της Αγγλίας. Θεωρείται, όμως, πως η Εμπορική Τράπεζα της Σκωτίας ήταν η πρώτη Τράπεζα που διαμόρφωσε τις επιταγές των πελατών της, το 1811. Αυτή η Τράπεζα τύπωνε το όνομα του κατόχου του λογαριασμού κάθετα κατά μήκος της αριστερής άκρης του εγγράφου- επιταγής⁴⁸.

Αν και η τραπεζική επιταγή αναπτύχθηκε στην Αγγλία, νομοθετικά, για πρώτη φορά, ρυθμίστηκε από τους Γάλλους, το έτος 1865. Στην Αγγλία η νομοθετική ρύθμιση για πρώτη φορά έγινε το έτος 1882, ενώ στη Γερμανία πολύ αργότερα, το 1908. Ο Άγγλος νομοθέτης έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για αυτό το είδος αξιόγραφου, πράγμα το οποίο αποδεικνύεται από την απαλλαγή του, για μεγάλο χρονικό διάστημα, από κάθε τέλος χαρτοσήμου.

Τον 19^ο αιώνα, η επιταγή οριστικώς εξελίσσεται σε μέσο πληρωμής και ως τέτοιο διαδίδεται και σε άλλες Ευρωπαϊκές και Βορειο-Αμερικανικές χώρες.⁴⁹ Ήδη από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα ξεκίνησαν οι πρώτες προσπάθειες, με σκοπό την ενοποίηση του δικαίου της επιταγής. Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, στα δύο συνέδρια της Χάγης (1910 και 1912), έγιναν όλες οι προπαρασκευαστικές εργασίες για την ενοποίηση του δικαίου της συναλλαγματικής, που οδήγησαν στην Νέα Διεθνή Διπλωματική Συνδιάσκεψη της Γενεύης, το 1931⁵⁰. Κατά τη διάρκεια αυτής της Συνδιάσκεψης, τρία συνέδρια πραγματοποιήθηκαν. Το πρώτο αφορούσε το

⁴⁷“Cheques and cheque clearing: An historical perspective”, διαθέσιμο σε:

[http://www.chequeandcredit.co.uk/files/candc/press/04_cheques_&_cheque_clearing_-_an_historical_perspective_v11_\(may11\).pdf](http://www.chequeandcredit.co.uk/files/candc/press/04_cheques_&_cheque_clearing_-_an_historical_perspective_v11_(may11).pdf), 2 τελευταία επίσκεψη: 26/01/2015. και “Cheques and cheque clearing”, διαθέσιμο σε:

http://www.chequeandcredit.co.uk/files/candc/press/cheques_the_facts_2012.pdf, 05 τελευταία επίσκεψη 26/02/2015.

⁴⁸“Cheques and cheque clearing: An historical perspective”, διαθέσιμο σε:

[http://www.chequeandcredit.co.uk/files/candc/press/04_cheques_&_cheque_clearing_-_an_historical_perspective_v11_\(may11\).pdf](http://www.chequeandcredit.co.uk/files/candc/press/04_cheques_&_cheque_clearing_-_an_historical_perspective_v11_(may11).pdf), 3 τελευταία επίσκεψη: 26/01/2015.

⁴⁹ Νικόλαος Α. ΔΕΛΟΥΚΑΣ, «Αξιόγραφα», γ' έκδοση, 1980, σελ. 331.

⁵⁰ Είχε προηγηθεί το προηγούμενο έτος, με σκοπό την εκπόνηση ενιαίου κειμένου περί συναλλαγματικής, Συνδιάσκεψη στη Χάγη.

ουσιαστικό δίκαιο της επιταγής (κείμενο ενιαίου νόμου και επιφυλάξεις συμβαλλομένων κρατών) και το δεύτερο περιλάμβανε θέματα ,σχετικά με τους κανόνες που θα ρύθμιζαν τη σχέση εθνικών νόμων για το χαρτόσημο(χαρτοσήμανση) προς το δίκαιο τις επιταγής. Αν και πολλές χώρες- περισσότερες από 60⁵¹- υπέγραψαν και τις τρεις συμβάσεις (κείμενο νόμου, επιφυλάξεις και χαρτοσήμανση), οι ΗΠΑ και το Ηνωμένο Βασίλειο υπέγραψαν μόνο την Τρίτη σύμβαση ,που αφορούσε τη χαρτοσήμανση. Η Ελλάδα υπέγραψε και τις τρεις αυτές συμβάσεις , τις οποίες κύρωσε με τους Νόμους 5868/1933 και 5960/1933 « περί επιταγής»(20/23. 12 .1933). Ο νόμος 1338/1918 περί τραπεζικής επιταγής ,ο οποίος εφαρμοζόταν μέχρι τότε, δε καταργήθηκε⁵²

Η τραπεζική επιταγή αντικαθιστά την κυκλοφορία του μεταλλικού ή πιστωτικού χρήματος ,επιτρέποντας κατά αυτόν τον τρόπο να παραμείνει κατατιθεμένη στις τράπεζες η μεγαλύτερη ποσότητα χρήματος , η οποία θα χρησιμοποιηθεί για τη χρηματοδότηση δραστηριοτήτων που είναι απαραίτητες για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας, στα πλαίσια της καπιταλιστικής οικονομίας. Σύμφωνα, όμως, με τη πιο ακραία άποψη, «η επιταγή είναι χρήμα».⁵³ Θα συμπληρώναμε ίσως ότι η επιταγή μόνο από οικονομική άποψη αντικαθιστά το χρήμα, ενώ κατά τον νόμο η επιταγή δεν το αναπληρώνει.⁵⁴ Όπως και να' χει, είναι αναμφίβολο ότι η χρήση της επιταγής έχει θετικό αντίκτυπο στην οικονομική σταθερότητα της χώρας και χρησιμεύει και ως μέσο μεταφοράς χρηματικών αξιών από τόπο σε τόπο ,όταν πληρώνεται σε τόπο διάφορο.⁵⁵

Για να αντιληφθεί κανείς την οικονομική σημασία της επιταγής ,στις μέρες μας, πιο καλά, πρέπει πρωτίστως να τη διακρίνει από το επίσης γεννημένο εις διαταγήν αξιόγραφο, την συναλλαγματική. Πράγματι, αναζητώντας την οικονομική λειτουργία της συναλλαγματικής καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι αυτή είναι ένα όργανο πιστώσεως , ενώ η επιταγή είναι ένα όργανο πληρωμής⁵⁶. Έτσι, παρά το αναιτιώδες της ενοχής από την επιταγή ,ο Ν. 5960/1933(άρθρο 3) ρυθμίζει την σύμβαση περί επιταγής μεταξύ εκδότη και πληρώτριας τράπεζας (σχέση καλύψεως) και ορίζει ότι ο εκδότης είναι υποχρεωμένος να διαθέτει κεφάλαια στη πληρώτρια Τράπεζα, η οποία υποχρεούται έναντι του εκδότη να πληρώνει την εκδιδόμενη

⁵¹ Νικόλαος Α. ΔΕΛΟΥΚΑΣ, «Αξιόγραφα», γ' έκδοση, 1980, σελ. 234-235.

⁵² Κλήμη Κ. ΠΑΣΣΙΟΠΟΥΛΟΥ, «Αξιόγραφα», Εισαγωγή ,συναλλαγματική, γραμμάτιο σε διαταγή, Τραπεζική Επιταγή, Αθήνα, 1990, σελ 98.

⁵³ Δημητρίου Γ. ΣΚΑΡΠΠΑ, «Η μεταχρονολογημένη Επιταγή», ΔΕΕ, 2011,271.

⁵⁴ ΕφΠειρ 347/2012, ΔΕΕ, 2012, 1049, που παραπέμπει σε: Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, Δίκαιο της επιταγής, 1995, σελ. 19, και Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ « Σκέψεις επί της αξιώσεως του κοιμιστή ακόλυπτης επιταγής κατ' άρθρο 914 ΑΚ», Αρμ ,2002, 6 ως χρηματογράφο η επιταγή η οποία αποτελεί ex lege όργανο πληρωμών και βάσει της βουλήσεως των μερών αποκτά την λειτουργία του χρήματος/ μέσου εξόφλησης (υπαρχουσών ή μελλοντικών)απαιτήσεων».

⁵⁵ Κλήμη Κ. ΠΑΣΣΙΟΠΟΥΛΟΥ, «Αξιόγραφα», Εισαγωγή ,συναλλαγματική, γραμμάτιο σε διαταγή, Τραπεζική Επιταγή, Αθήνα, 1990, σελ. 96.

⁵⁶ Όχι, όμως, υποχρεωτικό μέσο πληρωμής για το δανειστή. Η παράδοση της επιταγής δε συνεπάγεται απόσβεση της απαίτησης του δανειστή από τον οφειλέτη, εκδότη της επιταγής- εκτός αν ο οφειλέτης επικάλεσει σχετική συμφωνία προς απόσβεση της παλαιάς ενοχής ,με σύσταση νέας (ΑΚ 421 και 438)- διότι ο δανειστής με τη παράδοση δεν αποκτά αξίωση κατά της πληρώτριας Τράπεζας για καταβολή, αλλά ούτε και γίνεται με τη παράδοση κύριος του ποσού. Βλ. ΜΕΦΛαρ 32/2014, ΔΕΕ, 2014, 358-359. Ακόμη, στην εισηγητική έκθεση του Ν 1338/1918 (Ισχύων Νόμος περί επιταγής, μέχρι την εισαγωγή του Ν 5960/1933) αναφέρεται ότι: «... η κυκλοφορία των επιταγών αίτινες είναι όπως το χαρτονόμισμα ,μέσον πληρωμής...» Οπότε, είναι φανερό ότι ο νομοθέτης και στο παρελθόν νοούσε την επιταγή, ως όργανο πληρωμής.

επιταγή στο κοιμιστή της, εφόσον υπάρχουν τα διαθέσιμα κεφάλαια⁵⁷. Κατ' αυτόν τον τρόπο, διαφυλάσσεται το ατομικό συμφέρον του λήπτη της επιταγής και η ασφάλεια των συναλλαγών (δημόσια πίστη).

Παρ' όλα αυτά, η επιταγή καταχρηστικά και πέρα από τα όρια του νόμου, χρησιμοποιείται ως μέσο παροχής πιστώσεως με την έκδοση μεταχρονολογημένων επιταγών, αντί για συναλλαγματικές, πράγμα το οποίο συνεπάγεται δυσμενέστερες για την οικονομία συνέπειες.⁵⁸ Αν και ήταν πολύ έξυπνο εκ μέρος των συμβαλλόμενων να εκδίδουν μεταχρονολογημένες επιταγές⁵⁹, αποφεύγοντας έτσι τη χαρτοσήμανση- αφού η επιταγή δεν χαρτοσημαίνεται- και παρατείνοντας το οκταήμερο, ο Νομοθέτης έλαβε τα μέτρα του. Ο Νόμος 1957/1991⁶⁰ υπέβαλε σε χαρτοσήμανση τις μεταχρονολογημένες επιταγές που προσκομίζονται στις τράπεζες πριν από τη φερόμενη ημερομηνία έκδοσης. Ο Γεωργακόπουλος, πάντως, υποστηρίζει ότι η λειτουργία της επιταγής είναι καθαρά πιστωτική.⁶¹

2.2.) Το Δίκαιο της Επιταγής: Έννοια και σχέση με το Αστικό Δίκαιο

Δίκαιο Επιταγής είναι οι νομοθετικές διατάξεις που αφορούν της επιταγές κάθε μορφής συμπεριλαμβανομένων και των αξιογράφων της τραπεζικής δίγραμμης και λογιστικής επιταγής, δηλαδή ο Ν.5960/1933, όπως τροποποιήθηκε και ισχύει στις μέρες μας και το άρθρο 11 Ν. 1957/91.

Το Δίκαιο της Επιταγής συνεπικουρείται και συμπληρώνεται από τους Κανόνες του Αστικού Δικαίου⁶². Αξίζει ενδεικτικά να αναφέρουμε ότι στην επιταγή έχουμε εφαρμογή των κανόνων του αστικού κώδικα, αφού η επιταγή είναι μια μονομερής δικαιοπραξία και ισχύουν οι σχετικές περί μονομερών δικαιοπραξιών διατάξεις, όπως πχ η ΑΚ 173, αναφορικά με τη δήλωση βουλήσεως του εκδότη της. Επίσης, στην περίπτωση ακυρότητας της επιταγής, ισχύουν, κατόπιν εξέτασης, οι διατάξεις του ΑΚ 182 περί μετατροπής της άκυρης επιταγής σε άλλη μη αξιογραφική δικαιοπραξία⁶³. Ακόμη, εκδότης της επιταγής τεκμαίρεται αυτός που την υπογράφει,

⁵⁷ Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου», 2 Δίκαιο Αξιογράφων, Αθήνα, 2005, σελ. 191-192.

⁵⁸ Αλίκη ΚΙΑΝΤΟΥ ΠΑΜΠΟΥΚΗ, «Η μεταχρονολογημένη Επιταγή», **ΕπισκΕΔ**, 1995, 683, 689.

⁵⁹ Επιτρέπεται από τον Ν. 5960/1933 άρθρο 28 παρ. 2 η έκδοση Μεταχρονολογημένων επιταγών.

⁶⁰ Άρθρο 11 «Διαρρυθμίσεις στον ενιαίο ειδικό φόρο κατανάλωσης των πετρελαιοειδών προϊόντων και άλλες διατάξεις» η διάταξη του άρθρου 11 με τον ειδικότερο τίτλο «Ρυθμίσεις τραπεζικών συναλλαγών και συναφών θεμάτων» σύμφωνα με την οποία: «**1. Επιταγές που προσκομίζονται στις τράπεζες για είσπραξη, ενεχυρίαση ή φύλαξη, καταγράφονται σε πινάκια, στα οποία επιβάλλεται τέλος χαρτοσήμου δύο και μισό τοις χιλίοις (2,5%) και υπολογίζεται στη συνολική αξία των καταχωριζομένων εις αυτά επιταγών.**»

⁶¹ Λεωνίδα Γεωργακόπουλος, σελ. 118-119

⁶² Αθηνά ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ-ΜΠΑΡΑΟΥΤΑΚΗ, «Το Δίκαιο της Επιταγής: Θεωρία, νομολογία, υποδείγματα», Αθήνα, 1996, σελ.70.

⁶³ Είναι δυνατόν η επιταγή να ισχύσει μεταξύ εκδότη και πρώτου κοιμιστή κατά μετατροπή (ΑΚ 182), ως αφηρημένη υπόσχεση ή αναγνώριση χρέους, αφού μεν τύπος της ΑΚ 873 καθόσον αφορά την περι αφηρημένης υποσχέσεως ή αναγνώρισεως χρέους δήλωση της βουλήσεως του εκδότη της επιταγής, η οποία και μόνο υπόκειται στον έγγραφο τύπο καλύπτεται με την έκδοση της επιταγής, ενώ η αποδοχή του δανειστή, του πρώτου κοιμιστή δηλαδή, στον οποίο παραδίδεται η επιταγή μπορεί να δηλωθεί ρητώς ή σιωπηρώς και χρειάζεται να περιέλθει στον οφειλέτη. Επίσης, άκυρη επιταγή που εκδίδεται από έμπορο μπορεί να χαρακτηριστεί ως χρεωστικό ομόλογο εκδιδόμενο από έμπορο σε διαταγή περί παροχής χρημάτων, το οποίο είναι πιστωτικός τίτλος και μπορεί να μεταβιβαστεί με οπισθογράφηση. Βλ. **ΕφΑΘ** 6741/2007, διαθέσιμη σε:

σύμφωνα με την ΑΚ 212, οπότε στα θέματα της αντιπροσώπευσης και της πληρεξουσιότητας ισχύουν οι σχετικές διατάξεις του ΑΚ και το άρθρο 11 του Ν. 5960/1933. Τέλος, σε περίπτωση που εκδοθεί ακάλυπτη επιταγή, εφαρμόζονται οι διατάξεις του δικαίου των αδικοπραξιών του ΑΚ.

Πέραν αυτών, η επιταγή, όπως και γενικότερα τα χρηματογγραφα εξασφάλισης αλλότριας οφειλής (συναλλαγματική και επιταγή) υπάγεται ως προς τις συγκεκριμένες σχέσεις, στις προσωπικές εξασφαλιστικές συμβάσεις⁶⁴. Προσωπικές εξασφαλιστικές αλλότριας οφειλής συμβάσεις είναι η σύμβαση υπόσχεσης καταβολής, που ρυθμίζεται από τις ΑΚ 361, 421, 317 (υπόσχεση χάριν πληρωμής υπό τρίτου), οι συναλλαγματικές ή και επιταγές χάριν πληρωμής αλλότριας οφειλής καθώς και οι εγγυητικές επιστολές ή λόγω ασφάλειας, οι συναλλαγματικές ή οι επιταγές εγγυοδοσίας και γενικότερα οι καταπιστευτικές, οι εγγυοδοτικές συμβάσεις και η εγγυητική επιστολή.

Τέλος, η επιταγή, όπως και η συναλλαγματική, περιέχει έκταξη, δηλαδή διπλή εξουσιοδότηση του εκτάσσοντος (εκδότη) προς την εκτασσόμενη (Τράπεζα) να πληρώσει τον κομιστή της επιταγής για λογαριασμό του εκτάσσοντος και προς τον κομιστή να ζητήσει την εξόφληση του από την εκτασσομένη.⁶⁵ Διαφέρει, όμως, από την έκταξη του κοινού δικαίου η έκταξη που περιέχεται σε επιταγή, ως προς το εξής: ο εκτάσσων (εκδότης) ευθύνεται για την πληρωμή της επιταγής, από την οποία δεν μπορεί να παραιτηθεί (άρθρο 12).

2.3.) Έννοια Επιταγής και προϋποθέσεις έκδοσης

Το ζήτημα της εύρεσης ενός κοινού ορισμού της επιταγής δεν ήταν τόσο απλό στο παρελθόν, διότι σε όλες τις έννομες τάξεις απουσίαζε ο εκ του νόμου ορισμός αυτής και συνάμα είχαν διατυπωθεί διάφορες και μη συγκλίνουσες γνώμες επί του θέματος αυτού⁶⁶. Στις μέρες μας, μπορούμε να πούμε πως ένας κοινά αποδεκτός ορισμός για την επιταγή μπορεί να δοθεί. Η επιταγή είναι «έγγραφο, κατά ορισμένο τύπο εκδιδόμενη, εντολή πληρωμής προς τράπεζα⁶⁷, η οποία οφείλει με την εμφάνιση της επιταγής σε αυτή να καταβάλλει ορισμένο χρηματικό ποσό στον δια του εγγράφου νομιμοποιούμενο προς είσπραξη.⁶⁸» Σύμφωνα με τη νομολογία του ΑΠ⁶⁹ και τη νομοθεσία (άρθρο 3 Ν. 5960/1933), «κατά το άρθρο 3 του Ν 5960/1933 «περί επιταγής», «η επιταγή εκδίδεται επί τραπεζίτου έχοντος κεφάλαια εις την

http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=8966&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203, τελευταία επίσκεψη: 25/02/2015.

⁶⁴ Γεώργιος Μ. ΡΩΣΣΗΣ, «Περί των συναλλαγματικών (και επιταγών) ως προσωπικών εξασφαλιστικών αλλότριας οφειλής συμβάσεων και των διαφορών τους από τη σύμβαση σωρευτικής αναδοχής», ΠειρΝομ, 2012, 30-32. Ο Ρώσσης, στο άρθρο του στην ΠειρΝομ, παραπέμπει στην ΑΠ 1673/2007 (ΑΠ 1673/2007, ΝοΒ, 2008, 701), με την οποία κρίθηκε ότι: «Αυτές οι υποσχέσεις (συμβάσεις), οι επιταγές ή και οι πληρωμές υπό τρίτου, δεν συγκροτούν σύμβαση σωρευτικής αναδοχής... αλλά αντιθέτως έγιναν προς χάριν και για εξυπηρέτηση αλλοτρίου χρέους, όπως έκανε ο πρόεδρος του ΔΣ αθλητικού σωματείου προς χάριν και για εξυπηρέτηση αυτού.»

⁶⁵ Γεώργιος Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑΚΗΣ, «Εισαγωγή στο Δίκαιο των Αξιογράφων : Συναλλαγματική, Επιταγή, Αξιογραφο και Λοιπά Αξιογραφα», Αθήνα, 2008, σελ. 160. Αν, όμως, η επιταγή εκδοθεί «εις διαταγήν εμού του ιδίου» η τριγωνική εκταξιακή σχέση καθίσταται δυσχελής.

⁶⁶ Ανδρέας Κ. ΜΠΑΖΟΥΡΟΣ, «Ερμηνεία των Νόμων 5868 και 5960 ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΑΓΗΣ», Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, 1969, σελ. 22

⁶⁷ Νικόλαος Κ. ΡΟΚΑΣ, «Αξιογραφο», 1^η έκδοση, 1992, σελ. 133.

⁶⁸ Νικόλαος Α. ΔΕΛΟΥΚΑΣ, «Αξιογραφο», γ' έκδοση, 1980, σελ. 227.

⁶⁹ ΑΠ 1098/2008, ΔΕΕ, 2008, 1277.

διάθεσιν του εκδότη και επί τη βάσει συμφωνίας, ρητής ή σιωπηράς⁷⁰, καθ' ήν ο εκδότης έχει το δικαίωμα διαθέσεως των κεφαλαίων τούτων δι' επιταγής. Εν τούτοις, εν περιπτώσει μη τηρήσεως των διατάξεων τούτων, η ισχύς του τίτλου ως επιταγή δεν θίγεται. Επιταγή εκδοθείσα και πληρωτέα εν Ελλάδι ισχύει ως επιταγή μόνον εάν εξεδόθη επί τραπεζικής εταιρίας ή επί ελληνικού νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου ασκούντος εργασίας τραπεζικάς». Εξ αυτών προκύπτει η διπλή εξουσιοδότηση του εκδότη προς τον πληρωτή (τράπεζα) να καταβάλλει το αναγραφόμενο στην επιταγή ποσό στο λήπτη και προς το λήπτη να ζητήσει τη πληρωμή από το πληρωτή εντός της νόμιμης προθεσμίας* εξουσιοδότηση ,η οποία περιέχεται στη τριπρόσωπη σχέση με εκταξιακό χαρακτήρα ,που είναι η επιταγή. Άρα, απαραίτητες προϋποθέσεις για την έκδοση επιταγής είναι: η σύμβαση μεταξύ Τράπεζας και Εκδότη, η ύπαρξη διαθέσιμων Κεφαλαίων στη Τράπεζα με την οποία έχει κάνει σύμβαση ο εκδότης και η Τραπεζική ιδιότητα⁷¹ του Πληρωτή.

2.4.)Είδη Επιταγής και Τρόποι Μεταβίβασης

Η επιταγή διακρίνεται σε διάφορα είδη αναλόγως του τρόπου κυκλοφορίας της, του δικαιούχου εισπραξής της και του τόπου έκδοσής ή πληρωμής της.⁷² Με βάση το πρώτο κριτήριο, οι επιταγές διακρίνονται σε: ονομαστικές ή επιταγές ουχί εις διαταγήν, σε επιταγές σε διαταγή και σε ανώνυμες ή επιταγές εις τον κομιστήν, ενώ με βάση τα άλλα δύο κριτήρια αυτές διακρίνονται σε: λογιστικές επιταγές, δίγραμμες, ταχυδρομικές, ταξιδιωτικές και εγγυημένες επιταγές, και ,τέλος, σε εσωτερικές και διεθνείς επιταγές.

Η δίγραμμη επιταγή , που είναι αγγλικής επινόησης, φέρει στο εμπρόσθιο μέρος της δύο παράλληλες γραμμές κάθετες ή διαγώνιες , που σημειώνονται είτε από τον εκδότη είτε από τον κομιστή της επιταγής και που με ειδική υπόδειξη του εκδότη της μπορεί να πληρωθεί από τον πληρωτή μόνο σε τραπεζίτη ή σε πελάτη του πληρωτή⁷³. Αν μέσα σε αυτές τις παράλληλες γραμμές εμπεριέχεται η λέξη Τραπεζίτης ή άλλη παρόμοια , είτε και καμία λέξη, τότε αυτή η διαγράμμιση είναι γενική⁷⁴ και στις περιπτώσεις αυτές ο κομιστής σίγουρα είναι Τράπεζα ή πελάτης της, με αποτέλεσμα να καθίσταται δύσκολο στον κακόπιστο κάτοχο ή από ένα καλόπιστο τρίτο να εισπράξει το αναγραφόμενο ποσό. Ειδική⁷⁵ είναι η διαγράμμιση όταν ανάμεσα στις παράλληλες γραμμές σημειώνεται το όνομα συγκεκριμένου τραπεζίτη, με αποτέλεσμα η πληρωμή της να γίνεται από τον συγκεκριμένο τραπεζίτη που ονομάζεται στην επιταγή.

Η Γερμανικής εμπνεύσεως Λογιστική Επιταγή⁷⁶ στο εμπρόσθιο μέρος της φέρει τον τίτλο «πληρωτέα εις λογαριασμό» ή «συμψηφιστική επιταγή» ή «επιταγή γύρου»⁷⁷ και η πληρωμή της πρέπει να γίνει με λογιστική πράξη και όχι με καταβολή

⁷⁰ Σύμβαση Επιταγής.

⁷¹ Η η ιδιότητα του ΝΠΔΔ που ασκεί Τραπεζικές εργασίες, όπως πχ το Τ.Τ. ή το Ταμείο Δανείων και Παρακαταθηκών.

⁷² Γεώργιος Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑΚΗΣ, «Εισαγωγή στο Δίκαιο των Αξιογράφων :Συναλλαγματική ,Επιταγή , Αξιογραφα και Λοιπά Αξιογραφα», Αθήνα, 2008, σελ.164-165.

⁷³ ΑΠ 659/2011 Α1' Τμ, ΔΕΕ, 2011,1279.

⁷⁴ Ν.5960/1933 Άρθρο 37 παρ. 3.

⁷⁵ Ν.5960/1933 Άρθρο 37 παρ. 3.

⁷⁶ Ν. 5960/1933 άρθρο 39 παρ. 3 και ΑΠ 172/09, ΕΤρΑξΧρΔ ,2009, 989.

⁷⁷ Ν. 5960/1933 άρθρο 39 παρ. 1.

μετρητών⁷⁸. Η ταχυδρομική επιταγή είναι ένα έγγραφο που φέρει τον όρο επιταγή ,αλλά δε συγκεντρώνει τα στοιχεία της επιταγής και δεν υπάγεται στον Ν. 5960/1933, και συνεπώς δεν είναι με το νομικό όρο επιταγή.

Η ταξιδιωτική επιταγή, δημιούργημα της πρακτικής των ΗΠΑ, εκδίδεται για ορισμένο χρηματικό ποσό στο όνομα του πελάτη της , ο οποίος έχει καταβάλλει το ποσό στη τράπεζα προηγουμένως, με σκοπό την ασφαλή μεταφορά των χρημάτων από τόπο σε τόπο. Τέλος, η εγγυημένη επιταγή εγχειρίζεται από τη τράπεζα στο πελάτη της και είναι εφοδιασμένη με κάρτα εγγύησης.

Ανάλογα με τον τόπο της έκδοσης της ή της πληρωμής της, η επιταγή είναι εσωτερική, αν εκδίδεται και είναι πληρωτέα στη Ελλάδα, ενώ διεθνής, αν είναι πληρωτέα σε άλλη χώρα και εκδίδεται στην Ελλάδα ή και το αντίστροφο.

Σε προηγούμενη παράγραφο⁷⁹ έχουμε αναφερθεί στις ρήτρες⁸⁰ που αν τεθούν στην επιταγή την μετατρέπουν σε ονομαστικό ή ανώνυμο αξιόγραφο. Αναφέρουμε ότι η ονομαστική επιταγή μεταβιβάζεται με τους κανόνες της απλής εκχώρησης και δεν διέπεται από τους κανόνες της γραμματοπάγειας και της αυτονομίας, ενώ οι επιταγές εις τον κομιστήν μεταβιβάζονται με τους κανόνες του εμπραγμάτου δικαίου για τα κινητά(ΑΚ 1034) και η καλόπιστη κτήση (ΑΚ 1036)από μη κύριο, έστω και αν η επιταγή έχει κλαπεί, είναι δυνατή(ΑΚ 1039). Η ανώνυμη επιταγή, κατ' εξαίρεση, μπορεί να μετατραπεί σε επιταγή ονομαστική ή σε διαταγή, στις περιπτώσεις που έχει αφεθεί κενό το όνομα του λήπτη⁸¹. Επίσης, αν η επιταγή εις τον κομιστήν μεταβιβαστεί με οπισθογράφηση, αποκτά εγγυητική ισχύ , δηλαδή ο οπισθογράφος γίνεται υπεύθυνος από αναγωγή για τη πληρωμή της.

2.5.) Έκδοση Επιταγής

Για την έκδοση επιταγής απαραίτητα απαιτείται, σε πρώτη φάση, ο εκδότης της , πέραν της ικανότητας για δικαιοπραξία⁸², να έχει συνάψει σύμβαση με τράπεζα ή ΝΠΔΔ που ασκεί τραπεζικές εργασίες. Πέραν αυτού, θεωρείται δεδομένο πως κατά την στιγμή της έκδοσης της επιταγής ο εκδότης οφείλει να έχει στο λογαριασμό του τουλάχιστον το οφειλόμενο ποσό. Εκτός αυτών των προϋποθέσεων, μια επιταγή για να είναι έγκυρη πρέπει να περιλαμβάνει και όλα τα αναγκαία στοιχεία ,που ορίζει ο νόμος. Αν δε περιλαμβάνει ορισμένα από αυτά, που αναπληρώνονται είτε αυτομάτως είτε από το νόμο, τότε παραμένει έγκυρη. Σε περίπτωση ,όμως, που αυτά δεν αναπληρώνονται, τότε η ο τίτλος είναι άκυρος.

⁷⁸ Αν η πληρώτρια Τράπεζα πληρώσει σε μετρητά, τότε ευθύνεται μέχρι το ποσό της επιταγής. Νικόλαος Κ. ΡΟΚΑΣ, «Αξιόγραφα», β' έκδοση, Αθήνα , 2012, σελ. 160.

⁷⁹ Βλ. σελ. 16 της εργασίας μας.

⁸⁰ Αρκεί, σύμφωνα με τον Ν. 5960/ 1933 άρθρο 5 παρ.1 , για να θεωρηθεί η επιταγή αξιόγραφο εις τον κομιστήν η μη αναγραφή του ονόματος του λήπτη. Άρα, δεν είναι αναγκαίο να φέρει τη ρήτρα εις τον κομιστήν, ούτως ώστε να θεωρηθεί η επιταγή ανώνυμη ή εις τον κομιστή. Επομένως, δεν είναι πάντοτε αναγκαία η προσθήκη ρήτρας.

⁸¹ Νικόλαος Α. ΔΕΛΟΥΚΑΣ, «Αξιόγραφα», γ' έκδοση, 1980, σελ.249.

⁸² Δηλαδή είναι αναγκαίο ο εκδότης της επιταγής να μη βρίσκεται σε δικαστική ή νόμιμη απαγόρευση (ΑΚ 128) και να μην στερείται κατά τη στιγμή της υπογραφής της επιταγής της συνείδησης των πράξεων του. (ΑΚ 131).

Τα επτά ουσιώδη στοιχεία της επιταγής, σύμφωνα με τον Ν.5960/1933 άρθρο 1, είναι: η ονομασία «επιταγή»⁸³, η απλή και καθαρή εντολή πληρωμής⁸⁴, το όνομα του πληρωτή⁸⁵, η αναγραφή του τόπου πληρωμής⁸⁶, η σημείωση χρονολογίας έκδοσης και του τόπου έκδοσης⁸⁷ και, τέλος, η υπογραφή του εκδότη της επιταγής⁸⁸.

Συμπληρώνουμε στα ανωτέρω, ότι δεν είναι απαραίτητο να λείπει κάποιο από τα αναγκαία στοιχεία της επιταγής, προκειμένου αυτή να καταστεί άκυρη. Σύμφωνα με την ΑΠ 294/2012 Α1 Τμ.⁸⁹, το εσκευμένο σκίσιμο των σωμάτων των επιταγών στο σημείο που έφεραν τον αριθμό τους καθιστά άκυρες τις επιταγές, μολονότι κατά το άρθρο 1 του Ν. 5960/1933 ο αριθμός της επιταγής δεν συγκαταλέγεται στα αναγκαία στοιχεία για την εγκυρότητα της επιταγής, για τον λόγο ότι η ύπαρξη του αριθμού εξυπηρετεί τις διαδικασίες εισπράξεως και διεκπεραιώσεως του τραπεζικού συστήματος.

2.6.) Ατελής, Άκυρη και Λευκή Επιταγή

Ατελής και καταρχήν ανίσχυρη είναι η επιταγή που δε φέρει περισσότερα ή ένα από τα απαραίτητα τυπικά στοιχεία, που απαιτεί ο νόμος, με αποτέλεσμα να είναι ανίσχυρη ως επιταγή. Λευκή είναι η επιταγή που, εφόσον παραμένει ασυμπλήρωτη, είναι άκυρη, ενώ μετά τη συμπλήρωσή της αποκτά ισχύ αναδρομικά, ακόμη και στην

⁸³ Σχετικά με την ονομασία του τίτλου «επιταγή», αξίζει να πούμε πως αυτή πρέπει να καταχωρίζεται στο κείμενο του τίτλου και στην ίδια γλώσσα που είναι γραμμένο το έγγραφο της επιταγής. Καμία άλλη παραπλήσια ονομασία δεν αναπληρώνει την ονομασία «επιταγή» (Κλήμη Κ. ΠΑΣΣΙΟΠΟΥΛΟΥ, «Αξιόγραφα», Εισαγωγή, συναλλαγματική, γραμμάτιο σε διαταγή, Τραπεζική Επιταγή, Αθήνα, 1990, σελ 100.) Συνεπώς, εκφράσεις όπως «εντολή», «διαταγή», «έκταξη» ή και άλλες παρόμοιες δεν αρκούν ως τυπική προϋπόθεση της επιταγής. (Νικόλαος Α. ΔΕΛΟΥΚΑΣ, «Αξιόγραφα», γ' έκδοση, 1980, σελ.237.)

⁸⁴ Η εντολή περί πληρωμής ορισμένου ποσού προς τον πληρωτή αρκεί να είναι απλή και καθαρή, όπως και στη συναλλαγματική (βλ. ΕφΠατρών 175/1996, ΔΕΕ, 1996, 628. Αναφέρεται στην απόφαση του εφετείου Πατρών ότι απαγορεύεται η εξάρτηση της πληρωμής του χρηματικού ποσού από κάποιο όρο ή από την αιτία έκδοσης της επιταγής.) και να αναφέρεται σε χρηματικό ποσό μόνον. Η επιταγή μπορεί να εκδοθεί πληρωτέα σε ξένο νόμισμα, αλλά η τυχόν περίληψη σε αυτήν ρήτρας τόκου θεωρείται ως μη γεγραμμένη, σύμφωνα με το άρθρο 7 του νόμου περί επιταγής, για τον λόγο ότι η επιταγή, όπως έχουμε ήδη πει, είναι μέσο πληρωμής και όχι πίστωσης.

⁸⁵ Στο περιεχόμενο της επιταγής πρέπει να περιλαμβάνεται το όνομα του πληρωτή, που δε μπορεί να είναι παρά Τραπεζίτης (άρθρο 3 Ν. 5960/ 1933) ή ΝΠΔΔ που ασκεί τραπεζικές εργασίες. Ο νόμος δεν αναφέρει τίποτα για τη θέση αναγραφής του ονόματος επί του εγγράφου. Συνήθως το όνομα του πληρωτή αναγράφεται στο εμπρόσθιο πάνω ή και κάτω αριστερό μέρος του κειμένου της επιταγής. Πληρωτής μπορεί να ορισθεί και ο ίδιος ο εκδότης, αλλά μόνον όταν ο εκδότης και πληρωτής είναι διαφορετικά καταστήματα της ίδιας τράπεζας, όπως ορίζει το άρθρο 6 παρ. 3 του Ν. 5960/1933

⁸⁶ Αν πλησίον του ονόματος του πληρωτή αναγράφονται περισσότεροι τόποι πληρωμής, τότε ισχύει ο πρώτος ως τόπος πληρωμής. Αν δεν αναφέρεται κανένας τόπος πληρωμής, τότε η επιταγή είναι πληρωτέα στο τόπο έκδοσής της. Σε περίπτωση που ο τόπος έκδοσης απουσιάζει, τότε είναι άκυρη, ως αόριστη η επιταγή. (Κλήμη Κ. ΠΑΣΣΙΟΠΟΥΛΟΥ, «Αξιόγραφα», Εισαγωγή, συναλλαγματική, γραμμάτιο σε διαταγή, Τραπεζική Επιταγή, Αθήνα, 1990, σελ. 101)

⁸⁷ Η χρονολογία είναι απαραίτητη, διότι από αυτήν θα καθοριστεί η έναρξη της προθεσμίας για την εμφάνιση για πληρωμή, η παραγραφή της και η ικανότητα για δικαιопραξία του εκδότη. Περισσότεροι τόποι έκδοσης καθιστούν την επιταγή άκυρη.

⁸⁸ Η υπογραφή πρέπει να είναι χειρόγραφη, να τεθεί οπωσδήποτε κάτω από το κείμενο του τίτλου, αλλιώς είναι άκυρη. Επιταγή μπορεί να υπογραφεί από περισσότερους του ενός εκδότες, που ευθύνονται αλληλέγγυα και εις ολόκληρον. Στην υπογραφή πρέπει να περιλαμβάνεται το όνομα και το επώνυμο του φυσικού προσώπου ή η επωνυμία και η υπογραφή του εκπροσώπου, όταν πρόκειται για νομικό πρόσωπο.

⁸⁹ ΑΠ 294/2012 Α1' Τμ., ΔΕΕ, 2012, 1179.

περίπτωση που συμπληρώθηκε αντίθετα προς τα συμφωνηθέντα λήπτη και εκδότη.⁹⁰ Στη λευκή επιταγή η έλλειψη ενός ή περισσότερων τυπικών στοιχείων, εκτός από την υπογραφή, είναι ηθελημένη και εκφράζει τη βούληση του εκδότη να συμπληρωθεί το στοιχείο ή τα στοιχεία που λείπουν-όπως έχει ο ίδιος ορίσει- από τον εξουσιοδοτημένο κομιστή ή λήπτη της επιταγής.⁹¹

2.7.)Μεταχρονολογημένη Επιταγή

Μεταχρονολογημένη είναι η επιταγή ,στην οποία σημειώνεται χρονολογία μεταγενέστερη από την πραγματική⁹². Παρότι η μεταχρονολόγηση της επιταγής αντίκειται στην λειτουργία της επιταγής ως μέσου πληρωμής, ο νόμος εμμέσως δίδει την δυνατότητα κυκλοφορίας μιας τέτοιας επιταγής.⁹³ Πιο αναλυτικά, το επιτρεπτό της έκδοσης μεταχρονολογημένης επιταγής συνάγεται από τα άρθρα του Ν 5960/1933: άρθρο 1 , στο οποίο αναφέρεται ότι το κύρος της επιταγής δεν εξαρτάται από το αν φέρει αληθινή ή όχι ημερομηνία έκδοσης, άρθρο 13 , στο οποίο γίνεται λόγος για τις λευκές επιταγές και τη συνήθεια μη αναγραφής σε αυτές της ημεροχρονολογίας έκδοσης, , 28 παρ. 2 , στο οποίο ορίζεται πως η μεταχρονολόγηση της επιταγής δε βλάπτει το κύρος της, 75 παρ. 1, στο οποίο ορίζεται ότι «είναι αναγκαίως εν όψει ή εάν δύναται να εκδοθή επί προθεσμία από της όψεως και επίσης τίνα είναι τα αποτελέσματα της μεταχρονολογήσεως» και 29 παρ. 4 , που ορίζεται ότι « αφετηρία των ανωτέρω σημειούμενων προθεσμιών είναι η εκ της επιταγής ως χρονολογία εκδόσεως αναγραφόμενη ημέρα». Επιπλέον, με την ψήφιση του άρθρου 11 του Ν. 1957/1991(αναφερόμαστε αναλυτικότερα, με νομολογιακές παραπομπές σε αυτό, στην ενεχυρική οπισθογράφιση) επήλθε στον χώρο των συναλλαγών η αναγνώριση της μεταχρονολογημένης επιταγής και κυρίως η μετάλλαξη της επιταγής από όργανο πληρωμής σε όργανο πίστωσης.

Η χρήση της είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη , αφού στον κομιστή της δίνονται πολλές δυνατότητες δικαστικής ικανοποίησης της οφειλής, και είναι επιτρεπτή η ενεχύραση της.⁹⁴ Έγκυρη μια τέτοια επιταγή είναι όταν φέρει την υπογραφή του εκδότη και την σημείωση χρονολογίας έκδοσης από αυτόν ή από τον εξουσιοδοτημένο κομιστή. Μπορεί να εμφανισθεί από τον κομιστή της για πληρωμή πριν από τη φερόμενη ημερομηνία έκδοσης(η επιταγή είναι πάντοτε πληρωτέα εν όψει), είτε και μέσα στο οκταήμερο, που ξεκινά από την επομένη της φερόμενης ημερομηνίας έκδοσης. Άρα, ο εκδότης είναι υποχρεωμένος να έχει στην τράπεζα κεφάλαια από τη στιγμή της πραγματικής έκδοσης της επιταγής, μέχρι και τη λήξη του οκταημέρου.

⁹⁰ ΠΠρΟρ 91/1999, Αρμ ,2001,350.

⁹¹ ΕφΛαρ 759/ 2001 ΕπισκΕΔ 2002, 774 ,ΕφΠατρ 162/2000, ΔΕΕ, 2000, 1251 και ΕφΠειρ 728/1999 ΕπισκΕΔ 2000, 184.

⁹² Αλίκη ΚΙΑΝΤΟΥ – ΠΑΜΠΟΥΚΗ, «Δίκαιο Αξιογράφων :Εισαγωγή- Θεωρία των αξιογράφων - Συναλλαγματική – Γραμμάτιο Εις Διαταγή», 5^η έκδοση, Θεσσαλονίκη, 1997, σελ. 359.

⁹³ Άρθρο 28 παρ. 2 5960/1933. Βλ. και Δημητρίου Γ. ΣΚΑΡΙΠΑ, «Η μεταχρονολογημένη Επιταγή», ΔΕΕ, 2011,273, ο οποίος διαπιστώνει πως το επιτρεπτό έκδοσης μεταχρονολογημένης επιταγής συνάγεται από τις διατάξεις των άρθρων 1 , 13 , 28 παρ. 2, 75 παρ. 1 ,29 παρ. 4, του Ν 5960/ 1933 και 11 Ν 1957/1991.

⁹⁴ ΜΠρΠατρ 465/1999 Αρμ 1999,1102 και άρθρο 11 Ν. 1957/ 1991 . Μολονότι ο «περί επιταγής» νόμος σιωπά στο εν λόγω θέμα(δε μπορεί a contratio να συναχθεί η απαγόρευση της), ο Ν. 1957/1991 επιτρέπει την ενεχύραση της επιταγής.

2.8.) Επιταγή ευκολίας

Έκδοση επιταγής ευκολίας υπάρχει όταν η επιταγή εκδίδεται- όχι προς εξόφληση οφειλής του εκδότη απέναντι στον λήπτη ή προς άμεση πίστωση του λήπτη, αλλά- προς ενίσχυση της πιστοληπτικής ικανότητας του τελευταίου ή και για να φανεί περισσότερο φερέγγυος⁹⁵. Η έκδοση επιταγών ευκολίας αποτελεί συνηθισμένη πρακτική ,στον επιχειρηματικό κόσμο, όπου ο εκδότης εκδίδει επιταγή εις διαταγήν του λήπτη ,χωρίς να του οφείλει, για κάποια αιτία, το ποσόν της επιταγής ,με σκοπό αυτός (ο λήπτης) να την παραδώσει στην τράπεζα ,ως ενέχυρο, για να πάρει δάνειο ή να την καταθέσει στο πλαφόν του, για να αποκτήσει ρευστότητα.

Η επιταγή ευκολίας, κατά τον Παμπούκη⁹⁶, εκδίδεται επί τη βάσει της συμβάσεως έργου ή εντολής (ΑΚ 681 και 713) και ο εκδότης ,συνεπώς, με την έκδοση τέτοιας επιταγής, αναλαμβάνει να διεκπεραιώσει υπόθεση του λήπτη , είτε με είτε χωρίς αμοιβή , ενώ ο λήπτης , ακολούθως, αναλαμβάνει την υποχρέωση να προκαταβάλλει ή να αποδώσει στον εκδότη το ποσό που αυτός θα δαπανήσει ή θα χρειαστεί να δαπανήσει.(721 και 722 ΑΚ)

Ο Παμπούκης παρατηρεί πως η έκδοση μιας τέτοιας επιταγής ,με σκοπό να μείνει στο ταμείο του λήπτη προς επίδειξη⁹⁷ , αντίκειται στα χρηστά ήθη ,αφού γίνεται προς εξαπάτηση των τρίτων ,σχετικά με τη φερεγγυότητα του λήπτη.⁹⁸ Πράγματι, όπως παρατηρεί και ο Λεφάκης⁹⁹, στη περίπτωση της επιταγής ευκολίας ορθώς υποστηρίζεται ότι υπάρχει εικονικότητα , με ορισμένη συμφωνία ως προς τον σκοπό , ο οποίος εν προκειμένω αποβλέπει στην απόκτηση πίστωσης έναντι τρίτων προσώπων. Μία τέτοια συμφωνία ,με την οποία επιδιώκεται η εξαπάτηση του κοινού, αποδοκιμάζεται από το δίκαιο. Σε αυτές τις περιπτώσεις , η εκτροπή από τον νόμο τιμωρείται έτσι ώστε να αποκλείεται η δημιουργία αξίωσης μεταξύ των απευθείας συμβαλλομένων.

Σε περίπτωση που επιταγή ευκολίας δεν κυκλοφορήσει (σκοπός της επιταγής είναι η κυκλοφορία)και παραμείνει στα χέρια του λήπτη , προς χάρη του οποίου εκδόθηκε, τότε δύο πράγματα είναι δυνατό να συμβούν: α.) ο λήπτης να εμφανίσει την επιταγή και να την εισπράξει ,αν υπάρχουν διαθέσιμα στο λογαριασμό του εκδότη, και β.) να την εμφανίσει εμπρόθεσμα ο λήπτης ,αλλά να μην την εισπράξει ,λόγω έλλειψης διαθέσιμων. Αν εισπράξει το ποσόν ο λήπτης, υποχρεούται να το αποδώσει στον εκδότη ,διότι το εισέπραξε αχρεωστήτως , ενώ αν δεν πληρωθεί, τότε ο εκδότης μπορεί να αποκρούσει με ένσταση την αναγωγή του λήπτη.

Πάντως, δεν είναι σε όλες τις περιπτώσεις η έκδοση επιταγής ευκολίας παράνομη και κατακριτέα από πλευράς δικαίου. Ο σκοπός της διευκόλυνσης είναι

⁹⁵ Έχει υποστηριχθεί ότι συνήθως, αν και αντίκειται στα χρηστά ήθη, η επιταγή ευκολίας εκδίδεται, για να μένει στο ταμείο του λήπτη προς επίδειξη. Κωνσταντίνος Γ. ΠΑΜΠΟΥΚΗΣ, «Ειδικά ζητήματα από την έκδοση ακάλυπτης επιταγής, Τέσσερις αυτοτελείς μελέτες», Θεσσαλονίκη, 1998, 55 ,που παραπέμπει σε Μάρκου.

⁹⁶ Κωνσταντίνος Γ. ΠΑΜΠΟΥΚΗΣ, «Ειδικά ζητήματα από την έκδοση ακάλυπτης επιταγής, Τέσσερις αυτοτελείς μελέτες», Θεσσαλονίκη, 1998, 55.

⁹⁷ Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο Επιταγής: κατ' άρθρο ερμηνεία – νομολογία Ν. 5960/ 1933», 1995, 314- 315.

⁹⁸ Κωνσταντίνος Γ. ΠΑΜΠΟΥΚΗΣ, «Ειδικά ζητήματα από την έκδοση ακάλυπτης επιταγής, Τέσσερις αυτοτελείς μελέτες», Θεσσαλονίκη, 1998, 55.

⁹⁹ ΕφΑΘ 7191/2009, ΔΕΕ, 2010, 1078, με παρατηρήσεις Λεάνδρου Κ. ΛΕΦΑΚΗ.

πολύ γενικός, για αυτό το ειδικότερο περιεχόμενο της διευκόλυνσης κάθε φορά πρέπει να κρίνεται “in concreto”.¹⁰⁰ Στην πλειονότητα των περιπτώσεων οι επιταγές ευκολίας δημιουργούν προβλήματα στις συναλλαγές, διότι συνήθως εκδίδονται δίχως ο εκδότης να έχει στην τράπεζα τα απαραίτητα διαθέσιμα (κάλυμμα).

2.9.) Καταπιστευτική Επιταγή

Γενικότερα, είναι συνήθης στην πράξη η έκδοση καταπιστευτικών αξιογράφων, κυρίως επιταγών και συναλλαγματικών, που εκδίδονται χάριν εγγυήσεως. Γίνεται δεκτό στην νομολογία¹⁰¹ ότι υπό τον όρο καταπιστευμένη επιταγή νοείται η επιταγή, στην οποία να μην η νομική θέση του δικαιούχου του τίτλου προσπορίζεται, συνάμα όμως συνομολογείται ότι ο δικαιούχος του θα ασκήσει το εκ της επιταγής δικαίωμα, υπό ορισμένες προϋποθέσεις. (pactum fiduciale) Στις περιπτώσεις αυτές παρέχεται ένσταση, αναβλητική ή ανατρεπτική κατά τις περιστάσεις, βασιζόμενη στην αιτιώδη (υποκείμενη) σχέση, την οποία ο οφειλέτης, ως ενιστάμενος, οφείλει να αποδείξει.¹⁰²

2.10.) Ανάκληση Επιταγής

Με βάση τον Ν. 5960/1933 άρθρο 32, η επιταγή μπορεί να ανακληθεί μόνο μετά την πάροδο της προθεσμίας εμφάνισης της. Σε αντίθετη περίπτωση, η ανάκληση αποβαίνει ανίσχυρη και ισοδυναμεί με έκδοση ακάλυπτης επιταγής.¹⁰³ Αν και ο νόμος είναι απολύτως ξεκάθαρος σε αυτό το θέμα, οι τράπεζες, προκειμένου να μην διαταράξουν τις σχέσεις τους με τους πελάτες τους, σέβονται την επιθυμία τους και δε πληρώνουν «λόγω ανάκλησης»- που πρακτικά είναι ανίσχυρη πριν τη λήξη της προθεσμίας εμφάνισης- παρότι υπάρχουν στο λογαριασμό του πελάτη τους διαθέσιμα κεφάλαια.

Εξαίρεση στο κανόνα της απαγόρευσης της ανάκλησης(αρχή του μη ανακλητού της επιταγής, που ισχύει και για τη μεταχρονολογημένη επιταγή¹⁰⁴) από τον εκδότη της πριν το οκταήμερο αποτελεί η περίπτωση κλοπής της επιταγής. Η πληρώτρια Τράπεζα οφείλει να ανακοινώσει τη κλοπή στον κομιστή της επιταγής και να τη βεβαιώσει στο σώμα της επιταγής.¹⁰⁵

2.11.) Ρήτρες στην επιταγή

Οι ρήτρες στην επιταγή, με βάση τον Ν.5960/1933 άρθρα 4-12, διακρίνονται σε: επιτρεπτές και απαγορευμένες, που είτε επιφέρουν την ακυρότητα του τίτλου, είτε όχι.

Επιτρεπτές είναι: η ρήτρα «εις διαταγήν», «ουχί εις διαταγήν», «εις τον κομιστήν», «άνευ διαμαρτυρικού», «αξία ενεχύρου», «αξία εις κάλυψιν», ή «αξία

¹⁰⁰ Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο της Επιταγής: κατ' άρθρο ερμηνεία – νομολογία Ν. 5960/1933», β' έκδοση, 1998,31.

¹⁰¹ ΤριμΕφΛαρ 317/2013, ΔΕΕ, 2013, 1176 και ΕφΠειρ 908/2013, ΔΕΕ, 2013, 1175.

¹⁰² ΜΠρΧαλ 24/2006, διαθέσιμη σε:

http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=713&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203, τελευταία επίσκεψη 05/02/2015.

¹⁰³ ΕφΠειρ 347/2012 ΔΕΕ 2012,1049, ΠΠρΘεσ 235/2011ΧρηΔικ, 2011, 269-270, ΕφΠειρ 461/2008 ΔΕΕ 2008,1150, ΕφΘεσ 706/1997 ΕΤρΑξΧρΔ 1997, 390.

¹⁰⁴ ΕιρΠειρ 26/2009 ΧρηΔικ, 2009, 303

¹⁰⁵ ΑΠ 723/2007 ΕΕμπΔ 2008, σελ. 86 και ΕιρΠειρ 26/2009 ΧρηΔικ, 2009, 303.

προς είσπραξιν», ρήτρα πληρωμής στην κατοικία τρίτου προσώπου - υπό τον όρο ότι το τρίτο πρόσωπο είναι Τραπεζίτης και ότι η ρήτρα ετέθη μόνον από τον εκδότη και όχι από οπισθογράφο, εκτός αν συμφωνούν ο εκδότης και οι προηγούμενοι οπισθογράφοι ή φυσικά αν ο εκδότης έθεσε ρήτρα «ανοικτή κατοικία»¹⁰⁶-ρήτρα πληρωμής σε ξένο νόμισμα και η ρήτρα «εκ του παρ' υμίν λογαριασμού μου». Τέλος, επιτρεπτή είναι η ρήτρα «άνευ διαμαρτυρικού».

Την ακυρότητα της επιταγής φέρουν ο ρήτρες που αναιρούν τον χαρακτήρα της επιταγής¹⁰⁷, η αναγραφή όρου ή αίρεσης από την οποία θα εξαρτηθεί η πληρωμή, η αναγραφή περισσότερων πληρωτών ,η αναγραφή περισσότερων ημερομηνιών έκδοσης ή πολλών τόπων έκδοσης ,με αποτέλεσμα να δημιουργείται σύγχυση. και η ρήτρα πληρωμής στη κατοικία τρίτου, που δεν έχει την ιδιότητα του Τραπεζίτη.

Ρήτρες μη επιτρεπτές , που δεν επιφέρουν όμως την ακυρότητα του τίτλου, είναι η ρήτρα για αποδοχή της επιταγής, η ρήτρα περί τόκων, η ρήτρα απαλλαγής του εκδότη- όχι του οπισθογράφου- από την ευθύνη του για πληρωμή της επιταγής και ρήτρα που ορίζει λήξη άλλη παρά την «εν όψει».

2.12.)Περισσότερα Αντίτυπα και Αλλοιώσεις

Σε αντίθεση με τη Συναλλαγματική, στην επιταγή η έκδοση περισσότερων αντιγράφων δεν εξυπηρετεί σε τίποτα ,διότι ούτε αποδοχή έχουμε, αλλά ούτε κύριος σκοπός της επιταγής είναι η κυκλοφορία της και η εξασφάλισή της σε περίπτωση απώλειας του εγγράφου. Η μόνη περίπτωση που επιτρέπεται η έκδοση περισσότερων αντιγράφων της είναι όταν εξυπηρετούν τον προορισμό της επιταγής για μεταφορά χρηματικών αξιών από τόπο σε τόπο.

Την έκδοση περισσότερων αντιγράφων επιτρέπει ο Ν. 5960/1933 άρθρο 49 μόνον όταν πρόκειται για ονομαστική επιταγή ή εις διαταγήν, αποκλείοντας την έκδοση περισσότερων αντιτύπων σε περίπτωση που αυτή έχει εκδοθεί στον κομιστήν, με αποτέλεσμα να μην δημιουργείται ζήτημα δυσκολίας εξατομίκευσης και εξακρίβωσης των αντιγράφων.¹⁰⁸ Αυτονόητο είναι να είναι δυνατή η έκδοση περισσότερων αντιτύπων στην περίπτωση των διεθνών επιταγών, οι οποίες εκδίδονται σε μια χώρα και πληρώνονται σε κάποια άλλη. Σε αυτές ,λοιπόν, τις περιπτώσεις ο νομοθέτης , με σκοπό να παρέχει προστασία κατά του κινδύνου της απώλειας- ιδίως στις περιπτώσεις της ταχυδρομικής αποστολής της ή με άλλο μέσο- επιτρέπει την έκδοση περισσότερων αντιτύπων.

Οι δύο προϋποθέσεις έκδοσης περισσότερων αντιτύπων ,που ορίζονται στον Νόμο περί επιταγής άρθρο 49 είναι οι εξής δύο: Τα αντίτυπα πρέπει να είναι όμοια και να αριθμούνται με αύξοντα αριθμό εντός του κειμένου της επιταγής. Κατά το άρθρο 50,η πληρωμή που γίνεται με την εμφάνιση ενός αντιτύπου ακυρώνει την δύναμη των λοιπών αντιτύπων.

Σε περίπτωση μεταγενέστερης αλλοίωσης ,που αποτελεί προϊόν πλαστογραφίας ή και τυχαίο γεγονός (πχ καύση, σβήσιμο, σκίσιμο) το άρθρο 51 του

¹⁰⁶ Ανδρέας Κ. ΜΠАЗΟΥΡΟΣ, «Ερμηνεία των Νόμων 5868 και 5960 ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΑΓΗΣ», Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, 1969, σελ.53.

¹⁰⁷ Πχ η προσθήκη της λέξης «ταχυδρομική» δίπλα στη λέξη επιταγή.

¹⁰⁸ Νικόλαος Α. ΔΕΛΟΥΚΑΣ, «Αξιόγραφα», γ' έκδοση, 1980, σελ.289.

Ν. 5960/1933 ορίζει ότι οι προ της αλλοιώσεως υπογράψαντες ευθύνονται σύμφωνα με το αρχικό χρέος¹⁰⁹, ενώ όσοι υπέγραψαν ύστερα, σύμφωνα με το διαμορφωμένο κείμενο. Αν Τραπεζικός υπάλληλος πληρώσει πλαστογραφημένη επιταγή, γεννάται συμβατική και όχι αδιοπρακτική ευθύνη της Τράπεζας, η οποία έχει τη συμβατική υποχρέωση να προστατεύει τα περιουσιακά αγαθά του πελάτη της¹¹⁰ και πρέπει να επιδεικνύει κάθε επιμέλεια που επιβάλλεται από τα συναλλακτικά ήθη ,για να εξακριβώσει τη γνησιότητα της επιταγής.¹¹¹

2.13.)Εμφάνιση και Πληρωμή Επιταγής

Ο κομιστής της επιταγής, προκειμένου να μην χάσει τα αναγωγικά του δικαιώματα και συνεπώς το δικαίωμά του να στραφεί κατά των άλλων υπογραφέων σε περίπτωση που δεν πληρωθεί από την Τράπεζα, πρέπει να εμφανίσει την επιταγή μέσα στις νόμιμες προθεσμίες εμφανίσεως. Η νόμιμη προθεσμία ξεκινά από την ημέρα έκδοσης της επιταγής (άρθρο 29) , η οποία όμως σύμφωνα με το άρθρο 56 δεν συνυπολογίζεται, και λήγει μετά από οκτώ ημέρες, αν πρόκειται να πληρωθεί στην χώρα έκδοσής της, ή μετά από είκοσι ημέρες ή εβδομήντα ημέρες ,ανάλογα με την απόσταση της χώρας που θα πληρωθεί από τον τόπο έκδοσης της.(άρθρο 29) Η εμφάνιση προς πληρωμή πρέπει να γίνει ή στον αναγραφόμενο τόπο πληρωμής ή σε συμψηφιστικό γραφείο¹¹²- που εδρεύει στη Τράπεζα της Ελλάδος ή σε υποκαταστήματά της και πρακτορεία της- όπως ορίζει το άρθρο 31 του Νόμου περί επιταγής. Ακόμη, είναι απαραίτητο ο πληρωτής να ελέγξει τη νομιμοποίηση του κομιστή¹¹³ ,δηλαδή αναλόγως του είδους της επιταγής πρέπει να προβεί σε συγκεκριμένες ενέργειες προκειμένου να διαπιστώσει αν ο κομιστής της δικαιούται να λάβει το χρηματικό ποσό.

Η Τράπεζα δύναται ,αν ο κομιστής δεν εμφανίσει την επιταγή εμπρόθεσμα, και αν ο πελάτης της την έχει ανακαλέσει (άρθρο 32 παρ. 2) , να αρνηθεί τη πληρωμή ,αλλιώς -εφόσον φυσικά η επιταγή δεν έχει ανακληθεί- μπορεί να πληρώσει τον κομιστή της ,παρά την μη εμπρόθεσμη εμφάνιση, με την προϋπόθεση ότι υπάρχει κάλυψη. Επί μερικής πληρωμής ο πληρωτής δύναται να απαιτήσει να γίνει μνεία τέτοιας πληρωμής επί της επιταγής και να δοθεί περί αυτής εξόφληση. (άρθρο 34)

Αποτέλεσμα της πληρωμής της επιταγής από την τράπεζα είναι η απόσβεση των υποχρεώσεων εξ αναγωγής όλων των απογραφών της επιταγής. Είναι όμως δυνατή και η μερική πληρωμή της επιταγής, την οποία δεν μπορεί ο κομιστής να αποκρούσει, όπως ορίζει και το άρθρο 34 του Νόμου περί επιταγής. Στην περίπτωση αυτή, η Τράπεζα δε δικαιούται να ζητήσει τη μερικώς εξοφλημένη επιταγή¹¹⁴, αλλά

¹⁰⁹ ΑΠ 444/2004 Ζ' Τμ., ΔΕΕ 2004, 1284.

¹¹⁰ Εφαθ 5609/2010, ΔΕΕ, 2011,473.

¹¹¹ Εφαθ 2408/2010, ΔΕΕ, 2010,1321.

¹¹² Εφαθ 2346/2013 ΔΕΕ, 812-813.

¹¹³ Στην ονομαστική επιταγή ο έλεγχος της νομιμοποίησης του κομιστή περιλαμβάνει την εξακρίβωση της ταυτότητας του κομιστή, στην επιταγή στο κομιστή ο έλεγχος περιλαμβάνει μόνο την εξακρίβωση της τυπικής νομιμοποίησης του κομιστή, και ,τέλος, ο πληρωτής στην επιταγή εις διαταγήν οφείλει να ελέγξει τη κανονικότητα και το αδιάκοπο των οπισθογραφήσεων, χωρίς να χρειάζεται να ελέγξει αν η υπογραφή των οπισθογράφων είναι πλαστή ή όχι, ή αν είχαν δικαιοπρακτική ικανότητα ή ακόμη και τη ταυτότητά του κομιστή.

¹¹⁴ Η Τράπεζα προκειμένου να εξασφαλίσει τους λοιπούς υποχρέους και τον πελάτη της από τον κίνδυνο να ξαναπληρώσουν ,αν συνεχιζόταν η κυκλοφορία της επιταγής και μετά τη πληρωμή, οφείλει

σημειώνεται στο σώμα της επιταγής ότι έγινε μερική πληρωμή και χορηγείται στην Τράπεζα εξοφλητική απόδειξη για το καταβαλλόμενο ποσό.

Χωρίς να ευθύνεται για την αποζημίωση του πελάτη της ,που προκύπτει από την σύμβαση της επιταγής,¹¹⁵ μπορεί να αρνηθεί την πληρωμή της επιταγής όταν ο πελάτης της έχει ανακαλέσει την επιταγή , είτε μετά την άροδο της εμπρόθεσμης εμφάνισής της όπως ορίζει ο νόμος, είτε και πριν την παρέλευση αυτού του χρονικού διαστήματος κατόπιν εντολής του πελάτη της. Πάντως, αν πληρώσει επιταγή που ανακλήθηκε από το πελάτη της πριν την λήξη του οκταημέρου που προβλέπει ο νόμος, δεν έχει την υποχρέωση να τον αποζημιώσει. Επίσης, μπορεί αζημίως να αρνηθεί την πληρωμή σε περίπτωση που ο πελάτης δεν διαθέτει στο λογαριασμό του τα απαραίτητα διαθέσιμα κεφάλαια, εφόσον ο κομιστής εμφάνισε προς πληρωμή την επιταγή εμπροθέσμως. Αν κάτι τέτοιο συμβεί , επέρχονται ως προς τον εκδότη της επιταγής ποινικές και αστικές κυρώσεις.

να ζητήσει από το κομιστή της επιταγής μετά τη πληρωμή τη παράδοση της εξοφλημένης επιταγής. Αυτό το δικαίωμα, όμως, δεν το έχει σε περίπτωση μερικής πληρωμής.

¹¹⁵ Περί της σύμβασης επιταγής βλ. σελ. 40 της εργασίας μας.

3.) ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΣΤΟ ΑΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΤΑΓΗ

3.1) Η Νομική Έννοια της Ευθύνης και τα διάφορα είδη της

Απαραίτητη προϋπόθεση, για να αντιληφθεί κανείς σε ικανοποιητικό βαθμό τα είδη της ευθύνης που απορρέουν από την επιταγή είναι να γνωρίζει τις διακρίσεις της ευθύνης, όπως αυτές προκύπτουν από τα διδάγματα του ενοχικού δικαίου, και την έννοια της ευθύνης. Εν συντομία, στις επόμενες παραγράφους παρέχουμε τις απαραίτητες, βασικές και στοιχειώδεις πληροφορίες για τα είδη και την έννοια της ευθύνης.

Αρχικά, ο όρος ευθύνη είναι ιδιαίτερα ευρύς. Σύμφωνα με την ΑΚ 287, «ενοχή είναι η σχέση, με την οποία ένα πρόσωπο έχει υποχρέωση προς ένα άλλο σε παροχή». Εξ αυτού, προκύπτει ότι ο ΑΚ δεν κάνει διάκριση μεταξύ της οφειλής και της ευθύνης.¹¹⁶ Αντιθέτως, στα αρχαία δίκαια, η οφειλή και η ευθύνη εκπληρώνουν διαφορετικές λειτουργίες, ο φορέας της οφειλής και της ευθύνης δεν ταυτίζεται πάντοτε. Με τον όρο ευθύνη εκφράζεται η αναλαμβανόμενη δέσμευση προς εκπλήρωση της παροχής.¹¹⁷ Κατά την κλασική, όμως, περίοδο του ρωμαϊκού δικαίου οφειλή και ευθύνη αρχίζουν να μην διακρίνονται πλέον, τα δύο αυτά στοιχεία συνυπάρχουν σε κάθε τέλεια ενοχή.¹¹⁸ Η έννοια της ενοχής, στις μέρες μας, περιλαμβάνει και τα δύο αυτά στοιχεία. Ακόμη, ο όρος «ευθύνη», όταν προσλαμβάνει και το επίθετο αστική, σημαίνει την υποχρέωση αποκατάστασης της προξενηθείσας ζημίας.

Επιπλέον, πρέπει να διακρίνεται από την ποινική η αστική ευθύνη. Διαφέρουν τα δύο αυτά είδη ευθύνης μεταξύ τους ως προς την πηγή γενέσεως, τις προϋποθέσεις γένεσης, στις συνέπειες, αλλά και στον σκοπό, που καθεμία υπηρετεί.¹¹⁹ Πιο συγκεκριμένα, η ποινική ευθύνη πηγάζει από τους δημοσίας τάξεως κανόνες του ποινικού δικαίου, ενώ η αστική από τις ενδοτικού δικαίου ρυθμίσεις του αστικού, κυρίως, και γενικότερα του ιδιωτικού δικαίου. Σε αντίθεση με την ποινική, που είναι προσωπική ευθύνη, η αστική είναι περιουσιακή, κληρονομητή και υφίσταται και για πράξεις τρίτων. Ποινική ευθύνη γεννάται και σε περίπτωση απόπειρας, ενώ αστική ευθύνη δεν νοείται, δίχως παράνομη συμπεριφορά, που επέφερε περιουσιακή ή ηθική ζημία σε τρίτο. Τέλος, σκοπός της ποινικής ευθύνης, με την επιβολή ποινής, είναι η γενική ή ειδική πρόληψη τελέσεως παράνομων πράξεων, ενώ η αστική ευθύνη, με την αποκατάσταση της ζημίας, αποβλέπει στην χρηματική ικανοποίηση του ζημιωθέντος. Παρότι, η αστική και η ποινική ευθύνη διακρίνονται, αυτό δεν σημαίνει πως μια παράνομη πράξη είναι αδύνατον να γεννά ταυτοχρόνως ποινική και αστική ευθύνη.

¹¹⁶ Ομοίως και στις ΑΚ 71,333,380, 910,922-927, ως εννοιολογικά ταυτόσημες, χρησιμοποιούνται από τον νόμο οι εκφράσεις «ο οφειλέτης ευθύνεται» ή «υποχρεούται», «ευθύνη του οφειλέτη». Βλ. Αστέριος Κ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ, «Ενοχικό Δίκαιο: γενικό μέρος Ι», ε' έκδοση, Αθήνα –Θεσσαλονίκη, 2007, 38.

¹¹⁷ Αστέριος Κ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ, «Ενοχικό Δίκαιο: γενικό μέρος Ι», ε' έκδοση, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2007, 37.

¹¹⁸ Κωνσταντίνος Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ, «Ελληνικόν Ενοχικόν Δίκαιον», Αθήναι, 1938, 25.

¹¹⁹ Αστέριος Κ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ, «Ενοχικό Δίκαιο: γενικό μέρος Ι», ε' έκδοση, Αθήνα –Θεσσαλονίκη, 2007, 57.

Η αστική ευθύνη, λοιπόν, έχει την έννοια της νομικής υποχρέωσης για αποκατάσταση (αποζημίωση) του προσώπου εκείνου που επλήγη από μία μη νόμιμη συμπεριφορά, η οποία μπορεί να είναι πράξη ή παράλειψη.¹²⁰ Κατά άλλη έννοια, η αστική ευθύνη αποτελεί το σύνολο των κανόνων που καθορίζουν τους γενεσιουργούς λόγους της υποχρέωσης για αποζημίωση, τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες αυτή παρέχεται, όπως και την φύση και την έκταση της αποζημίωσης¹²¹.

Η αστική ευθύνη διακρίνεται σε υποκειμενική και αντικειμενική, αν εξετασθεί από την υπάρχουσα σχέση μεταξύ της ψυχικής στάσης του δράστη της ζημιόγону πράξης προς αυτήν ή το αποτέλεσμα της¹²². Η υποκειμενική ευθύνη θεμελιώνεται στην υπαιτιότητα του ζημιώσαντος, ενώ η αντικειμενική ευθύνη είναι η υφιστάμενη ανεξαρτήτως υπαιτιότητας του υποχρέου. Δεν είναι πάντοτε απαραίτητο ότι για την ίδρυση ενοχικής ευθύνης απαιτείται πταίσμα, διότι, για παράδειγμα, στην περίπτωση της ευθύνης προς απόδοση του αδικαιολόγητου πλουτισμού δεν απαιτείται η ύπαρξη πταίσματος, που να την θεμελιώνει. Ακριβώς το αντίθετο ισχύει στο δίκαιο της αποζημίωσης, που κρατεί η αρχή της υπαιτιότητας, η οποία πηγάζει από τις ΑΚ 330 (ενδοσυμβατική ευθύνη), 914 ΑΚ (αδικοπρακτική ευθύνη) και ΑΚ 198 (προσυμβατική ευθύνη). Ο γενικός αυτός κανόνας, ωστόσο, έχει και ορισμένες εξαιρέσεις. Στις περιπτώσεις που ο νόμος δέχεται την ύπαρξη ευθύνης ανεξαρτήτως υπαιτιότητας, αρκεί μόνον η ζημιόγону πράξη ή παράλειψη και η ζημία, όντας αδιάφορο το αν αυτή προξενήθηκε, λόγω δόλου ή έστω ελαφράς αμέλειας. Αντικειμενική ή χωρίς πταίσμα είναι η ευθύνη των ξενοδόχων (ΑΚ 834, 839), του οφειλέτη για πράξεις ή παραλείψεις του νομικού αντιπροσώπου του (ΑΚ 330), η ευθύνη του Νομικού Προσώπου για πράξεις ή παραλείψεις των καταστατικών του οργάνων (ΑΚ 71), η ευθύνη από την σχέση προστήσεως (ΑΚ 334, 922) κ.α.

Εκ των ανωτέρω, προκύπτει ότι ο Έλληνας νομοθέτης του αστικού κώδικα ιδρύει ευθύνη και για πράξεις τρίτων πέραν της ευθύνης του προσώπου για πράξεις, τις οποίες το ίδιο επιχειρεί. Δεν θα αναφερθούμε αναλυτικά σε κάθε είδος ευθύνης, που αναγνωρίζει ο ΑΚ, απλώς παραθέτουμε όλες τις σχετικές με το εν λόγω θέμα περιπτώσεις. Ευθύνη από αλλότριες πράξεις γεννάται στις εξής περιπτώσεις: α.) ευθύνη του οφειλέτη για το πταίσμα του νομίμου αντιπροσώπου του (ΑΚ 330), β.) ευθύνη του οφειλέτη για τις πράξεις των προσώπων, που χρησιμοποιεί κατά την εκπλήρωση της παροχής (ΑΚ 334 παρ. 1), γ.) ευθύνη του προστήσαντος για τις παράνομες πράξεις του προστηθέντος, που επιφέρουν ζημία (ΑΚ 922) και δ.) ευθύνη του έχοντος την εποπτεία ανηλικού ή ενηλικού, ο οποίος τελεί υπό δικαστική συμπαράσταση για τις ζημίες που τα πρόσωπα αυτά προξενούν σε τρίτους (ΑΚ 923)

Περαιτέρω, η ευθύνη ενός προσώπου να αποζημιώσει ένα άλλο μπορεί να είναι δικαιοπρακτική (ΑΚ 330, 335, 362, 382), αν έχει συναφθεί σύμβαση, που δεν εξελίχθηκε ομαλά και συνεπάγεται τη γέννηση της ευθύνης (δευτερογενής υποχρέωση αποζημίωσης- υποκαθιστούσα τη πρωτογενή), ή εξωδικαιοπρακτική, στις περιπτώσεις που πηγάζει απευθείας από το νόμο. (πρωτογενής υποχρέωση αποζημίωσης), και, τέλος, προσυμβατική (ΑΚ 197 και 198), που γεννάται κατά τις

¹²⁰ Επαμεινώνδα ΣΠΗΛΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ, «Εγχειρίδιο διοικητικού δικαίου», εκδ.11η, εκδ., Αθήνα, 2001,211.

¹²¹ Αλέξανδρος Γ. ΛΙΤΖΕΡΟΠΟΥΛΟΣ, «Στοιχεία Ενοχικού Δικαίου, Πανεπιστημιακά παραδόσεις», τεύχος Α', 1968, 128.

¹²² Αστέριος Κ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ, «Ενοχικό Δίκαιο: γενικό μέρος Ι», ε' έκδοση, Αθήνα –Θεσσαλονίκη, 2007, 59.

διαπραγματεύσεις.¹²³ Παρά την διάκριση αυτή, έχει υποστηριχθεί η άποψη ότι επειδή και στα δύο είδη ευθύνης, στην αδιοπρακτική και στην δικαιοπρακτική, ως κοινό στοιχείο εμφανίζεται ο παράνομος χαρακτήρας της πράξης, πρέπει να εγκαταλειφθεί η διάκριση της αστικής ευθύνης (θεωρία ενότητας της ευθύνης).¹²⁴

Άδικη πράξη ή αδίκημα του αστικού δικαίου είναι κάθε άδικη και υπαίτια πράξη, από την οποία επέρχεται ζημία σε άλλο πρόσωπο, η αλλιώς, κατά τον Κ. Δεσποτόπουλο, αδίκημα σημαίνει «παράβαση υποχρέωσης * σημαίνει επομένως την μη άσκηση των εν τη εκτελέσει υποχρέωσης ανακυπτόντων τεχνικώς απλώς δικαιωμάτων, αλλά βεβαίως εν ταυτώ και μη άσκησιν ουσιαστικού τυχόν δικαιώματος, αφού ενταύθα ως υποχρέωσις, μάλιστα ή ακριβώς υφιστάμενη υποχρέωσις, και όχι ως δικαίωμα, πρόκειται η συνέχισις του κατά δίκαιον καθορισμού* σημαίνει άρα το αδίκημα άρνησιν και των δύο δυνατών τρόπων –ήτοι διά της ασκήσεως ή ουσιαστικού ή τεχνικού απλώς, δικαιώματος- συνεχίσεως του κατά δίκαιον καθορισμού, άρνησιν ούτω και της συνεχίσεως ταύτης, ή, κατ' άλλην έκφρασιν, θραύσιν της συνεχείας του κατά δίκαιον καθορισμού.»¹²⁵. Κατ' αρχήν, η αδιοπρακτική ευθύνη είναι υποκειμενική, δηλαδή απαιτείται υπαιτιότητα του ζημιώσαντος και εξετάζεται συνεπώς η ψυχική στάση του δράστη απέναντι στο αποτέλεσμα που προκύπτει από την παράνομη και ζημιολόγο ενεργεία του (πράξη ή παράλειψη). Η αδιοπρακτική ευθύνη στο Αστικό Δίκαιο ορίζεται από τη γενική ρήτρα του άρθρου 914ΑΚ: «όποιος ζημιώσει τον άλλον παράνομα και υπαίτια έχει υποχρέωση να τον αποζημιώσει.» Πέραν όμως της γενικής ρήτρας, ο ΑΚ τυποποιεί ρητά ορισμένες περιπτώσεις Αδιοπρακτικής Ευθύνης, όπως πχ η 922 ΑΚ (ευθύνη από πρόστηση) η οποία καθιερώνει την αντικειμενική ευθύνη κάποιου προσώπου (κυρίου ή προστήσαντος) για τις ζημιολόγες ενέργειες των υπηρετών του ή των προστηθέντων του, που προξενούνται σε τρίτους, κατά την υπηρεσία τους. Άλλες διατάξεις που ρυθμίζουν εξειδικευμένες περιπτώσεις αδιοπρακτικής ευθύνης είναι η ΑΚ 920, 924 και 925. Το ζήτημα της ευθύνης περισσοτέρων προσώπων ρυθμίζεται από τα άρθρα 926 και 927 ΑΚ, για την εξωτερική και εσωτερική σχέση αντίστοιχα.

Η δικαιοπρακτική ευθύνη παράγεται από την μη εκπλήρωση προϋπάρχουσας ενοχής, που συνήθως απορρέει από σύμβαση. Η συμβατική ενοχή δεν σκοπεί στην αποζημίωση του δανειστή, αλλά στην εκπλήρωση της οφειλόμενης παροχής.¹²⁶ Αν η δικαιοπρακτική υποχρέωση δεν εκπληρωθεί υπαιτίως, τότε δημιουργείται δευτερογενής ευθύνη προς αποζημίωση του ζημιωθέντα.

Επιπλέον, ενοχική είναι η σχέση, η οποία δημιουργείται από τον αδικαιολόγητο πλουτισμό και πηγάζει απευθείας από τον νόμο (904 ΑΚ) και όχι από σύμβαση¹²⁷. Η έννοια του αδικαιολόγητου πλουτισμού προέρχεται από τον νόμο. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την ΑΚ 904 παρ. 1 εδ.1: «όποιος έγινε πλουσιότερος χωρίς νόμιμη αιτία από την περιουσία ή με ζημία άλλου έχει υποχρέωση να αποδώσει την ωφέλεια». Προκύπτει, συνεπώς, ότι βασική προϋπόθεση της ευθύνης από

¹²³ Αλέξανδρος Γ. ΛΙΤΣΕΡΟΠΟΥΛΟΣ, «Στοιχεία Ενοχικού Δικαίου, Πανεπιστημιακά παραδόσεις», τεύχος Α', 1968, 128.

¹²⁴ Αστέριος Κ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ, «Ενοχικό Δίκαιο: γενικό μέρος Ι», ε' έκδοση, Αθήνα –Θεσσαλονίκη, 2007, 62.

¹²⁵ Βλ. Κωνσταντίνος Ι. ΔΕΣΠΟΤΟΠΟΥΛΟΣ, «Η κυρωτική λειτουργία του Δικαίου», άγνωστος τόπος έκδοσης, 1943, 168.

¹²⁶ Αστέριος Κ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ, «Ενοχικό Δίκαιο: γενικό μέρος Ι», ε' έκδοση, Αθήνα –Θεσσαλονίκη, 61.

¹²⁷ Παναγιώτης ΖΕΠΟΣ, «Ενοχικόν δίκαιον», Α' μέρος Γενικών, β' έκδοσις, Αθήνα, 1955, 407

αδικαιολόγητο πλουτισμό είναι η θετική ή αποθετική επαύξηση της περιουσίας του λήπτη, που έγινε δίχως νόμιμη αιτία, εις βάρος της περιουσίας άλλου. Ο θεσμός, όμως, του αδικαιολόγητου πλουτισμού δεν αποβλέπει στην κάλυψη μόνον εκείνων των περιπτώσεων, που η περιουσιακή μετακίνηση προσκρούει σε απαγορευτική διάταξη. Υπάρχουν περιπτώσεις, όπου η περιουσιακή μετακίνηση, στερείται ουσιαστικής δικαιολογίας (νόμιμης αιτίας), όπως πχ η εκχώρηση απαιτήσεων (455 ΑΚ) και η αφηρημένη αναγνώριση χρέους (873 ΑΚ). Τέλος, ενοχική είναι, ως προς την φύση της, η αξίωση του αδικαιολόγητου πλουτισμού και έχει επικουρικό χαρακτήρα, σύμφωνα με την κρατούσα νομολογία.¹²⁸

Γενικά, βασικό χαρακτηριστικό κάθε ενοχής είναι το στοιχείο της ευθύνης. Δίχως αυτό δεν υπάρχει ενοχή. Για τον λόγο ότι η ενοχική σχέση είναι εξαναγκαστή, ο δανειστής έχει το δικαίωμα να εξαναγκάσει τον οφειλέτη σε εκπλήρωση της ενοχής, όταν αυτό ορίζεται από τον ΚΠολΔ για την αναγκαστική εκτέλεση, ή να απαιτήσει από τον οφειλέτη αποζημίωση για μη εκπλήρωση ενοχής, που θα εισπραχθεί με αναγκαστική εκτέλεση στη περιουσία του οφειλέτη, αν αυτός δεν προέβη σε οικειοθελή καταβολή. Κατά τα άρθρα 416, 417 και 418 ΑΚ η ενοχή αποσβήνεται με καταβολή στον δανειστή ή όποιον ο δανειστής ή το δικαστήριο ή ο νόμος επιτρέπει να δεχτεί την καταβολή, που πρέπει να είναι προσήκουσα¹²⁹, δηλαδή όχι μερική, κατά την ΑΚ 316¹³⁰. Η δυνατότητα εξαναγκασμού σε εκπλήρωση ενοχής, ιδωμένη από την πλευρά του οφειλέτη, ονομάζεται ευθύνη οφειλέτη¹³¹. Αυτή η ευθύνη είναι απεριόριστη, δηλαδή υπέγγρα είναι ολόκληρη η περιουσία του οφειλέτη, όταν δεν υπάρχουν περιορισμοί της ευθύνης, οι οποίοι προκύπτουν άμεσα από το νόμο, είτε από την σύμβαση. Εκτός, όμως, από τον οφειλέτη και τρίτος μπορεί να φέρει ευθύνη, είτε εμπράγματα είτε ενοχική(πχ η ευθύνη του εγγυητή) για την εκπλήρωση της ενοχής.

3.2) Περί της Ευθύνης που απορρέει από την Επιταγή¹³² (Γενικότερα περί της ευθύνης των υπογραφέων) και περί των ειδών αυτής

Παρά την έλλειψη βασικού υπευθύνου και την απαγόρευση αποδοχής στην επιταγή - σε αντίθεση με τη συναλλαγματική- το είδος της ευθύνης του εκδότη¹³³ και όλων των άλλων υπογραφέων έχει *εγγυητικό ή επικουρικό χαρακτήρα*.(άρθρο 40 Ν.

¹²⁸ Παναγιώτης ΖΕΠΟΣ, «Ενοχικόν Δίκαιον», Β' Μέρος Ειδικόν, β' έκδοσις, Αθήναι, 1965, 692.

¹²⁹ Μόνο η παράδοση από τον οφειλέτη τραπεζιτικής επιταγής δε συνιστά προσήκουσα καταβολή, με αποτέλεσμα η απαίτηση του δανειστή να μην αποσβήνεται.

¹³⁰ ΜΕΦΛαφ 32/2014, ΔΕΕ, 2014,358.

¹³¹ Μιχαήλ Ι. ΣΠΥΡΙΔΑΚΗΣ, «Επίτομο Νομικό Λεξικό», Αθήνα- Κομοτηνή, 2008, σελ.177-178. Βλ. και πιο κάτω κεφάλαιο της εργασίας μας, με τίτλο Δικαιοπρακτική και Αδικοπρακτική ευθύνη: Συρροή Νομίμων βάσεων της Αξίωσης ή συρροή αξιώσεων;

¹³² Πρέπει να διευκρινιστεί ότι η «εις ολόκληρον ευθύνη» του άρθρου 44 του Ν. 5960, για την οποία και γίνεται λόγος σε αυτό το σημείο της εργασίας μας, αφορά, κατά κύριο λόγο, την εις διαταγήν επιταγή, που φέρει οπισθογραφήσεις, και σε συγκεκριμένες μόνον περιπτώσεις την «εις τον κομιστήν», όταν δηλαδή αυτή φέρει εγγυητική οπισθογράφιση. Βλ., Ματίνα ΚΟΡΔΗ- ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ, «Η ευθύνη του Οπισθογράφου στη Συναλλαγματική και στην Επιταγή», Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2007, 112.

¹³³ Βέβαια, όπως θα διαπιστώσουμε, σε επόμενη φάση, ο εκδότης δεν ευθύνεται μόνον συμβατικώς, εξ αναγωγής δηλαδή, απέναντι στον κομιστή, αλλά και αδικοπρακτικώς. Αυτός, πρωτίστως, ευθύνεται για την πληρωμή της επιταγής. Αν κάτι τέτοιο δεν συμβεί, τότε υπέχει αδικοπρακτική και ποινική ευθύνη απέναντι στον κομιστή της επιταγής, ο οποίος μπορεί να στραφεί εναντίον του, με βάση το άρθρο 40(αναγωγή) και να απαιτήσει τη πληρωμή της επιταγής, όπως ακριβώς θα έκανε και αν ζητούσε την πληρωμή της από τους προηγούμενους οπισθογράφους. Βέβαια, θα αναρωτιόταν κανείς τι αξία έχει να στραφεί ο κομιστής εναντίον αυτού, ο οποίος δε πλήρωσε.

5960/1933).¹³⁴ Αυτό σημαίνει ότι η ευθύνη γεννάται μόνο σε περίπτωση που η επιταγή δεν πληρωθεί από την Τράπεζα, η οποία δεν ευθύνεται για την πληρωμή της απέναντι στον κομιστή, αλλά μόνο- εκ της σύμβασης επιταγής- απέναντι στον πελάτη της.

Από το άρθρο 44 του Ν. Περί Επιταγής συνάγεται ότι ο νομοθέτης καθιερώνει δύο αρχές ,σχετικά με την ευθύνη που απορρέει από την υπογραφή της επιταγής:

- Την Αρχή της Αλληλέγγυου¹³⁵ ή εις Ολόκληρο Ευθύνης¹³⁶
- Την Αρχή της άσκησης του αναγωγικού δικαιώματος «Άρρυθμα»¹³⁷

Προτού ξεκινήσουμε να αναλύουμε τις αρχές που διέπουν την ευθύνη των υπογραφέων της επιταγής, θα αναφερθούμε στο –ιστορικής αξίας πλέον- πρόβλημα της νομικής φύσεως της αρχής της αλληλεγγύης.

Στο άρθρο 140 του ΕμπΝ, το οποίο καταργήθηκε από τον Ν. 5325/1932¹³⁸ «περί συναλλαγματικής» ,στις 16.04.1932 , είχε καθιερωθεί για πρώτη φορά στην Ελληνική Νομοθεσία , σύμφωνα με το γράμμα του τότε ισχύοντος Νόμου, η αρχή της αλληλέγγυου ευθύνης. Η αλληλέγγυος ευθύνη των υπογραφέων αποτελεί την ασφάλεια του κομιστή τόσο της συναλλαγματικής όσο και της επιταγής, εφόσον όμως ο κομιστής ,στη περίπτωση της επιταγής, τήρησε τις νόμιμες διατυπώσεις του άρθρου 40 του Ν. 5960/1933 προς άσκηση της αναγωγής.

Το ερώτημα που απασχόλησε την εποχή εκείνη τον νομικό επιστημονικό κόσμο, σε διεθνές επίπεδο, ήταν το ποια ήταν η νομική φύση της καθιερωμένης εκ του νόμου αλληλεγγύης. Επρόκειτο δηλαδή για μια συννεοχή (obligatio correalis) ή για ενοχή εις ολόκληρον¹³⁹; (obligatio in solidum)

Στον Ελληνικό Νομικό κόσμο, ο Αναστασιάδης¹⁴⁰ κατέληξε στο συμπέρασμα πως επρόκειτο για ενοχή εις ολόκληρο, σε συμφωνία με τη θεωρία της μονότητας, που έρχεται σε αντίθεση με την έννοια της συννεοχής, κατά την οποία ,επί συννεοχής, υπάρχει ταυτότητα ενοχής και αντικειμένου. Στην ενοχή εις ολόκληρον υπάρχει πολλαπλότητα ενοχής μετά αντικειμένου. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της επιταγής και της συναλλαγματικής ,όπου σε διαφορετικούς χρόνους δημιουργούνται

¹³⁴ Ματίνα ΚΟΡΔΗ- ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ, «Η ευθύνη του Οπισθογράφου στη Συναλλαγματική και στην Επιταγή», Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2007, σελ.102.

¹³⁵ Καθιερώθηκε η ονομασία από το άρθρο 140 ΕμπΝ, το οποίο καταργήθηκε.

¹³⁶ Ή ορθότερα -όπως συμπεραίνει ο Μάρκου- «εις ολόκληρο» εγγυητικής ευθύνης των υπογραφέων της επιταγής, για να μη συγχέεται με την εις ολόκληρο ενοχή ή οφειλή της ΑΚ 480. Βλ. πιο κάτω σελ. 35 της εργασίας μας.

¹³⁷ Ηλία ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΟΥ, «Πιστωτικοί Τίτλοι», Τόμος ΙΙ, Αθήνα, 1948, παρ. 89 και 89 α.

¹³⁸ Άρθρο 47 εδ 1 «Πάντες οι εκδόσαντες ,αποδεχθέντες, οπισθογραφήσαντες ή τριτεγγυηθέντες συναλλαγματικήν ευθύνονται αλληλεγγύως προς τον κομιστή.»

¹³⁹ «Ενοχή εις ολόκληρον καλείται η ενοχική σχέση ,στην οποία μετέχουν περισσότεροι οφειλέτες ή δανειστές, καθένας εκ των οποίων υποχρεούται να εκπληρώσει ή δικαιούται να απαιτήσει ολόκληρη την ίδια παροχή, η οποία μόνον μία φορά γίνεται να καταβληθεί. (ΑΚ 481, 489)» Αστέριος Κ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ, «Ενοχικό Δίκαιο: γενικό μέρος Ι», ε' έκδοση, Αθήνα –Θεσσαλονίκη, 2007, 239.

¹⁴⁰ Ηλία ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΟΥ, «Πιστωτικοί Τίτλοι», Τόμος Ι, Αθήνα, 1934,παρ/φος 51.

πολλές ενοχές από πολλούς υπογραφείς. Στην Γερμανία είχε γίνει από το 1934 δεκτό¹⁴¹ ότι η αλληλέγγυος ευθύνη είναι εις ολόκληρον ενοχή.

Σήμερα, την ορθότερη επί του ζητήματος άποψη έχει εκφράσει ο Μάρκου,¹⁴² ο οποίος διακρίνει την «εις ολόκληρο» *εγγυητική ευθύνη* (ή *ιδιότυπη* ευθύνη ,κατ' άλλη άποψη¹⁴³) των υπογραφέων της επιταγής, από την εις ολόκληρο ενοχή ή οφειλή της ΑΚ 480, αφού διαπιστώνει ότι το περιεχόμενο/προϋποθέσεις της εξ επιταγής ευθύνης είναι διαφορετικό για κάθε υπόχρεο: διαφορετικό το δικαίωμα του εξ αναγωγής πληρώσαντος οπισθογράφου, διαφορετικό του κομιστή, κατά το άρθρο 40 του Ν. 5960/1933. Πράγματι, και για ένα ακόμη λόγο διαφέρει από την ενοχή εις ολόκληρον του κοινού δικαίου ή εγγυητική ευθύνη που πηγάζει από την επιταγή, διότι όλοι οι υπογραφείς δεν βρίσκονται στην ίδια βαθμίδα ,αλλά ο ένας παίρνει θέση μετά τον άλλον, σε μια κάθετη νοητή σειρά, με κριτήριο την χρονική προτεραιότητα της ανάληψης ευθύνης από την επιταγή, η οποία δεν είναι απαραίτητο να ληφθεί αυστηρά υπόψη από τον κομιστή, ο οποίος ,σύμφωνα με την αρχή της άρρυθμης άσκησης του δικαιώματος της εναγωγής έχει το δικαίωμα να επιλέξει κατά ποιου θα στραφεί, ανεξαρτήτως της θέσης του στην κάθετη νοητή σειρά και με την προϋπόθεση- σε περίπτωση που δεν αναφερόμαστε στον τελευταίο κομιστή- πως αυτός ή αυτοί κατά των οποίων στρέφεται έθεσαν την υπογραφή τους πριν από αυτόν. Συνεπώς, η εις ολόκληρο εγγυητική ή ιδιότυπη ευθύνη πρέπει να διακρίνεται από την ενοχή εις ολόκληρον του κοινού δικαίου.(481 και 487 ΑΚ)¹⁴⁴

Επιστρέφοντας στην ανάλυση μας, σχετικά με τις αρχές που διέπουν την ευθύνη των υπογραφέων της επιταγής, αναφέρουμε ότι η αλληλέγγυα ευθύνη συνεπάγεται ευθύνη όλων των προσώπων που υπέγραψαν την επιταγή¹⁴⁵. Αν και οι ειδικότεροι παραγωγικοί λόγοι των επιμέρους ενοχών των προσώπων που υπέγραψαν την επιταγή διαφέρουν, παρ' όλα αυτά ο νομοθέτης ανάγει στο άρθρο 44 τις διαφορετικές αυτές ενοχές σε μια ενιαία ενοχή και τη καθιστά οφειλή εις ολόκληρο, με σκοπό τη μεγαλύτερη εξασφάλιση της απαίτησης του κομιστή.¹⁴⁶

Όλοι οι υπογραφείς της επιταγής ευθύνονται για το σύνολο του ποσού που αναγράφεται στην επιταγή ,ανεξάρτητα από την σειρά των οπισθογραφήσεων ή γενικότερα τη σειρά που έθεσαν την υπογραφή τους στο σώμα της επιταγής. Η ενοχή που βαρύνει τα πρόσωπα που υπέγραψαν την επιταγή είναι ενοχή εις ολόκληρο για κάθε υπογραφέα της απέναντι στο τελευταίο κομιστή της επιταγής, ο οποίος έχει δικαίωμα ,αν δεν πληρωθεί από τη Τράπεζα, να εναγάγει όλα τα υπόχρεα πρόσωπα ατομικά ή ομαδικά. Το ίδιο ακριβώς δικαίωμα αποκτά ο πληρώσας εξ αναγωγής υπογραφέας της επιταγής. (κατά του οποίου στράφηκε ο κομιστής της επιταγής προκειμένου να λάβει το χρηματικό ποσό ,με την διαδικασία της αναγωγής και το κατάφερε.) Πιο συγκεκριμένα, αυτός αποκτά τόσο την αξίωση από αδικοπραξία ,όσο

¹⁴¹ Ανδρέας Κ. ΜΠАЗΟΥΡΟΣ, «Ερμηνεία των Νόμων 5868 και 5960 ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΑΓΗΣ», Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, 1969, σελ 142, που παραπέμπει σε: Leo QUASSOWSKI, Erich ALBRECHT, "Wechselgesetz vom 21 Juni 1933", Berlin, 1934, σελ. 284 και 285.

¹⁴² Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο της Επιταγής», 5^η έκδοση, Αθήνα ,2012, σελ. 354.

¹⁴³ Ματίνα ΚΟΡΑΗ- ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ, «Η ευθύνη του Οπισθογράφου στη Συναλλαγματική και στην Επιταγή», Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2007, σελ.104.

¹⁴⁴ Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου», 2 Δίκαιο Αξιογράφων, Αθήνα, 2005, σελ. 180 και 195.

¹⁴⁵ Βλ. και ΑΠ 549/2009, ΔΕΕ, 2010, 334.

¹⁴⁶ Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο της Επιταγής», 5^η έκδοση, Αθήνα ,2012, σελ. 353.

και την αναγωγική αξίωση που προκύπτει εκ του τίτλου , υπό τις νόμιμες προϋποθέσεις¹⁴⁷.

Με βάση τα ανωτέρω, καθίσταται σαφές ότι δεν βρίσκει εφαρμογή στην περίπτωση της επιταγής το Άρθρο 483 ΑΚ παρ.1, που ορίζει ότι η καταβολή που έγινε από συνοφειλέτη απαλλάσσει τους άλλους. Στο Δίκαιο της Επιταγής, η πληρωμή που έγινε από έναν από τους υπευθύνους για τη πληρωμή της έχει ως αποτέλεσμα την απαλλαγή του ιδίου και των μεταγενεστέρων -ποτέ των προηγούμενων- υπογραφέων της επιταγής¹⁴⁸. Θεωρείται ,δηλαδή, αυτονόητο ότι την αλληλεγγύη αυτή εξ επιταγής δε φέρουν όλοι ανεξαιρέτα οι υπογραφείς απέναντι στον εξ αναγωγής πληρώσαντα, αλλά μόνο εκείνοι αναλόγως της σειράς της υπογραφής των.

Για να θεμελιωθεί,¹⁴⁹ όμως, η αλληλέγγυος ευθύνη των προσώπων που υπέγραψαν μία επιταγή απαιτείται η επιταγή να είναι τυπικά έγκυρη, δηλαδή να μην ισχύει ως άλλη έννομη σχέση, και ο οπισθογράφος της επιταγής να μην έχει θέσει τη ρήτρα «άνευ ευθύνης», που τον απαλλάσσει από τη πληρωμή της επιταγής.

Σε αντίθεση με την συναλλαγματική¹⁵⁰, στην επιταγή δεν υφίσταται ευθεία αγωγή , όπως πχ είναι η αγωγή εναντίον του αποδέκτη και του τριτεγγυητή του στην συναλλαγματική, αλλά μόνο αξίωση εξ αναγωγής. Πράγματι, αυτό προκύπτει ,αν εξετάσει κανείς το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 44 περί επιταγής όπου ορίζεται ότι: «Ο κομιστής δικαιούται να εναγάγη πάντα τα πρόσωπα ταύτα ατομικώς ή ομαδικώς μη υποχρεωμένος να τηρήσει την σειράν, καθ'ην είναι ούτοι υπόχρεοι.» Αυτό δεν ισχύει μόνο για τον τελευταίο κομιστή της επιταγής, αλλά για κάθε υπογραφέα , ο οποίος πλήρωσε ,ύστερα από αναγωγή, όπως αναφέρεται στο τρίτο εδάφιο του άρθρου 44. Οι πρακτικές συνέπειες όσων αναφέρονται στο Νόμο είναι οι εξής: ο κομιστής μπορεί να ασκήσει το αναγωγικό του δικαίωμα σε βάρος όλων των προσώπων που υπέγραψαν το σώμα της επιταγής, μπορεί να εναγάγει όσους από τους υπογραφείς επιθυμεί και ,τέλος, «μπορεί να εγκαταλείψει τη δικαστική διαδικασία που ξεκίνησε σε βάρος ενός υπογραφέα της επιταγής και να ασκήσει το αναγωγικό του δικαίωμα σε βάρος άλλου ,ανεξαρτήτως της σειράς των υπογραφών στο σώμα της επιταγής («Άρρυθμη εναγωγή»)»¹⁵¹

Επίσης, διακρίνουμε την ευθύνη που απορρέει από την επιταγή σε: εξωδικαιοπρακτική (αδικοπρακτική) και ποινική ,η οποία προκύπτει από το δίκαιο της επιταγής (άρθρα 79 παρ. 1 Ν 5960/1933 και 914 ΑΚ) , σε συμβατική –

¹⁴⁷ ΑΠ 549/2009, ΔΕΕ, 2010, 334.

¹⁴⁸ Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου», 2 Δίκαιο Αξιογράφων, Αθήνα, 2005, σελ. 180.

¹⁴⁹Βλ. Προϋποθέσεις Θεμελίωσης της Αλληλεγγύου Ευθύνης. Αθηνά ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ-ΜΠΑΡΑΟΥΤΑΚΗ, «Το Δίκαιο της Επιταγής: Θεωρία, νομολογία, υποδείγματα», Αθήνα, 1996, σελ 126 και Ανδρέας Κ. ΜΠΑΖΟΥΡΟΣ, «Ερμηνεία των Νόμων 5868 και 5960 ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΑΓΗΣ», Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, 1969, σελ. 142.

¹⁵⁰Βλ. σχετικά με την ευθεία ευθύνη του αποδέκτη και του τριτεγγυητή του επί συναλλαγματικής Ματίνα ΚΟΡΔΗ-ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ, «Η ευθύνη του Οπισθογράφου στη Συναλλαγματική και στην Επιταγή», Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2007, σελ.46.

¹⁵¹ Αθηνά ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ-ΜΠΑΡΑΟΥΤΑΚΗ, «Το Δίκαιο της Επιταγής: Θεωρία, νομολογία, υποδείγματα», Αθήνα, 1996, σελ. 127 και Ηλία ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΟΥ, «Πιστωτικοί Τίτλοι», Τόμος Ι, Αθήνα, 1934, σελ.25. Εκτός από άρρυθμη, ονομάζεται και αλματική η αναγωγή. Βλ Ματίνα ΚΟΡΔΗ-ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ, «Η ευθύνη του Οπισθογράφου στη Συναλλαγματική και στην Επιταγή», Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2007, σελ. 112.

αξιογραφική, που επίσης προκύπτει από το δίκαιο της επιταγής (άρθρα 40-47 Ν. 5960 /1933), ευθύνη για την απόδοση του αδικαιολόγητου πλουτισμού, σε περίπτωση παραγραφής της αξίωσης ή μη εμπρόθεσμης εμφάνισης και κυρίως όταν δεν διατηρείται ενεργός η αξίωση από την υποκείμενη σχέση ,που είναι αμφίβολο αν πρόκειται για ιδιαίτερη μορφή αγωγής αδικαιολόγητου πλουτισμού που πηγάζει από το άρθρο 60 του Ν. 5960/1933(*lex specialis*) ή αν πρόκειται για τον αδικαιολόγητο πλουτισμό του άρθρου 904 ΑΚ , δηλαδή του κοινού δικαίου (*lex generalis*), στον οποίο παραπέμπει η εν λόγω διάταξη.

3.3.) Τα πρόσωπα που μετέχουν στην επιταγή

Τα μετέχοντα σε επιταγή πρόσωπα είναι απαραίτητως τουλάχιστον τρία: ο πληρωτής, ο εκδότης και ο λήπτης. Αν το όνομα του λήπτη λείπει, τότε η επιταγή ισχύει ως επιταγή «εις τον κομιστήν». (άρθρο 5 παρ. 2 και 1 Ν.5960/1933)¹⁵² Αξίζει να διευκρινίσουμε πως ο πληρωτής δεν αποκτά καμιά αξιογραφική έννομη σχέση με τα πρόσωπα, που με οποιαδήποτε ιδιότητα μετέχουν στην επιταγή και δεν δεσμεύεται για την πληρωμή της (άρθρο 15 Ν. 5960/1933) Ο Πληρωτής έχει αναλάβει την υποχρέωση πληρωμής της επιταγής και αποκτά εξωαξιογραφικό δεσμό ενοχικής φύσεως με τον πελάτη της –εκδότη. Μολονότι , όπως τονίσαμε, πρέπει τουλάχιστον να μετέχουν αυτά τα πρόσωπα ,για να υπάρχει επιταγή, αυτό δεν σημαίνει πως με την ιδιότητα του εκδότη δε μπορούν δύο ή περισσότερα άτομα να μετέχουν στην επιταγή, υπό προϋποθέσεις.¹⁵³ Περαιτέρω, στην επιταγή μπορούν να εμπλακούν περισσότερα πρόσωπα, αν αυτή οπισθογραφηθεί από τον λήπτη και μετέπειτα από έναν ή περισσότερους οπισθογράφους σε τρίτο, ο οποίος με την σειρά του θα την οπισθογραφήσει σε κάποιον άλλον κοκ, ή ακόμη αν υπάρξουν ένας ή περισσότεροι τριτεγγυητές, που θα αναλάβουν την υποχρέωση πληρωμής υπέρ προσώπου, που μετέχει στην επιταγή.

Στην επόμενη ενότητα της εργασίας θα ασχοληθούμε, με τρόπο αναλυτικό, με το είδος της ευθύνης εκάστης ιδιότητας, υπό την οποία μετέχουν τα πρόσωπα – νομικά ή φυσικά- στην επιταγή, αφού πρωτίστως αναφερθούμε στην ιδιαίτερη ευθύνη του πληρωτή.

¹⁵² Αντιθέτως ,στην συναλλαγματική δημιουργούνται προβλήματα, όταν λείπει το όνομα του λήπτη, το οποίο αποτελεί τυπικό στοιχείο της, Βλ. πιο αναλυτικά Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ , «*Η νομιμοποίηση του κομιστή στην επιταγή*», ΔΕΕ, 1995, 379.

¹⁵³ Υπό τη προϋπόθεση ότι ο λογαριασμός που τηρείται στη Τράπεζα ανήκει από κοινού στους συνεκδότες , οι οποίοι πρέπει να υπογράψουν όλοι στην επιταγή ,όταν πρόκειται να διαθέσουν μέρος των χρημάτων του λογαριασμού τους. Ανδρέας Κ. ΜΠΑΖΟΥΡΟΣ, «*Ερμηνεία των Νόμων 5868 και 5960 ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΑΓΗΣ*», Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, 1969, σελ. 35, που παραπέμπει σε: I. BREIT, “*Scheck, Siro und Depositenrecht – Kommentar zum Deutschen Scheckgesetz*”, Berlin, 1929, 120.

4.) ΕΥΘΥΝΗ ΠΛΗΡΩΤΗ ΕΠΙΤΑΓΗΣ

4.1.) Εισαγωγικά περί της ευθύνης του πληρωτή και περί της σύμβασης επιταγής

Από το άρθρο 4 παρ. 1 του Νόμου περί επιταγής εμμέσως¹⁵⁴ προκύπτει ότι ο πληρωτής-τράπεζα – ή λιγότερο συχνά Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου ασκούν τραπεζικές εργασίες- απαγορεύεται να κάνει δήλωση αποδοχής ,με αποτέλεσμα να καθίσταται δεδομένη η αδυναμία του πληρωτή να δεσμευθεί στο έγγραφο της επιταγής για την πληρωμή αυτής. Μάλιστα, το άρθρο 15 παρ. 2 του Ν.5960/1933 ορίζει πως είναι αδύνατη και η οπισθογράφηση από τον πληρωτή. Από το άρθρο 15 παρ. 2 εδ. β' σε συνδυασμό με το άρθρο 4 προκύπτει το «ανεύθυνο» του πληρωτή για τη πληρωμή της επιταγής.¹⁵⁵

Με βάση, συνεπώς , το αξιωματικό δίκαιο, η Τράπεζα- πληρωτής δεν αποκτά καμία έννομη σχέση με τους υπογραφείς της επιταγής. Εκτός από την αιτιώδη ενοχική σχέση¹⁵⁶(σχέση κάλυψης – διαρκής τραπεζιτική σύμβαση) που έχει αποκτήσει με το πελάτη της, ήδη από τη σύμβαση επιταγής ,η οποία συνάπτεται είτε ρητά είτε σιωπηρά ,δεν αποκτά άμεσα και σε πρώτη φάση¹⁵⁷ κανενός είδους σχέσεις, είτε ενοχικής, είτε αξιωματικής φύσεως, με τους λοιπούς υπογραφείς της επιταγής.

Κατ' αρχάς , από τον συνδυασμό των άρθρων 1, 3 και 35 του Ν. 5960/1933 και της ΑΚ 361, προκύπτει ότι η σύμβαση επιταγής καταρτίζεται μεταξύ τραπεζίτη και πελάτη αυτού, ρητώς ή σιωπηρώς, με την παράδοση από τον πρώτο στον δεύτερο ενός βιβλιαρίου – μπλοκ επιταγών ,και σύμφωνα με αυτήν ο πελάτης αποκτά δικαίωμα διαθέσεως των διαθεσίμων κεφαλαίων του, που φυλάσσονται στην Τράπεζα , ενώ η Τράπεζα υποχρεούται να πληρώσει την επιταγή , σύμφωνα με τους όρους της σύμβασης και τις τραπεζικές συνήθειες.¹⁵⁸ Αυτή η έννομη σχέση δημιουργείται αυτοτελώς ή ως παρεπόμενη συμφωνία άλλης κύριας ενοχικής σχέσεως , όπως είναι η ανώμαλη παρακαταθήκη της ΑΚ 830, τον χαρακτήρα της οποίας έχει και η τραπεζική κατάθεση όψεως.

Προτού ασχοληθούμε με την συμβατική ευθύνη που υπέχει η τράπεζα απέναντι στο πελάτη της , θεωρούμε σημαντικό να αναφέρουμε πως το ζήτημα της σύμβασης επιταγής και της πληρωμής πλαστής επιταγής, δηλαδή ,πιο απλά το ποιος φέρει τον κίνδυνο πληρωμής σε περίπτωση που δεν προέρχεται από τον εκδότη της η επιταγή ή που έχει αλλοιωθεί απασχόλησε τη διάσκεψη της Γενεύης. Παρόλο που το θέμα αυτό απετέλεσε αντικείμενο συζητήσεων στη διάσκεψη της Γενεύης, απάντηση στο ερώτημα δεν δόθηκε, με αποτέλεσμα το ζήτημα αυτό να αντιμετωπίζεται με βάση τις γενικές αρχές των δικαίων των συμμετεχόντων στη διάσκεψη Κρατών, οι οποίες ,φυσικά, διαφέρουν μεταξύ τους.

¹⁵⁴ Για το λόγο ότι η Τράπεζα απαγορεύεται να κάνει δήλωση αποδοχής, συνεπάγεται ότι αφού υπάρχει απαγόρευση αποδοχής , η δέσμευση στο έγγραφο για πληρωμή είναι νομικά αδύνατη εκ του νόμου. Βλ. Ματίνα ΚΟΡΔΗ- ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ, «Η ευθύνη του Οπισθογράφου στη Συναλλαγματική και στην Επιταγή», Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2007, σελ.101.

¹⁵⁵ Ματίνα ΚΟΡΔΗ- ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ, «Η ευθύνη του Οπισθογράφου στη Συναλλαγματική και στην Επιταγή», Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2007, σελ.103.

¹⁵⁶ Εφαθ 5609/2010 ΔΕΕ 2011, 474.

¹⁵⁷ Εμμέσως, όμως, σύμφωνα με πρόσφατες δικαστικές αποφάσεις , αποκτά.

¹⁵⁸ Εφαθ 2408/2010, ΔΕΕ, 2010, 1321.

Δύο ,όπως ήταν αναμενόμενο, αντιφατικές μεταξύ τους απόψεις υποστηρίχθηκαν στην διάσκεψη. Σύμφωνα με τη πρώτη, η οποία είναι η επικρατέστερη¹⁵⁹ τον κίνδυνο φέρει η Τράπεζα, αφού δεν υπάρχει πραγματική εντολή από τον εκδότη- πελάτη της, με το σκεπτικό ότι αυτή ασκεί επιχείρηση και φέρει τον επιχειρηματικό κίνδυνο. Κατά τη δεύτερη άποψη- η οποία ορθώς δεν βρήκε ιδιαίτερη απήχηση- το κίνδυνο φέρει ο πελάτης , ο οποίος ,με βάση την αναλογική εφαρμογή των διατάξεων 722 και 723 ΑΚ, οφείλει να αποκαταστήσει την ζημία του πληρωτή, σε περίπτωση που αυτός πληρώσει. Κατά την άποψή μας, μια εφαρμογή της δεύτερης θεωρίας θα είχε ως αποτέλεσμα την αποφυγή έκδοσης της επιταγής ,αφού ο κίνδυνος της πληρωμής σε περίπτωση πλαστογράφησης ή αλλοίωσης του κειμένου θα βάρυνε τον εκδότη, ο οποίος δεν είμαστε βέβαιοι αν θα μπορούσε, όπως η Τράπεζα¹⁶⁰, να ασφαλίσει έναν τέτοιο κίνδυνο. Για να είμαστε όμως δίκαιοι, κρίνουμε ορθότερο το να επιβάλλεται η τήρηση μιας επιμελούς συμπεριφοράς στον πληρωτή και στον πελάτη της ,η οποία για το καθένα ,μέσα στα πλαίσια των δυνατοτήτων και του ρόλου του, θα είναι διαφορετική¹⁶¹. Δεχόμαστε ,όμως, πως το τεκμήριο υπαιτιότητας είναι εις βάρος της Τράπεζας, αλλά αυτό δεν σημαίνει πως αυτό είναι αμάχητο¹⁶².

4.2.) Συμβατική ευθύνη και αδικοπρακτική ευθύνη πληρωτή απέναντι στον πελάτη της

Σύμφωνα με την ελληνική νομολογία¹⁶³, απέναντι στον πελάτη της η Τράπεζα έχει αναλάβει τη συμβατική υποχρέωση¹⁶⁴ να προστατεύει τα περιουσιακά του αγαθά, όπως επιβάλλει η καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη. Αυτό σημαίνει ότι κατά τη πληρωμή της επιταγής η Τράπεζα οφείλει να τηρεί τις προφυλάξεις που επιβάλλονται από τον Νόμο και τις τραπεζικές συνήθειες ,όπως είναι ο έλεγχος της εγκυρότητας της επιταγής και να προστατεύουν, συνεπώς, τα περιουσιακά αγαθά των πελατών τους, όπως απαιτεί η καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη. Με βάση την καλή πίστη, η Τράπεζα «τίθεται με όλη την υπηρεσία της στην υπηρεσία του πελάτη και οφείλει να εκτελεί τις διδόμενες εντολές ,με την επιβαλλόμενη, στις τραπεζικές εργασίες, επιμέλεια. Το γεγονός, άλλωστε, ότι ο νόμος περί επιταγής θέλησε να είναι πληρωτής της επιταγής Τράπεζα ,πρέπει να θεωρηθεί ως ενδεικτικό και της σημασίας, την οποία ο νόμος αυτός δίνει στην εκ μέρους του πληρωτή δυνατότητα (και υποχρέωση) άσκησης του αναγκαίου ελέγχου κατά το άνοιγμα του λογαριασμού επιταγών και την χορήγηση στον κάτοχο βιβλιαρίου επιταγών, καθώς και στις εγγυήσεις ,που αυτή παρέχει για την πληρωμή της επιταγής.»¹⁶⁵

¹⁵⁹ Νικόλαος Α. ΔΕΛΟΥΚΑΣ, «Αξιόγραφα», γ' έκδοση, 1980,σελ 299.

¹⁶⁰ Αλίκη ΚΙΑΝΤΟΥ – ΠΑΜΠΟΥΚΗ, «Δίκαιο Αξιογράφων :Εισαγωγή- Θεωρία των αξιογράφων - Συναλλαγματική – Γραμμάτιο Εις Διαταγή», 5^η έκδοση, Θεσσαλονίκη, 1997, σελ 343, παραπομπή 9.

¹⁶¹ Βλ. παραπομπή 140.

¹⁶² Αλίκη ΚΙΑΝΤΟΥ – ΠΑΜΠΟΥΚΗ, «Δίκαιο Αξιογράφων :Εισαγωγή- Θεωρία των αξιογράφων - Συναλλαγματική – Γραμμάτιο Εις Διαταγή», 5^η έκδοση, Θεσσαλονίκη, 1997, σελ 344.

¹⁶³ ΑΠ 896/2003 ΕΕμπΔ 2003,839, ΕφΘεσ 2518/2000 Αρμ 2001, 46., ΕφΑθ 5609/2010, ΔΕΕ, 2011, ΠΠρΑθ 880/2012, ΧρηΔικ, 2013, 429.

¹⁶⁴ Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Η νομιμοποίηση του κομιστή στην επιταγή», ΔΕΕ, 1995, 382. Η συμβατική αυτή υποχρέωση δύναται να απορρέει είτε ευθέως από τη σύμβαση επιταγής ,όπως ορίζει το άρθρο 3 του Ν. 5960/1933, είτε συμπληρωματικά από γενικές διατάξεις ή αρχές του κοινού δικαίου.

¹⁶⁵ ΕφΑθ 5609/2010, ΔΕΕ, 2011, 474.

Με βάση τα προαναφερθέντα και σε συνδυασμό με το άρθρο 3 του ΝΔ 17.7/23.8. 1923 «περί ειδικών διατάξεων ανωνύμων εταιριών»¹⁶⁶ και τα άρθρα 3 παρ.1 και 35 του Ν. 5960/ 1933 ,προκύπτει ότι η Τράπεζα έχει την υποχρέωση¹⁶⁷ να ελέγχει την κανονικότητα της συνέχειας¹⁶⁸ των οπισθογραφήσεων (έλεγχος τυπικής νομιμοποίησης) , αλλά όχι το υπαρκτό των υπογραφών¹⁶⁹ των λοιπών υπογραφέων της επιταγής , και την υποχρέωση ελέγχου, που προκύπτει από την σύμβαση της επιταγής και σκοπό του έχει την διαπίστωση ύπαρξης ή όχι εντολής πληρωμής¹⁷⁰, της «αυθεντικότητας» της υπογραφής του εκδότη, με αντιπαραβολή προς το τηρούμενο δείγμα υπογραφής του¹⁷¹. Αν υπάρχει στην επιταγή κατονομαζόμενος λήπτης ,ο έλεγχος που οφείλει να διενεργήσει η Τράπεζα είναι το κατά πόσο η ταυτότητα του αιτούντος την πληρωμή κοιμιστή συμπίπτει με το όνομα του δικαιούχου της επιταγής, όπως αυτό αναγράφεται στο κείμενο του τίτλου. Σε περίπτωση αμφιβολίας της Τράπεζας ως προς την γνησιότητα είτε της υπογραφής του εκδότη ,είτε του περιεχομένου της επιταγής (πχ αλλοίωση του ποσού , διαγραφές, προσθήκες , διορθώσεις επί του εγγράφου κτλ) πρέπει να επικοινωνήσει τηλεφωνικά με τον πελάτη της.¹⁷² Πέρα από τις υποχρεώσεις της Τράπεζας που απορρέουν από τον νόμο περί επιταγής, συμπληρωματικά υποχρεώσεις της απορρέουν και από το κοινό δίκαιο, πχ ΑΚ 200, 281 και 288.

Μολονότι η ευθύνη του πληρωτή ρυθμίζεται από το άρθρο 35 του Ν.5960/1933, το εν λόγω άρθρο δεν περιέχει καμιά ειδική ρύθμιση για την ευθύνη του πληρωτή απέναντι στον εκδότη, σε περίπτωση που αυτός παραβεί τις υποχρεώσεις του. Επίσης, καμιά άλλη διάταξη του Ν. 5960/1933 δεν ρυθμίζει το θέμα αυτό. Εξαιτίας της ύπαρξης αυτού του κενού, πρέπει να γίνει δεκτό ότι ο πληρωτής ευθύνεται συμβατικά για κάθε πταίσμα. Ακόμη, σε περίπτωση που δεν διαπιστωθεί ,κατά την πληρωμή πλαστής επιταγής, πταίσμα από την Τράπεζα και από τον εκδότη, τότε είναι γενικά δεκτό πως τον κίνδυνο φέρει η πληρώτρια Τράπεζα, με το σκεπτικό πως αυτή έχει την ευχέρεια να οργανώσει την επαγγελματική της δραστηριότητα ,κατά τρόπο που να αποκλείει ή να μειώνει τον κίνδυνο εξόφλησης πλαστογραφημένων επιταγών και για τον λόγο ότι ο εκδότης είναι οικονομικά ασθενέστερος και κατά τεκμήριο λιγότερο έμπειρος στις συναλλαγές.¹⁷³

¹⁶⁶ «η εκδότρια ονομαστικής ομολογίας ή άλλης αποδείξεως καταθέσεως χρημάτων εταιρία, η πληρώσασα αυτήν εξοφλημένην διά της επ' αυτής υπογραφής του δικαιούχου ,απαλλάσσεται και αν η υπογραφή ή το πλαστή ,πλην αν η εκδότρια κατά την πληρωμήν ετέλει εν δόλω ή εν μεγάλη αμέλεια.» Δεν εφαρμόζεται στη περίπτωση που η τράπεζα εξοφλεί πλαστογραφημένη επιταγή.

¹⁶⁷ Στη περίπτωση παράβασης της υποχρέωσης από τη Τράπεζα του ελέγχου της υπογραφής του εκδότη ή του ελέγχου της τυπικής νομιμοποίησης του κοιμιστή, δεν δημιουργείται αξιογραφική ευθύνη της, διότι δε προκύπτει κάτι τέτοιο από καμιά διάταξη του Ν. 5960/1933, αλλά και από καμιά άλλη.

¹⁶⁸ Ακόμη και όταν η τελευταία οπισθογράφηση είναι «εν λευκώ» θεωρείται πως αυτή δεν δημιουργεί πρόβλημα στην αδιάκοπη σειρά των οπισθογραφήσεων, με αποτέλεσμα ο κοιμιστής της να θεωρείται νόμιμος, κατά τον χρόνο βεβαίωσης της μη πληρωμής. **ΕφΘεσ/ κης** 2301/2007, **Αρμ**, 2008, 718 και άρθρο 19 Ν. 5960/1933.

¹⁶⁹ Αθηνά **ΚΑΡΑΜΑΝΗ-ΜΠΑΡΑΟΥΤΑΚΗ**, «*Το Δίκαιο της Επιταγής: Θεωρία, νομολογία, υποδείγματα*», Αθήνα, 1996, σελ. 106, σημείωση 46. Η τράπεζα δεν υποχρεούται να αποδείξει τη γνησιότητα της υπογραφής και της ταυτότητας του κοιμιστή της επιταγής.

¹⁷⁰ Ιωάννης Π. **ΜΑΡΚΟΥ**, «*Η νομιμοποίηση του κοιμιστή στην επιταγή*», **ΔΕΕ**, 1995, 378.

¹⁷¹ **ΑΠ** 254/ 2011 Α1' Τμ., **ΔΕΕ**, 2011, 1051. Η ίδια απόφαση έχει δημοσιευθεί και στο **ΧρηΔικ**, 2011, 267. **ΕφΑΘ** 2408/2010, **ΔΕΕ**, 2010, 1321-1322.

¹⁷² **ΕφΑΘ** 2408/2010, **ΔΕΕ**, 2010, 1321.

¹⁷³ **ΕφΑΘ** 2408/2010, **ΔΕΕ**, 2010,1322.

Πράγματι, σύμφωνα με την νομολογία, σε κάθε περίπτωση, που τρίτος ζημιώνεται από πταίσμα των προστηθέντων της, η Τράπεζα ευθύνεται απέναντι στον πελάτη της συμβατικά και όχι αδικοπρακτικά¹⁷⁴, με βάση τον ΑΚ για κάθε πταίσμα(όχι μόνο από την συμπεριφορά των οργάνων της ,λόγω δόλου ή αμέλειας ,κατά την άσκηση των καθηκόντων τους) , ενώ μπορεί να επικαλεστεί, στα πλαίσια της συμβατικής ευθύνης της, τυχόν συντρέχον πταίσμα του εκδότη¹⁷⁵, κατά τις διατάξεις 330, 332 και 334 του ΑΚ, που μπορεί να προκύψει από τη φύλαξη του εντύπου και τον έλεγχο της κινήσεως της επιταγής, σε περίπτωση που η προς αποκατάσταση της ζημίας Τράπεζα, ελλείψει ειδικής διάταξης, ευθύνεται λόγω πλημμελούς ελέγχου της γνησιότητας της υπογραφής του εκδότη της¹⁷⁶.

Είναι αναμφίβολο ότι η σχέση που συνδέει την τράπεζα με τον εκδότη της επιταγής είναι σχέση εντολής¹⁷⁷ και συνεπώς, αν δεν συμφωνηθεί αλλιώς, ο εντολοδόχος ευθύνεται για κάθε πταίσμα του κατά την εκτέλεση της εντολής. Επομένως, ο βαθμός της οφειλόμενης επιμέλειας του πληρωτή κρίνεται από το αστικό δίκαιο – εκτός αν από τη σύμβαση επιταγής υπάρχει διαφορετική ρύθμιση του μέτρου της ευθύνης του Πληρωτή , όπως προκύπτει από το άρθρο 3 του Ν. 5960/1933 - όταν ελέγχει την τυπική νομιμοποίηση του κομιστή και την υπογραφή του εκδότη¹⁷⁸.

Πέραν ,όμως, της συμβατικής ευθύνης της τράπεζας - ή και σε περίπτωση ανυπαρξίας της σύμβασης- γεννάται και αδικοπρακτική ευθύνη αυτής, με βάση την ΑΚ 914, όταν υπάρχει υπαίτια ζημιογόνος πράξη ή παράλειψη και φυσικά αιτιώδης συνάφεια μεταξύ ζημιογόνου πράξης- παράλειψης των υπαλλήλων της και του αποτελέσματος.¹⁷⁹ Εκτός από την υλική ζημία (αποκατάσταση περιουσιακής βλάβης), σε περίπτωση που το θύμα υποστεί πλήγμα στη προσωπικότητά του, στην τιμή του και την υπόληψή του, ο Πληρωτής οφείλει να αποκαταστήσει και την ηθική βλάβη

¹⁷⁴ **ΕφαΘ** 5960/2010, **ΔΕΕ**, 2011, 473. Συμβατικώς ευθύνεται η Τράπεζα για κάθε πταίσμα των προστηθέντων υπαλλήλων της ,σε περίπτωση πληρωμής πλαστογραφημένης επιταγής.

¹⁷⁵ Αν όμως ο εκδότης έχει τηρήσει όλες τις οδηγίες της Τράπεζας – που βασίζονται στο νόμο πχ. Άρθρο 5 παρ. 2 Ν 5960/ 1933 -κατά τη συμπλήρωση της επιταγής, στέλνοντας την επιταγή το συντομότερο δυνατόν- αν είναι απαραίτητη η αποστολή της στο λήπτη- γράφοντας το ποσό αριθμητικώς και ολογράφως, αποφεύγοντας κενά και διαγραφές, οι οποίες διευκολύνουν την αλλοίωση του εγγράφου, τότε οι οποιεσδήποτε ενστάσεις για συντρέχον πταίσμα του εκδότη κρίνονται αβάσιμες. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της **ΕφαΘ** 5609/2010, όπου η εκδότης επέδειξε την πρέπουσα επιμέλεια κατά την έκδοση της επιταγής, παρά τις σχετικές ενστάσεις της Τράπεζας. Ορθώς το Δικαστήριο έκρινε ,κατ' εφαρμογή της ΑΚ 288 , ότι η εκδότης δε συνέβαλε με την συμπεριφορά της στη κλοπή της επιταγής, για την οποία έμαθε μια μέρα μετά την αποστολή της επιταγής από την Κρήτη στην Αθήνα, με αποτέλεσμα να μην είχε τη δυνατότητα προηγούμενης ενημέρωσης της Τράπεζας, ώστε να αποτραπεί η πληρωμή σε μη δικαιούχο.

¹⁷⁶ **ΑΠ** 254/ 2011 Α1' Τμ., **ΔΕΕ**, 2011, 1052, **ΕφαΘ** 5609/2010, **ΔΕΕ**, 475, **ΑΠ** 841/2006, **ΧρΙΔ** ,2006,723 και 716/1993,**ΝοΒ** 24,224.

¹⁷⁷ **ΜΠρΘεσ/κης** 28734/2005 , διαθέσιμη σε:

http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=2876&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203, τελευταία επίσκεψη 10/12/2014. Η εντολή στο αστικό δίκαιο είναι η σύμβαση με την οποία ένας των συμβαλλομένων(εντολοδόχος)αναλαμβάνει την υποχρέωση διεξαγωγής άνευ αμοιβής- ή με αμοιβή αν αυτό συμφωνηθεί από τους συμβαλλόμενους ή αν το επιτάσσει ο νόμος(ΝΔ 3026/1954 και Ν.4197/ 2013) υπόθεσης που του ανέθεσε ο άλλος συμβαλλόμενος (εντολέας). Ρυθμίζεται από τις ΑΚ 713-728.

¹⁷⁸ Ιωάννης Π. **ΜΑΡΚΟΥ**, «*Η νομιμοποίηση του κομιστή στην επιταγή*», **ΔΕΕ**, 1995,379.

¹⁷⁹ **ΑΠ Ολ** 967/1973 **ΝοΒ** 22, 505 και **ΑΠ** 555/1999, **ΔΕΕ**, 2000,190 . Βλ. και τελείως πληροφοριακά http://www.foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=846&catid=1:12&Itemid=192, τελευταία επίσκεψη: 3/12/2014.

που προκλήθηκε στο θύμα από υπαίτια πράξη ή παράλειψη των οργάνων του¹⁸⁰. (μη περιουσιακή ζημία)

Ακόμη, αδικοπρακτική, σε περίπτωση που επέλθει ζημία, είναι η ευθύνη της Τράπεζας ,σε κάθε περίπτωση που δεν τηρεί τις διατάξεις του άρθρου 38 παρ. 1 και 5 του Νόμου περί επιταγής και δεν υπακούει στις υποδείξεις του εκδότη- πελάτη της. Όταν δηλαδή μια γενικής διαγράμμισης επιταγή δεν πληρωθεί σε τραπεζίτη ή σε πελάτη της πληρώτριας- τράπεζας, ευθύνεται η πληρώτρια για την εντεύθεν ζημία ,μέχρι το ποσό της επιταγής, απέναντι στον εκδότη.¹⁸¹

4.3.)Αδικοπρακτική ευθύνη Πληρωτή απέναντι στον κομιστή και σε τρίτο πρόσωπο. Το ζήτημα της συμβατικής ευθύνης απέναντι στον κομιστή της επιταγής στην «τραπεζική επιταγή»: Η απόφαση του Εφετείου Λάρισας 32/2014.

Στις προηγούμενες παραγράφους, αναφερθήκαμε στην συμβατική και στην αδικοπρακτική ευθύνη της Τράπεζας απέναντι στο πελάτη της. Υπέχει αστική ευθύνη, όμως, η Τράπεζα και απέναντι στον κομιστή, και μάλιστα αδικοπρακτική για τη ζημία που υπέστη ,στη περίπτωση άρνησης βεβαίωσης έλλειψης διαθεσίμων κεφαλαίων (άρθρο 40 Ν 5960/1933) ,ύστερα από αίτημα του ,επί εμπροθέσμου και προσήκουσας εμφάνισης προς πληρωμή της επιταγής.¹⁸² Ειδικότερα, σύμφωνα με τη νομολογία¹⁸³, η πληρώτρια ευθύνεται αστικώς (ΑΚ 71, 334, 914, 919 και 929)προς αποζημίωση για την απώλεια του δικαιώματος αναγωγής από βαριά αμέλεια¹⁸⁴ ,κατά την άσκηση των καθηκόντων των υπαλλήλων της, με την προϋπόθεση ότι ο κομιστής δεν διατηρεί τα δικαιώματά του από τη βασική αιτία και τον αδικαιολόγητο πλουτισμό.¹⁸⁵ Επιπλέον, ο πληρωτής οφείλει να βεβαιώσει επί του τίτλου, ο οποίος εμφανίστηκε προς πληρωμή εμπροθέσμως τον λόγο της μη πληρωμής, ακόμη και αν πρόκειται για μεταχρονολογημένη επιταγή , η οποία εμφανίστηκε εμπροθέσμως.¹⁸⁶

¹⁸⁰ ΑΠ 347/2010 Α1' Τμ, ΧρηΔικ, 2010, 245. Στη περίπτωση αυτή, το δικαστήριο αποδέχθηκε πως ο πληγείς- εκδότης επιταγής, Αξιωματικός της Πολεμικής Αεροπορίας, από υπαίτια συμπεριφορά των προστηθέντων της Τράπεζας υπέστη υλική(έξοδα δικηγόρων) και ηθική βλάβη(πλήγμα στη προσωπικότητα, τιμή και υπόληψή του) Διαπιστώθηκε- πράγμα που δεν το αρνείται η Τράπεζα- παράλειψη πίστωσης λογαριασμού πελάτη τράπεζας με τους δικαιοπρακτικούς τόκους, με αποτέλεσμα την έλλειψη διαθεσίμων κεφαλαίων και την άδικη εγγραφή του στο «ΤΕΙΡΕΣΙΑ» και τη μεταβίβαση της επιταγής στα δικαστήρια, με σκοπό την άσκηση ποινικής δίωξης. Εκτός αυτού, οι προστηθέντες από σφάλμα τους δεν μεταβίβασαν στον Εισαγγελέα την ορθή διεύθυνση κατοικίας του, με αποτέλεσμα ο εκδότης να καταδικαστεί ερήμην για έκδοση ακάλυπτης επιταγής και παρέλειπαν παρά την αθώωση του εκδότη το 1998 και τα συνεχή αιτήματα του Αξιωματικού – πελάτη να ζητήσουν από την Τειρεσίας ΑΕ την άρση των δυσμενών συνεπειών από την εγγραφή του στο κατάλογο της. Ο ΑΠ δεν αναγνωρίζει συντρέχον πταίσμα του εκδότη, όπως ισχυρίζεται η Τράπεζα και παραπέμπει την υπόθεση στο Εφετείο Αθηνών για περαιτέρω εκδίκαση, με διαφορετική σύνθεση.

¹⁸¹ ΑΠ 659/2011, ΔΕΕ, 2011,1279.

¹⁸² Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο της Επιταγής», 5^η έκδοση, Αθήνα ,2012, σελ. 348 και ΕφΘεσ 3070/1998 ,ΕπισκεΔ, 1999, 542.

¹⁸³ ΕφΘεσ 710/1990 ,ΕΕμπΔ, 1991, 256.

¹⁸⁴ Όμως, σύμφωνα με τη νομολογία, όπως προαναφέραμε, η Τράπεζα- πληρωτής ευθύνεται κατά τον έλεγχο της επιταγής, σε περίπτωση που τρίτος ζημιώνεται από πταίσμα των προστηθέντων της, με βάση τον ΑΚ για κάθε πταίσμα(όχι μόνο από τη συμπεριφορά των οργάνων της ,λόγω δόλου ή αμέλειας ,κατά την άσκηση των καθηκόντων τους) , ενώ μπορεί να επικαλεστεί, στα πλαίσια της συμβατικής ευθύνης της, τυχόν συντρέχον πταίσμα του εκδότη. Βλ. και Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Η νομιμοποίηση του κομιστή στην επιταγή», ΔΕΕ, 1995, 379.

¹⁸⁵ ΜΠΑΘ 107/90, ΕΕμπΔ, 1991, 88.

¹⁸⁶ Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο της Επιταγής», 5^η έκδοση, Αθήνα ,2012, σελ. 349.

Επίσης, υπέχει αδικοπρακτική, και συνεπώς ποινική ευθύνη¹⁸⁷, η Τράπεζα απέναντι σε τρίτο πρόσωπο ,σε περίπτωση που οι προστηθέντες υπάλληλοι της παραβούν τις «υποχρεώσεις πρόνοιας» που την βαρύνουν και δεν προβούν σε στοιχειώδεις ελέγχους ,κατά την διεκπεραίωση των εργασιών της και συγκεκριμένα κατά τον έλεγχο της ταύτισης του προσώπου του φερόμενου ως εκδότη της επιταγής με τον δικαιούχο του λογαριασμού, όπως επιτάσσει η καλή πίστη(και οι κρατούσες κοινωνικές αντιλήψεις)¹⁸⁸,με αποτέλεσμα ο τρίτος να ζημιωθεί. Προκειμένου για νομικό πρόσωπο η ηθική βλάβη και το δικαίωμα του για αποζημίωση ,προκύπτει όταν μειωθεί η επαγγελματική του πίστη και φήμη, που επέρχεται ύστερα από εγγραφή του στη «ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ ΑΕ»¹⁸⁹.

Μιας και εξετάζουμε το ζήτημα της αδικοπρακτικής ευθύνης του πληρωτή, θεωρούμε πως θα ήταν παράλειψή μας να μην αναφερθούμε σε ένα σχετικά πρόσφατο πρόβλημα, που απασχόλησε την νομολογία¹⁹⁰ και τη θεωρία, δηλαδή το αν η χορήγηση μπλοκ επιταγών από πιστωτικό ίδρυμα σε αναξιόπιστο πρόσωπο αποτελεί πηγή κινδύνου που θεμελιώνει αδικοπρακτική ευθύνη απέναντι στον κομιστή της επιταγής.

Σύμφωνα με την ΑΠ 1768/2009, πράγματι γεννάται αδικοπρακτική ευθύνη του πληρωτή – Τράπεζας και συνεπώς υποχρέωση αποζημίωσης του κομιστή της επιταγής, με βάση τα άρθρα 288, 281, 330, 332 ,914, 922 και 932 ΑΚ, όταν τα όργανά της υπαιτίως (από δόλο ή αμέλεια) παραλείπουν να ελέγξουν , πριν την χορήγηση του βιβλιαρίου επιταγών , το αξιόχρεο και αξιόπιστο του πελάτη της , καθώς και την συνδρομή των προϋποθέσεων της απόφασης της Επιτροπής Νομισματικών Θεμάτων ,με αριθμό 502/20.8/9.9.92 (ΦΕΚ Α' 149 « Διακίνηση ιδιωτικών επιταγών μέσω του τραπεζικού συστήματος...»), που αντικαταστάθηκε από την 513/92 απόφαση της ίδιας, για την έκδοση βιβλιαρίου επιταγών, με αποτέλεσμα την εν συνεχεία έκδοση ακάλυπτων επιταγών από τον λήπτη του σχετικού βιβλιαρίου.

Το αιτιολογικό, με βάση το οποίο καταλήγει στο ανωτέρω συμπέρασμα ο Άρειος Πάγος ,είναι ότι η αμελής εκτέλεση των καθηκόντων των προστηθέντων να ασκήσουν τον καθορισμένο έλεγχο των δικαιολογητικών για τη χορήγηση βιβλιαρίου συνεπάγεται την παραβίαση της **γενικής δικαιοκτικής αρχής να μην ζημιώνουν τον άλλον υπαιτίως**, που προκύπτει από την καλή πίστη, τα συναλλακτικά και χρηστά ήθη. Ακόμη, σύμφωνα με την απόφαση : «Για την κατάφαση της παρανομίας δεν απαιτείται παράβαση συγκεκριμένου κανόνα δικαίου, αλλά αρκεί η αντίθεση της συμπεριφοράς στο γενικότερο πνεύμα του δικαίου ή στις επιταγές της έννομης τάξεως. Για να υπάρξει όμως δικαίωμα αποζημίωσης από το άρθρο 914 ΑΚ σε περίπτωση προσβολής ατομικού συμφέροντος , απαιτείται όπως η παραβιαζόμενη διάταξη να είναι κατά το γράμμα της ή το σκοπό του νομοθέτη ,προστατευτική του

¹⁸⁷ Για τη σχέση ποινικού και αστικού αδικήματος ,βλ. πιο κάτω σελ. 71 της εργασίας μας.

¹⁸⁸ **ΕφαΘ** 8386/2006, **ΧρηΔικ**, 2008,264Στην εν λόγω απόφαση, έγινε δεκτό ότι ο έλεγχος ύπαρξης λογαριασμού πελάτη ,όταν εμφανίστηκε για πληρωμή επιταγή, δε πραγματοποιήθηκε, με αποτέλεσμα επιταγή πλαστογραφημένη να σφραγιστεί και να ζημιωθεί από παράνομη παράλειψη η φερόμενη εκδότηρια ακάλυπτης επιταγής, που ήταν Νομικό Πρόσωπο. Η Τράπεζα ευθύνεται κατά τις ΑΚ 57 ,59 ,288,299,330,914,919, 932, και 15 ΠΚ και 535 ΚΠολΔ.

¹⁸⁹ **ΕφαΘ** 8386/2006, **ΧρηΔικ**, 2008, 265.

¹⁹⁰ ΑΠ 1768/2009, **ΝοΒ**, 2011, 44 και «*Η χορήγηση «μπλοκ» επιταγών από πιστωτικό ίδρυμα σε «αναξιόπιστο – αναξιόχρεο» πρόσωπο ως δημιουργία «πηγής κινδύνου» που θεμελιώνει αδικοπρακτική ευθύνη.*» Σημ. Κωνσταντίνος Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ, **ΕφαΑΔ**, 2014, 443-453.

προσβαλλόμενου ατομικού συμφέροντος ή και αυτού.» Κατ' αυτόν τον τρόπο, από την σύμβαση επιταγής μεταξύ του εκδότη και της πληρώτριας, αν και ουδεμία άμεση απαίτηση έχει ο νόμιμος κομιστής της επιταγής έναντι της πληρώτριας από τυχόν μη πληρωμή, παρ' όλα αυτά πρόκειται «για σύμβαση προστατευτική και του εννόμου συμφέροντος του νόμιμου κομιστή της επιταγής να εισπράξει το ποσό αυτό από την πληρώτρια τράπεζα κατά την νόμιμη εμφάνιση της επιταγής...»

Η απόφαση αυτή του Αρείου Πάγου, όπως ορθά σημειώνει και ο Κ. Καραγιάννης, εμπεριέχει νομικά σφάλματα. Συγκεκριμένα, προκειμένου να θεμελιώσει το παράνομο στην εν λόγω απόφαση το δικαστήριο στηρίζεται στις τρεις επόμενες προϋποθέσεις γέννησης της αδικοπρακτικής ευθύνης: την ζημία – αποτέλεσμα, την υπαιτιότητα και την αιτιώδη συνάφεια. Ωστόσο, για να κριθεί ως παράνομη μια συμπεριφορά (πράξη ή παράλειψη), σύμφωνα με την ΑΚ 914, θα πρέπει αυτή να αντίκειται σε κανόνα δικαίου ή στις επιταγές της έννομης τάξεως γενικότερα. Επιπλέον, η αντίθεση μιας συμπεριφοράς προς τα χρηστά ήθη και την καλή πίστη, ανεξάρτητα από το αν προσβάλλεται δικαίωμα, γεννά αδικοπρακτική ευθύνη. Αυτό όμως δε σημαίνει πως ο δικαστής μπορεί από μια γενική ρήτρα, αυτήν της καλής πίστης στην εξεταζόμενη περίπτωση, να καταλήγει σε μια γενική δικαιοκή αρχή («γενική δικαιοκή αρχή να μη ζημιώνουν άλλον υπαιτίως»), με βάση την οποία θεμελιώνεται το παράνομο όταν συντρέχουν οι λοιπές προϋποθέσεις της αδικοπραξίας¹⁹¹. Συνεπώς, η μετάθεση του προβλήματος, που είναι η θεμελίωση του παρανόμου, στην συγκεκριμενοποίηση της αρχής της καλής πίστης, η οποία στην πραγματικότητα δε συγκεκριμενοποιήθηκε, ώστε να θεμελιωθεί το παράνομο αλλά θεωρήθηκε δεδομένη, συνιστά μεθοδολογικό σφάλμα. Πράγματι, η επίκληση της ανύπαρκτης «γενικής δικαιοκής αρχής να μη ζημιώνουν άλλον υπαιτίως», δεν έχει καμιά δεσμευτική ισχύ¹⁹² σε κανένα υποσύστημα δικαίου.

Ένα ακόμη μεθοδολογικό σφάλμα, στο οποίο υπέπεσε ο δικαστής, ήταν ότι παρέπεμψε σε λάθος πρότυπα¹⁹³ (σε πρότυπα συμπεριφοράς κοινωνών), κατά την προσπάθεια συγκεκριμενοποίησης των χρηστών και συναλλακτικών ηθών. Πιο αναλυτικά, η σκέψη αποδοχής μιας γενικής υποχρέωσης προστασίας των άλλων, η οποία βαρύνει τη Πληρώτρια – Τράπεζα, και προκύπτει από τις ΑΚ 281 και 288, που περαιτέρω σημαίνει να πράττει ή να παραλείπει κανείς ό, τι θα μπορούσε να προβλέψει ο μέσος συνετός κοινωνός ότι θα μπορούσε να επιφέρει ή να εμποδίσει, αντίστοιχα, την ζημία του ζημιωθέντος θεωρείται πλέον δογματικά ξεπερασμένη, αφού δεν βρίσκει έρεισμα στο θετικό δίκαιο.¹⁹⁴ Πράγματι, είναι εξαιρετικά αμφίβολο αν υπάρχουν τέτοιου είδους πρότυπα συμπεριφοράς, τα οποία θα διαπιστωθούν με επιστημονικό τρόπο. Ποιος δηλαδή είναι ο συνήθης τρόπος συμπεριφοράς μιας Τράπεζας ή ενός μέσου συνετού κοινωνού; Τα πρότυπα αυτά είναι τόσο γενικά όσο και η γενική ρήτρα, και συνεπώς ακατάλληλα για τη συγκεκριμενοποίησή της. Μια τέτοια αποδοχή ενέχει τον κίνδυνο, ιδίως στην περίπτωση παράλειψης ζημιογόνου

¹⁹¹ ΑΠ 1768/2009, ΝοΒ, 2011, 44 και «Η χορήγηση «μπλοκ» επιταγών από πιστωτικό ίδρυμα σε «αναξιόπιστο – αναξιόχρεο» πρόσωπο ως δημιουργία «πηγής κινδύνου» που θεμελιώνει αδικοπρακτική ευθύνη;» Σημ. Κωνσταντίνος Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ, ΕΦΑΔ, 2014, 446.

¹⁹² Ελευθέριος ΒΟΓΚΛΗΣ, « Κίνδυνοι κατά τη συγκεκριμενοποίηση των γενικών ρητρών», ΔΕΕ, 2003, 762.

¹⁹³ Ελευθέριος ΒΟΓΚΛΗΣ, « Κίνδυνοι κατά τη συγκεκριμενοποίηση των γενικών ρητρών», ΔΕΕ, 2003, 760.

¹⁹⁴ Φίλιππος ΔΩΡΗΣ, « Σκέψεις για τη προϋπόθεση «παρανομίας» στην αδικοπρακτική ευθύνη, για τη σχέση της προς την «υπαιτιότητα» και τη λεγόμενη «διπλή λειτουργία της αμέλειας» κατ' ΑΚ 330 εδ. Β'», 2010, 493, όπως παραπέμπει ο Κωνσταντίνος Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ, ΕΦΑΔ, 2014, 446.

ενέργειας, να επιβαρύνει την Πληρώτρια με καθήκοντα ενέργειας για την αποφυγή της ζημίας, με αποτέλεσμα τη δημιουργία ασυμμετρίας υποχρεώσεων μεταξύ ζημιωθέντος και ζημιώσαντος.¹⁹⁵

Τέλος, αν και η απόφαση της νομισματικής επιτροπής θα μπορούσε να θεμελιώσει το παράνομο και να βοηθήσει περαιτέρω στην συγκεκριμενοποίηση της γενικής ρήτηρας(«παράνομη είναι η συμπεριφορά που αντίκειται σε απαγορευτικό ή επιτακτικό κανόνα δικαίου που απονέμει δικαίωμα ή προστατεύει συγκεκριμένο συμφέρον του ζημιωθέντος) , παρ ‘ όλα αυτά «η λειτουργία των κανόνων αυτών μόνο σε επίπεδο εποπτικό προς προστασία του γενικότερου συμφέροντος έχει νόημα»¹⁹⁶, αφού σκοπό τους έχουν την επίτευξη ομοιόμορφης ρύθμισης δραστηριότητας διακίνησης των ιδιωτικών επιταγών και την προστασία του γενικότερου συμφέροντος των συναλλασσομένων ,με αποτέλεσμα να μην θεωρούνται αυτοί κανόνες προστατευτικοί ιδιωτικών εννόμων συμφερόντων.

Αν και όσα ειπώθηκαν περί της ευθύνης της Τράπεζας, στην πρώτη και δεύτερη παράγραφο της υποενότητας «Ευθύνη Πληρωτή», είναι γενικότερα αποδεκτά στον επιστημονικό κόσμο, διότι προκύπτουν ξεκάθαρα από το Νόμο περί επιταγής, δεν σημαίνει πως δεν υπήρξαν μερικές ενδιαφέρουσες και πολύ επίκαιρες νομολογιακές και παλαιές θεωρητικές παρεκκλίσεις από τον κανόνα. Συγκεκριμένα, με βάση τα νεότερα νομολογιακά δεδομένα, συμβατική ευθύνη της Τράπεζας δημιουργείται και απέναντι στο κοιμιστή ,όταν αυτή εκδίδει επιταγή.

Μια παρεκκλίνουσα από την πάγια νομολογία απόφαση του Εφετείου Λάρισας¹⁹⁷ , που εκδόθηκε φέτος, παρουσιάζει ιδιαίτερο νομικό ενδιαφέρον ,για τον λόγο ότι δημιούργησε σημαντικά νομικά ερωτήματα γύρω από τα θέματα των τραπεζικών και τραπεζιτικών επιταγών. Πιο συγκεκριμένα, όπως ορθά παρατηρεί ο Παπαδημόπουλος, σχολιαστής της εν λόγω απόφασης, το δευτεροβάθμιο αυτό δικαστήριο κλήθηκε να απαντήσει σε τέσσερα ερωτήματα: α.) στο αν διαφέρουν ως προς το νομικό περιεχόμενο τους οι τραπεζιτικές από τις τραπεζικές επιταγές και β.) αν κάτι τέτοιο ισχύει, τότε αυτό μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα ότι η παράδοση μιας τραπεζικής επιταγής από τον οφειλέτη στον δανειστή συνιστά προσήκουσα πληρωμή, σε αντίθεση με τα διδάγματα της νομολογίας για τη τραπεζιτική επιταγή, γ.) στο αν αποτελεί η τραπεζική επιταγή ένα είδος εγγυημένης επιταγής, ένα μέσο πληρωμής και όχι ένα όργανο πληρωμής ,όπως η τραπεζιτική επιταγή, και δ.) αν, τέλος, ο δανειστής μπορεί να αρνηθεί τη πληρωμή από την Τράπεζα- εκδότη και πληρωτή. Αυτό που απασχολεί εμάς, στα πλαίσια της έρευνας μας, είναι το αν θα μπορούσε να δημιουργηθεί άμεση συμβατική ευθύνη του πληρωτή προς τον κοιμιστή της επιταγής(άμεση αξίωση κοιμιστή), όταν έχει εκδοθεί από αυτόν επιταγή.(τραπεζική επιταγή) Η απάντηση μας θα δοθεί εξετάζοντας παράλληλα τα παραπάνω ερωτήματα.

Σύμφωνα με την απόφαση, «Τραπεζική» επιταγή καλείται στις συναλλαγές η επιταγή όταν εκδότης της είναι η ίδια η πληρώτρια Τράπεζα, σε αντιδιαστολή με την

¹⁹⁵ ΑΠ 1768/2009, ΝοΒ, 2011, 44 και Η χορήγηση «μπλοκ» επιταγών από πιστωτικό ίδρυμα σε «αναξιόπιστο – αναξιόχρεο» πρόσωπο ως δημιουργία «πηγής κινδύνου» που θεμελιώνει αδικοπρακτική ευθύνη; Σημ. Κωνσταντίνος Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ, ΕφΑΔ, 2014, 447.

¹⁹⁶ «Η χορήγηση «μπλοκ» επιταγών από πιστωτικό ίδρυμα σε «αναξιόπιστο – αναξιόχρεο» πρόσωπο ως δημιουργία «πηγής κινδύνου» που θεμελιώνει αδικοπρακτική ευθύνη;» Σημ. Κωνσταντίνος Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ, ΕφΑΔ, 2014, 449.

¹⁹⁷ ΕφΑρ32/2014, ΔΕΕ, 2014, 358-360, με σημειώσεις του Ιωάννη ΠΑΠΑΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ.

επιταγή που εκδίδει πελάτης της Τράπεζας που ονομάζεται «ιδιωτική» ή «τραπεζιτική». Σχετικά με το πρώτο ερώτημα που τέθηκε στην παραπάνω παράγραφο, ο Μάρκου¹⁹⁸ αντιλαμβάνεται πως οι όροι τραπεζική και τραπεζιτική επιταγή στερούνται νομικού περιεχομένου, διότι και οι δύο επιταγές αποτελούν επιταγές του Ν5960/1933¹⁹⁹. Ωστόσο, ο όρος τραπεζική επιταγή χρησιμοποιείται από το άρθρο 5 ΠΔ 380/1994 και μάλλον θα ήταν καλύτερο να δεχθούμε ότι ο ισχυρισμός του δεν είναι απόλυτα ορθός, αφού ο έλληνας νομοθέτης έχει καθιερώσει αυτήν την διάκριση. Επιπλέον, η Τράπεζα της Ελλάδας, η οποία πρότεινε την εισαγωγή του θεσμού της εγγυημένης επιταγής, που θα αποτελέσει πραγματικό μέσο πληρωμής, χαρακτηρίζει την τραπεζική επιταγή ως οιονεί τραπεζική ή εγγυημένη επιταγή, με σκοπό να την διακρίνει από την τραπεζιτική επιταγή.²⁰⁰ Παρ' όλα αυτά, αναπάντητο παραμένει το ερώτημα για το ποιος είναι ο νομικός δεσμός μεταξύ του κομιστή και της εκδότριας Τράπεζας. Το δικαστήριο αναγνωρίζει πως μεταξύ της Τράπεζας-εκδότη και του κομιστή της επιταγής δημιουργείται συμβατικός δεσμός²⁰¹, με αποτέλεσμα αυτή να υποχρεούται, ως εκδότης, να πληρώσει.²⁰² Εξαιτίας της δημιουργίας αυτού του συμβατικού δεσμού, το δικαστήριο έκρινε ότι η παράδοση μιας τραπεζικής επιταγής αποτελεί προσήκουσα καταβολή για την απόσβεση της χρηματικής ενοχής, σύμφωνα με την καλή και συναλλακτική πίστη. Άρα, η απάντηση στο δεύτερο ερώτημα είναι ότι, στις τραπεζικές επιταγές μόνο, η παράδοση τους συνιστά προσήκουσα πληρωμή.

Άλλωστε, ο νόμος επιτρέπει να εκδίδονται τραπεζικές επιταγές σε διαταγή του Δημοσίου για πληρωμή χρεών προς αυτό²⁰³ και από πρακτικής άποψης η τραπεζική ή αλλιώς λεγόμενη «εγγυημένη και κυκλοφορούσα» επιταγή διασφαλίζει την ασφαλή μεταφορά χρημάτων σε άλλη Τράπεζα ή σε κρατικό λογαριασμό και την κάλυψή της -αφού την ευθύνη της πληρωμής φέρει πλέον η ίδια η Τράπεζα -ενώ ο κίνδυνος κλοπής της επιταγής αποτρέπεται, διότι δεν μπορούν άλλοι να την εξαργυρώσουν, με αποτέλεσμα να μην μπορεί κάποιος εύκολα να φέρει αντίρρηση ότι η τραπεζική επιταγή δεν θα πληρωθεί. Αντιθέτως, σύμφωνα με τη ΑΚ 288, πράγματι ισοδυναμεί με καταβολή μετρητών και πραγματική εκπλήρωση της παροχής η παράδοση τραπεζικής επιταγής από τον οφειλέτη στον δανειστή. Άρα, η απάντηση, με βάση τη

¹⁹⁸ Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο της Επιταγής», 5^η έκδοση, Αθήνα, 2012, σελ. 19.

¹⁹⁹ Σίγουρα, εφόσον ο Ν 5960/1933 δεν ορίζει το αντίθετο, η Τραπεζική επιταγή είναι επιταγή(κοινό γένος με τη Τραπεζιτική επιταγή), αυτό, όμως, δεν σημαίνει πως μεταξύ τους δεν μπορεί να υπάρξει ειδοποιός διαφορά, η οποία ορίζεται από άλλο νόμο- στη περίπτωση αυτή από ΠΔ. Βλ. επίσης πιο κάτω τον ορισμό που δίνει η Τράπεζα της Ελλάδος.

²⁰⁰ <http://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/12467>, τελευταία επίσκεψη 4/12/2014.

²⁰¹ Αντίθετη, σε αυτό το σημείο, η απόφαση του Ακυρωτικού Αυστριακού Δικαστηρίου (OGH), με αριθμό: **7Ob713/86** , διαθέσιμη σε:

https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JIT_19861218_OGH0002_0070OB00713_8600000_000 , τελευταία επίσκεψη 11/12/2014. «Der Umstand, daß der von der Beklagten dem Kläger übergebene Scheck von der ausstellenden Bank auf sich selbst gezogen wurde (vgl. Art.6 Abs.3 ScheckG), erhöht ohne jeden Zweifel die Sicherheit des Scheckempfängers ganz bedeutend. Dies ändert jedoch nichts daran, daß auch der Bankscheck ein Scheck ist, und daß deshalb die Wirkung der Erfüllung - eine Annahme des Schecks durch den Kläger an Zahlungs Statt ist ausdrücklich nicht erfolgt - erst eintritt, wenn der Gläubiger den Gegenwert des Schecks erhält (der von Schinnerer-Avincini, Bankverträge III, 98, behandelte Spezialfall der Honorierung des Akkreditivs kann nicht verallgemeinert werden). Die Behauptung, die Annahme eines von einer Bank ausgestellten Schecks bloß zahlungshalber sei schikanöse Rechtsausübung, kann als Neuerung im Revisionsverfahren nicht beachtet werden (§ 507 Abs.3 ZPO).»

²⁰² Αντιθέτως, στην συνήθη Τραπεζιτική επιταγή, ο κομιστής κατά της Τράπεζας δεν έχει καμιά απαίτηση, μόνο δικαίωμα προσδοκίας, αφού δεν συνδέεται άμεσα με την πληρώτρια.

²⁰³ Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο της Επιταγής», 5^η έκδοση, Αθήνα, 2012, σελ.40.

δικαστική απόφαση του εφετείου, στα ερωτήματα γ.) και δ.) που θέσαμε ανωτέρω, είναι: η τραπεζική επιταγή όντως αποτελεί μέσο πληρωμής, σε αντίθεση με την τραπεζιτική επιταγή, και ο δανειστής δεν μπορεί να αρνηθεί την παράδοση της και συνεπώς τη πληρωμή της, διότι μια τέτοια συμπεριφορά του αντίκειται στη γενική αρχή της καλής πίστης.

Παρ' όλα αυτά, προσήκουσα καταβολή και άρα εξόφληση, η οποία αποσβήνει την παλαιά ενοχή με νέα²⁰⁴, δεν αποτελεί η οπισθογράφιση χρηματογράφου, αν δεν υπάρχει σχετική συμφωνία, όπως προκύπτει από τις ΑΚ 421 και 438 και όπως δέχεται το δικαστήριο στη μείζονα πρόταση του δικανικού συλλογισμού. Πράγματι, και σε μια άλλη απόφαση, την ΑΠ 1382/2010²⁰⁵, γίνεται δεκτό ότι η παράδοση επιταγής στον οφειλέτη κατά την ΑΚ 416 δεν συνιστά καταβολή και γίνεται χάριν καταβολής της αρχικής υποχρέωσης, η οποία συνεχίζει να υφίσταται²⁰⁶. Σύμφωνα με την ΑΚ 419, για να επέλθει απόσβεση της ενοχής με δόση αντί καταβολής απαιτείται συμφωνία δανειστή και οφειλέτη. Αν λοιπόν ο οφειλέτης, σε εκπλήρωση της οφειλομένης παροχής, αναλάβει νέα υποχρέωση για διαφορετική παροχή, αποτελεί ζήτημα ερμηνείας της βούλησης των μερών, αν ήθελαν την ανάληψη της νέας υποχρέωσης αντί καταβολής(in solutum) ή χάριν καταβολής (pro solvendo)²⁰⁷. Όμως, η μεταβίβαση επιταγής από τον εκδότη προς τον λήπτη δεν αποτελεί ούτε δόση χάριν καταβολής ούτε αντί καταβολής²⁰⁸, αλλά υπόσχεση χάριν καταβολής(421 ΑΚ και 419)²⁰⁹, με την προϋπόθεση ότι αυτό προκύπτει με σαφήνεια και από τις συμφωνίες των μερών και από άλλα γεγονότα και αποδεικτικά στοιχεία, που οφείλει να επικαλεστεί και να αποδείξει ο οφειλέτης.²¹⁰ Σε τέτοιου είδους περιπτώσεις-εφόσον δεν έχει ορισθεί το αντίθετο- ο οφειλέτης θα ελευθερωθεί, όταν εισπραχθεί το ποσό της επιταγής από την Πληρώτρια Τράπεζα.²¹¹

Αν και το Εφετείο Λάρισας αποδέχεται τα ανωτέρω, δεν τα εφαρμόζει στο εν λόγω ιστορικό, μάλλον για πρακτικής και όχι τόσο νομικής φύσεως λόγους, αφού αποκλείεται το ενδεχόμενο της μη κάλυψής της τραπεζικής επιταγής και άρα πολύ λογικά το δικαστήριο έκρινε ότι αποτελεί προσήκουσα καταβολή η οπισθογράφιση τραπεζικής επιταγής στον δανειστή, σύμφωνα με την ΑΚ 288. Συνεπώς, εξαιτίας αυτής της ύπαρξης συμβατικής σχέσης που δημιουργείται μεταξύ Τράπεζας – εκδότη και λήπτη- δανειστή, ο δανειστής πρέπει να δεχθεί την τραπεζική επιταγή αντί

²⁰⁴Βλ. επίσης και **ΕφαΘ** 10560/ 1996, διαθέσιμη σε: http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=5904&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203

²⁰⁵ ΑΠ 1382/2010, ΔΕΕ, 2011, 469-473, με σημ. Κωνσταντίνος ΜΠΕΤΖΙΟΥ- ΚΑΜΤΣΙΟΥ.

²⁰⁶ Ομοίως, στην οπισθογράφιση επιταγής, θεωρείται πως η οπισθογράφιση και παράδοση της επιταγής στον δανειστή θεωρείται ως υπόσχεση χάριν καταβολής του εκ της βασικής σχέσης χρέους. **ΕφαΘ** 10650/1996, ΔΕΕ, 1997, 732

²⁰⁷ Βλ και ΑΠ 1382/2010, ΔΕΕ, 469-470, με σημειώσεις Κωνσταντίνος ΜΠΕΤΖΙΟΥ- ΚΑΜΤΣΙΟΥ.

²⁰⁸ Πιο αναλυτικά βλ. ΑΠ 1382/2010, ΔΕΕ, 2011, 471, με σημ. Κωνσταντίνος ΜΠΕΤΖΙΟΥ- ΚΑΜΤΣΙΟΥ και **ΕφΠειρ** 480/2011, ΔΕΕ, 2012, 80-81.

²⁰⁹ «Με τη γένεση δηλαδή της ενοχής από την επιταγή δημιουργείται μόνο ένας εναλλακτικός τρόπος πληρωμής και για το λόγο αυτό δεν επέρχεται απόσβεση της αρχικής υποχρέωσης παρά μόνο με την πραγματική πληρωμή (είσπραξη) της επιταγής» ΑΠ 79/2011, διαθέσιμη σε: <http://www.inlaw.gr/gmcms/media/Newsletters/2011/09%20202/Newsletter%20%CE%95%CE%BC%CF%80%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CF%8C%209-2011.pdf>, σελ 16. Τελευταία επίσκεψη: 06/02/2015

²¹⁰ Αλλιώς θεωρείται ότι η επιταγή δόθηκε χάριν καταβολής και όχι λόγω υπόσχεσης καταβολής. Βλ. ΑΠ 1451/1991 **ΕλλΔνη**, 1993, 62.

²¹¹ **ΕφΠειρ** 480/2011, ΔΕΕ, 2012, 80-81

καταβολής, σαν να ήταν αυτή τραπεζογραμμάτια, και καθίσταται υπερήμερος ,εξαιτίας της απόκρουσής της²¹².

²¹² Αντίθετα, **ΑΠ** 363/1993, **ΕλλΔνη**, 1994,411 και όπως αναφέραμε **ΑΠ** 1382/2010, **ΔΕΕ**, 2011, 469-473,με σημ. Κωνσταντίνας **ΜΠΕΤΖΙΟΥ- ΚΑΜΤΣΙΟΥ**.

5.) ΕΥΘΥΝΗ ΕΚΔΟΤΗ ΕΠΙΤΑΓΗΣ²¹³

5.1.) Εισαγωγικά περί της ευθύνης του εκδότη

Ο εκδότης, υπογράφοντας την επιταγή αποβλέπει στην έκδοση του αξιογράφου, αυτή είναι η δικαιοπρακτική του βούληση. Επειδή, όμως, αυτός γεννά την αξιογραφική έννομη σχέση υπέχει ευθύνη για την πληρωμή.(άρθρο 12 Ν.5960/1933) Η Ευθύνη του Εκδότη γεννάται όταν σφραγιστεί η επιταγή, δηλαδή όταν η επιταγή που εμπροθέσμως εμφανίστηκε από τον κομιστή φέρει βεβαίωση μη πληρωμής από την πληρώτρια Τράπεζα, λόγω ελλείψεως υπολοίπου, στην περίπτωση έκδοσης ακάλυπτης επιταγής, ή για κάποια άλλη αιτία, όπως είναι ανάκληση αυτής, η οποία, ωστόσο, ισοδυναμεί με έκδοση ακάλυπτης επιταγής, αν αυτή πραγματοποιήθηκε πριν τη παρέλευση του νομίμου χρόνου εμφάνισης της επιταγής. Είναι αυτονόητο ότι η Τράπεζα οφείλει να βεβαιώνει ό, τι ορίζει ο νόμος. Σε αντίθετη περίπτωση, όταν δηλαδή σημειώνει στον τίτλο γεγονότα που δεν είναι επιτρεπτά από τον νόμο, τότε η τράπεζα φέρει αμέριστα την ευθύνη για την τυχόν ζημία του κομιστή.²¹⁴ Συνεπώς, το είδος της ευθύνης του εκδότη, όπως και το είδος της ευθύνης των άλλων υπογραφέων (οπισθογράφου /ων, τριτεγγυητή/ων) έχει επικουρικό ή εγγυητικό χαρακτήρα, δηλαδή γεννάται μόνον εάν η επιταγή δεν πληρωθεί από την πληρώτρια Τράπεζα, όπως και αναφέραμε.²¹⁵

Όταν η επιταγή σφραγιστεί ως ακάλυπτη, ο εκδότης της ευθύνεται ποινικώς και αστικώς απέναντι στον κομιστή της. Συγκεκριμένα, ο τελευταίος διαθέτει τις τρεις εξής ευχέρειες, που του παρέχει ο νόμος:

α.) Δικαίωμα υποβολής εγκλήσεως, μέσα σε ανατρεπτική προθεσμία τριών μηνών από την λήξη του οκταημέρου

β.) Αγωγή για καταδίκη του εκδότη σε αποζημίωση, κατά τις διατάξεις περί αδικοπραξιών του ΑΚ

γ.) Αίτηση για έκδοση διαταγής πληρωμής σε βάρος του εκδότη(αναγωγή)

5.2.) Η ΠΟΙΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΗ ΑΚΑΛΥΠΤΗΣ ΕΠΙΤΑΓΗΣ

5.2.3.) Η έννοια της έγκλησης

Η έγκληση είναι, κατά μία άποψη, μια δικονομική προϋπόθεση²¹⁶ απ' την οποία εξαρτάται η γένεση και η εξέλιξη της ποινικής δίκης, ως εννόμου σχέσεως, ενώ

²¹³ Σημειώνουμε ότι η μη πληρωμή της επιταγής, η οποία συνεπάγεται συνέπειες αξιογραφικού δικαίου για τον εκδότη της, είναι συνέπεια του γεγονότος ότι είτε αυτή είναι ακάλυπτη, είτε εξομοιώνεται με ακάλυπτη επιταγή.

²¹⁴ ΠΒολ 152/2009, ΔΕΕ 2009,1226, σημ. Κωνσταντίνας ΜΠΕΤΖΙΟΥ- ΚΑΜΤΣΙΟΥ και ΕφΘεσ/κης 3070/1998, ΕπισκΕΔ, 1999,542.

²¹⁵ Ματίνα ΚΟΡΑΗ- ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ, «Η ευθύνη του Οπισθογράφου στη Συναλλαγματική και στην Επιταγή», Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2007, σελ., 102.

²¹⁶ Νικόλαος Α. ΧΩΡΑΦΑΣ, «Ποινικόν Δίκαιον: γενικά αρχαί μετ' επιτομής του ειδικού μέρους», έκδοση ζ', 1964 23 και 367.

κατά άλλη άποψη –εξίσου ορθή- πρόκειται περί μιας ουσιαστικής προϋπόθεσης της ποινής²¹⁷.

5.2.4) Τα στοιχεία του ιδιώνυμου²¹⁸ και τυπικού²¹⁹ εγκλήματος της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής

Το άρθρο 79 παρ. 1 του Ν. 5960/1933, ορίζει ότι εκείνος, ο οποίος εκδίδει επιταγή, που δεν πληρώθηκε από τον πληρωτή ,δηλαδή την Τράπεζα στην οποία ο εκδότης τηρεί το λογαριασμό σε σχέση με τον οποίο έχει εκδοθεί το μπλοκ επιταγών, γιατί δεν υπήρχαν σε αυτόν αντίστοιχα διαθέσιμα κεφάλαια ,είτε κατά το χρόνο της έκδοσης της επιταγής, είτε της πληρωμής της, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών «και χρηματική ποινή τουλάχιστον δέκα χιλιάδων δραχμών».

Από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 28,29,4,37,38,39 του Ν.5960/1933 προκύπτει ότι τα τέσσερα στοιχεία του εγκλήματος της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής είναι: α) η «εν στενή εννοία²²⁰» έκδοση έγκυρης επιταγής, β) η εμφάνιση της επιταγής προς πληρωμή εντός 8 ημερών από την επομένη της αναγραφόμενης ημέρας έκδοσης ,γ) η μη πληρωμή αυτής, λόγω έλλειψης διαθέσιμων κεφαλαίων, κατά την έκδοση ή πληρωμή της επιταγής, και δ) δόλος του δράστη (εκδότη)- αρκεί και ενδεχόμενος²²¹ – που αναφέρεται στην έλλειψη αντικρίσματος ,κατά τον χρόνο έκδοσης ή πληρωμής της επιταγής²²².

²¹⁷ ΠλημΘεσ/κης, 461/1983, Αρμ, 1983, 880, με παρατηρήσεις Λάμπρου Χ. ΜΑΡΓΑΡΙΤΗ.

²¹⁸ Ματίνα ΚΟΡΔΗ- ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ, «Η ευθύνη του Οπισθογράφου στη Συναλλαγματική και στην Επιταγή», Αθήνα –Θεσσαλονίκη, 2007, 116. Πιο ολοκληρωμένα, το έγκλημα της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής είναι ένα ιδιώνυμο έγκλημα απάτης, διότι όταν ο εκδότης παραδίδει την επιταγή, δηλώνει στον λήπτη της ότι έχει ορισμένο ποσό στην Τράπεζα, για την εξόφλησή της. Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ Χριστίνα ΑΘΑΝΑΣΑ, Ιωάννης ΑΘΑΝΑΣΑΣ, « Η ακάλυπτη Επιταγή , Ποινική και Αδικοπρακτική ευθύνη», Αθήνα, 2013, σελ.248

²¹⁹ ΑΠ 2393/2002 Στ' Τμ. , ΠοινΔικ, 2003,909. «Κατά το άρθρο 79 παρ. 1 του Ν 5960/1933 «περί επιταγής» όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 του Ν 1325/1972, εκείνος που εκδίδει επιταγή που δεν πληρώθηκε από τον πληρωτή γιατί δεν είχε σ' αυτόν αντίστοιχα διαθέσιμα κεφάλαια κατά τον χρόνο της έκδοσης της επιταγής ή της πληρωμής της, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών και χρηματική ποινή τουλάχιστον 10.000 δραχμών. Από τη διάταξη αυτή προκύπτει ότι το έγκλημα της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής είναι τυπικό και για τη στοιχειοθέτησή του απαιτείται αφενός μεν η έκδοση έγκυρης επιταγής, ήτοι συμπλήρωση των κατά νόμο στοιχείων επί του εντύπου και υπογραφή του εκδότη, αφετέρου δε έλλειψη αντιστοίχων διαθέσιμων κεφαλαίων στον πληρωτή κατά τον χρόνο οπωσδήποτε της πληρωμής και γνώση του εκδότη για την έλλειψη αυτή...» Ομοίως και ΑΠ 1575/2005 ΣΤ' Τμ., διαθέσιμη σε: <http://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/7932> , (τελευταία επίσκεψη : 26/ 01/2015)

²²⁰ Γεώργιος Α. ΜΠΟΥΡΜΑΣ , «Ειδικότερα ζητήματα ουσιαστικού ποινικού δικαίου αναφορικά με το έγκλημα της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής» ,ΠοινΔικ,που παραπέμπει σε: Δημήτρανα – Μαργαρίτη, «Ακάλυπτη Επιταγή», εκδ 2001, σελ 32 και 36 . Κατά την ΕφΠειρ 633/2011 απαιτείται απλώς η έκδοση τυπικά έγκυρης επιταγής. ΕφΠειρ 633/2011 (Ναυτ. Τμήμα), ΔΕΕ, 2012, 136 . Ομοίως και ΑΠ 2393/2002 Στ' Τμ. , ΠοινΔικ, 2003,909.

²²¹ Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ Χριστίνα ΑΘΑΝΑΣΑ, Ιωάννης ΑΘΑΝΑΣΑΣ, « Η ακάλυπτη Επιταγή , Ποινική και Αδικοπρακτική ευθύνη», Αθήνα, 2013, 251 και Γεώργιος Α. ΜΠΟΥΡΜΑΣ , «Ειδικότερα ζητήματα ουσιαστικού ποινικού δικαίου αναφορικά με το έγκλημα της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής» ,ΠοινΔικ, 2010, σελ 216. Επίσης, ΑΠ 1051/2012 Α1' Τμ., ΔΕΕ, 2013, 490. (η έκδοση ακάλυπτης επιταγής αποτελεί πλημμέλημα) Σύμφωνα με την εν λόγω απόφαση, «δολίως ενεργεί ο εκδότης ακάλυπτης επιταγής ,όχι μόνον όταν γνωρίζει ότι δεν έχει ,κατά την έκδοση ή τη πληρωμή της επιταγής αντίστοιχα κεφάλαια, αλλά και όταν γνωρίζει ότι ο λογαριασμός του κατά τους χρόνους αυτούς ενδέχεται να είναι χωρίς διαθέσιμα κεφάλαια και αποδέχεται το ενδεχόμενο αυτό.»

²²² Βλ. πχ ΑΠ 389/2010, Ζ' Τμ., διαθέσιμη σε:

http://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=0EN13827LWUUXGRIXNPAXY C3RZU3F4&apof=398_2010 , τελευταία επίσκεψη: 25/02/2015.

Σχετικά με τα στοιχεία, που πρέπει να φέρει η επιταγή προκειμένου να είναι έγκυρη, έχει γίνει λόγος σε άλλο σημείο της εργασίας μας.²²³ Σε αυτό το σημείο θα εξετάσουμε την περίπτωση της πλαστογραφίας ,που αφορά το ποινικό δίκαιο, και το αν καθιστά άκυρη την επιταγή, μολονότι αυτή μπορεί να φέρει όλα τα στοιχεία που την καθιστούν έγκυρη. Παράλληλα ,εξετάζουμε την ευθύνη του φερόμενου εκδότη και του πλαστογράφου.

Αν εκδοθεί πλαστή επιταγή ,τότε ο πλαστογράφος ευθύνεται , από πλευράς ποινικού δικαίου, με βάση το άρθρο 216 παρ. 1 (πλαστογραφία), που ενδεχομένως συρρέει , με το έγκλημα της απάτης (άρθρο 386 παρ.1 ΠΚ).Κάποιοι θεωρούν ότι σε περίπτωση που η επιταγή πλαστογραφηθεί από τρίτο πρόσωπο ,δεν είναι έγκυρη, με αποτέλεσμα ο φερόμενος εκδότης της να μην ευθύνεται απέναντι στον κομιστή της και τους άλλους υπογραφείς αυτής. Ακόμη, έχει υποστηριχθεί η άποψη ότι ο εκδότης πλαστογράφος δεν ευθύνεται εξ επιταγής, αλλά με βάση το κοινό δίκαιο.²²⁴

Αντίθετα, ο Μάρκου και ο Ρόκας²²⁵ -ορθώς- αντιλαμβάνονται πως ο πλαστογράφος εκδότης επιταγής ευθύνεται , όπως αν θα ήταν ο κανονικός εκδότης της επιταγής. Πράγματι, με βάση την ΑΚ 160, όταν πρόκειται για συστατικό έγγραφο όσο και την ΚΠολΔ 443, για αποδεικτικό έγγραφο, προκύπτει ότι όποιος υπογράφει με το χέρι του έγγραφο θεωρείται εκδότης του. Κατά την ΑΚ 160 ,ευθύνεται ο υπογράφων το έγγραφο ,χωρίς να έχει σημασία το αν υπογράφει με ξένο ή ανύπαρκτο όνομα αποβιώσαντος²²⁶. Συνεπώς, ο πλαστογράφος ευθύνεται ,σύμφωνα με το δίκαιο της επιταγής ,ενώ είναι αναμφίβολο ότι ο φερόμενος ως εκδότης της επιταγής δικαιούται να ασκήσει ένσταση προσωποπαγή ακόμη και απέναντι στον καλόπιστο κομιστή της επιταγής ,χωρίς τους περιορισμούς του Ν.5960/1933.²²⁷

Όσον αφορά το δεύτερο στοιχείο του εγκλήματος της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής , την εμπρόθεσμη εμφάνιση , θεωρείται πως για να αποδειχθεί αυτή πρέπει η Τράπεζα να βεβαιώσει την άρνηση της πληρωμής της επιταγής (άρθρο 40 Ν. 5960/1933), αλλιώς ο κομιστής χάνει τα δικαιώματά του. Αφετηρία ,που είναι η αναγραφόμενη στην επιταγή, ως ημερομηνία έκδοσης, δεν προσμετράται (άρθρα 29 παρ. 1 και 4 και 56 του Ν 5960/1933), αλλά η προθεσμία του οκταήμερου αρχίζει από την επομένη της αναγραφόμενης.²²⁸ Εκτός ,όμως, από εμπρόθεσμη η εμφάνιση πρέπει να είναι και προσήκουσα ,δηλαδή η εμφάνιση της πρέπει να γίνει στο κατάστημα επί του οποίου τηρείται ο λογαριασμός του εκδότη ή σε άλλο κατάστημα του ίδιου νομικού προσώπου (Τράπεζα), ή ακόμη και σε άλλη Τράπεζα ,που ενεργεί κατόπιν εξουσιοδοτήσεως.²²⁹ Τα νομικά πρόσωπα που περιγράφηκαν παραπάνω

²²³ Βλ. σελ 25 εργασίας μας.

²²⁴ Ηλίας ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ, «Πιστωτικοί Τίτλοι», Τόμος ΙΙ, Αθήνα, 1948, σελ 151.

²²⁵ Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο της Επιταγής κατ' άρθρο ερμηνεία - νομολογία Ν.5960/1933», 2^η έκδοση, Αθήνα, 2012, σελ. 374 και Νικόλαος Κ. ΡΟΚΑΣ, «Αξιόγραφα», β' έκδοση, Αθήνα , 2012 σελ 59. Κατά τον Ρόκα, αν κάποιος υπογράφει συναλλαγματική (το ίδιο ισχύει και για την επιταγή) στο όνομα ανύπαρκτου προσώπου, τότε ευθύνεται ο ίδιος.

²²⁶ Χριστίνα ΑΘΑΝΑΣΑ, «Η υπογραφή στα έγγραφα και τα νόμιμα τεκμήρια από τα άρθρα 424, 1110 ΑΚ για διαταγή πληρωμής», ΝοΒ, 2007, 1007.

²²⁷ Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ, Χριστίνα ΑΘΑΝΑΣΑ, Ιωάννης ΑΘΑΝΑΣΑΣ, « Η ακάλυπτη Επιταγή , Ποινική και Αδικοπρακτική ευθύνη», Αθήνα, 2013,173

²²⁸ ΑΠ 1846/2007, ΔΕΕ, 2008, 342.

²²⁹ Ν 1969/1991 Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς άρθρο 88 παρ 1. Η βεβαίωση μη πληρωμής επιταγής δύναται να συντάσσεται και από κατάστημα της πληρώτριας τράπεζας διαφορετικό από εκείνο στο

δικαιούνται να προβούν σε βεβαίωση άρνησης πληρωμής. Αν και η βεβαίωση άρνησης πληρωμής δεν αποτελεί στοιχείο του εγκλήματος, κατά το άρθρο 79 παρ 1 ,ωστόσο είναι αναγκαία.²³⁰

Επίσης, γίνεται δεκτό στην ελληνική νομολογία²³¹ και θεωρία²³² ότι η δυνατότητα της εμφάνισης για πληρωμή μιας μεταχρονολογημένης επιταγής πριν από τη σημειούμενη ημερομηνία αποτελεί δικαίωμα του κομιστή , το οποίο πηγάζει από το άρθρο 28 του νόμου περί επιταγής. Επομένως, η μεταχρονολογημένη επιταγή μπορεί να εμφανιστεί προς πληρωμή οποτεδήποτε μέσα στο χρονικό διάστημα ,που αρχίζει από την επομένη της ημέρας που πράγματι εκδόθηκε και λήγει την τελευταία ημέρα του οκταήμερου ,το οποίο αφετηριάζει στην επομένη της αναγραφόμενης επ' αυτής ημεροχρονολογίας.

Παρ' όλα αυτά, γίνεται δεκτό ότι αν υπάρχει συμφωνία εκδότη με τον λήπτη της επιταγής περί μη εμφανίσεως της επιταγής προ της αναγραφόμενης στην επιταγή ημερομηνίας εκδόσεως ,τότε γίνεται δεκτό πως ο εκδότης στην περίπτωση αυτή έχει δικαίωμα να ασκήσει ανακοπή (632 ,633 παρ. 1 ΚΠολΔ) και δύναται να επικαλεστεί αναλόγως των περιστατικών τις διατάξεις 361, 288 ,300 και 281 ΑΚ.²³³

Σχετικά με το γ' στοιχείο του εγκλήματος της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής, είναι γενικά δεκτό στην νομολογία²³⁴ ότι τιμωρείται ,με βάση το άρθρο 1 του Ν 1325/1972 , που αντικατέστησε το άρθρο 79 παρ. 5 του Ν. 5960/1933 , ο εκδίδων επιταγή ,χωρίς να έχει αντίστοιχα διαθέσιμα κεφάλαια στην πληρώτρια Τράπεζα ,κατά τον χρόνο της έκδοσης ή της πληρωμής της επιταγής.

Παρά το σαφές γράμμα το νόμου, που ορίζει ότι η μη πληρωμή πρέπει να οφείλεται σε έλλειψη διαθέσιμων κεφαλαίων , η νομολογία θεωρεί πως πληρούται η αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος ακόμη κι όταν υπήρχαν κεφάλαια ,αλλά ο εκδότης ανακάλεσε την επιταγή, μέσα στην προθεσμία εμφανίσεως, και η πληρώτρια Τράπεζα , υπακούοντας στις εντολές του πελάτη της , αρνήθηκε να πληρώσει.²³⁵

οποίο τηρείται ο λογαριασμός, επί του οποίου σύρεται η επιταγή, ή και από κατάσταση τράπεζας διαφορετικής από την πληρώτρια. Η τελευταία αυτή τράπεζα ενεργεί μετά από σχετική εξουσιοδότηση του πληρωτή. Και 2 (...)Η βεβαίωση μη πληρωμής της επιταγής σύμφωνα με το άρθρο 88 Ν. 1969/1991 συντάσσεται μετά από σχετικές πληροφορίες και προκειμένου περί διαφορετικών τραπεζών μετά και από εξουσιοδότησης της πληρώτριας τράπεζας, επιτρεπομένης και επικοινωνίας και παροχής εξουσιοδότησης και με ηλεκτρονικούς μηχανογραφικούς τρόπους. Η βεβαίωση γίνεται κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 2 ΝΔ 1325/1972 με μνεία της σχετικής εξουσιοδότησης όπου απαιτείται.

²³⁰ Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ , Ακάλυπτη Επιταγή ,ΔΕΕ, 2010, 1137 και Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ, Χριστίνα ΑΘΑΝΑΣΑ, Ιωάννης ΑΘΑΝΑΣΑΣ « Η ακάλυπτη Επιταγή , Ποινική και Αδικοπρακτική ευθύνη», Αθήνα ,2013, σελ 290 και 291.

²³¹ Βλ. ενδεικτικά ΕφΠειρ 908/2013, ΔΕΕ, 2013 ,1174, ΑΠ 1846/2007 Τμ. Α1' ,ΧρηΔικ, 2008, 259 και ΑΠ 193/1999, ΕλλΔνη, 1999,1054.

²³² « Η επιταγή είναι πληρωτέα εν όψει.» Αλίκη ΚΙΑΝΤΟΥ – ΠΑΜΠΟΥΚΗ, «Δίκαιο Αξιογράφων :Εισαγωγή- Θεωρία των αξιογράφων - Συναλλαγματική – Γραμμάτιο Εις Διαταγή», 5^η έκδοση, Θεσσαλονίκη, 1997, σελ

²³³ Δημήτριος Γ. ΣΚΑΡΙΠΑΣ, «Η μεταχρονολογημένη Επιταγή», ΔΕΕ, 2011, 277.

²³⁴ Βλ. ενδεικτικά ΕφΑθ 1847/2012, ΔΕΕ, 2012, 689 , ΕφΠειρ 109/2009 ,ΔΕΕ, 2010, 78-79.

²³⁵ Βλ. πχ ΕφΠειρ 347/2012, ΔΕΕ, 2012, 1049.

Σε περίπτωση που ο εκδότης έχει πληρώσει την επιταγή και δεν την έχει παραλάβει ,επικαλούμενος το άρθρο 21 Ν. 5960/ 1933, θα αρνηθεί να πληρώσει.²³⁶ Αν ο κομιστής της επιταγής δεν πληρωθεί από τον εκδότη ,αλλά από τον εξ αναγωγής υπόχρεο, τον νέο κομιστή της επιταγής, τότε θεωρείται πως δεν είναι πλέον ζημιωθείς (914 ΑΚ) και ο εναγόμενος εκδότης μπορεί να προτείνει ένσταση εξοφλήσεως.²³⁷

Όσον αφορά το τέταρτο στοιχείο του εγκλήματος της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής(υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος), αναφέραμε πως αρκεί και ο ενδεχόμενος δόλος του δράστη (υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος) , που αναφέρεται στην έλλειψη αντικρίσματος ,κατά τον χρόνο έκδοσης ή πληρωμής της επιταγής, προκειμένου να θεωρηθεί ο εκδότης, ως εγκληματίας. Σύμφωνα με το άρθρο 79 παρ. 1 του Ν. 5960/1933 ,ισχύει ότι «ο εκδίδων επιταγήν μη πληρωθείσαν επί πληρωτού παρ' ω δεν έχει αντίστοιχα διαθέσιμα κεφάλαια κατά τον χρόνον της εκδόσεως της επιταγής ή της πληρωμής ταύτης ,τιμωρείται δια φυλακίσεως τουλάχιστον τριών μηνών και χρηματικής ποινής τουλάχιστον δέκα χιλιάδων δραχμών». Ωστόσο, από την διάταξη αυτή δεν προκύπτει ποιο το είδος της απαιτούμενης υπαιτιότητας. Αυτό προκύπτει από τον συνδυασμό του άρθρου 27 ΠΚ και 79 παρ.1 του Ν. 5960/1933. Με λίγα λόγια, εξ αυτού του συνδυασμού συνεπάγεται ότι για την διατάραξη του ποινικού αδικήματος της έκδοσης της ακάλυπτης επιταγής απαιτείται μεν δόλος , αρκεί όμως αυτός να είναι και ενδεχόμενος²³⁸.

Πάρα πολλές δικαστικές αποφάσεις²³⁹ αναφέρονται σε γνώση του εκδότη, κατά την έκδοση της επιταγής. Ο όρος γνώση , έχει την έννοια του άρθρου 27 παρ. 1 ΠΚ και όχι του 27 παρ.2 ΠΚ, ούτως ώστε να μην αποκλείεται ο ενδεχόμενος δόλος. Στις μέρες μας, μετά την έκδοση της ΑΠ 977/2004²⁴⁰, που προέταξε το άρθρο 79 παρ.1 του Ν. 5960/1933 , όπως ισχύει, δίχως αναφορά σε γνώση , καθιστά πλέον σαφές ότι δεν χρειάζεται η εν γνώσει έκδοση της ακάλυπτης επιταγής , για να θεωρηθεί εγκληματίας ο εκδότης της. Δεχόμαστε ,συνεπώς, πως η έκδοση ακάλυπτης επιταγής από αμέλεια δεν είναι δυνατή.²⁴¹

Επίσης, σχετικά με τον χρόνο γνώσης της έλλειψης διαθεσίμων , γίνεται δεκτό στην νομολογία ότι αυτός είναι ο πραγματικός χρόνος έκδοσης της επιταγής.²⁴² Αυτό συνεπάγεται ότι, σε περίπτωση έκδοσης μεταχρονολογημένης επιταγής , κρίσιμος χρόνος της γνώσης του εκδότη ότι δεν υπάρχουν αντίστοιχα διαθέσιμα κεφάλαια είναι εκείνος κατά τον οποίο εξέδωσε πραγματικά την επιταγή.²⁴³

²³⁶ Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ Χριστίνα ΑΘΑΝΑΣΑ, Ιωάννης ΑΘΑΝΑΣΑΣ, « Η ακάλυπτη Επιταγή , Ποινική και Αδικοπρακτική ευθύνη», Αθήνα, 2013,293.

²³⁷ Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ Χριστίνα ΑΘΑΝΑΣΑ, Ιωάννης ΑΘΑΝΑΣΑΣ, « Η ακάλυπτη Επιταγή , Ποινική και Αδικοπρακτική ευθύνη», Αθήνα, 2013,294.

²³⁸ Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ Χριστίνα ΑΘΑΝΑΣΑ, Ιωάννης ΑΘΑΝΑΣΑΣ, « Η ακάλυπτη Επιταγή , Ποινική και Αδικοπρακτική ευθύνη», Αθήνα, 2013, 251 και, Ματίνα ΚΟΡΔΗ- ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ, «Η ευθύνη του Οπισθογράφου στη Συναλλαγματική και στην Επιταγή», Αθήνα- Θεσσαλονίκη,117.

²³⁹ Βλ. ενδεικτικά ΕφΚέρκυρας 21/2003, Ιόνιος Επιθεώρηση του Δικαίου, 2003,93 , και ΕφΠειρ 146/2013, ΔΕΕ,2013, 981.

²⁴⁰ ΑΠ 977/2004, ΔΦΝ, 2005, 1147,με παρατηρήσεις Θ Σάμιου.

²⁴¹ Βλ. και Ιωάννης ΓΚΕΓΚΑΣ , «Η προστασία του κομιστή ακάλυπτης επιταγής», <http://curia.gr/i-prostasia-tou-komisti-akaluptis-epitagis/> , (τελευταία επίσκεψη 01/02/2015.)

²⁴² ΕφΠειρ 146/2013, ΔΕΕ, 2013,981.

²⁴³ ΟΛΑΠ 23/1999., ΠουνΧρ, 1999,220.

5.2.5.) Δικαιούχος άσκησης έγκλησης: Οι αλλαγές στο άρθρο 79

Το άρθρο 79 , όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 1 ΝΔ 1325/1972 , τον Ν. 2408/1996, τον Ν.2721/99 και 3472/2006 , του Ν. 5960/1933 ρυθμίζει τα σχετικά με την ποινική ευθύνη του εκδότη ακόλυπτης επιταγής ζητήματα.

Μέχρι την ψήφιση και εφαρμογή του Ν. 2408/1996 ο αρμόδιος εισαγγελέας ασκούσε την ποινική δίωξη του εκδότη ακόλυπτης επιταγής ,είτε αυτεπαγγέλτως ,είτε μετά από υποβολή μηνύσεως. Με την ισχύ ,όμως, του Ν. 2408/1996 η ποινική δίωξη ασκείται μόνο ύστερα από έγκληση του κομιστή της επιταγής ,που δεν πληρώθηκε ή του εξ αναγωγής υπόχρεου , ο οποίος εξόφλησε και έγινε κομιστής της επιταγής, όπως ορίζει ο νέος Νόμος. (Ν. 3472/2006 άρθρο 15 παρ. 5) Άρα, με βάση τους τελευταίους δύο νόμους ο εκδότης ευθύνεται ποινικώς απέναντι στον τελευταίο κομιστή, αλλά και στον εξ αναγωγής υπόχρεο , ο οποίος εξόφλησε την επιταγή.

Σήμερα, το ερώτημα ποιος είναι δικαιούχος άσκησης εγκλήσεως κατά του εκδότη της ακόλυπτης επιταγής δεν τίθεται πλέον. Στο παρελθόν, σύμφωνα με την νομολογία²⁴⁴ κρινόταν πως δικαιούχος της έγκλησης ήταν μόνον ο τελευταίος, ως αμέσως ζημιωθείς από το οικείο έγκλημα , ο οποίος δικαιούται και αποζημίωση κατά την ΑΚ 914. Σύμφωνα ,όμως, με την ΑΠ 1054/2004²⁴⁵ ,ο Άρειος Πάγος έκρινε πως και ο ενεχυρούχος δανειστής και κομιστής της επιταγής ,κατά τον χρόνο εμφάνισης και μη πληρωμής της δικαιούται σε υποβολή έγκλησης για το οικείο αδίκημα. Φυσικά, είχαν προηγηθεί και άλλες παλαιότερες αποφάσεις του Ανωτάτου δικαστηρίου²⁴⁶ από τις οποίες προέκυπτε ότι δικαιούμενος σε έγκληση θεωρείται κι ο εξ οπισθογραφήσεως προηγούμενος κομιστής της.

Σχετικά ,όμως, με την αναφερθείσα απόφαση, αξίζει να πούμε πως ο ΑΠ κρίνει ότι ο ενεχυρούχος δανειστής αποκτά με την οπισθογράφιση αυτοτελή και ανεξάρτητη νομική θέση έναντι του ενεχυράσαντος οπισθογράφου , καθόσον ο

²⁴⁴ Βλ. Ενδεικτικά ΑΠ 1054/2004 Ε' Τμ. **ΠοινΔικ**, 2004, 1109-1110, με σημειώσεις Ερικαίτης **ΤΡΥΦΩΝΑ** και **Εφ Πειρ** 584/1999, **ΕΕμπΔ**, 2000,325. Επίσης, βλέπε και την νεότερη ΑΠ 2165/2009, σύμφωνα με την οποία: «Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο ΑΚ 1251 είναι δυνατή η ενεχύρωση επιταγής σε δανείστρια Τράπεζα δι' οπισθογραφησεώς της. Στην περίπτωση αυτή η Τράπεζα δεν αποκτά την κυριότητα επί του τίτλου και τα απορρέοντα από αυτόν δικαιώματα. Η ρήτρα "λόγω ενεχύρου" επιβάλλεται προκειμένου να προστατευθεί ο ενεχυραστής - οπισθογράφος από τον κίνδυνο να θεωρηθεί ότι η οπισθογράφιση μεταβιβάζει τον τίτλο κατά πλήρες δικαίωμα. Αυτός Παραμένει κύριος του τίτλου και ουσιαστικά δικαιούχος της εξ αυτού απαιτήσεως.» http://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=N9PJS2TTDGNJP5MUF710WBH0484MTP&apof=2165_2009 ,τελευταία επίσκεψη: 16/02/2015.

²⁴⁵ ΑΠ 1054/2004 Ε' Τμ., **ΠοινΔικ**, , με σημειώσεις Ερικαίτης **ΤΡΥΦΩΝΑ**, 1109. Βλ ΑΠ/ 343/2013, διαθέσιμη σε: και <http://www.karagiannislawfirm.gr/%CE%BD%CE%B5%CE%B1/enechyrikh-opisthografhsh-epitaghsh> ,τελευταία επίσκεψη: 16/02/2015. «Δικαιούχος της αποζημίωσης είναι όχι μόνο ο κομιστής της επιταγής κατά το χρόνο της εμφανίσεως της (τελευταίος κομιστής), αλλά και κάθε υπογραφέας που πλήρωσε την επιταγή, ως εξ αναγωγής υπόχρεος, και έγινε κομιστής, αφού αυτός υφίσταται τελικά τη ζημία από την μη πληρωμή της επιταγής, η δε ζημία αυτού είναι απότοκος της παράνομης συμπεριφοράς του εκδότη και τελεί σε πρόσφορη αιτιώδη συνάφεια με αυτήν. Τα ανωτέρω ισχύουν και στην περίπτωση κατά την οποία ο κομιστής της επιταγής τη μεταβιβάζει σε άλλο λόγω ενεχύρου, οπότε δικαίωμα να εμφανίσει την επιταγή προς πληρωμή έχει ο τελευταίος (ενεχυρούχος δανειστής), ασκώντας ίδιο δικαίωμα εκ του τίτλου (άρθρο 1255 ΑΚ)» Ακόμη, βλ. και ΑΠ 2249/2006, **ΠοινΔικ**, 2007,με παρατηρήσεις Γ. **ΔΑΝΙΗΛ**,.419.«Ως εκ τούτου, ο ενεχυρούχος δανειστής και κομιστής της τραπεζικής επιταγής κατά τον χρόνο εμφάνισης της και μη πληρωμής, δικαιούται σε υποβολή έγκλησης για την πράξη αυτή...»

²⁴⁶ Βλ. πχ ΑΠ 320/2001. **ΠοινΔικ**, 2001,1009 και ΑΠ 1428/2002, **ΠοινΔικ**, 2003,111.

τελευταίος παραμένει μεν κύριος και δικαιούχος της απαίτησης από αυτόν , παρότι δεν κατέχει τον τίτλο πια ,αλλά έναντι αυτού ο ενεχυρούχος δανειστής αποκτά ανεξάρτητη νομική θέση και ασκεί με βάση το ενέχυρο το δικαίωμα εισπράξεως του τίτλου στο όνομα του, και ,άρα ,εκτός από τον ενεχυρούχο δανειστή , δικαίωμα έγκλησης αποκτά και ο ενεχυράσας την επιταγή οφειλέτης ,αν φυσικά πλήρωσε την επιταγή και έγινε νέος κομιστής της.

Αν και ύστερα από την ΑΠ 1054/2004 εκδόθηκαν άλλες αποφάσεις προς την αντίθετη κατεύθυνση²⁴⁷ , με αποτέλεσμα για έτη πανομοιότυπες αποφάσεις να αντιμετωπίζονται διαφορετικά, από το έτος 2007²⁴⁸ και μετά την ισχύ του Νόμου 3472/2006, έγινε δεκτό ότι «κομιστής της επιταγής»²⁴⁹ κατά το άρθρο 79 παρ. 5 του Ν. 5960/1933 και σύμφωνα με τον Ν.2408/ 1996 είναι και ο εξ αναγωγής υπόχρεος, που εξόφλησε την επιταγή και έγινε κομιστής της , αφού αυτός πλέον υφίσταται την ζημία που είναι απότοκος της παράνομης συμπεριφοράς του εκδότη.²⁵⁰ Συνεπώς, αναμφιβόλως ο εκδότης υπέχει ποινική και αδικοπρακτική ευθύνη απέναντι στον εξ αναγωγής υπόχρεο ,που εξόφλησε την επιταγή και πλέον είναι κομιστής της.

Ακόμη, σύμφωνα με την ΑΠ 1439/2008²⁵¹, είναι παραδεκτή η υποβολή εγκλήσεως για έκδοση ακάλυπτης επιταγής από εντολοδόχο, δυνάμει συμβολαιογραφικού πληρεξουσίου, με το οποίο δίδεται εντολή υποβολής εγκλήσεως από την παθούσα Με την πληρεξουσιότητα πρέπει να παρέχεται η ειδική εντολή όπως ο πληρεξούσιος υποβάλει έγκληση για ορισμένο έγκλημα το οποίο πρέπει να εξατομικεύεται κατά τρόπο που να μην καταλείπεται αμφιβολία για την ταυτότητα της πράξης και τη βούληση του εντολέα για τη δίωξη του εγκλήματος που τελέστηκε σε βάρος του. Κατά την κατάθεση της έγκλησης, συντάσσεται έκθεση, στην οποία προσαρτάται και το έγγραφο της πληρεξουσιότητας το οποίο μπορεί να δοθεί και με απλή έγγραφη δήλωση. Η γνησιότητα της υπογραφής του εντολέα πρέπει να βεβαιώνεται από οποιαδήποτε δημόσια, δημοτική ή κοινοτική αρχή ή δικηγόρο. Προκειμένου για ΑΕ, από τις διατάξεις των 18 παρ. 1, 2 και 22 παρ. 3 του κ.ν 2190/1920 "Περί Ανωνύμων Εταιρειών" προκύπτει ότι η ανώνυμη εταιρεία εκπροσωπείται επί δικαστηρίου και εξωδίκως από το διοικητικό συμβούλιο (Δ.Σ.), το οποίο ενεργεί συλλογικά, επιτρέπεται όμως να μεταβιβάσει το δικαίωμα οργανικής εκπροσώπησης της εταιρείας σε μέλη του ή σε τρίτα πρόσωπα, αν αυτό ορίζεται στο καταστατικό. Αν το Δ.Σ, ανώνυμης εταιρείας ανέθεσε σε τρίτο πρόσωπο την εντολή

²⁴⁷ Βλ. πχ ΟλΑΠ 18/2004, ΔΕΕ, 2004, 927. Να σημειωθεί ότι ο ΑΠ δεν έκρινε ορθώς , με βάση τον Ν. 2408/ 1996 άρθρο 4 παρ. 1 εδ' α'. Ξεκινώντας από την παραδοχή ότι το άρθρο 79 είναι ένας μη αυτοτελής νομικά κανόνας , αναζητά την έννοια του κομιστή της παρ. 5 του άρθρου 79 στο κείμενο όλου του νόμου. Προέκυψε ότι τα δικαστήρια δεν εφάρμοζαν ορθά τον Νόμο. Πράγματι, όπως παρατηρεί ο Αθανασάς, σε σχετικό του άρθρο , ύστερα από ερμηνευτική ανάλυση του όρου «κομιστής» σε όλο τον Ν 5960/1933(και ιδίως στο άρθρο 79 παρ. 3), ο νόμος χρησιμοποιεί την λέξη κομιστής ,άλλοτε για τον τελευταίο κομιστή και άλλοτε για οποιονδήποτε κομιστή , με αποτέλεσμα να προκύπτει ότι κομιστής της επιταγής είναι ο κάθε φορά δικαιούχος της επιταγής , όχι μόνον ο τελευταίος. Βλ. πιο αναλυτικά Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ, «Επιταγή Ακάλυπτη- Δικαιούται να ασκήσει έγκληση και αγωγή αποζημιώσεως κάθε κομιστής της- Προσωποκράτηση» ,ΔΕΕ, 2002, 130-132.

²⁴⁸ Βλ. πχ. ΟλΑΠ 25/2007, ΧρηΔικ, 2008, 451.

²⁴⁹ Ν. 3472/2006 (ΦΕΚ Α' 135/4/ 2006) άρθρο 15 παρ. 3 «η ποινική δίωξη ασκείται με έγκληση του κομιστή της επιταγής που δεν πληρώθηκε ή του εξ αναγωγής υποχρέου , ο οποίος την εξόφλησε και έγινε κομιστής της».

²⁵⁰ Γεώργιος Ε. ΚΑΛΟΥΔΗΣ, «Η έκδοση ακάλυπτης επιταγής και τα προβλήματα που δημιουργούνται κατά την εφαρμογή των σχετικών διατάξεων», ΠοινΔικ, 2007, 1034.

²⁵¹ ΑΠ 1439/2008 Ε' Τμ., διαθέσιμη σε:

http://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_result.asp?S=2, (τελευταία επίσκεψη: 28/01/2015)

και του χορήγησε την πληρεξουσιότητα να εκτελέσει (υλοποιήσει) απόφασή του να υποβληθεί μήνυση κατά ορισμένου προσώπου και να δηλώσει παράσταση πολιτικής αγωγής για χρηματική ικανοποίηση, λόγω ηθικής βλάβης, εξαιτίας αξιόποινης πράξης που τελέστηκε εις βάρος της Α.Ε, απαιτείται το πρακτικό του Δ.Σ., που περιέχει την απόφασή του για ανάθεση της εντολής και χορήγηση της πληρεξουσιότητας, και προσαρτάται στην εγχειριζόμενη έγκληση, να φέρει και βεβαίωση της γνησιότητας της υπογραφής του εντολέα και παρέχοντος την πληρεξουσιότητα, δηλαδή των μελών του Δ.Σ. της εταιρείας, σύμφωνα με το άρθρο 42 παρ. 2 εδ. γ' ΚΠΔ.

Τέλος, σε περίπτωση που οπισθογραφηθεί επιταγή, λόγω πληρεξουσιότητας ο κομιστής της επιταγής μπορεί να ασκήσει τα απορρέοντα εκ της επιταγής δικαιώματα επ' ονόματι και για λογαριασμό του οπισθογράφου (πραγματικού κυρίου της επιταγής), παραμένει νόμιμος κομιστής της επιταγής και συνεπώς δικαιούται να υποβάλει την έγκληση²⁵².

5.2.6.) Περιπτώσεις εξάλειψης του αξιοποίνου και απαλλαγής εκδότη από την ποινική του ευθύνη : Λόγοι άρσεως του καταλογισμού, του αδίκου και η ανωτέρα βία

Κατ' αρχάς, για να εξαλειφθεί το αξιοποίνο ,κατά το άρθρο 79 παρ. 3 του Ν. 5960/1933 ,θα πρέπει να καταβληθούν το κεφάλαιο, οι τόκοι , τα έξοδα και οποιαδήποτε άλλη ζημία υπέστη ο κομιστής. Το αξιοποίνο δε δεν αίρεται με καταβολή ποσοστού κατά τον πτωχευτικό συμβιβασμό, ούτε σε ειδική εκκαθάριση.²⁵³

Σε περίπτωση που υπάρχει νομική πλάνη, επέρχεται άρση του αξιοποίνου (31 παρ. 2 ΠΚ) , με αποτέλεσμα να μην καταλογίζεται στον δράστη η πράξη, εφόσον αυτός πίστευε λόγω πλάνης πως είχε δικαίωμα να τελέσει την πράξη , δηλαδή να εκδώσει ακάλυπτη επιταγή, και η πλάνη του ήταν συγγνωστή.²⁵⁴

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της ΑΠ 456/1998 , όπου κρίθηκε ότι ο κατηγορούμενος για παράβαση του άρθρου 79 του Ν. 5960/1933 να ισχυρίστηκε ότι από συγγνωστή πλάνη δικαιολογημένα πίστευε ότι μπορούσε να αρνηθεί την πληρωμή της εκδοθείσας από αυτόν επιταγής και ότι για τον λόγο αυτό έδωσε εντολή στην πληρώτρια Τράπεζα να μην εξοφλήσει, κατά την εμφάνιση της επιταγής σε αυτήν, εκθέτοντας συγκεκριμένα περιστατικά της πλάνης του και του συγγνωστού αυτής.

Φυσικά, όπως γνωρίζουμε , μόνη η άγνοια του αξιοποίνου δεν αρκεί ,για να αποκλείσει τον καταλογισμό (error juris nocet)²⁵⁵(31 παρ. 1 ΠΚ) Στην περίπτωση

²⁵² ΑΠ 1915/2008, Α1 Τμ., διαθέσιμη σε:

http://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=B0p7azZ2fYeapqnRhF15JxCOePkNDL&apof=1915_2008 , τελευταία επίσκεψη: 14/02/2015 και ΑΠ 2060/2007, διαθέσιμη σε:

<http://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/11569> , τελευταία επίσκεψη: 14/02/2015.

²⁵³ Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ, Χριστίνα ΑΘΑΝΑΣΑ, Ιωάννης ΑΘΑΝΑΣΑΣ « Η ακάλυπτη Επιταγή, Ποινική και Αδικοπρακτική Ευθύνη», Αθήνα, 2013, σελ. 247.

²⁵⁴ Βλ. ΑΠ 456/ 1998 ΣΤ' Τμ. ΠοινΔικ, 1999,439.

²⁵⁵ Αριστοτέλης ΧΑΡΑΛΑΜΠΑΚΗΣ, «Διάγραμμα Ποινικού Δικαίου, Γενικό Μέρος», δ' έκδοση, 1999, 211.

της εν λόγω απόφασης , ο ΑΠ ορθά²⁵⁶ δέχτηκε ότι ο δράστης δικαιολογημένα πίστευε ότι δικαιούταν να προβεί στην τέλεση της πράξης (έκδοση ακάλυπτης επιταγής) ,αφού ισχυριζόταν ότι έλαβε την απόφαση να δώσει εντολή μη πληρωμής στην Πληρώτρια Τράπεζα , κατόπιν υποδείξεων του νομικού του συμβούλου, ο οποίος τον έκανε να πιστέψει ότι την επιταγή αυτή, που ήταν προϊόν χαρτοπαιχτικής συναλλαγής με τον κομιστή της, δικαιούταν να μην την πληρώσει , αν και είχε τα διαθέσιμα κεφάλαια στην Εγνατία Τράπεζα.

Μια παρόμοια περίπτωση είναι και αυτή της ΑΠ 124/2006 ²⁵⁷ ,στην οποία ο αιτών ζήτησε την επανάληψη της διαδικασίας, επικαλούμενος νέα γεγονότα και αποδείξεις και συγκεκριμένα ότι αυτός δεν προέβη στην πληρωμή των επιταγών μέχρι την καταδίκη του με τις υπ' αριθ. 29713/2001 και 29714/2001 αποφάσεις του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Αθηνών, διότι μετά από τις συμβουλές και διαβεβαιώσεις του νομικού συμβούλου του, Χ, δικηγόρου Αθηνών, πίστεψε ότι είχε τέτοιο δικαίωμα, καθόσον αυτές ήταν προϊόν παράνομων πράξεων του εγκαλούντος - κομιστού (απάτη, ψευδής καταμήνυση, ψευδορκία κλπ) για τις οποίες είχε παραπεμφθεί αυτός ενώπιον του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Αθηνών και είχε επιβεβαιωθεί και με την ακύρωση των διαταγών πληρωμής, που είχαν εκδοθεί βάσει αυτών. Επικαλείται, δηλαδή, για τη μη πληρωμή των επιταγών συγγνωστή νομική πλάνη και προς απόδειξή της προσκομίζει και την υπ' αριθ. 16481/2004 ένορκη βεβαίωση του Χ, ενώπιον του Ειρηνοδίκη Αθηνών, στην οποία αυτός καταθέτει ότι πράγματι ο αιτών δεν προέβη στην εξόφληση των παραπάνω επιταγών, διότι πίστεψε τις διαβεβαιώσεις αυτού ότι είχε τέτοιο δικαίωμα για τους ως άνω λόγους, χωρίς όμως και να εξηγεί γιατί δεν αναφέρθηκε και ο ισχυρισμός αυτός ενώπιον του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου Αθηνών. Από τα νέα , όμως, στοιχεία είτε από μόνα τους είτε συνεκτιμώμενα με τα στοιχεία, που προσκομίσθηκαν και λήφθηκαν υπόψη από το δικαστήριο, που εξέδωσε τις άνω αμετάκλητες καταδικαστικές αποφάσεις σε βάρος του, δεν καθίσταται κατάδηλο ότι αυτός δεν πλήρωσε τις ως άνω επιταγές, γιατί δικαιολογημένα πίστεψε στις συμβουλές και διαβεβαιώσεις του δικηγόρου του. Ακόμη, πληρωμή των επιταγών αυτών δεν έγινε, κατά μεν την εμφάνισή τους στις πληρώτριες τράπεζες, όπως βεβαιώνεται αρμοδίως επί των σωμάτων αυτών, λόγω ελλείψεως διαθέσιμων κεφαλαίων του εκδότη, και όχι λόγω εντολής του προς τις πληρώτριες τράπεζες περί μη πληρωμής τους, όπως ισχυρίζεται ο εκδότης τους. Για τους λόγους αυτούς(έλλειψη αιτιολογίας) και για άλλους (εσφαλμένη ερμηνεία ουσιαστικής διάταξης), ο ΑΠ απέρριψε την αίτηση αναιρέσεως.

Με τον ίδιο τρόπο ο ΑΠ αντιμετώπισε έναν παρόμοιο ισχυρισμό του εκδότη επιταγής, στην ΑΠ 1575/2005²⁵⁸. Έκρινε ότι ο ισχυρισμός του κατηγορουμένου περί συγγνωστής νομικής πλάνης, διότι πίστευε, μετά από συμβουλές αρμοδίων τραπεζικών και νομικών, ότι είχε δικαίωμα να προβεί στην ανάκληση των επιταγών, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος κατ' ουσίαν, αφού, όπως προκύπτει από τη βεβαίωση της πληρώτριας Τράπεζας επί του σώματος των επιδικών επιταγών, αυτές δεν

²⁵⁶ Βλ. Αριστοτέλης ΧΑΡΑΛΑΜΠΑΚΗΣ, «Διάγραμμα Ποινικού Δικαίου, Γενικό Μέρος», δ' έκδοση, 1999, 212 « Είναι συγγνωστή η πλάνη όταν ο δράστης έλαβε τη διαβεβαίωση δικηγόρου ότι η πράξη δεν είναι παράνομη». Ο Χαραλαμπίκης παραπέμπει στην ΑΠ 574/1981, ΠοινΧρ, ΛΑ', 756.

²⁵⁷ ΑΠ 124/2006 ΣΤ' Τμ. , διαθέσιμη σε:

http://www.foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=913&catid=1:12&Itemid=192, (τελευταία επίσκεψη: 26/01/2015)

²⁵⁸ ΑΠ 1575/2005 ΣΤ' Τμ., διαθέσιμη σε: <http://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/7932> ,τελευταία επίσκεψη: 27/01/2015 .

πληρώθηκαν, λόγω ελλείψεως αντιστοίχων διαθέσιμων κεφαλαίων κατά το χρόνο της πληρωμής και όχι λόγω ανακλήσεώς τους από τον εκδότη.

Ομοίως ,σε περίπτωση ύπαρξης πραγματικής πλάνης , η πράξη δεν καταλογίζεται στον δράστη. Η συνδρομή της πραγματικής πλάνης έχει ως συνέπεια τον αποκλεισμό του δόλου (άρθρο 30 ΠΚ)- υπαιτιότητας- του δράστη , αν αυτός κατά τον χρόνο τέλεσης της πράξης αγνοεί τα περιστατικά που τη συνιστούν και η άγνοιά του ή η εσφαλμένη του αντίληψη δεν δύναται να αποδοθεί σε αμέλεια αυτού²⁵⁹. Στην περίπτωση έκδοσης μεταχρονολογημένης επιταγής έχει υποστηριχθεί η άποψη²⁶⁰ ότι είναι δυνατόν ο εκδότης να πιστεύει καλόπιστα (γιατί μπορεί πχ. να θεωρεί πως θα πληρωθεί από τους πιστωτές του) ,κατά τον χρόνο πραγματικής έκδοσης της επιταγής, πως κατά τον αναγραφόμενο χρόνο έκδοσης θα διαθέτει τα αντίστοιχα κεφάλαια στον πληρωτή και ότι μπορέσει να πληρώσει την επιταγή, αλλά στο τέλος η πεποίθησή του να μην επιβεβαιωθεί στην πράξη. Σε τέτοιες περιπτώσεις, θεωρείται πως ο εκδότης τελεί σε πραγματική πλάνη και για αυτόν τον λόγο δεν του καταλογίζεται η πράξη, εφόσον το έγκλημα δεν τιμωρείται και από αμέλεια. (άρθρο 30 ΠΚ) Αν και νομικά ορθός ο συλλογισμός του Μπουρμά, η κρατούσα στην νομολογία άποψη είναι αντίθετη²⁶¹. Ο εκδότης πρέπει να διαθέτει τα αντίστοιχα διαθέσιμα κεφάλαια και κατά τον χρόνο της πραγματικής έκδοσης της επιταγής και σε περίπτωση που δεν τα διαθέτει διαπράττει το έγκλημα έκδοσης ακάλυπτης επιταγής.

Ένας ακόμη λόγος άρσεως του καταλογισμού της πράξεως, όπως γνωρίζουμε είναι και η κατάσταση ανάγκης του άρθρου 32 ΠΚ. Κατά το άρθρο 32 παρ. 1 του ΠΚ, δεν καταλογίζεται στον δράστη η πράξη, που τελεί για να αποτρέψει παρόντα και αναπότρεπτο με άλλα μέσα κίνδυνο, ο οποίος απειλεί, χωρίς δική του υπαιτιότητα, το πρόσωπο ή την περιουσία του ιδίου ή συγγενούς του, ανιόντος ή κατιόντος ή αδελφού ή συζύγου του, αν η βλάβη που προκλήθηκε στον άλλον από την πράξη, είναι, κατά το είδος και την σπουδαιότητα, ανάλογη με την βλάβη που απειλήθηκε. Περαιτέρω, για να έχει την απαιτούμενη από τα άρθρα 93 παρ. 3 του Συντάγματος και 139 ΚΠΔ ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία, η έλλειψη της οποίας ιδρύει τον από το άρθρο 510 παρ. 1 Δ΄ ΚΠΔ λόγο αναιρέσεως, στον ισχυρισμό του ο κατηγορούμενος πρέπει να αναφέρει τον παρόντα κίνδυνο που δεν μπορεί να αποτραπεί, παρά με την τέλεση αξιόποινης πράξεως, ο κίνδυνος αυτός πρέπει να εξειδικεύεται και επί πλέον να προσδιορίζεται η προξενηθείσα στον άλλον βλάβη, για να αξιολογηθεί αν αυτή είναι, κατά το είδος και την σπουδαιότητα, ανάλογη με την απειληθείσα, καθώς και να αναφέρονται τα περιστατικά, που συνιστούν έλλειψη υπαιτιότητας του κατηγορουμένου.

Ο ΑΠ ,στην 2013/2007²⁶² απόφασή του, έκρινε ορθώς ότι η επιταγή που μεταβίβασε η κατηγορουμένη και ομόρρυθμη εταιρός της ...ΟΕ στην συνεργάτιδα της (είχαν συνάψει οι δύο εταιρίες μεταξύ τους σύμβαση αποκλειστικής συνεργασίας) «MEDIA TRAVEL GROUP ΑΕ» , υπό τον όρο ότι αυτή δεν θα έθετε σε

²⁵⁹ Διαφορετικά, η πράξη του καταλογίζεται, ως έγκλημα από αμέλεια(ΠΚ 30).

²⁶⁰ Γεώργιος Α. ΜΠΟΥΡΜΑΣ , «Ειδικότερα ζητήματα ουσιαστικού ποινικού δικαίου αναφορικά με το έγκλημα της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής», *ΠοινΔικ*,2010, 222.

²⁶¹ *ΕφΠειρ* 146/2013, ΔΕΕ, 2013,981.

²⁶² ΑΠ 2013/2007 Ε΄ Τμ., διαθέσιμη σε:

http://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=Fk607GT0qc6ehJNs1jKjhbSPUQFMuc&apof=2013_2007, τελευταία επίσκεψη: 18/01/2015.

κυκλοφορία την επιταγή, ανακλήθηκε για νόμιμους λόγους, αφού, χωρίς υπαιτιότητα της, δεδομένου ότι τηρούσε τις συμβατικές της υποχρεώσεις έναντι της λήπτριας, η παρουσία της κατηγορουμένης εκδότριας κινδύνευε να μειωθεί. (ισχυρίστηκε η εκδότρια ότι δεν γνώριζε τα πρόσωπα προς τα οποία η συγκεκριμένη, αλλά και άλλες επιταγές της μεταβιβάστηκαν και για αυτόν τον λόγο προέβη σε ανάκληση ενόσω ακόμα, είχε επαρκή κεφάλαια) Κατ' ακολουθία των ανωτέρω, έγινε δεκτός ο αυτοτελής ισχυρισμός της κατηγορουμένης περί συνδρομής στο πρόσωπο της των προϋποθέσεων της κατάστασης ανάγκης, που αίρει τον καταλογισμό της. Η κατηγορουμένη θα αθωνόταν, αν η αιτιολόγησή της ήταν σαφής και πλήρης²⁶³.

Ένα ακόμη ενδιαφέρον ζήτημα ,στις επιταγές , είναι αυτό της ανωτέρας βίας. Γενικά, είναι δεκτό ότι ο δόλος του δράστη αποκλείεται όταν η ύπαρξη κεφαλαίων εμποδίστηκε από γεγονότα που συνιστούν ανωτέρα βία.²⁶⁴ Πάντως, η προγενέστερη της έκδοσης της επιταγής παύση πληρωμών δε συνιστά ανωτέρα βία που αίρει τον δόλο του εκδότη ακάλυπτης επιταγής.²⁶⁵

Στην απόφαση του ΜΠρΘεσ/κης 5177/2008²⁶⁶,αν και ο εναγόμενος επικαλείται πως για λόγους ανωτέρας βίας δεν μπορούσε να πληρώσει τις επιταγές , το δικαστήριο έκρινε ορθώς πως η πυρκαγιά που εκδηλώθηκε στην επιχείρηση, στην οποία ο εναγόμενος είναι νόμιμος εκπρόσωπος, συνέβη ένα μήνα μετά την έκδοση επιταγών, των οποίων ο χρόνος της έκδοσης της είναι κρίσιμος, μιας και εξετάζεται το αν ο εναγόμενος είχε γνώση της έλλειψης διαθεσίμων κεφαλαίων, κατά την έκδοσή τους. Πιο αναλυτικά, ο εναγόμενος ισχυρίζεται ότι, όταν στις 4.8.2005 εξέδωσε τις επίδικες μεταχρονολογημένες επιταγές, είχε την πρόθεση και τη βούληση, αλλά κυρίως τη γνώση της ύπαρξης αντίστοιχων διαθεσίμων κεφαλαίων,

²⁶³ Κρίθηκε από τον ΑΠ ελλιπής η αιτιολόγησή της , διότι: δεν διελάμβανε: α.) Την έλλειψη της δικής της ευθύνης στην πρόκληση του παρόντος κινδύνου που απειλούσε την παρουσία της, για την αποτροπή του οποίου προέβη στην ανάκληση της επιταγής, και διη γιατί δεν μερίμνησε, εφόσον εξέδωσε την επιταγή χάρη εγγυήσεως της τηρήσεως της σύμβασης αντιπροσωπείας που είχε συνάψει με την εταιρία "MEDIA NOTIOY EΛΛAΔOΣ AE", να θέσει εις αυτήν όρο εξασφαλιστικό του κινδύνου πληρωμής της στην περίπτωση που η αντισυμβαλλόμενη της εταιρία θα αθετούσε τις συμβατικές της υποχρεώσεις, β.) Την κατ' άλλο τρόπο αναπότρεπτη αποφυγή της ενδεχόμενης ζημίας της από την πληρωμή της επιταγής και διη γιατί δεν μπορούσε να πετύχει την τυχόν προκαλούμενη από την είσπραξη της επιταγής ζημία της δια της προσφυγής της στα αρμόδια πολιτικά δικαστήρια. Και τούτο γιατί ο ισχυρισμός της, που έγινε δεκτός από το δικαστήριο με τα επικαλούμενα απ' αυτήν περιστατικά, ότι δηλ. η επιταγή ήταν εγγυητική της σύμβασης αντιπροσωπείας με την λήπτρια εταιρία και ότι η απόσυρση του αντικρύσματος από την τράπεζα έγινε απ' αυτήν προς αποτροπή δικής της ζημίας, επειδή η λήπτρια εταιρία δεν τήρησε τη μεταξύ τους συμφωνία, δεν συνιστούν συμπεριφορά σύμφωνη με την κοινή περί τις συναλλαγές αντίληψη αφού α) τα δυσμενή αποτελέσματα από την εγκληματική αυτή ενέργειά της γνώριζε ότι θα τα υφίστατο η τρίτη εταιρία, κομιστρια της επιταγής και β) η διάταξη του άρθρου 79 του ν. 5960/1933 έχει θεσπισθεί για να προστατεύσει όχι μόνον το ατομικό συμφέρον του δικαιούχου της επιταγής, αλλά και το δημόσιο συμφέρον. Ακόμη κρίθηκε ως ασαφής ,διότι δεν διευκρίνιζε ποιός ήταν ο ρόλος της επιταγής ως εγγυητικής της σύμβασης αντιπροσωπείας που η κατηγορουμένη είχε συνάψει με τη λήπτρια εταιρία "MEDIA Νοτίου Ελλάδος AE" και σε τί συνίσταται η αθέτηση από την εταιρία των συμβατικών της υποχρεώσεων και, τέλος, 2) ποιά ζημία θα υφίστατο η κατηγορουμένη με τη μη ανάκληση της επιταγής, η οποία κατά τις παραδοχές της δεν μπορούσε να καλυφθεί κατ' άλλο τρόπο παρά μόνο με την ανάκλησή της. Οι ανωτέρω ελλείψεις και ασάφειες στερούν την απόφαση από τα προσόντα της ειδικής και εμπεριστατωμένης αιτιολογίας, που κατά το Σύνταγμα επιβάλλεται να έχει.

²⁶⁴ ΕφΠειρ (Βουλ) 315/2000, όπως παραπέμπει ο Αθανασάς.

²⁶⁵ Αποφάσεις ΑΠ 1106,1116-1265/2004 Ε' και ΣΤ' Τμ. , ΠονΔικ, 2004, 1192.

²⁶⁶ ΜΠρΘεσ/κης 5177/2008, διαθέσιμη σε:

http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=10389&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203, (τελευταία επίσκεψη: 27/01/2015)

ώστε κατά το χρόνο που αυτές θα εμφανίζονταν προς πληρωμή να πληρωθούν κανονικά, η μη πληρωμή όμως των επιδίκων επιταγών οφείλεται σε ανωτέρα βία και συγκεκριμένα στην εκδήλωση πυρκαγιάς στην έδρα του νομικού προσώπου, του οποίου είναι νόμιμος εκπρόσωπος, αποτέλεσμα της οποίας ήταν η πλήρης οικονομική καταστροφή της εταιρίας. Ο εναγόμενος, με τον παραπάνω ισχυρισμό του, ουσιαστικά ομολογεί ότι στις 4.8.2005, χρόνο κατά τον οποίο εξέδωσε τις επίδικες επιταγές, το νομικό πρόσωπο το οποίο νόμιμα εκπροσωπεί δεν είχε στους ως άνω λογαριασμούς του επαρκές διαθέσιμο υπόλοιπο για την εξόφλησή τους. Το γεγονός ότι στην συνέχεια και στις 19.9.2005 εκδηλώθηκε στην επιχείρηση πυρκαγιά, δεν ασκεί στην προκείμενη περίπτωση επιρροή, αφού κρίσιμος χρόνος για τέλεση του αδικήματος του άρθρου 79 του Ν. 5960/1933 είναι η ημέρα της πραγματικής έκδοσης της επιταγής, όπως αναλυτικά εκτίθεται στη νομική σκέψη της παρούσας.

Επίσης μη επιτυχής ο ισχυρισμός της εκπροσώπου της «ELITA ABEEE» και εκδότριας ακάλυπτης επιταγής ότι για λόγους ανωτέρας βίας (ή επικουρικά λόγω καταστάσεως ανάγκης) δεν πληρώθηκε η ένδικη επιταγή, την οποία είχε εκδώσει ως εκπρόσωπος της «ELITA ABEEE», διότι η τελευταία είχε περιέλθει σε δεινή οικονομική κατάσταση, μάλιστα με την υπ' αριθμό 52/2001 απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Βόλου κηρύχθηκε σε κατάσταση πτώχευσεως, απορρίφθηκε ως ουσιαστικά αβάσιμος, διότι δεν αποδείχθηκε ότι κατά το χρόνο έκδοσης της επιταγής (24-11-1999), η Α.Ε. βρισκόταν σε αδυναμία πληρωμής χρεών της προς τρίτους, με την ως άνω απόφαση δε, ορίστηκε χρόνος παύσεως των πληρωμών, η 31-12-2000.

Το άδικο όπως γνωρίζουμε , αίρεται κατά το άρθρο 25 ΠΚ , όταν υπάρχει κάποιος λόγος που συνιστά κατάσταση ανάγκης. Αυτή ,όμως, η κατάσταση ανάγκης πρέπει να διακρίνεται από την κατάσταση ανάγκης του άρθρου 32 ΠΚ, η οποία αίρει τον καταλογισμό. Στην νομολογία, υπήρξαν περιπτώσεις, όπου για λόγους κατάστασης ανάγκης , υπήρξε άρση του αδικού ή και του καταλογισμού αντίστοιχα.²⁶⁷ Όπως αναφέραμε στην παραπάνω παράγραφο, η εκδότρια ακάλυπτων επιταγών ισχυρίστηκε ότι η επιταγή δεν πληρώθηκε επειδή βρέθηκε σε κατάσταση ανάγκης(πτώχευση) , κατά το άρθρο 25 ΠΚ. Το ζήτημα της πτώχευσης του εκδότη- και το αν η πτώχευση όντως αποτελεί λόγο άρσεως του αδικού- θα εξετασθεί στην επόμενη υποενότητα.

5.2.7.)Ιδιαίτερες περιπτώσεις, σχετικά με την ποινική ευθύνη του εκδότη

5.2.7.1.)Η περίπτωση της πτώχευσης του εκδότη ακάλυπτης επιταγής

Σε αυτό το σημείο της εργασίας μας εξετάζουμε το πώς και πόσο επηρεάζει νομικά , υπό το πρίσμα του ποινικού δικαίου και περαιτέρω του αστικού δικαίου , η πτώχευση, ως γεγονός, την υποχρέωση (ευθύνη) του εκδότη για την πληρωμή της επιταγής, είτε αυτή είναι απλή ,είτε μεταχρονολογημένη.

²⁶⁷ Βλ. ΑΠ 683/2007 Ε' Τμ., διαθέσιμη σε:

http://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=wFMDnZzx8Hw2MOLrs9TYqHB EWLvUgN&apof=683_2007 και ΑΠ 2013/2007 Ε' Τμ., διαθέσιμη σε:
http://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=Fk607GT0qc6ehJNs1jKjhbSPUQ FMuc&apof=2013_2007, (τελευταία επίσκεψη 27/01/2015)

Κατ' αρχάς, ο εκδότης επιταγής ,αφού κηρυχθεί σε πτώχευση, δεν μπορεί πια να διαθέσει ελεύθερα τα περιουσιακά του στοιχεία. Την περιουσία του πλέον διαχειρίζεται ο σύνδικος πτωχέυσεως και χωρίς την σύμπραξη αυτού οποιαδήποτε πράξη του πτωχέυσαντος εκδότη δεν είναι έγκυρη. Η πτωχευτική του περιουσία είναι υπέγγρα στο σύνολό της για την εξασφάλιση των πτωχευτικών πιστωτών.

Σύμφωνα με τη νομολογία του ΑΠ, ο πτωχός δεν έχει την δυνατότητα να διαθέσει στοιχεία της πτωχευτικής περιουσίας ,τόσο από την στιγμή που κηρύσσεται σε πτώχευση ,αλλά και κατά το χρονικό διάστημα από την ημερομηνία παύσης των πληρωμών ,όπως αυτή προσδιορίζεται με την πτωχευτική απόφαση και μέχρι την δημοσίευσή της. Επίσης, άκυρη είναι η οποιαδήποτε ετεροβαρής πράξη του πτωχού ,με την οποία επέρχεται ελάττωση της περιουσίας του , όπως άκυρη είναι και κάθε πληρωμή οφειλών , έστω και αν αυτή πραγματοποιείται με την έκδοση αξιογράφων και όχι μόνον με την καταβολή μετρητών.²⁶⁸

Εκ των ανωτέρω , προκύπτει ότι τα καθήκοντα του πτωχέυσαντος εκδότη ακάλυπτης επιταγής συγκρούονται ,αφού από την μία οφείλει να καταβάλει στον κομιστή της επιταγής το ποσόν αυτής, για να απαλλαγεί από την υποχρέωση του (ευθύνη), που προσλαμβάνει τον χαρακτήρα ανενεργούς εκποιήσεως για στοιχεία της πτωχευτικής περιουσίας και από την άλλη οφείλει να μην προβεί στην παραπάνω καταβολή , όπως επιτάσσει το άρθρο 171 του ΠτωχΚ και 679 ΕΝ και το άρθρο 398 ΠΚ (ποινική ευθύνη). Συνεπώς, αφού υπάρχει σύγκρουση μεταξύ ενός καθήκοντος ενεργείας και ενός καθήκοντος παράλειψης , βρίσκει εφαρμογή το άρθρο 25 ΠΚ ,με αποτέλεσμα να αίρεται το άδικο της πράξεως του εκδότη ,με την προϋπόθεση ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις της 25 ΠΚ.²⁶⁹

Το άδικο της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής λόγω πτώχευσης του εκδότη, η οποία τον υποχρεώνει νομικά στην μη πληρωμή , αίρεται, σύμφωνα με το άρθρο 25 ΠΚ, όταν το ποσό της ακάλυπτης επιταγής είναι σημαντικά κατώτερο από το σύνολο των υπόλοιπων οφειλών της πτωχευτικής περιουσίας , ενώ σε περίπτωση που το ποσό της επιταγής είναι απλά κατώτερο ή ανάλογο με το σύνολο των λοιπών υποχρεώσεων, τότε αποκλείεται ο καταλογισμός της πράξης. (32 ΠΚ)

²⁶⁸ Γεώργιος Α. ΜΠΟΥΡΜΑΣ , «Ειδικότερα ζητήματα ουσιαστικού ποινικού δικαίου αναφορικά με το έγκλημα της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής», **ΠοινΔικ**, 2010, 218. Βλ. επίσης, άρθρο 41 ΠτωχΚ (αστικές συνέπειες), άρθρο 679 ΕΝ, 171 ΠτωχΚ σε συνδυασμό με το άρθρο 398 ΠΚ (απλή χρεωκοπία), ενώ συγχρόνως μπορεί να βρίσκει εφαρμογή το άρθρο 397ΠΚ. (καταδολίευση δανειστών).

²⁶⁹ Επιγραμματικά, οι προϋποθέσεις είναι οι εξής: Ύπαρξη κινδύνου, ο οποίος είναι αναπότρεπτος με άλλα μέσα και παρών. (ο κίνδυνος – βλάβη δεν γίνεται να αποφευχθεί με άλλον λιγότερο επαχθή και εξίσου πρόσφορο τρόπο (αρχή της επικουρικότητας του επαχθέστερου μέσου) Σύμφωνα με την αρχή αυτή, ο ενδιαφερόμενος υποχρεούται να αναζητήσει κάθε λιγότερο επαχθή τρόπο. Για παράδειγμα, ο ΑΠ στην απόφασή του ΑΠ 25/1983 (**ΠοινΧρ.**, ΛΓ', 689, όπως παραπέμπει ο ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΑΚΗΣ, σελ 173) κρίνει πως δεν είναι άλλως αναπότρεπτος ο κίνδυνος όταν ο δράστης εκδίδει ακάλυπτες επιταγές ,για να αντιμετωπίσει την οικονομική δυσχέρεια ,στην οποία περιήλθε λόγω ασθένειας του πατρός του) Περαιτέρω, αυτός ο κίνδυνος πρέπει να απειλεί μόνον το ίδιο το πρόσωπο ή την περιουσία του – όχι όμως το πρόσωπο ή την περιουσία συγγενούς , ανιόντος ή κατιόντος ή αδελφού ή συζύγου (περίπτωση του άρθρου 32 ΠΚ)- να μην οφείλεται σε υπαιτιότητα του πράττοντας (αντίθετος ο ΜΥΛΩΝΟΠΟΥΛΟΣ ,Ποινικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος Ι, εκδ. 2007, σελ. 486), και ,τέλος, αυτή να είναι σημαντικά κατώτερη , κατά το είδος και την σπουδαιότητα ,από εκείνη που απειλήθηκε (σύμφωνα με το ποσοτικό κριτήριο λαμβάνονται υπόψη : το μέγεθος της απειλούμενης ζημίας , το ύψος του κινδύνου και η προέλευση του κινδύνου , ενώ, σύμφωνα με το ποιοτικό κριτήριο («είδος βλάβης»)στάθμιση των βλαβών , κρίνεται πως υπάρχει μια άτυπη ιεράρχηση των εννόμων αγαθών.)

Τα ανωτέρω ισχύουν υπό μια προϋπόθεση: ότι ο χρόνος έκδοσης και πληρωμής της επιταγής είναι είτε μεταγενέστερος της δικαστικής απόφασης, με την οποία επέρχεται η κήρυξη πτωχεύσεως, είτε προγενέστερος αυτής, αλλά εντός της «ύποπτης περιόδου», δηλαδή μετά από την ημερομηνία παύσης πληρωμών, όπως αυτή προκύπτει από την δικαστική απόφαση. Σε αντίθετη περίπτωση, όταν δηλαδή ο ανωτέρω χρόνος είναι προγενέστερος, τότε δεν γίνεται λόγος για άρση του καταλογισμού ή του αδικού.

Επομένως, λαμβάνοντας υπόψη μας όλα όσα είπαμε, φαίνεται πως ορθότερο είναι να θεωρήσουμε ότι η έκδοση ή η μη πληρωμή ακάλυπτης επιταγής, κατά τον χρόνο παύσης των πληρωμών ή πτώχευσης του εκδότη επιδρά στο αξιόποινο της συμπεριφοράς του και αίρει τον άδικο χαρακτήρα της πράξης του ή τον καταλογισμό της.

Αντίθετη, όμως, είναι η κυρίαρχη θέση του ΑΠ στο εν λόγω ζήτημα²⁷⁰. Συγκεκριμένα, στην ΑΠ 279/2007 Ε' Τμ.²⁷¹ αναφέρεται ότι: « Το γεγονός ότι ο εκδότης ακάλυπτης επιταγής έχει κατά τον χρόνο έκδοσης πτωχεύσει ή παύσει τις πληρωμές του ως έμπορος δεν επιδρά στο αξιόποινο της συμπεριφοράς του και, ειδικότερα, δεν αίρει τον άδικο χαρακτήρα ή εξαλείφει το αξιόποινο της ποινικώς αξιολογής αδικοπραξίας της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής, ούτε περαιτέρω αίρει την ικανότητα καταλογισμού του δράστη».

Εξετάζοντας και άλλες αποφάσεις, πέραν αυτών που εκφράζουν την κυρίαρχη θέση του ΑΠ, κρίνεται ότι ιδιαίτερος προβληματισμός γεννάται στις περιπτώσεις των μεταχρονολογημένων επιταγών, που μετά την έκδοσή τους, ο εκδότης τους κηρύχθηκε σε κατάσταση πτώχευσης και η πτωχευτική απόφαση ορίζει ως χρόνο παύσης των πληρωμών χρόνο προγενέστερο του αναγραφόμενου χρόνου έκδοσης της επιταγής. Πιο συγκεκριμένα, η ελληνική νομολογία του ΑΠ είναι αντιφατική στο εν λόγω ζήτημα. Για παράδειγμα²⁷², διαφορετικά χειρίζεται ο ΑΠ το θέμα της πτώχευσης και της ευθύνης του εκδότη μεταχρονολογημένης επιταγής στην ΑΠ 213/2003, που θεωρεί την μη πληρωμή της επιταγής ως ανυπαίτια, λόγω της πτωχευτικής απαλλοτρίωσης (543 ΕμπΝ) (δεν είναι δυνατή η πληρωμή της επιταγής κατά την μεταγενέστερη ημερομηνία, που αναγράφεται ως χρόνος έκδοσης της) και με άλλο τρόπο το ίδιο θέμα στην ΑΠ 1279/1998, ΑΠ 2189/2003 και ΑΠ 400/2004, όπου δέχεται ότι σε αυτή την περίπτωση η ευθύνη του εκδότη είναι ακέραιη και δεν αίρεται για κανέναν λόγο ο άδικος χαρακτήρας της πράξης του.

Ο αντεισαγγελέας Πρωτοδικών Γ. Καλούδης²⁷³ προβαίνει σε τρεις ιδιαίτερες διακρίσεις, στην ανάλυση του, σχετικά με την πτώχευση στο έγκλημα έκδοσης ακάλυπτης επιταγής. Πρώτον, δοθέντος ότι το έγκλημα της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής, επί μεταχρονολογημένης επιταγής, συντελείται όταν εμφανισθεί προς

²⁷⁰ Ενδεικτικά, αντίθετες οι ΑΠ 280/2007 και ΑΠ 279/2007

²⁷¹ ΑΠ 279/2007 Ε' Τμ., **ΠοινΔικ**, 2007, 961. Αν και τα δικαστήρια δεν δέχονται την άρση του αδικού, σε περίπτωση που κατά την έκδοση της επιταγής ο εκδότης είχε κηρυχθεί σε πτώχευση (βλ. ανωτέρω σελ. εργασίας μας), στην ΑΠ 429/1999, **ΠοινΧρον**, 2000, 49, έγινε δεκτό πως η έκδοση ακάλυπτης επιταγής από ομόρρυθμο εταίρο πτωχευμένης εταιρίας, συνιστά ελαφρυντική περίπτωση.

²⁷² Γεώργιος Ε. **ΚΑΛΟΥΔΗΣ**, «Έκδοση Ακάλυπτης Επιταγής και τα προβλήματα που δημιουργούνται κατά την εφαρμογή των σχετικών διατάξεων», **ΠοινΔικ**, 2007, 1037.

²⁷³ Γεώργιος Ε. **ΚΑΛΟΥΔΗΣ**, «Έκδοση Ακάλυπτης Επιταγής και τα προβλήματα που δημιουργούνται κατά την εφαρμογή των σχετικών διατάξεων», **ΠοινΔικ**, 2007, 1037.

πληρωμή η επιταγή οποιαδήποτε ημέρα, δηλαδή από τον πραγματικό χρόνο έκδοσης μέχρι και πριν την παρέλευση του οκταημέρου, που μετράται από την επομένη της αναγραφόμενης ημερομηνίας έκδοσης, ο εκδότης, ακόμη και αν κηρυχθεί σε κατάσταση πτώχευσης και η πτωχευτική απόφαση ορίζει ως χρόνο παύσης πληρωμών προγενέστερο του αναγραφόμενου χρόνου έκδοσης, είχε την υποχρέωση να διαθέτει τα απαραίτητα κεφάλαια στον λογαριασμό του καθ' όλο το χρονικό διάστημα²⁷⁴, δηλαδή από την πραγματική έκδοση έως τον χρόνο της δημοσίευσης της απόφασης, που τον κηρύσσει σε κατάσταση πτώχευσης. Η μη πληρωμή της επιταγής αυτής δεν είναι ανυπαίτια και η ευθύνη του εκδότη διατηρείται ακέραιη, με την διαφορά ότι αν ασκηθεί ποινική δίωξη εναντίον του, βρίσκεται σε χειρότερη θέση, σε σχέση με τον εκδότη ακάλυπτης επιταγής, που δεν έχει πτωχεύσει, για τον λόγο ότι δεν μπορεί να καλύψει κατά κεφάλαιο και τόκους την επιταγή και να απαλλαγεί (άρθρο 79 παρ.3) διότι θα διαπράξει και το έγκλημα της απλής χρεωκοπίας. Δεύτερον, αν ο εκδότης ακάλυπτης επιταγής την εκδίδει κατά το χρονικό διάστημα που έχει περιέλθει σε κατάσταση παύσης πληρωμών ως έμπορος, τότε όχι μόνον δεν αίρεται το αξιόποινο, αλλά υπάρχει επίταση δόλου. Τρίτον, αν κηρυχθεί εταιρεία σε κατάσταση πτωχεύσεως και ο εταίρος έχει εκδώσει ακάλυπτη επιταγή επ' ονόματι του, υπέχει ο ίδιος ποινική ευθύνη, διότι η διαχείριση των ατομικών του υποθέσεων ανήκει αποκλειστικά σε αυτόν και ο σύνδικος πτώχευσης δεν έχει εξουσία επί της ατομικής του περιουσίας.

Ο Σκαρίπας²⁷⁵ διαπιστώνει πως η προ της κηρύξεως της πτωχεύσεως εκδοθείσα μεταχρονολογημένη επιταγή συνεπάγεται πλήρη νομικά αποτελέσματα, ενώ από της κηρύξεως της πτωχεύσεως τα διαθέσιμα κεφάλαια του εκδότη στον πληρωτή καθίστανται μη διαθέσιμα.²⁷⁶ Κατά τον ίδιο, αν εκδοθεί μια μεταχρονολογημένη επιταγή και εκ των υστέρων κηρυχθεί σε πτώχευση ο εκδότης της, δεσμεύονται τα κεφάλαια του υπέρ της ομάδας των πιστωτών και είναι αδύνατη η πληρωμή της επιταγής, κατά την μεταγενέστερη χρονολογία που αναγράφεται ως χρόνος εκδόσεως της. Η πληρωμή της επιταγής θεωρείται ανυπαίτια και δεν καθιδρύει υποχρέωση αποζημιώσεως. (ΑΚ 914)

Σε περίπτωση που έχει πτωχεύσει ανώνυμη εταιρία ή που έχει παύσει τις πληρωμές της, κρίνεται από την νομολογία ότι αυτό το γεγονός δεν ασκεί επιρροή στην ευθύνη του νομίμου εκπροσώπου²⁷⁷ και δεν αναστέλλει την δίκη περί προσωπικής κράτησης του πτωχού.²⁷⁸ Από το άρθρο 71 ΑΚ προκύπτει ότι το νομικό πρόσωπο ευθύνεται για τις πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων του, που σύμφωνα με τις ΑΚ 65, 67 και 68 εκφράζουν την βούληση του, με την προϋπόθεση ότι η πράξη ή η παράλειψη του οργάνου έλαβε χώρα, κατά την ενάσκηση των καθηκόντων, που

²⁷⁴ Σύμφωνα και ο Μπουρμάς, ο οποίος διαπιστώνει ότι όταν ο εκδότης δεν είχε διαθέσιμα κεφάλαια ούτε κατά τον χρόνο έκδοσης της επιταγής, τότε, εφόσον αυτή η έλλειψη κεφαλαίων συνεχίστηκε ως (μη γνήσια) παράλειψη εξεύρεσης τους μέχρι τον χρόνο κήρυξης του σε πτώχευση, **η συμπεριφορά του αυτή συνιστά απόπειρα έκδοσης ακάλυπτης επιταγής.**

²⁷⁵ Δημήτριος ΣΚΑΡΙΠΑΣ, «Η μεταχρονολογημένη επιταγή», ΔΕΕ, 2011, 275.

²⁷⁶ Ομοίως, αντιλαμβάνεται το ζήτημα και ο Αθανασάς. Βλ Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ, Χριστίνα ΑΘΑΝΑΣΑ, Ιωάννης ΑΘΑΝΑΣΑΣ « Η ακάλυπτη Επιταγή, Ποινική και Αδικοπρακτική Ευθύνη», Αθήνα, 2013, σελ. 312.

²⁷⁷ ΑΠ 29/2006 Α' Τμ., ΔΕΕ, 2006, 1043, με σημειώσεις Δημητρίου ΣΚΑΡΙΠΑ και Ολυμπίας ΣΚΡΕΤΗ. «Η μεσολαβήσασα πτώχευση του νομικού προσώπου και η συνεπεία αυτής στέρηση της διοίκησης της πτωχευτικής του περιουσίας, δεν έχει ως συνέπεια να θεωρείται η μη πληρωμή της επιταγής ανυπαίτια για τον εκπρόσωπό του, ο οποίος συνεχίζει να ευθύνεται.»

²⁷⁸ ΕφΑΘ 325/2014, ΔΕΕ, 2014, 354.

του έχουν ανατεθεί. Αν η πράξη ή η παράλειψη του οργάνου είναι υπαίτια και παράγει υποχρέωση αποζημίωσης, τότε αυτό ευθύνεται εις ολόκληρον με το νομικό πρόσωπο²⁷⁹ Ιδίως στην περίπτωση των διοικούντων ΑΕ πρέπει να ειπωθεί πως είναι δυνατή η προσωπική ευθύνη τους από αδικοπραξία (914 ΑΚ) – και άρα υπέχουν και ποινική ευθύνη, αφού κατά κανόνα όταν υπάρχει αδικοπρακτική υπάρχει και ποινική ευθύνη- με αποτέλεσμα έτσι να κάμπτεται η αρχή της μη ευθύνης των διοικούντων ΑΕ. Ο λόγος που το φυσικό πρόσωπο ευθύνεται, όπως το νομικό πρόσωπο (ΑΕ), είναι ότι σε περίπτωση πτώχευσης της ΑΕ δεν επέρχεται, ως αυτόθροη συνέπεια και η πτώχευση του φυσικού προσώπου, του διοικούντος της.²⁸⁰ Έτσι, σε περίπτωση έκδοσης ακάλυπτης επιταγής από νόμιμο εκπρόσωπο ΑΕ, για λογαριασμό της ΑΕ, η υποχρέωση προς αποζημίωση του κομιστή της επιταγής βαρύνει τόσο τον νόμιμο εκπρόσωπο που την υπέγραψε²⁸¹, όσο και την ίδια την ΑΕ.

Ιδιαίτερη είναι, όμως, η περίπτωση της έκδοσης επιταγής ακάλυπτης από εταίρο ατομικώς²⁸². Η πτώχευση της εταιρίας δεν επηρεάζει την υποχρέωση του εταίρου περί καταβολής και την ποινική του ευθύνη, καθώς η υποχρέωση καταβολής, που γεννάται από την επιταγή, δεν συνδέεται με την περιουσία της εταιρίας. Ο εταίρος συνεχίζει την διαχείριση της ατομικής του περιουσίας.

5.2.7.2.) Έκδοση Ακάλυπτης επιταγής κατά συναυτουργία, η αντιπροσώπευση κατά την έκδοση επιταγής και το ζήτημα της έμμεσης αυτουργίας.

Το έγκλημα της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής μπορεί σε μία μόνο περίπτωση²⁸³ να είναι έγκλημα συμμετοχής: όταν η επιταγή έχει εκδοθεί από κοινού από δύο ή περισσότερους εκδότες και φέρει τις υπογραφές και των δύο ή των περισσότερων εκδοτών²⁸⁴. Ο δόλος, συνεπώς, αυτών των εκδοτών είναι κοινός²⁸⁵ όπως προκύπτει από την ΠΚ 45 («αν δύο ή περισσότεροι τέλεσαν από κοινού αξιόποινη πράξη, καθένας τους τιμωρείται ως αυτουργός»), αφού ο κάθε συμμετοχος θέλει ή αποδέχεται την πραγμάτωση της αντικειμενικής υπόστασης του διαπραττόμενου εγκλήματος, γνωρίζοντας ότι και οι λοιποί συμμετοχοι πράττουν με

²⁷⁹ ΕφΠειρ 73/2012, ΕΕμπΑ, 2012,887.

²⁸⁰ Βλ. ΕφαΘ 1529/2011, ΔΕΕ, 929, που παραπέμπει σε ΑΠ 29/2006 Α' Τμ., ΔΕΕ, 2006, με σημειώσεις Ιωάννη Π. ΜΑΡΚΟΥ.

²⁸¹ Μιας και αναφερθήκαμε στην ποινική ευθύνη από έκδοση ακάλυπτης επιταγής των ΑΕ, σε περίπτωση μεταβολής του νομίμου εκπροσώπου του νομικού προσώπου, η συμπεριφορά και του προγενέστερου και του μεταγενέστερου εκπροσώπου είναι ποινικώς κολάσιμη όταν ο αρχικός εκπρόσωπος είχε κατά τον χρόνο έκδοσης της επιταγής γνώση και βούληση, σχετικά με την έλλειψη κεφαλαίων τόσο κατά την έκδοση όσο και κατά την πληρωμή της (στην περίπτωση αυτή, αν αντικατασταθεί από άλλον, θα τιμωρηθεί για απόπειρα έκδοσης ακάλυπτης επιταγής), και εφόσον ο μεταγενέστερος εκπρόσωπος του νομικού προσώπου, ο οποίος δεν εξέδωσε την ακάλυπτη επιταγή, είχε κατά τον χρόνο ανάληψης καθηκόντων, πριν από την πληρωμή της επιταγής, γνώση και βούληση, σχετικά με την ανυπαρξία καλύμματος, καθ' όλο το χρονικό διάστημα.

²⁸² Βλ. ΑΠ 162/1998 Στ' Τμ., ΔΕΕ, 1998, 609.

²⁸³ Βλ. ενδεικτικά ΑΠ 103/2006, Πλογ, 2006, 89. Στην εν λόγω απόφαση, απουσίαζε η χειρόγραφη ιδιόχειρη υπογραφή του κατηγορουμένου στην θέση του εκδότη, όσο και στην θέση του οπισθογράφου και υπήρχε μόνον η υπογραφή της Χ, είτε δική της ιδιόχειρη, είτε του συζύγου της, κατ' εντολή της.

²⁸⁴ ΜΠλημΒερ 578/2011, ΠοινΔικ, 2011,1092, με παρατηρήσεις Μαρίας Μ. ΜΗΛΑΠΙΔΟΥ.

²⁸⁵ « Με τον όρο από κοινού νοείται αντικειμενικά κάθε σύμπραξη στην εκτέλεση της κύριας πράξης και υποκειμενικά κοινός δόλος.» ΜΠλημΒερ 578/2011, ΠοινΔικ, 2011,1092, με παρατηρήσεις Μαρίας Μ. ΜΗΛΑΠΙΔΟΥ.

Κατά την ΑΠ 103 /2006 Ε' Τμ. σε:

http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=1318&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203, (τελευταία επίσκεψη:31/01/2015).

δόλο. Καθίσταται ,λοιπόν, σαφές ότι οι δράστες πρέπει να πραγματώνουν μαζί ή παράλληλα όλα τα στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος.²⁸⁶ Συνεπώς, εάν υπάρχουν περισσότεροι εκδότες και ένας εξ αυτών δεν έχει υπογράψει, η παράλειψη αυτή δεν εμποδίζει την υποχρέωση των λοιπών εκδοτών, διότι ως προς αυτούς είναι έγκυρη η επιταγή, ενώ για αυτόν που δεν υπέγραψε είναι δεν υπάρχει έκδοση και ποινική ευθύνη του(αυτουργία).²⁸⁷ «Αυτουργός του εγκλήματος της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής μπορεί να είναι μόνο ο «εκδίδων» επιταγή, χωρίς αντίκρισμα, δηλαδή αυτός που πραγματοποιεί την επί του τίτλου δήλωση βουλήσεως (υπογράφει το έγγραφο της επιταγής) και θέτει αυτό σε κυκλοφορία, ανεξάρτητα από το πρόσωπο για το οποίο επέρχονται οι έννομες συνέπειες που απορρέουν από αυτή. Επί εκδόσεως ακάλυπτης επιταγής εκ μέρους εντολοδόχου, αυτουργός του εγκλήματος είναι ο εντολοδόχος (αντιπρόσωπος), ο δε εντολέας (αντιπροσωπευόμενος) μπορεί να είναι ποινικά υπεύθυνος ως ηθικός αυτουργός ή ως συνεργός.»

Επίσης, σχετικά με την αντιπροσώπευση στην έκδοση επιταγής, από το άρθρο 11 του Ν. 5960/1933 προκύπτει ότι εφόσον δεν υπάρχει η υπογραφή του κατηγορουμένου στην επιταγή (πχ στην θέση του εκδότη)δεν μπορεί να γίνει λόγος για αντιπροσώπευση στην έκδοσή της, αφού εκδότης της επιταγής είναι εκείνος που υπογράφει στη θέση της υπογραφής του εκδότη, είτε με το δικό του όνομα ,είτε με το όνομα του δικαιούχου του λογαριασμού. Σε περίπτωση που κάτι τέτοιο από το σώμα της επιταγής δεν προκύπτει, τότε δεν υπάρχει αντιπροσώπευση στην έκδοση επιταγής, με αποτέλεσμα μόνον αυτός που υπογράφει την επιταγή να ευθύνεται.²⁸⁸

Το ζήτημα της έμμεσης αυτουργίας²⁸⁹ τίθεται στην περίπτωση που εκδίδεται ακάλυπτη επιταγή εκ μέρους εντολοδόχου. Σε άλλες αποφάσεις ,όπως μας πληροφορεί ο Μπουρμάς²⁹⁰, ο ΑΠ δέχεται ότι αυτουργός του εγκλήματος είναι ο εντολοδόχος και ο εντολέας του ηθικός αυτουργός, και σε άλλες δέχεται την ύπαρξη

²⁸⁶ ΑΠ 103 /2006 Ε' Τμ. ,διαθέσιμη σε:

http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=1318&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203 , (τελευταία επίσκεψη:31/01/2015) , και Γεώργιος Α. ΜΠΟΥΡΜΑΣ , «Ειδικότερα ζητήματα ουσιαστικού ποινικού δικαίου αναφορικά με το έγκλημα της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής», **ΠοινΔικ**, 2010,224.

²⁸⁷ Λάμπρος Χ. ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ, «Ακάλυπτη Επιταγή, ζητήματα ουσιαστικού και δικονομικού δικαίου»,2001, σελ. 41 και ΜΠλημΒερ 578/2011, **ΠοινΔικ**, 2011,1092, με παρατηρήσεις Μαρίας Μ. ΜΗΛΑΠΙΑΟΥ.

²⁸⁸ ΑΠ 103 /2006 Ε' Τμ. ,διαθέσιμη σε:

http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=1318&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203 (τελευταία επίσκεψη:31/01/2015). Λάμπρος Χ. ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ, «Ακάλυπτη Επιταγή, ζητήματα ουσιαστικού και δικονομικού δικαίου»,2001, σελ.50.

²⁸⁹ Ο Ελληνικός ΠΚ αναγνωρίζει ορισμένες περιπτώσεις έμμεσης αυτουργίας, οι οποίες διακρίνονται σε ομάδες ,με βάση το αίτιο της έμμεσης αυτουργίας. Αυτές είναι: «έμμεση αυτουργία α) λόγω περιέλευσής του άμεσου αυτουργού σε πραγματική ή συγγνωστή νομική πλάνη ως προς τη σημασία της πράξης του β) λόγω εξαναγκασμού του άμεσου αυτουργού στην παράβαση του κανόνα δικαίου γ) λόγω έλλειψης στο πρόσωπο του άμεσου αυτουργού ικανότητας προς καταλογοισμό δ) όταν ο άμεσος αυτουργός πράττει νόμιμα ή πάντως όχι άδικα, όμως στο πρόσωπο του τρίτου, που κατευθύνει τη συμπεριφορά του, η τελευταία αποκτά άδικο χαρακτήρα ε) λόγω έλλειψης στο πρόσωπο του άμεσου αυτουργού της ιδιαίτερη ιδιότητας ή σχέσης που απαιτεί ο νόμος και συντρέχει στο πρόσωπο του συμμετόχου.» Μαριάνθη Δ. ΝΟΥΣΚΑΛΗ «Ζητήματα έμμεσης αυτουργίας στο ποινικό δίκαιο» ,άρθρο διαθέσιμο σε: <http://curia.gr/zitimata-emmaesis-aftourgias-sto-poiniko-dikaio/> ,τελευταία επίσκεψη: 21/02/2015.

²⁹⁰ Γεώργιος Α. ΜΠΟΥΡΜΑΣ , «Ειδικότερα ζητήματα ουσιαστικού ποινικού δικαίου αναφορικά με το έγκλημα της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής», **ΠοινΔικ**, 2010, 224.

έμμεσης αυτουργίας του εντολέα, χωρίς να εξειδικεύσει τις σχετικές προϋποθέσεις. Η παρατήρηση αυτή του Μπουρμά είναι ορθή, αφού αν δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της έμμεσης αυτουργίας (πχ. πραγματική πλάνη του άμεσου αυτουργού – εκτελεστικού οργάνου) είναι αδύνατον να μιλούμε για έμμεση αυτουργία. Επίσης, πρέπει να προκύπτει η ύπαρξη της κυριαρχίας του εμμέσου αυτουργού στον άμεσο και συνακόλουθα στην παράνομη συμπεριφορά του.²⁹¹ Εν συντομία, αναφέρουμε ότι ο Roxin ,στην περίπτωση ύπαρξης κυριαρχίας επί τρίτου επί της πράξεως, διέκρινε τρεις ομάδες περιπτώσεων: α) ο άμεσος αυτουργός βρίσκεται ή περιάγεται από τον έμμεσο αυτουργό σε πραγματική πλάνη, ενέχεται όμως για εξ' αμελείας τέλεση του εγκλήματος. β) ο άμεσος αυτουργός βρίσκεται σε νομική πλάνη, με εξαίρεση την πλάνη περί την υπαγωγή. γ) ο άμεσος αυτουργός δρα στα πλαίσια οργανωμένου μηχανισμού εξουσίας.²⁹²

Συνεπώς, συναυτουργία στην έκδοση ακάλυπτης επιταγής νοείται μόνον στην περίπτωση της από κοινού έκδοσης ακάλυπτης επιταγής, όταν δηλαδή υπογράφεται η ίδια επιταγή από περισσότερους εκδότες ,ενώ έμμεση αυτουργία όταν το πρόσωπο που υπογράφει την επιταγή δρα ως εντολοδόχος.

5.2.7.3.) Η περίπτωση της πλαστογράφησης: Ευθύνη πλαστογράφου. Η συμπλήρωση λευκής επιταγής²⁹³, κατά παράβαση συμφωνιών, αποτελεί πλαστογραφία;

Καταρχήν, σχετικά με την πλαστογράφηση, αναφέρουμε ότι είχαν υποστηριχθεί δύο αντικείμενες απόψεις , ότι δηλαδή α.) ο πλαστογράφος δεν ευθύνεται εξ επιταγής, αλλά κατά το κοινό δίκαιο²⁹⁴, και ότι β.) ο πλαστογράφος δεν ευθύνεται ,με βάση το δίκαιο των αξιολογίων , και μάλιστα η ευθύνη του είναι τόσο αστική(160 ΑΚ και 443 ΚΠολΔ), όσο και ποινική (216 και 386 ΠΚ και 79 του Ν. 5960/1933).

Για λόγους που εκθέσαμε ανωτέρω²⁹⁵, θεωρούμε ορθότερη την δεύτερη άποψη , και ως συνέπεια αυτού θεωρούμε ότι ο εκδότης ακάλυπτης επιταγής διαπράττει: πλαστογραφία, ίσως έκδοση ακάλυπτης επιταγής και απάτη(σε περίπτωση μη πληρωμής του ποσού της επιταγής).²⁹⁶ Άρα, ευθύνεται ποινικώς και αστικώς ο εκδότης πλαστογράφος.

Σε περίπτωση πλαστογράφησης επιταγής, συρρέουν οι αξιώσεις από το άρθρο 40 του Ν.5960/1933 , αξιώσεις από ακάλυπτη επιταγή(άρθρα 79 παρ. 1 του

²⁹¹Γεώργιος Α. ΜΠΟΥΡΜΑΣ , «Ειδικότερα ζητήματα ουσιαστικού ποινικού δικαίου αναφορικά με το έγκλημα της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής», **ΠοινΔικ**, 2010, 224.

²⁹²Μαριάνθη Δ. ΝΟΥΣΚΑΛΗ «Ζητήματα έμμεσης αυτουργίας στο ποινικό δίκαιο» ,άρθρο διαθέσιμο σε: <http://curia.gr/zitimata-emmesis-aftourgias-sto-poiniko-dikaio/> ,τελευταία επίσκεψη: 21/02/2015.

²⁹³ Η ελλιπής ή αλλιώς ατελής επιταγή δεν μπορεί να συμπληρωθεί, και παραμένει δια παντός άκυρη. (Άρθρο 2 Ν. 5960/1933) Η συμπλήρωση ελλιπούς επιταγής αποτελεί πλαστογραφία. (ΜΕΦΑΘ 7309/2014, ΔΕΕ, 2014, 357)

²⁹⁴ Ηλία ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΟΥ, «Πιστωτικοί Τίτλοι», Τόμος 2^{ος} ,σελ. 151.

²⁹⁵ Βλ. σελ 53 της εργασίας μας, σχετικά με το α' στοιχείο του εγκλήματος της ακάλυπτης επιταγής.

²⁹⁶ Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ, Χριστίνα ΑΘΑΝΑΣΑ, Ιωάννης ΑΘΑΝΑΣΑΣ « Η ακάλυπτη Επιταγή, Ποινική και Αδικοπρακτική Ευθύνη», Αθήνα, 2013,σελ.172.

N.5960/1933 και 914) και από πλαστογραφία(άρθρο 216 ΠΚ και 914 ΑΚ) , κατά του πλαστογράφου.²⁹⁷

Λευκή είναι η επιταγή, που τέθηκε σε κυκλοφορία ηθελημένα ατελής ,με τη συμφωνία να συμπληρωθεί αργότερα από τον λήπτη, η έκδοση της οποίας επιτρέπεται , και είναι απαραίτητο να φέρει την υπογραφή του εκδότη ,διότι διαφορετικά είναι άκυρη²⁹⁸.

Έχει γίνει ένας μακροχρόνιος διάλογος για τις έννομες συνέπειες , σε περίπτωση συμπλήρωσης λευκής επιταγής , κατά παράβαση των συμφωνηθέντων. Άλλοι θεωρούν πως η συμπλήρωση λευκής επιταγής , κατά παράβαση των συμφωνιών αποτελεί πλαστογράφιση, ενώ άλλοι θεωρούν πως δεν αποτελεί πλαστογραφία η συμπλήρωσή της.²⁹⁹

Η δεύτερη άποψη τείνει να έχει επικρατήσει στην ελληνική νομολογία ,μετά το έτος 2002.³⁰⁰ Σύμφωνα με την νεότερη νομολογία³⁰¹, η μη τήρηση της συμφωνίας συμπλήρωσης της λευκής επιταγής ,που μπορεί να είναι σιωπηρή, τεκμαιρόμενη μάλιστα σε περίπτωση ,που αφέθηκε σε αυτή συγκεκριμένο κενό προφανώς με σκοπό μεταγενέστερης συμπλήρωσης του, δεν αποτελεί πλαστογράφιση της επιταγής. Πλαστογραφία υπάρχει εάν επιταγή ατελής συμπληρωθεί ,για την οποία δεν υπάρχει συγκεκριμένη³⁰² έστω και σιωπηρή συμφωνία περί του τρόπου συμπλήρωσης της.³⁰³ Η χρήση του πλαστού ή νοθευμένου εγγράφου από τον δράστη της πλαστογραφίας ή από άλλον στοιχειοθετείται αντικειμενικώς ,όταν αυτός καταστήσει προσιτό το έγγραφο αυτό στον μέλλοντα να παραπλανηθεί από το περιεχόμενο αυτού τρίτο και δώσει σε αυτόν την δυνατότητα να λάβει γνώση του περιεχομένου του, χωρίς να απαιτείται να παραπλανηθεί ο τρίτος.³⁰⁴ Η χρήση του πλαστού από τον ίδιο τον πλαστογράφο είναι συντιμωρητή ύστερη πράξη. (κατά το άρθρο 216 παρ. 1 εδ. β' ΠΚ αποτελεί απλή επιβαρυντική περίπτωση) Ευθύνεται, συνεπώς, ο πλαστογράφος εκδότης ,ποινικώς , σύμφωνα με το άρθρο 216 παρ. 1 εδ. α' του ΠΚ, σε βαθμό πλημμελήματος. Τέλος , συμπληρώνουμε ότι σε περίπτωση πλαστογράφισης ατελούς επιταγής η ένσταση πλαστογραφίας προτείνεται κατά παντός κοιμιστή ακόμη και κατά του καλόπιστου.³⁰⁵

²⁹⁷Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ, Χριστίνα ΑΘΑΝΑΣΑ, Ιωάννης ΑΘΑΝΑΣΑΣ « Η ακάλυπτη Επιταγή, Ποινική και Αδικοπρακτική Ευθύνη», Αθήνα, 2013, σελ.350.

²⁹⁸ ΕφΑΘ 5726 Τμ. 15°, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ, 2013 ,σελ 266.

²⁹⁹ ΕφΑΘ 4187/2010, ΔΕΕ, 2011, 469.

³⁰⁰Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ, Χριστίνα ΑΘΑΝΑΣΑ, Ιωάννης ΑΘΑΝΑΣΑΣ « Η ακάλυπτη Επιταγή, Ποινική και Αδικοπρακτική Ευθύνη», Αθήνα, 2013, σελ 178, που παραπέμπει σε Μυλωνόπουλο.

³⁰¹ Βλ. πχ ΜΠρΣερ 98/2007, Αρμ, 2008, 721.

³⁰² ΜονΠρΘεσ 8019/2008, Αρμ, 2008, 726 και ΕφΑΘ 968/2011, ΔΕΕ, 2011, 822.

³⁰³ Κατά την ΣυμβΠλημΚατερ 23/2012, ΠοινΔικ, 2014, 216-217. «Σε αυτές τις περιπτώσεις, η αντισυμβατική συμπλήρωση των κενών σημείων λευκής συμφωνίας αποτελεί νόθευση, όπως πχ η αντίθετα με τα συμφωνηθέντα συμπλήρωση στοιχείων «λευκής» συναλλαγματικής ή «λευκής» επιταγής.» διαθέσιμη επίσης σε: <http://www.nbonline.gr/journals/6/volumes/288/issues/1259/lemmas/4877565>(τελευταία επίσκεψη: 31/01/2015)

³⁰⁴ ΣυμβΠλημΚατερ 23/2012, ΠοινΔικ, 2014, 217, διαθέσιμη επίσης σε: <http://www.nbonline.gr/journals/6/volumes/288/issues/1259/lemmas/4877565>, (τελευταία επίσκεψη: 31/01/2015)

³⁰⁵ ΜΕφΑΘ 7309/2013, ΔΕΕ, 2014, 357.

Σύμφωνα με την ΣυμβΠλημΚατερ 23/2012, «για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος της σε βαθμό πλημμελήματος πλαστογραφίας, που τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών, απαιτείται αντικειμενικά μεν η από την αρχή κατάρτιση εγγράφου από τον αυτουργό, που το εμφανίζει ότι καταρτίστηκε από άλλον, η οποία υπάρχει, όχι μόνον όταν τίθεται η υπογραφή του άλλου επί του εγγράφου ως εκδότη αυτού με απομίμηση της υπογραφής του, χωρίς τη ρητή ή σιωπηρή εντολή ή συναίνεσή του, αλλά και όταν τίθεται η υπογραφή του δράστη, ως εκδότη του εγγράφου, εφόσον από το περιεχόμενο του εγγράφου ή με τη βοήθεια περαιτέρω περιστάσεων ή αναφορών του εγγράφου, η υπογραφή αυτού (του δράστη) φέρεται ότι προέρχεται από άλλο πρόσωπο, ή η νόθευση γνήσιου εγγράφου, δηλαδή η αλλοίωση της έννοιας του περιεχομένου του, η οποία μπορεί να γίνει με την προσθήκη ή εξάλειψη ή και με τα δύο λέξεων, αριθμών ή σημείων, υποκειμενικά δε δόλος, που περιλαμβάνει τη γνώση και τη θέληση των πραγματικών περιστατικών που απαρτίζουν την πράξη αυτή, καθώς και σκοπός του δράστη να παραπλανήσει με τη χρήση του πλαστού ή νοθευμένου εγγράφου άλλον για γεγονός που μπορεί να έχει έννομες συνέπειες, όπως είναι εκείνο το γεγονός το οποίο είναι σημαντικό για την παραγωγή, διατήρηση, μεταβολή ή απόσβεση δικαιώματος ή έννομης σχέσης, ασχέτως αν επιτεύχθηκε ή όχι η παραπλάνηση»

Για την στοιχειοθέτηση ,όμως, του εγκλήματος της πλαστογραφίας σε βαθμό κακουργήματος απαιτείται ,σύμφωνα με το άρθρο 216 παρ 3 εδ. α' ΠΚ να συντρέχουν 2 προϋποθέσεις: « α) Σκοπός του δράστη να προσπορίσει στον εαυτό του ή σε άλλον περιουσιακό όφελος, με βλάβη τρίτου ή σκοπός του βλάβης τρίτου. Πρόκειται για επιβαρυντική περίπτωση «υπερχειλούς υποκειμενικής υπόστασης», ως προς την οποία δεν αρκεί ενδεχόμενος δόλος, είναι δε αδιάφορο αν ο σκοπός αυτός της περιουσιακής μετάθεσης στην οποία απέβλεψε ο δράστης επιτεύχθηκε ή όχι. Ως περιουσιακό όφελος νοείται κάθε βελτίωση της περιουσιακής κατάστασης του δράστη ή άλλου, υπέρ του οποίου ενεργεί, η οποία επέρχεται με την αύξηση της οικονομικής αξίας της περιουσίας του ωφελουμένου ή με την προσπόριση άλλων ωφελημάτων οικονομικού χαρακτήρα ή με την αποφυγή της μείωσης της περιουσίας του με βλάβη άλλου. Αμέσως ζημιούμενος από το έγκλημα της πλαστογραφίας δεν είναι μόνο εκείνος, του οποίου πλαστογραφήθηκε η υπογραφή ή νοθεύθηκε το έγγραφο του οποίου είναι εκδότης, αλλά και όποιος ζημιώνεται αμέσως από τη χρήση του (...) και β.) Η βλάβη ή το όφελος να υπερβαίνουν το ποσό των 73.000 Ευρώ, κατά το άρθρο 5 Ν. 2943/2001.»³⁰⁶

³⁰⁶ ΣυμβΠλημΚατερ 23/2012, ΠονΔικ, 2014 διαθέσιμη επίσης σε: <http://www.nbonline.gr/journals/6/volumes/288/issues/1259/lemmas/4877565> (τελευταία επίσκεψη: 31/01/2015)

5.3.) Η ΑΣΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΗ ΑΚΑΛΥΠΤΗΣ ΕΠΙΤΑΓΗΣ

5.3.1.) Εισαγωγικά

Ο εκδότης ακάλυπτης επιταγής υπέχει αστική ευθύνη προς αποζημίωση κατά τις διατάξεις περί αδικοπραξιών του κοινού δικαίου, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις της ΑΚ 914. Αυτού του είδους η ευθύνη δεν είναι εξ επιταγής ευθύνη, αλλά προκύπτει από τις διατάξεις του κοινού δικαίου. Αυτό έχει ως συνέπεια ότι η ευθύνη αυτή δεν υπόκειται στους περιορισμούς του Ν. 5960/1933, με αποτέλεσμα ο κομιστής της επιταγής να μπορεί να αξιώσει κάθε επερχόμενη ζημία.³⁰⁷ Παρ' όλα αυτά, συρρέει η αξίωση που πηγάζει από την ΑΚ 914 με αυτή του δικαίου της επιταγής, που πηγάζει από το άρθρο 40 του Ν 5960/1933³⁰⁸ και εναπόκειται στον δικαιούχο να ασκήσει αυτήν που προκρίνει³⁰⁹

Πέραν λοιπόν της αδικοπρακτικής ευθύνης του εκδότη ακάλυπτης επιταγής, γεννάται και ευθύνη αυτού, σύμφωνα με το δίκαιο της επιταγής (άρθρο 40 Ν. 5960/1933), ενώ ευθύνεται ,σε περίπτωση είτε εκπτώσεως του κομιστή, είτε παραγραφής της εξ επιταγής αναγωγής, από το άρθρο 60 του Ν. 5960/1933 (αξίωση αδικαιολόγητου πλουτισμού), υπό ιδιαίτερες προϋποθέσεις , και ,τέλος, από το άρθρο 67 του Ν 5960/1933.(ανάλογη εφαρμογή)

5.3.2.) Σχέση μεταξύ ποινικού και αστικού αδικήματος

Σε πρώτη φάση, θα εξετάσουμε την αδικοπρακτική βάση της αστικής ευθύνης του εκδότη ακάλυπτης επιταγής. Ο λόγος για τον οποίο εξετάζεται πρώτη η αδικοπρακτική βάση, είναι διότι σχετίζεται άμεσα, με την ποινική ευθύνη του εκδότη, για την οποία έγινε ανωτέρω λόγος. Πράγματι, όπως θα δείξουμε, όταν συντρέχει το ποινικό αδίκημα έκδοσης ακάλυπτης επιταγής ,συντρέχει κατ' αρχάς και η παράνομη και υπαίτια πράξη του αστικού αδικήματος. Συνεπώς, ο βασικός κανόνας είναι ο εξής: όταν στοιχειοθετείται το έγκλημα της εκδόσεως ακάλυπτης επιταγής , κατ' αρχάς, στοιχειοθετούνται και οι αναγκαίες για την αστική ευθύνη από αδικοπραξία του υπογράψαντος για την έκδοση ακάλυπτης επιταγής παράνομες και υπαίτιες πράξεις, αφού το άρθρο 79 του νόμου περί επιταγής προστατεύει τόσο το δημόσιο, όσο και το ατομικό συμφέρον του κομιστή³¹⁰, έστω και αν σήμερα , που το έγκλημα αυτό δεν διώκεται πλέον αυτεπαγγέλτως , το μέτρο της ποινικοποίησης άλλαξε προσανατολισμό και έχει ως σκοπό την προστασία – κυρίως³¹¹ - του συμφέροντος του κομιστή.³¹²(αποκαταστατικός χαρακτήρας της ποινής) Γενικότερα, γίνεται

³⁰⁷ Δημήτριος Γ. ΣΚΑΡΙΠΑΣ, «Η μεταχρονολογημένη επιταγή», ΔΕΕ, 2011, σελ. 276.

³⁰⁸ Βλ. πχ Εφαθ 2161/2011, ΔΕΕ, 2011, 1279 και Εφαθ 2030/2013, ΔΕΕ, 2013, 814.

³⁰⁹ ΑΠ 449/2012 Α1 Τμ., ΔΕΕ, 2013, 69 και ΑΠ 549/2009 Α1 Τμ., ΔΕΕ, 2010, 335.

³¹⁰ Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ, Χριστίνα ΑΘΑΝΑΣΑ, Ιωάννης ΑΘΑΝΑΣΑΣ « Η ακάλυπτη Επιταγή, Ποινική και Αδικοπρακτική Ευθύνη», Αθήνα, 2013, σελ. 256.

³¹¹ Αντίθετη η Ματίνα ΚΟΡΔΗ –ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ , Η ευθύνη του Οπισθογράφου στη Συναλλαγματική και στην Επιταγή», Αθήνα –Θεσσαλονίκη ,2007, σελ. 118, που παραπέμπει σε νομολογία. Κατά τα λεγόμενά της, σύμφωνα με την νομολογία, το άρθρο 79, δεν αποβλέπει αποκλειστικά στην προστασία του ατομικού συμφέροντος του κομιστή , αλλά και στην προστασία του δημοσίου συμφέροντος.

³¹² Κωνσταντίνος ΠΑΜΠΟΥΚΗΣ, «Ειδικά Ζητήματα από την έκδοση ακάλυπτης επιταγής», Τέσσερις αυτοτελείς μελέτες, Θεσσαλονίκη, 1998, 13 και , Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ, Χριστίνα ΑΘΑΝΑΣΑ, Ιωάννης ΑΘΑΝΑΣΑΣ « Η ακάλυπτη Επιταγή, Ποινική και Αδικοπρακτική Ευθύνη», Αθήνα, 2013 σελ. 285.

δεκτό³¹³ ότι το ποινικό και το αστικό αδίκημα διαφέρουν μόνον ως προς τις έννομες συνέπειες, αφού ως πυρήνα τους έχουν την παράνομη και καταλογιστή πράξη.

Παρότι η σχέση μεταξύ ποινικού και αστικού αδικήματος είναι αδιαμφισβήτητη, δεν απαιτείται η προηγούμενη έγκληση ,για να είναι παραδεκτή η άσκηση αγωγής αποζημίωσης από αδικοπραξία έκδοσης ακάλυπτης επιταγής. Αν κάποιος κομιστής ,ωστόσο, επιθυμεί και την ποινική δίωξη του δράστη – εκδότη ακάλυπτης επιταγής, τότε μπορεί να ασκήσει έγκληση κατά αυτού. Δεν είναι, συνεπώς, απαραίτητο ,για να ασκηθεί αγωγή αδικοπραξίας ,να έχει καταδικαστεί ο εκδότης, αλλά ούτε καν να έχει ασκηθεί έγκληση εναντίον του.³¹⁴

5.3.3.)Η Δικαιοπρακτική και η Αδικοπρακτική ευθύνη ,στην επιταγή: Συρροή Νομίμων βάσεων της Αξίωσης ή συρροή αξιώσεων;

Έχουν υποστηριχθεί δύο θεωρίες για το εν λόγω ζήτημα.³¹⁵ Σύμφωνα με την πρώτη, η οποία συναντάται συχνά στην παλαιότερη και σύγχρονη νομολογία ,αλλά και θεωρία ,υποστηρίζεται ότι ο κομιστής της ακάλυπτης επιταγής διαθέτει δύο συρρέουσες αξιώσεις: μία από την επιταγή ,με βάση το άρθρο 40 Ν 5960/1933 ,που προβλέπει για την αναγωγή , και μια άλλη από την αδικοπραξία ,που πηγάζει από την ΑΚ 914 , σε συνδυασμό με το άρθρο 79 του Ν 5960/1933(ποινική ευθύνη εκδότη) .

Η συρροή των αξιώσεων, στο δίκαιο της επιταγής, ανήκει στην κατηγορία της συρροής αξιώσεων υπό στενή έννοια, αφού πρόκειται για συρροή δικαιοπρακτικής και αδικοπρακτικής ευθύνης, η οποία μάλιστα συνιστά την αντιπροσωπευτικότερη μορφή συρροής αξιώσεων υπό στενή έννοια. Υπάρχει συρροή δικαιοπρακτικής και αδικοπρακτικής ευθύνης όταν η μία και αυτή πράξη του οφειλέτη συνιστά ταυτόχρονα αθέτηση της δικαιοπραξίας και αδικοπραξία.³¹⁶ Αν και έχει τεθεί από θεωρητικούς το ερώτημα αν θα υπερισχύσει η δικαιοπρακτική της αδικοπρακτικής ευθύνης ή το αντίθετο³¹⁷, στην περίπτωση της επιταγής, εναπόκειται στον δικαιούχο να ασκήσει την αξίωση που προκρίνει.³¹⁸ Ακόμη, και τα δύο είδη ευθύνης προϋποθέτουν υπαίτια πράξη του ζημιώσαντος, με τη διαφορά ότι ο βαθμός υπαιτιότητας στην αδικοπρακτική ευθύνη ενίοτε περιορίζεται στον δόλο και την βαρεία αμέλεια (πχ ΑΚ 499 παρ. 1) ή στην ελαφρά συγκεκριμένη αμέλεια (πχ ΑΚ

³¹³ Νικόλαος Κ. ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗΣ «Ποινικό δίκαιο», Γενικό Μέρος, 2000, σελ 6.

³¹⁴ Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ, Χριστίνα ΑΘΑΝΑΣΑ, Ιωάννης ΑΘΑΝΑΣΑΣ « Η ακάλυπτη Επιταγή, Ποινική και Αδικοπρακτική Ευθύνη», Αθήνα, 2013σελ 414, που παραπέμπει στην ΑΠ 1446/2008, ΔΕΕ. Βλ. Επίσης, Εφαθ 1096/2011, ΔΕΕ, 2011, 823 ,σύμφωνα με την οποία ,η αδικοπρακτική εκδότη ακάλυπτης επιταγής, που είναι νόμιμος εκπρόσωπος νομικού προσώπου δεν έχει ως προϋπόθεση την προηγούμενη καταδίκη για το ποινικό αδίκημα. Βλ. και ΑΠ 1846/2007 Τμ. Α1 ,ΧρηΔικ, 2008,259.

³¹⁵ Κωνσταντίνος ΠΑΜΠΟΥΚΗΣ, «Ειδικά Ζητήματα από την έκδοση ακάλυπτης επιταγής», Τέσσερις αυτοτελείς μελέτες, Θεσσαλονίκη, 1998, 16-29 και Ματίνα ΚΟΡΔΗ-ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ, «Η ευθύνη του Οπισθογράφου στη Συναλλαγματική και στην Επιταγή», Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2007, σελ. 141-146.

³¹⁶ ΕλλΔνη, 2005,637.

³¹⁷ ΕλλΔνη, 2005,638.

³¹⁸ ΑΠ 449/2012 Α1 Τμ., ΔΕΕ, 2013, 69 και ΑΠ 549/2009 Α1 Τμ., ΔΕΕ, 2010, 335. Να σημειωθεί ,επίσης, ότι οι δύο αξιώσεις από την επιταγή τείνουν στον ίδιο σκοπό και μπορούν να ασκηθούν παραλλήλως ,χωρίς η άσκηση της μιας να αποκλείει την άλλη. Αν όμως ικανοποιηθεί η μία από τις δύο, τότε η άλλη αποσβήνεται ,κατά το μέρος που την καλύπτει η πρώτη. Βλ. Αλίκη ΚΙΑΝΤΟΥ – ΠΑΜΠΟΥΚΗ, «Δίκαιο Αξιογράφων :Εισαγωγή- Θεωρία των αξιογράφων – Συναλλαγματική-Επιταγή», 5^η έκδοση, Θεσσαλονίκη ,1997,σελ. 387.

746). Στην συμβατική ευθύνη, αρκεί και η ελαφρά αφηρημένη αμέλεια ,ως μορφή υπαιτιότητας.

Μεταξύ συμβατικής και αδικοπρακτικής ευθύνης , υπάρχουν και κάποιες διαφορές και ομοιότητες. Και τα δύο αυτά είδη ευθύνης προϋποθέτουν πράξη του ζημιώσαντος παράνομη, αλλά στην αδικοπρακτική ευθύνη η παρανομία αυτή είναι απόλυτη(παράβαση θεμελιωδών κανόνων ,που απευθύνονται στον καθένα και αξιώνουν καθολική εφαρμογή), στην δε συμβατική ευθύνη είναι σχετική (αθέτηση ενοχικού δεσμού)³¹⁹

Σχετικά με τις έννομες συνέπειες των δύο μορφών ευθύνης³²⁰, διαπιστώνουμε ότι η αδικοπρακτική ευθύνη καλύπτει και την χρηματική ικανοποίηση από ηθική βλάβη (ΑΚ 932), ενώ η συμβατική όχι. Επίσης, η παραγραφή της αξίωσης από αδικοπραξία είναι πενταετής(ΑΚ 937), ενώ της αξίωσης από δικαιοπραξία , κατά κανόνα εικοσαετής ,ενώ κατ' εξαίρεση συντομότερη. (πχ ΑΚ 602)

Σε αντίθεση με την θεωρία της συρροής των αξιώσεων, η νεότερη θεωρία της συρροής των νομίμων βάσεων της αξίωσης δέχεται ότι ο κομιστής της επιταγής διαθέτει μία μόνον αξίωση, η οποία θεμελιώνεται πάνω σε δύο συρρέουσες νόμιμες βάσεις, στην αδικοπραξία (ΑΚ 914) και στο άρθρο 40 του Ν 5960/1933. Οικοδομείται δε η αξίωση του κομιστή της επιταγής, ανεξάρτητα από το αν προβάλλεται με την μία ή την άλλη νόμιμη βάση, στα ίδια πραγματικά περιστατικά: στην νόμιμη κατοχή της επιταγής, στην εμπρόθεσμη εμφάνιση προς πληρωμή της ή στην μη πληρωμή λόγω διαθεσίμων κεφαλαίων και στην βεβαίωση, σε περίπτωση μη πληρωμής, της μη πληρωμής της επιταγής.³²¹ Εφόσον ο δανειστής μια παροχή μπορεί να ζητήσει (αποκατάσταση ζημίας) είναι αδιάφορο αν η αξίωση αυτή μπορεί να στηριχθεί σε περισσότερες διατάξεις. «Οι περισσότερες διατάξεις δεν θεμελιώνουν ιδιαίτερες και αυτοτελείς αξιώσεις, αλλά αποτελούν θεμέλια της μιας και μοναδικής αξίωσης , δεν είναι οι αξιώσεις που συντρέχουν , αλλά οι στηρίζουσες τη μοναδική αξίωση διατάξεις, κάθε μία από τις οποίες αποτελεί και ιδιαίτερη βάση της»³²² Αν σημειώνεται αντίφαση μεταξύ των νομίμων βάσεων, τότε εφαρμόζεται καταρχήν η ευνοϊκότερη για τον δανειστή και κατ' εξαίρεση η επιλογή της εφαρμοστέας διάταξης θα γίνει με την τεολογική στάθμιση των νομοθετικών σκοπών ,που καθεμιά από αυτές επιδιώκει.³²³

Ορθώς ο Γκέγκας,³²⁴ σύμφωνα με τα όσα έχουμε ήδη αναφέρει για την αδικοπρακτική και συμβατική ευθύνη, διαπιστώνει πως η νεότερη άποψη ,που επικρατεί στην θεωρία, οδηγεί σε πιο ικανοποιητικές λύσεις από εκείνες της θεωρίας της συρροής των αξιώσεων, όσον αφορά τα θέματα της παραγραφής και της

³¹⁹ ΕλλΔνη, 2005,638.

³²⁰ ΕλλΔνη, 2005,638.

³²¹ Κωνσταντίνος ΠΑΜΠΟΥΚΗΣ, «Ειδικά Ζητήματα από την έκδοση ακάλυπτης επιταγής», Τέσσερις αυτοτελείς μελέτες, Θεσσαλονίκη, 1998, σελ. 38.

³²² Ιωάννης ΓΚΕΓΚΑΣ, «Η προστασία του κομιστή ακάλυπτης επιταγής», <http://curia.gr/i-prostasia-tou-komisti-akalipitis-epitagis/>, (τελευταία επίσκεψη: 01/02/2015).

³²³ Ματίνα ΚΟΡΑΗ –ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ, «Η ευθύνη του Οπισθογράφου στη Συναλλαγματική και στην Επιταγή», Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2007,σελ. 145 και Αλίκη ΚΙΑΝΤΟΥ-ΠΑΜΠΟΥΚΗ, «Δίκαιο Αξιογράφων :Εισαγωγή- Θεωρία των αξιογράφων – Συναλλαγματική- Επιταγή», 5^η έκδοση, Θεσσαλονίκη, 1997,σελ. 387.

³²⁴ Ιωάννης ΓΚΕΓΚΑΣ, «Η προστασία του κομιστή ακάλυπτης επιταγής», <http://curia.gr/i-prostasia-tou-komisti-akalipitis-epitagis/>, (τελευταία επίσκεψη: 01/02/2015).

επίκλησης ή όχι της αιτίας στην αγωγή αδικοπραξίας.³²⁵ Χαρακτηριστικά στο άρθρο του ο ίδιος αναφέρει: «Σύμφωνα με την άποψη που κάνει λόγο για συρρέουσες αξιώσεις, ο κοιμιστής επιλέγοντας την αξίωση από αδικοπραξία ευνοείται σημαντικά καθώς ο χρόνος παραγραφής αυτής είναι η πενταετία (937 ΑΚ) ενώ ο χρόνος παραγραφής της αξίωσης από τα αξιόγραφα είναι μόλις έξι μήνες (άρθρο 52 ν. 5960/1933). Πρόκειται για μια απαράδεκτη λύση, καθώς σκοπός του νομοθέτη είναι η ταχεία επίλυση των διαφορών αυτών γι' αυτό τις ρυθμίζει διαφορετικά. Επίσης, στις συρρέουσες αξιώσεις, ακριβώς επειδή είναι αυτοτελείς και ανεξάρτητες, ο εκδότης της ακάλυπτης επιταγής δεν μπορεί να προβάλλει ως άμυνα στην αγωγή αδικοπραξίας την αιτία που οδήγησε στην έκδοση του αξιόγραφου ενώ θα είχε τη δυνατότητα αυτή αν η νομολογία δεχόταν την συρροή νομίμων βάσεων, μόνο εφόσον συντρέχει η προϋπόθεση που θέτει το άρθρο 22 ν. 5960/1933 και το άρθρο 79§1 ν.δ. 1923.»

5.4.)ΑΔΙΚΟΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΕΚΔΟΤΗ

5.4.1.)Τα στοιχεία του αδικήματος της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής

Για την ύπαρξη απαίτησης αποζημιώσεως εξ αδικοπραξίας από έκδοση ακάλυπτης επιταγής συνδυάζονται δύο διατάξεις, το άρθρο 79 παρ.1 του Ν 5960/1933 και η ΑΚ 914.³²⁶ «Από τις διατάξεις των άρθρων 79 του ν. 5960/1933, 914, 297, 298 ΑΚ συνάγεται ότι ο εκδίδων επιταγή σε διαταγή εν γνώσει του ότι δεν έχει διαθέσιμα κεφάλαια στην πληρώτρια τράπεζα, ζημιώνει τον κοιμιστή από την μη πληρωμή της επιταγής κατά την εμφάνιση της, παρά τον νόμο, ήτοι εναντίον της διάταξης του άρθρου 79 του ν. 5960/1933, που χαρακτηρίζει την πράξη αυτήν του εκδότη ποινικό αδίκημα. Εντεύθεν είναι υποχρεωμένος, κατά τις διατάξεις περί αδικοπραξιών, σε αποζημίωση του κοιμιστή και αν ακόμη η επιταγή αυτή είναι μεταχρονολογημένη.»³²⁷ Εκ των δύο αυτών άρθρων προκύπτει ότι για να ασκήσει κανείς αγωγή αποζημιώσεως από αδικοπραξία πρέπει να είναι βέβαιος ότι συντρέχουν όλα τα ακόλουθα στοιχεία και προϋποθέσεις³²⁸, χωρίς κανένα από αυτά να λείπει. Όπως θα διαπιστώσουμε, από τις προϋποθέσεις άσκησης αγωγής αποζημιώσεως, για να γεννηθεί η αξίωση αποζημιώσεως κατά του εκδότη ακάλυπτης επιταγής δεν αρκεί να συντρέχουν τα στοιχεία της υπόστασης του εγκλήματος, αλλά

³²⁵ Σύμφωνα και ο Κωνσταντίνος Παμπούκης, ο οποίος διαπιστώνει πως η θεωρία της συρροής αξιώσεων αδυνατεί να δώσει προσήκουσες λύσεις στον χώρο της επιταγής, ενώ αντιθέτως η θεωρία της συρροής νομίμων βάσεων της αξίωσης οδηγεί σε πρόσφορες λύσεις και προσιδιάζει περισσότερο στην ειδική φύση της περίπτωσης των επιταγών. Βλ. Ματίνα ΚΟΡΔΗ –ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ, «Η ευθύνη του Οπισθογράφου στη Συναλλαγματική και στην Επιταγή», Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2007,σελ. 143 παρ. 70, που παραπέμπει σε δημοσιεύσεις του Παμπούκη στην ΕπισκΕΔ. Στο πρόβλημα αυτό των χρόνων της παραγραφής των αξιώσεων, που δεν συμπίπτουν αναγκαίως και που απορρέουν από δικαιοπρακτική ή αδικοπρακτική ευθύνη, αναφέρεται και ο Γεωργιάδης. Βλ. πιο αναλυτικά Αστέριος Κ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ, «Ενοχικό Δίκαιο: γενικό μέρος Ι», ε' έκδοση, Αθήνα –Θεσσαλονίκη, 64-69.

³²⁶ Αλίκη ΚΙΑΝΤΟΥ-ΠΑΜΠΟΥΚΗ, «Δίκαιο Αξιογράφων :Εισαγωγή- Θεωρία των αξιογράφων – Συναλλαγματική- Επιταγή», 5^η έκδοση, Θεσσαλονίκη, 1997,σελ. 334 Σε περίπτωση παραγραφής της αξίωσης από αδικοπραξία, εφαρμόζεται η ΑΚ 938 (αδικαιολόγητος πλουτισμός).

³²⁷ ΕφΙσπ 21/2006, διαθέσιμη σε:

http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=3389&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203, τελευταία επίσκεψη 25/02/2015.

³²⁸ Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ, Χριστίνα ΑΘΑΝΑΣΑ, Ιωάννης ΑΘΑΝΑΣΑΣ « Η ακάλυπτη Επιταγή, Ποινική και Αδικοπρακτική Ευθύνη», Αθήνα, 2013, σελ 238, ΤριμΕφΛαρ 357/2013, ΔΕΕ, 2013, 1178 και ΕφΑθ 2030/2013, ΔΕΕ, 2013,814.

πρέπει επίσης να διαπιστώνεται η επέλευση ζημίας του κομιστή.³²⁹ Πιο συγκεκριμένα, τα στοιχεία –κατά την ΑΚ 914, την νομολογία και το άρθρο 79 παρ. 1 Ν. 5960/1933- για την θεμελίωση αγωγής αδικοπραξίας είναι³³⁰:

- 1.) έκδοση τυπικά έγκυρης επιταγής και ιδιόχειρη και χειρόγραφη υπογραφή εκδότη
- 2.) έλλειψη διαθεσίμων κεφαλαίων-μη πληρωμή της επιταγής (Πράξη παράνομη), εμπρόθεσμη και προσήκουσα εμφάνιση της επιταγής και εμπρόθεσμη βεβαίωση άρνησης πληρωμής³³¹
- 3.) ύπαρξη τουλάχιστον δύο προσώπων, του ζημιώσαντος και του ζημιωθέντος
- 4.) Υπαιτιότητα του πράξαντος- εκδότη(αρκεί, όπως έχουμε πει, ενδεχόμενος δόλος του δράστη)
- 5.) Πρόκληση ζημίας στον ζημιωθέντα (μη πληρωμή της επιταγής κατά την εμπρόθεσμη εμφάνιση της)
- 6.) Η αιτία έκδοσης της επιταγής
- 7.) Αιτιώδης συνάφεια παράνομης πράξης και ζημίας
- 8.) πιθανόν συντρέχον πταίσμα του δικαιούχου

Οι ανωτέρω προϋποθέσεις προκύπτουν από την 914 ΑΚ και το δίκαιο της επιταγής. Όπως έχουμε πει, είναι απαραίτητο με αυτές τις προϋποθέσεις να συντρέχουν και οι προϋποθέσεις του άρθρου 79 Ν 5960/1933, στις οποίες αναφερθήκαμε αναλυτικά στο προηγούμενο μέρος της εργασίας μας. Στις επόμενες παραγράφους, ασχολούμαστε με την ανάλυση των σημαντικότερων στοιχείων που είναι απαραίτητα για την θεμελίωση αγωγής αδικοπραξίας, ενώ παράλληλα εξετάζουμε και τις ενστάσεις (κυρίως προσωπικές) που μπορεί, υπό προϋποθέσεις, να ασκήσει ο εκδότης, για να απαλλαγεί από την υποχρέωση πληρωμής και να ελευθερωθεί.

5.4.2.) Τρόποι ελευθέρωσης και απαλλαγής του εκδότη από την υποχρέωση πληρωμής και ο επιμερισμός της ευθύνης του : Οι ενστάσεις και οι αρνήσεις βάσει αγωγής του εκδότη και η ανυπαρξία και τα ελαττώματα στην αιτία (η αιτία στο αστικό αδίκημα)

5.4.2.1.) Γενικότερα η αιτία στο αστικό και στο ποινικό αδίκημα και τα διάφορα είδη ενστάσεων στην επιταγή. Η ένσταση Ανύπαρκτης, ελαττωματικής αιτίας σε περίπτωση αντισυμβατικής συμπλήρωσης λευκής επιταγής

Όπως και στο ποινικό, έτσι και στο αστικό αδίκημα, καταρχάς, η αιτία δεν επηρεάζει την υποχρέωση αποζημίωσης³³², παρά μόνον κατ' ένσταση του εκδότη

³²⁹ ΕφΠειρ 439/2010, ΔΕΕ, 2010, 935. Κρίνεται πως ο εναγόμενος εκδότης μπορεί να απαλλαγεί από την αστική του ευθύνη, αν αποδείξει την μη επέλευση ζημίας του κομιστή από την μη πληρωμή του ποσού της επιταγής.

³³⁰ Εφαθ 2030/2013, ΔΕΕ, 2013, 815 και Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ, Χριστίνα ΑΘΑΝΑΣΑ, Ιωάννης ΑΘΑΝΑΣΑΣ « Η ακάλυπτη Επιταγή, Ποινική και Αδικοπρακτική Ευθύνη», Αθήνα, 2013, σελ. 283-284.

³³¹ Κατά την ΑΠ 1708/2005 Α' Τμ. η βεβαίωση άρνησης πληρωμής της επιταγής δεν αποτελεί στοιχείο του εγκλήματος του άρθρου 79 Ν. 5960/1933 και της αγωγής αποζημίωσης, λόγω έκδοσης ακάλυπτης επιταγής. Βλ. ΑΠ 1708/2005 Α' Τμ., ΔΕΕ, 2006, 299 .

³³² Η ελαττωματική βασική σχέση δεν επιδρά στο κύρος της υποχρέωσης εξ επιταγής, γεννά όμως απαίτηση στην απόδοση του αδικαιολογήτου πλουτισμού. Βλ. http://www.foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=2209&catid=1:12&Itemid=192

είναι πιθανόν αυτός ,ανάλογα με τον ισχυρισμό του και την απόδειξη αυτού, ³³³ να απαλλαγεί εν όλω ή εν μέρει από την υποχρέωση αποζημιώσεως.³³⁴ Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της αντισυμβατικής συμπλήρωσης λευκής επιταγής ,στην οποία ο εκδότης της επιταγής μπορεί να αποδείξει (φέρει ο ίδιος το βάρος της απόδειξης) το ελάττωμα ή την ανυπαρξία της αιτιώδους σχέσης ,με σκοπό να αποφύγει την πληρωμή της επιταγής, με βάση τις αρχές για τον αδικαιολόγητο πλουτισμό (904 ΑΚ) Γενικά, την έλλειψη αιτίας ο οφειλέτης εκδότης μπορεί να προτείνει τόσο εναντίον εκείνου με τον οποίο συνδέεται άμεσα, όσο και κατά λοιπών δικαιούχων από την επιταγή, υπό προϋποθέσεις. Το ζήτημα θα εξετάσουμε πιο αναλυτικά στις επόμενες παραγράφους.

Προτού ,όμως, συνεχίσουμε την ανάλυση μας , κρίνουμε απαραίτητο να παραθέσουμε ορισμένες πληροφορίες ,σχετικά με τις επιτρεπόμενες ενστάσεις στην επιταγή και στην συναλλαγματική³³⁵. Οι επιτρεπόμενες ενστάσεις διακρίνονται σε: α.)ενστάσεις που αφορούν το κύρος της δηλώσεως βουλήσεως του οφειλέτη πάνω στην επιταγή ,όπως πχ η ένσταση πλαστότητας της υπογραφής του οφειλέτη, η ένσταση αλλοιώσεως του περιεχομένου του τίτλου, η ένσταση ελλείψεως δικαιοπρακτικής ικανότητας προς ανάληψη υποχρέωσης εξ επιταγής και η ένσταση σωματικής βίας. (έλλειψη βούλησης),β.) ενστάσεις που συνάγονται από το περιεχόμενο της επιταγής, δηλαδή ενστάσεις που στηρίζονται σε ελλείψεις τυπικών στοιχείων της επιταγής και σε ενστάσεις, που στηρίζονται σε ρήτρες ή άλλες προσθήκες(προτείνονται κατά οποιουδήποτε κομιστή, άλλοτε από οποιονδήποτε οφειλέτη και άλλοτε από συγκεκριμένα πρόσωπα), και γ.)ενστάσεις που ανήκουν στον οφειλέτη άμεσα κατά του κομιστή. Η τελευταία κατηγορία περιλαμβάνει τις προσωπικές ενστάσεις, οι οποίες δεν προβάλλονται κατά του καλόπιστου κομιστή της επιταγής. Αυτές οι ενστάσεις βασίζονται στην έννομη σχέση (αιτία έκδοσης επιταγής) που συνδέει τον οφειλέτη με συγκεκριμένο κομιστή. Προτείνονται κατά του συγκεκριμένου κομιστή, που συνδέεται με τον οφειλέτη και κατά του κακόπιστου κομιστή.³³⁶

Τα περισσότερα είδη ενστάσεων, με τα οποία ασχολούμαστε στις επόμενες παραγράφους ανήκουν στην τρίτη κατηγορία ενστάσεων. Η επιλογή δεν έγινε τυχαία* σκοπός μας είναι να γίνει πρωτίστως αντιληπτή η αιτία στο αστικό αδίκημα και ύστερα να εξετάσουμε μερικές ιδιαίτερες περιπτώσεις , όπου ο κανόνας του αναιτιώδους της ενοχής ,που απορρέει από την επιταγή ,υποχωρεί. (κάμψη της αρχής του απροβλήτου των προσωπικών ενστάσεων) Παράλληλα ,αναζητούμε τρόπους

³³³ Δεν αρκεί ο ισχυρισμός του υπογραφέα ότι χωρίς αιτία υπέγραψε επιταγή, αλλά χρειάζεται να αποδειχθεί ότι ο υπογραφέας αναδέχθηκε την υποχρέωση από τον τίτλο της επιταγής για κάποια αιτία και ότι αυτή είναι ανύπαρκτη. (ΕφΑθ 2244/2012, ΔΕΕ, 2012,1048)

³³⁴ Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ, Χριστίνα ΑΘΑΝΑΣΑ, Ιωάννης ΑΘΑΝΑΣΑΣ « Η ακάλυπτη Επιταγή, Ποινική και Αδικοπρακτική Ευθύνη», Αθήνα, 2013, σελ. 301. Βλ επίσης και ΕφΑθ 2551/2008,ΔΕΕ, 2008, 1146.

³³⁵ Πιο αναλυτικά, βλ. Αλίκη ΚΙΑΝΤΟΥ-ΠΑΜΠΟΥΚΗ, «Δίκαιο Αξιογράφων :Εισαγωγή- Θεωρία των αξιογράφων – Συναλλαγματική- Επιταγή», 5^η έκδοση, Θεσσαλονίκη, 1997,σελ., 294-300.

³³⁶ Αν, όμως, η επιταγή εκδοθεί σε διαταγή φυσικού προσώπου και το τελευταίο την μεταβιβάσει με οπισθογράφιση σε νομικό πρόσωπο και ειδικότερα σε Ο.Ε. ,της οποίας το φυσικό πρόσωπο τυγχάνει εκπρόσωπος και διαχειριστής, τότε οι προσωποπαγείς ενστάσεις που θα μπορούσαν να προβληθούν σε βάρος του λήπτη της επιταγής από την μεταξύ αυτού και του εκδότη προσωπική σχέση, μπορούν να προβληθούν και κατά της Ο.Ε, αφού θεωρείται αυτονόητη η γνώση και πρόθεση βλάβης της κομίστριας του τίτλου εταιρείας. ΕφΑθ 1091/2010, ΔΕΕ, 2010, 822.

επιμερισμού της ευθύνης του εκδότη ή και ολικής απαλλαγής του από την υποχρέωση πληρωμής.

Σε περίπτωση αντισυμβατικής συμπλήρωσης της λευκής επιταγής³³⁷ από τον λήπτη, ο εκδότης, προκειμένου να απαλλαγεί από την πληρωμή δικαιούται να προβάλλει την ένσταση αντισυμβατικής συμπλήρωσης κατά του λήπτη ή των μεταγενέστερων κομιστών υπό την προϋπόθεση, όμως, ότι οι κομιστές, κατά τον χρόνο που απέκτησαν την επιταγή, βρίσκονταν σε κακή πίστη ή διέπραξαν βαρύ πταίσμα (άρθρο 22 Ν 5960/ 1933)³³⁸ Το βάρος της επίκλησης και απόδειξης του ισχυρισμού ότι η επιταγή ήταν ατελής κατά την έκδοση της και της απόδειξης του ισχυρισμού, αλλά και την κακή πίστη ή το βαρύ πταίσμα του κομιστή, φέρει ο εκδότης.³³⁹

Σχετικά με την κακή πίστη αναφέρουμε ότι μεταγενέστερη γνώση δεν βλάπτει, και συνεπώς αν ο κομιστής αποκτήσει γνώση μετά την οπισθογράφηση της επιταγής ο εκδότης δεν μπορεί να προβάλλει τις ενστάσεις του κατά αυτού.³⁴⁰ Τα περιστατικά της κακής πίστης του κομιστή και η με οπισθογράφηση αποδοχή εκ μέρους του της μεταβίβασης της επιταγής προς βλάβη του πληρωτή πρέπει να εκτίθενται στο δικόγραφο της ανακοπής και να αποδεικνύονται εκ μέρους του προτείνοντος τις ενστάσεις, για τον λόγο ότι η καλή πίστη τεκμαίρεται στις συναλλαγές.³⁴¹ Συνεπώς, κατά του καλόπιστου κομιστή τέτοιες ενστάσεις δεν μπορούν να προβληθούν και επομένως εκ της επιταγής ο εκδότης ευθύνεται απέναντι του, διότι ο ενάγων κομιστής δεν είναι υποχρεωμένος να επικαλεσθεί και να αποδείξει την ύπαρξη ή μη (sine causa) νόμιμης και έγκυρης αιτίας, για την οποία εκδόθηκε ο τίτλος αυτός, αλλά ο εναγόμενος προς πληρωμή του ποσού, όπως και σε κάθε περίπτωση αναιτιώδους δικαιοπραξίας, μπορεί να αποδείξει το ελάττωμα – και πρωτίστως την ύπαρξη- της αιτιώδους σχέσης, με σκοπό να αποφύγει την πληρωμή με βάση τις αρχές για τον αδικαιολόγητο πλουτισμό (904 ΑΚ)³⁴²

Εν τέλει, η ελαττωματική βασική σχέση δεν επιδρά στο κύρος της υποχρέωσης του εκδότη από την επιταγή (ποινική³⁴³ και αστική ευθύνη), γεννά, όμως, απαίτηση για απόδοση του αδικαιολόγητου πλουτισμού, αν η αιτία έκδοσης ήταν ανύπαρκτη ή ελαττωματική.³⁴⁴ Ειδικότερα για την προβολή της έλλειψης υποκείμενης αιτίας, δεν αρκεί ο ισχυρισμός του υπογραφέα ότι υπέγραψε την επιταγή χωρίς αιτία, αλλά είναι απαραίτητο να προσδιορίζεται και να αποδεικνύεται –σε

³³⁷ Συνήθως αντισυμβατικώς συμπληρώνεται το ποσό και ο χρόνος έκδοσης ή πληρωμής.

³³⁸ ΕφΔωδ 43/1998, ΕπισκΕΑ, 1999, 179 και ΕφΛαρ 465/2001, ΕλλΔνη, 804. ΕφΛαρ 375/2012, ΔΕΕ, 2013, 618.

³³⁹ ΕφΔωδ 43/1998, ΕπισκΕΑ, 1999, 179

³⁴⁰ ΜονΠρΘες 8019/2008, Αρμ, 2008, 726.

³⁴¹ Διαφορετικά, οι ενστάσεις θεωρούνται αόριστες. Εφαθ 3816/2006, ΔΕΕ, 2006, 1287 και ΑΠ 433/2006 Ζ. Τμ', ΔΕΕ, 2006, 929. Ο κακόπιστος κομιστής «με οπισθογράφηση της επιταγής γνωρίζει κατά την απόκτηση της επιταγής ότι με την μεταβίβασή της σ' αυτόν είναι δυνατόν να ματαιωθεί η προβολή των ανωτέρω ενστάσεων και ότι έτσι επιτυγχάνεται η πληρωμή της, η οποία χωρίς αυτήν, (οπισθογράφηση), δεν θα επιτυγχάνονταν.»

³⁴² ΕφΠειρ, 532/2011, ΔΕΕ, 2012, 691.

³⁴³ Βλ και Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ, Χριστίνα ΑΘΑΝΑΣΑ, Ιωάννης ΑΘΑΝΑΣΑΣ « Η ακόλυπη επιταγή, Ποινική και Αδικοπρακτική Ευθύνη», Αθήνα, 2013, σελ 301.

³⁴⁴ ΜονΠρΘες 8072/2008, Αρμ, 2008, 729.

περίπτωση αμφισβήτησης- ότι ο υπογραφέας αναδέχθηκε την υποχρέωση από τον τίτλο της επιταγής για συγκεκριμένη αιτία και ότι αυτή είναι ανύπαρκτη.³⁴⁵

5.4.2.2.)Επιμερισμός της Ευθύνης του Εκδότη: Συντρέχον πταίσμα(ένσταση συντρέχοντος πταίσματος)

Μια περίπτωση περιορισμού της υποχρέωσης(ευθύνης) του εκδότη ακάλυπτης επιταγής μπορεί να υπάρξει όταν υπάρχει συντρέχον πταίσμα του λήπτη ή του κομιστή της επιταγής³⁴⁶, διότι στην πρόκληση ζημίας ή στο ύψος αυτής (έκταση) είναι δυνατόν να συνέβαλε είτε ο λήπτης της επιταγής, είτε ο κομιστής της, με δική του συμπεριφορά.

Η 300 ΑΚ εφαρμόζεται και στην περίπτωση έκδοσης ακάλυπτης επιταγής ,υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις³⁴⁷. Αυτές είναι οι εξής τέσσερις:

- 1.)η ύπαρξη υποχρέωσης του εκδότη της επιταγής να αποζημιώσει τον κομιστή
- 2.)η συμβολή του κομιστή της επιταγής από πταίσμα του στην πρόκληση ζημίας ή την έκταση αυτής
- 3.)αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της συμπεριφοράς του κομιστή και της ζημίας του
- 4.)πρόκληση ή υπαίτια επαύξηση της ζημίας από τον κομιστή της επιταγής

Σχετική με το εξεταζόμενο θέμα είναι η απόφαση του ΕφΘεσ 1866/2011³⁴⁸. Στην εν λόγω απόφαση, κρίθηκε ,με βάση τις ΑΚ 281, 300,288 και 914, ότι αυτός που δέχεται επιταγή, γνωρίζοντας ότι αυτή δεν έχει αντίκρισμα, δεν απαλλάσσει με την συμπεριφορά του τον εκδότη της ακάλυπτης επιταγής από την ποινική του ευθύνη, του παρέχει όμως το δικαίωμα να αποκρούσει την αγωγή, εάν προβάλλει και αποδειξει την ύπαρξη ιδιαίτερης συμφωνίας με τον κομιστή για την έλλειψη διαθεσίμων κεφαλαίων πληρωμής και την έλλειψη καλής πίστωσης αυτού στην επιδίωξη της επιταγής, επειδή είχε αποδεχθεί τον κίνδυνο των επιζήμιων συνεπειών από την έκδοση της ακάλυπτης επιταγής. Αυτός δε ο ισχυρισμός του εκδότη αποτελεί ένσταση.

Ειδικότερα , στην περίπτωση της μεταχρονολογημένης επιταγής ,έχει γίνει μεγάλη συζήτηση για το αν απαλλάσσεται ή όχι ο εκδότης από την ποινική ευθύνη και την υποχρέωση αποζημιώσεως,³⁴⁹ σύμφωνα με την ΑΚ 300, σε περίπτωση που ο

³⁴⁵ ΑΠ 1312/1991, ΕλλΔνη, 1992, 1184. Μολονότι στην εν λόγω απόφαση δεν είναι ο εκδότης αυτός, ο οποίος προβάλλει τον ισχυρισμό ότι εξέλειπε η αιτία, μας δίνονται πληροφορίες ,σχετικά με το πώς μπορεί να θεμελιωθεί ένας νόμιμος ισχυρισμός, σχετικά με την έλλειψη υποκείμενης αιτίας, στις μεταξύ σχέσεις των ,κατά τα φαινόμενα, συμβαλλομένων εξ επιταγής. Στην εν λόγω απόφαση, ο ανακόπτων ,ενώ ισχυρίζεται πως προς διευκόλυνση της εκδότης εταιρείας «Ανατόλια» υπέγραψε ως τριτεγγυητής την επιταγή και πως καμιά σχέση εξ επιταγής δεν τον συνδέει με τον Α, «εις διαταγήν» του οποίου εκδόθηκε η επιταγή, μολονότι φέρεται ο ανακόπτων, από το κείμενο της επιταγής, ως προηγούμενος οπισθογράφος του. Ο ΑΠ έκρινε πως ο ισχυρισμός του δεν είναι νόμιμος διότι ο ανακόπτων δεν αναφέρει για ποια αιτία μεταβίβασε την επιταγή με οπισθογράφιση στον καθού η ανακοπή και για ποιόν λόγο η αιτία αυτή είναι ανύπαρκτη.

³⁴⁶ Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο της Επιταγής κατ' άρθρο ερμηνεία - νομολογία Ν.5960/1933», 2^η έκδοση, 1998, 483

³⁴⁷ Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ, Χριστίνα ΑΘΑΝΑΣΑ, Ιωάννης ΑΘΑΝΑΣΑΣ « Η ακάλυπτη Επιταγή, Ποινική και Αδικοπρακτική Ευθύνη», Αθήνα, 2013 που παραπέμπει σε Ι ΣΠΥΡΙΔΑΚΗ.

³⁴⁸ ΕφΘεσ 1866/2011, ΔΕΕ, 2012, 257.

³⁴⁹ Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο της Επιταγής κατ' άρθρο ερμηνεία - νομολογία Ν.5960/1933», 2^η έκδοση, 1998, 322.

λήπτης ,κατά την έκδοση της επιταγής γνώριζε την έλλειψη επαρκούς κεφαλαίου στον λογαριασμό του εκδότη της επιταγής.

Όπως στην περίπτωση της απλής ,έτσι και στην περίπτωση της μεταχρονολογημένης επιταγής θεωρούμε πως ο εκδότης δεν μπορεί να απαλλάσσεται από την ποινική του ευθύνη ,σε περίπτωση εφαρμογής της ΑΚ 300, η οποία ως σκοπό της έχει τον επιμερισμό της αδικοπρακτικής ευθύνης του εκδότη. Αυτό είναι λογικό ,διότι διαφορετική η ρύθμιση μιας διάταξης του ποινικού, διαφορετική αυτής του αστικού, που δεν περιλαμβάνει κανόνες δημοσίας τάξεως, αλλά κανόνες ρύθμισης ιδιωτικών συμφερόντων. Ακόμη, είναι απαραίτητο, σε σχέση με αυτά που είπαμε, να ξεκαθαρισθεί ότι η γνώση της μη ύπαρξης διαθεσίμων κεφαλαίων κατά την έκδοση μεταχρονολογημένης επιταγής ,όπως παρατηρεί ο Αθανασάς, σε ιδιαίτερο άρθρο του στο ΔΕΕ, «δεν ασκεί επιρροή, γιατί το σημαντικό είναι να έχει (ο εκδότης στον λογαριασμό του) κεφάλαια κατά τον χρόνο πληρωμής»³⁵⁰ Επιπλέον, στο ίδιο άρθρο, παρατηρεί ότι σε περίπτωση έκδοσης μεταχρονολογημένης επιταγής από πτωχό εκδότη, ο εκδότης απαλλάσσεται από την υποχρέωση του απέναντι στον κομιστή της επιταγής, σύμφωνα με την ΑΚ 300, αφού ήταν βέβαιη κατά την έκδοση της επιταγής η αδυναμία πληρωμής της κατά τον χρόνο πληρωμής της.(έλλειψη διαθεσίμων τόσο κατά τον χρόνο έκδοσης ,όσο και κατά τον χρόνο πληρωμής της³⁵¹)

5.4.2.3) Ένσταση ότι η Επιταγή ήταν Ευκολίας³⁵²

Κατά την ΑΚ 904, η προβολή ενστάσεως ευκολίας από τον εκδότη της επιταγής αποτελεί μια περίπτωση που υπάγεται στην ένσταση αχρεωστήτου.³⁵³ Αυτού του είδους τις ενστάσεις μπορεί, με βεβαιότητα, ο εκδότης ακάλυπτης επιταγής να

³⁵⁰ Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ, «Επιταγή Ακάλυπτη- Δικαιούται να ασκήσει έγκληση και αγωγή αποζημιώσεως κάθε κομιστής της- Προσωποκράτηση», ΔΕΕ, 2002, 138.

³⁵¹ Για να συντρέχει η αναγκαία υπαιτιότητα του λήπτη, ο λήπτης θα πρέπει να έχει γνώση και να έχει αποδεχτεί ως βέβαιο γεγονός ότι ο εκδότης δεν θα είχε τα απαραίτητα διαθέσιμα κεφάλαια στην Τράπεζα για την πληρωμή της επιταγής, τόσο κατά την πραγματική έκδοση όσο και κατά την πληρωμή της επιταγής. Εφαθ 9430/2000, ΕπισκεΑ, 2001, 449 ,με παρατηρήσεις Κωνσταντίνου ΠΑΜΠΟΥΚΗ.

³⁵² Ονομάζεται και επιταγή ευκαιρίας. Βλ. Εφαθ 4075/2010, ΔΕΕ, 2011,332.

«Το περιεχόμενο της ένστασης αυτής είναι ότι δεν υπήρξε έννομη σχέση μεταξύ του εκδότη και του λήπτη της τραπεζικής επιταγής που να δικαιολογεί την έκδοση αυτής, ότι σύμφωνα με την πρόθεση αμοιτέρων αυτών των προσώπων η έκδοση της επιταγής δεν πρόκειται να δημιουργήσει πραγματικό νομικό δεσμό μεταξύ τους, και ότι ο σκοπός, στον οποίο απέβλεψαν αυτά τα πρόσωπα, ήταν η απόκτηση φερεγγυότητας (δυνατότητας πίστωσης) έναντι τρίτων προσώπων.» Εφαθ 375/2012, ΔΕΕ, 2012, 621.

³⁵³ Πρόκειται για ένσταση της «κατά χάρη έκδοσης» , η οποία αναλύεται σε ένσταση αχρεωστήτου., Κωνσταντίνος ΠΑΜΠΟΥΚΗΣ, «Ειδικά Ζητήματα από την έκδοση ακάλυπτης επιταγής», Τέσσερις αυτοτελείς μελέτες, Θεσσαλονίκη, 1998, 57. Κατά άλλη άποψη, πρόκειται για ένσταση δόλου, στηριγμένη στην αρχή ότι δολίως πράττει όποιος απαιτεί αυτό που οφείλει να αποδώσει. Όπως και να έχει γίνεται δεκτό στην νομολογία ότι: «Η ένσταση αχρεωστήτου από το άρθρο 904 ΑΚ, την οποία έχει ο εκδότης επιταγής κατά του λήπτη της επιταγής και πρώτου οπισθογράφου αυτής, λόγω του ότι η βασική λόγω του ότι η βασική σχέση επί τη βάση της οποίας εκδόθηκε αυτή είναι ελαττωματική, αναφέρεται στις σχέσεις μεταξύ των αμέσως συνδεομένων στην έκδοση ή στην κυκλοφορία της επιταγής προσώπων κατά τα εκτεθέντα, έναντι δε του τρίτου κομιστή της επιταγής ο εκδότης αυτής μπορεί μεν να αντιτάξει την ελαττωματικότητα της αιτίας, αλλά μόνο με τις προϋποθέσεις του άρθρου 22 του Ν 5960/1933, που αναφέρθηκαν.»

Βλ. http://www.foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=2209&catid=1:12&Itemid=192 , τελευταία επίσκεψη: 18/02/2015. Σύμφωνα, όμως, με την νεότερη νομολογία (Εφαθ 375/2012, ΔΕΕ, 2013, 621 ,με παρατηρήσεις Κωνσταντίνου ΠΑΜΠΟΥΚΗ) η ένσταση ότι επιταγή εκδόθηκε προς ευκολία του λήπτη δεν προτείνεται εναντίον του εξ οπισθογραφήσεως κομιστή.

προτείνει μόνον εναντίον του λήπτη της επιταγής ,διότι από την ίδια την λειτουργία της επιταγής ευκολίας προκύπτει ότι αυτή εκδίδεται χωρίς την ύπαρξη ορισμένης έννομης σχέσης ή οικονομικού αντισταθμίματος ,αλλά απλώς και μόνο για την εξυπηρέτηση του λήπτη της επιταγής και προκειμένου αυτός να εμφανιστεί ως φερέγγυος ,για να λάβει το ποσόν της επιταγής από τρίτο πρόσωπο (συνήθως τράπεζα), με αποτέλεσμα να προκύπτει ότι ο εκδότης της δεν υποχρεούται να πληρώσει οποιοδήποτε ποσόν.³⁵⁴ Συνεπώς, ο εκδότης και ο λήπτης νομικά δεν συνδέονται μεταξύ τους με πραγματικό νομικό δεσμό.³⁵⁵

Πάντως, στις περισσότερες περιπτώσεις επιταγών ευκολίας δημιουργείται πρόβλημα στις συναλλαγές ,αφού πρόκειται μάλλον για ακάλυπτες επιταγές. «Για τον λόγο αυτό εκτός από την ένσταση του άρθρου 904 ΑΚ και του άρθρου 79 Ν 5960/1933 και 914 ΑΚ ,η κυκλοφορία τέτοιων επιταγών συγκροτεί –από άποψη ποινικού δικαίου – και την αντικειμενική υπόσταση του άρθρου 386 ΠΚ (απάτη), άρα και τον άδικο χαρακτήρα της διάταξης του άρθρου 914 ΑΚ».³⁵⁶

Πράγματι, απέναντι σε τρίτο κομιστή ,ο εκδότης ,με βάση τα άρθρα 1,22 και 28 του Ν 5960/1933(αναιτιώδης ενοχή από τραπεζική επιταγή) υπέχει αδικοπρακτική και ποινική ευθύνη(79 Ν 5960/1933 και 386 ΠΚ), αφού ο ενάγων δικαιούχος δεν είναι υποχρεωμένος να επικαλεσθεί και να αποδείξει την ύπαρξη νόμιμης και έγκυρης αιτίας έκδοσης της επιταγής. Τέτοιο βάρος απόδειξης έχει ο οφειλέτης – εκδότης ,προκειμένου να ελευθερωθεί με βάση τις αρχές του αδικαιολόγητου πλουτισμού (ΑΚ 904). Όμως, πρέπει στην συγκεκριμένη περίπτωση , να συντρέχει και η προϋπόθεση του άρθρου 22 του Ν 5960/1933³⁵⁷, δηλαδή η απόδειξη και η ύπαρξη γνώσης του κομιστή, κατά τον χρόνο κτήσης της επιταγής,³⁵⁸ των εν λόγω προσωπικών ενστάσεων ,καθώς και πως ενεργεί προς τον σκοπό να πληρωθεί η επιταγή.³⁵⁹ (βλάβη εκδότη)

Σε περίπτωση, ωστόσο, που κακόπιστος κομιστής είναι νομικό πρόσωπο , η γνώση και ο σκοπός βλάβης του οφειλέτη κρίνονται καταρχήν από το πρόσωπο του καταστατικού εκπροσώπου του(άρθρο 70 ΑΚ). Αν, όμως, το νομικό πρόσωπο ενήργησε με αντιπρόσωπο , η γνώση και ο σκοπός βλάβης κρίνονται από το πρόσωπο του αντιπροσώπου (214 ΑΚ), που έχει –έστω – φαινόμενη πληρεξουσιότητα ,διότι θα ήταν αντίθετο προς την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη το νομικό πρόσωπο να μπορεί να επιδιώξει την είσπραξη της επιταγής ,αλλά να μην δεσμεύεται από την συμπεριφορά του προσώπου αυτού.³⁶⁰

Όπως είπαμε, ο εκδότης ,προκειμένου να αποφύγει την πληρωμή της επιταγής θα βασίσει την αγωγή του στα άρθρα 22 Ν 5960/1933 και 904 ΑΚ, ισχυριζόμενος ότι ο κομιστής γνώριζε ότι η επιταγή ήταν ευκολίας ,όπως επίσης γνώριζε και την

³⁵⁴ ΕφΑΘ, 7191/2009, ΔΕΕ,2010, 1078 με παρατηρήσεις Λεάνδρου ΛΕΦΑΚΗ.

³⁵⁵ ΕφΑΘ 6519/2009, ΔΕΕ, 2010,336 και ΕφΑΘ 7191/2009,ΔΕΕ, 2010, 451.

³⁵⁶ ΕφΑΘ 7191/2009, ΔΕΕ, 2010, 1079, με παρατηρήσεις Λεάνδρου ΛΕΦΑΚΗ.

³⁵⁷ Βλ. και Δημήτριος Γ. ΣΚΑΡΙΠΑΣ, «Η μεταχρονολογημένη επιταγή», ΔΕΕ, 2011 279.

³⁵⁸ Μεταγενέστερη γνώση του δεν ασκεί επίδραση. Βλ. ΕφΑΘ 4075/2010, ΔΕΕ, 2011, 332.

³⁵⁹ ΕφΚέρκυρας 21/2003, **Ιόνιος Επιθεώρηση του Δικαίου**, 2003, 93 και ΕφΑΘ 6487/2008, ΔΕΕ, 2010, 81 και ΕφΑΘ 4075/2010, ΔΕΕ, 2011, 332. Για να πραγματοποιηθεί ,όμως, το περιεχόμενο του στοιχείου αυτού δεν αρκεί απλή πιθανολόγηση της βλάβης, αλλά πρέπει να υπάρχει συνείδηση της βλάβης ,δηλαδή γνώση του δυνατού της βλάβης. Βλ ΕφΑΘ 4075/2010, ΔΕΕ, 2011, 332.

³⁶⁰ ΕφΑΘ 1266/2009, ΔΕΕ,2011, 211 ,που παραπέμπει σε ΑΠ 1847/2005, ΧρΙΔ, 457. Επίσης, βλ και ΕφΑΘ 1091/2010, ΔΕΕ, 2010, 822.

έλλειψη αντικρίσματος, και ότι δεν υπέστη ποτέ ζημία από την μη πληρωμή της επιταγής, διότι το ποσό της συμφωνήθηκε αχρεωστήτως. Αν όμως, ο κομιστής ισχυριστεί ότι υπέστη ζημία από την μη πληρωμή της επιταγής, τότε ο εκδότης της επιταγής δικαιούται, σύμφωνα με τις ΑΚ 300, 281 και 288, να ισχυριστεί ότι ο λήπτης συνετέλεσε στην επέλευση της ζημίας από δικό του πταίσμα, αφού από την ανωτέρω συμπεριφορά του προκύπτει ότι γνώριζε και είχε αποδεχτεί τον κίνδυνο των επιζήμιων συνεπειών από την έκδοση ακάλυπτης επιταγής, με αποτέλεσμα η αξίωση για αποζημίωση του (ΑΚ 914) να αντίκειται στην αρχή της καλής πίστης.³⁶¹ Όταν, λοιπόν – αν φυσικά αυτό αποδειχθεί³⁶² – συντρέχουν στο πρόσωπο του κομιστή οι προϋποθέσεις της ΑΚ 300, 288 και 281, τότε δεν αποκλείεται η απαλλαγή του εκδότη από την αστική του ευθύνη ή ο περιορισμός αυτής.³⁶³

Σύμφωνα, ωστόσο, με την ΕφΛαρ 375/2012³⁶⁴, η ένσταση ότι η επιταγή εκδόθηκε προς ευκολία του λήπτη δεν προτείνεται εναντίον του εξ οπισθογραφίσεως κομιστή της επιταγής, ακόμη και αν αυτός απόκτησε εν γνώσει του την επιταγή ευκολίας, διότι κρίνεται πως δεν ενεργεί προς βλάβη του εκδότη-οφειλέτη του ποσού της επιταγής.³⁶⁵ Είναι, συνεπώς, προφανές πως και σε αυτό το σημείο η νομολογία διαφέρει, τα δικαστήρια χειρίζονται το εν λόγω ζήτημα με διαφορετικό τρόπο.

Αξίζει, εν τέλει, να σημειωθεί ότι, επειδή από μερίδα της νομολογίας αμφισβητείται σε αδικοπραξία η εφαρμογή του άρθρου 22 του Ν 5960/1933 και θεωρείται πως εφαρμόζονται οι ΑΚ 288, 281, 300³⁶⁶, σε περίπτωση που ο ενάγων δεν είναι ο λήπτης της επιταγής, καλό είναι ο εκδότης να βασίσει την ένστασή του από τον συνδυασμό του άρθρου 22 με τις αναφερθείσες διατάξεις.³⁶⁷

³⁶¹ ΕφΙωαν 280/2004, διαθέσιμη σε:

http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=1526&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203, τελευταία επίσκεψη: 03/02/2015.

³⁶² «Ενόψει των σοβαρών αυτών κινδύνων που μπορεί να προκύψουν από την έκδοση μιας επιταγής ευκολίας, ο εκδότης της θα πρέπει να μεριμνήσει δεόντως για την εξασφάλισή του, με την αποτύπωση της συμφωνίας του με τον λήπτη σε έγγραφο, που θα πιστοποιεί την πραγματική αιτία έκδοσης της επιταγής, καθώς και τον όρο της μη κυκλοφορίας της, ώστε να μπορεί να αποδείξει επαρκώς τους ισχυρισμούς του, σε περίπτωση που βρεθεί εναγόμενος, και ακολούθως να διεκδικήσει βάσιμα τα δικαιώματά του. Ο εκδότης επιταγής ευκολίας ενδέχεται λοιπόν να βρεθεί προ σοβαρών απροόπτων, που απορρέουν από την ίδια τη φύση της συμφωνίας του με τον αντισυμβαλλόμενο του. Συνεπώς, πριν περιβληθεί μιας τέτοιας ιδιότητας, θα πρέπει να λαμβάνει σοβαρά υπόψη του, ότι η έκδοση επιταγής ευκολίας πιθανόν να επιφέρει γι' αυτόν καταστάσεις δυσκολίας.»

Ανδρέας ΠΑΤΣΗΣ και Συνεργάτες, «Η επιταγή ευκολίας μπορεί να επιφέρει καταστάσεις δυσκολίας», 20 Νοεμβρίου 2007, διαθέσιμο σε: <http://www.capital.gr/law/articles.asp?id=397077&subcat=104>, τελευταία επίσκεψη: 03/02/2015

³⁶³ Βλ και ΤριμΕφΛαρ 357/2013, ΔΕΕ, 2013, 1178

³⁶⁴ Βλ όμως την αντίθετη ΕφΠειρ 150/2013, ΔΕΕ, 2013, 360. «η αρχή όμως αυτή (εννοεί την αρχή του απροβλήτου των ενστάσεων) κάμπτεται, εφόσον εκείνος προς τον οποίο μεταβιβάστηκε με οπισθογράφηση η επιταγή διατελούσε κατά τον χρόνο της προς αυτόν μεταβίβασης της επιταγής ενεργούσε προς βλάβη του οφειλέτη.»

³⁶⁵ Ο καθηγητής Παμπούκης, σχολιαστής της ανωτέρω απόφασης, κρίνει ορθή την απόφαση του Εφετείου Λάρισας και μάλιστα αναφέρει ότι : «η νεότερη επιστήμη απέρριψε ευλόγως την άποψη εκείνη (ότι δηλαδή η ένσταση ευκολίας μπορεί να προταθεί κατά του κομιστή της επιταγής υπό τους όρους του άρθρου 22 Ν. 5960/1933) και, όπως φαίνεται, βρήκε ήδη απήχηση στην παρούσα απόφαση.»

³⁶⁶ Βλ. ΤριμΕφΛαρ 357/2013, ΔΕΕ, 2013, 1178.

³⁶⁷ 2010Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ, Χριστίνα ΑΘΑΝΑΣΑ, Ιωάννης ΑΘΑΝΑΣΑΣ « Η ακάλυπτη Επιταγή , Ποινική και Αδικοπρακτική ευθύνη», Αθήνα, 2013, σελ. 304.

5.4.2.4.) Ένσταση Πρόωρης εμφάνισης μεταχρονολογημένης επιταγής

Μια τέτοια ένσταση προβάλλεται από τον εκδότη ,εναγόμενο ,είτε βάσει του νόμου περί επιταγής, είτε βάσει της αδικοπραξίας, κατά του λήπτη, που είχε δεσμευθεί να μην εμφανίσει την επιταγή προς πληρωμή ,μέχρι την αναγραφόμενη ημερομηνία. Συνεπώς, η ένσταση πρόωρης εμφάνισης μεταχρονολογημένης επιταγής προβάλλεται μόνον κατά του κακόπιστου λήπτη.³⁶⁸

Αυτή όμως, η ένσταση δεν προβάλλεται νόμιμα ,αν η επιταγή εμφανισθεί στην νόμιμη προθεσμία ,που έχει ως αφετηρία την αναγραφόμενη επί της επιταγής ημερομηνία. Ο λήπτης μπορεί να αποκρουστεί από τον εκδότη με ανακοπή, σύμφωνα με τις ΑΚ 281³⁶⁹ και 300, προβάλλοντας την ένσταση πρόωρης εμφάνισης δικαιολογημένα ,αφού γνώριζε ο λήπτης την έλλειψη διαθεσίμων κεφαλαίων κατά τον χρόνο έκδοσης της επιταγής και κατά παράβαση της συμφωνίας του με τον εκδότη την εμφάνισε προς πληρωμή πριν από την αναγραφόμενη ημερομηνία έκδοσης. Επομένως, δεν αποκλείεται η απαλλαγή εκείνου που εξέδωσε ακάλυπτη επιταγή από την αστική ευθύνη του ή ο περιορισμός αυτής ,εάν συντρέχουν στο πρόσωπο του λήπτη οι προϋποθέσεις εφαρμογής της ΑΚ 300³⁷⁰ (συντρέχον πταίσμα) ή της ΑΚ 288 περί υποχρέωσης του δανειστή να απαιτήσει από τον οφειλέτη εκπλήρωση παροχής, όπως απαιτεί η συναλλακτική καλή πίστη ή της ΑΚ 281 περί απαγορεύσεως της καταχρηστικής εκ μέρους του δανειστή άσκησης της απαιτήσεως του.³⁷¹

Πάντως, η γνώση εκ μέρους του λήπτη της ανυπαρξίας διαθεσίμων κεφαλαίων προς πληρωμή δεν έχει καμία νομική σημασία για την θεμελίωση των ενστάσεων από τα άρθρα 300,281 και 288, σε περίπτωση που ο λήπτης εμφάνισε την επιταγή προς πληρωμή όχι κατά τον πραγματικό χρόνο έκδοσης ,αλλά μετά τον αναγραφόμενο ως χρόνο πραγματικής έκδοσης.

5.4.2.5.) Ένσταση καταβολής

Ο εκδότης εναγόμενος προς πληρωμή ορισμένου χρέους, προκειμένου να απαλλαγεί από την επαναπληρωμή αυτού ,μπορεί να αποδείξει την καταβολή του (απόσβεση της ενοχής), χωρίς να είναι αναγκαίο να αποδείξει κι ότι η γενόμενη καταβολή αφορά το επίδικο χρέος ,γιατί αυτό εξυπακούεται αφού περί αυτού μόνο είναι η διαφορά ,ενώ ο ενάγων δανειστής δικαιούται δια αντεστάσεως να ισχυριστεί ότι η προβαλλόμενη καταβολή αφορά όχι το επίδικο, αλλά σε άλλο χρέος του οφειλέτη προς αυτόν , οπότε ο οφειλέτης έχει υποχρέωση να αποδείξει ότι η καταβολή έγινε προς απόσβεση του εν λόγω χρέους.(422 ΑΚ) Πρέπει περαιτέρω να αναφέρονται και στην συνέχεια να αποδεικνύονται από αυτόν που προβάλλει την ανωτέρω αντένσταση για ύπαρξη άλλου χρέους τα γεγονότα που κατά νόμο την θεμελιώνουν και μάλιστα με τρόπο πλήρη και ορισμένο, ώστε να μπορεί να εκτιμηθεί από το δικαστήριο, να ταχθεί ενδεχομένως το σχετικό θέμα απόδειξης και να έχει ο εναγόμενος οφειλέτης την δυνατότητα να αμυνθεί, δηλαδή. πλήρη τα παραγωγικά γεγονότα του άλλου χρέους ή των τυχόν περισσοτέρων χρεών που επικαλείται ο

³⁶⁸ ΕφΑθ 4084/2010, ΔΕΕ, 2011, 334.

³⁶⁹ Μόνη η επίκληση στο άρθρο 281 ΑΚ θα μπορούσε να θεμελιώσει την ένσταση καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος. Βλ. πχ. ΕφΠειρ 648/2010, ΔΕΕ, 2011, 213.

³⁷⁰ Για τις προϋποθέσεις βλ. ανωτέρω σελ.76.

³⁷¹ ΕφΘεσ 544/2005, ΔΕΕ, 2005 ,230 και ΤριμΕφΛαρ 357/2013, ΔΕΕ, 2013, 1177.

δανειστής και το ύψος αυτών, διαφορετικά η αντένσταση αυτή είναι αόριστη και απορριπτέα για τον λόγο αυτό.³⁷² Από την ΑΚ 416, που ορίζει ότι η ενοχή αποσβήνεται με καταβολή, συνάγεται ότι τα στοιχεία που καθιστούν πλήρη τον περί εξοφλήσεως ισχυρισμό είναι το ποσό που καταβλήθηκε, η αιτία και ο χρόνος της καταβολής.³⁷³

5.4.2.6.) Ισχυρισμός εκ μέρους του εκδότη περί μη πρόκλησης ζημίας στον κομιστή ,ως άρνηση βάσεως της αγωγής αποζημιώσεως³⁷⁴

Τέτοιου είδους ισχυρισμοί δεν αποτελούν ένσταση, αλλά άρνηση της βάσεως της αγωγής αποζημιώσεως από την έκδοση των ακάλυπτων επιταγών. Ο εναγόμενος προς αποζημίωση εκδότης μπορεί να προβάλλει τον ισχυρισμό περί μη πρόκλησης ζημίας στον κομιστή, γιατί αυτός ,κατά την υποκείμενη σχέση ,δεν έχει δικαίωμα να επιδιώξει την είσπραξη της επιταγής.³⁷⁵ Πράγματι, αν και ο εναγόμενος ευθύνεται ποινικά και адικοπρακτικά ,μπορεί να ισχυριστεί πως από την μη πληρωμή της επιταγής δεν προκλήθηκε ζημία στην περιουσία του δικαιούχου κομιστή ,διότι αυτός, κατά την υποκείμενη σχέση ,δεν είχε δικαίωμα να εισπράξει την επιταγή.

Στην ΑΠ 449/2012 Α1' Τμ, κρίθηκε ότι ο ενάγων- αναιρεσίων κομιστής δεν υπέστη ζημία από την έκδοση ακάλυπτων επιταγών, τις οποίες θα μπορούσε να εμφανίσει προς πληρωμή στην πληρώτρια τράπεζα, μόνον εφόσον οι επενδυτικοί λογαριασμοί του πρώτου αναιρεσίβλητου στην αλλοδαπή τράπεζα «Merril Lynch» θα ήταν κερδοφόροι³⁷⁶. Ο αναιρεσίων ,αντίθετα προς τα συμφωνηθέντα, εμφάνισε προς πληρωμή τις επιταγές πριν από την αναγραφόμενη σε αυτές ημερομηνία έκδοσής τους και ενώ οι λογαριασμοί του εκδότη στην «Merril Lynch» ήταν ζημιογόνοι, πράγμα το οποίο ήξερε ο αναιρεσίων. Ο ΑΠ απέρριψε την αίτηση για αναίρεση της απόφασης ΕφΘρακ 132/2009, που άσκησε ο λήπτης της επιταγής.

Εφόσον ,λοιπόν, αποδειχθεί ότι δεν υπήρξε ζημία, και συνεπώς ζημιωθείς, από την έκδοση ακάλυπτης επιταγής, τότε δεν συντρέχει μια προϋπόθεση³⁷⁷ της ΑΚ 914 και συνεπώς δεν μπορεί να θεμελιωθεί υποχρέωση αποζημιώσεως και αστική ευθύνη του εκδότη.

5.4.2.7.) Ένσταση αναστροφής της πωλήσεως³⁷⁸ και περί της ένστασης αχρεωστήτου

³⁷² ΕφΘεσ 288/2005 , διαθέσιμη σε:

http://www.foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=747&catid=1:12&Itemid=192, τελευταία επίσκεψη: 03/02/2015.

³⁷³ ΕφΠειρ, 150/2013, ΔΕΕ, 2013, 360.

³⁷⁴ Κατά τον ΑΠ πρόκειται για άρνηση και όχι για ένσταση. Βλ. ΑΠ 449/2012 Α1' Τμ., ΔΕΕ, 2013, 68.

³⁷⁵ ΑΠ 449/2012 Α1' Τμ., ΔΕΕ, 2013, 68.

³⁷⁶ Πρόκειται μάλλον για καταπιστευτική επιταγή.

³⁷⁷ Σύμφωνα με την ΕφΠειρ 439/2010, ΔΕΕ, 2010, 935. «για να γεννηθεί αξίωση αποζημιώσεως κατά του εκδότη ακάλυπτης επιταγής δεν αρκεί να συντρέχουν τα στοιχεία της υπόστασης του εγκλήματος, αλλά πρέπει και να διαπιστώνεται η επέλευση ζημίας του κομιστή. Ο εναγόμενος εκδότης μπορεί ,αμυνόμενος να αποδείξει την μη επέλευση της ζημίας και να απαλλαγεί.

³⁷⁸ Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ, Χριστίνα ΑΘΑΝΑΣΑ, Ιωάννης ΑΘΑΝΑΣΑΣ « Η ακάλυπτη Επιταγή , Ποινική και Αδικοπρακτική ευθύνη», Αθήνα, 2013306.

Μία ακόμη περίπτωση, στην οποία ο εκδότης μπορεί να ισχυριστεί ότι ο λήπτης της επιταγής δεν θα έχει υποστεί ζημία, εν όλω ή εν μέρει, είναι η ανατροπή της υποχρεώσεως του από πώληση, με την επίκληση της ΑΚ 540.³⁷⁹ (δήλωση υπαναχώρησης από την πώληση για ολική αναστροφή ή με δήλωση μείωσης του τιμήματος) Πράγματι, στην ΕφΑθ 1677/1991³⁸⁰ κρίνεται ότι ο οφειλέτης – αγοραστής μπορεί να επικαλεστεί και να προβάλλει εναντίον του πωλητή την κατά τα άρθρα 535 και 540ΑΚ έλλειψη των συμφωνημένων ιδιοτήτων του πωληθέντος πράγματος ,η οποία συνεπάγεται την αναστροφή της πώλησεως ή την μείωση του τιμήματος , με αποτέλεσμα να ελευθερωθεί ολικά ή μερικά της υποχρεώσεως του προς πληρωμή του ποσού της συναλλαγματικής.(ανάλογη εφαρμογή στην περίπτωση της επιταγής ,που ενδιαφέρει εμάς)

Αυτού του είδους την ένσταση μπορεί να προτείνει ο αγοραστής και κατά του τρίτου κοιμιστή , ο οποίος απέκτησε από τον πωλητή την επιταγή με οπισθογράφηση, μετά την νόμιμη εμφάνιση και μη πληρωμή της επιταγής (ή μετά την λήξη της προθεσμίας εμφανίσεως) και ο οποίος, δηλαδή ο κοιμιστής, εξέδωσε διαταγή σε βάρος του αγοραστή. «Τούτο δε ανεξαρτήτως του αν ο κοιμιστής κατά την κτήση της επιταγής ενήργησε εν γνώσει προς βλάβη του οφειλέτη ή όχι, αφού η κατά τα ανωτέρω γενόμενη οπισθογράφηση της επιταγής (όψιμη οπισθογράφηση ή μετοπισθογράφηση) παράγει μόνο τα αποτελέσματα κοινής εκχωρήσεως (άρθρο 24 του Ν. 5960/1933) και ο οφειλέτης μπορεί να αντιτάξει κατά του εκδοχέα (εδώ κοιμιστή) όλες τις ενστάσεις που είχε κατά του εκχωρητή (μετοπισθογράφου) πριν από την αναγγελία (μετοπισθογράφηση), σύμφωνα με το άρθρο 463 παρ. 1 ΑΚ, ακόμη και αν ο εκδοχέας (κοιμιστής) είναι καλόπιστος, με την προϋπόθεση όμως ότι η άσκηση του ανωτέρω διαπλαστικού δικαιώματος έλαβε χώρα εκ μέρους του οφειλέτη εναντίον του εκχωρητή πριν από την αναγγελία.»³⁸¹

Αν ο εκδότης προτείνει την ένσταση περί αχρεωστήτου των ποσών της επιταγής, τότε ουσιαστικά προβάλλει τον ισχυρισμό ότι τα ποσά αυτά δόθηκαν για αιτία, που δεν επακολούθησε. Σε περίπτωση υπαναχώρησης του εκδότη επιταγής από πώληση ,αυτός μπορεί να ζητήσει ,με βάση τις διατάξεις για τον αδικαιολόγητο πλουτισμό, από τον αδικαιολογήτως πλουτήσαντα πωλητή την ωφέλεια. Υπενθυμίζουμε ,όμως, ότι αν η συγκεκριμένη ένσταση προβληθεί κατά του κοιμιστή, τότε πρέπει να τηρηθούν οι προϋποθέσεις του άρθρου 22 του Ν. 5960/1933. Έτσι ,στην ΕφΠειρ 648/2010³⁸², κρίθηκε ότι η ένσταση αυτή δεν μπορούσε να προβληθεί κατά της κομίστριας , αφού αυτή, η κομίστρια των επιταγών ,“ALPHA BANK” , στην οποία η «Χ.Γ. και Σία Ο.Ε.» μεταβίβασε «αξία ενεχύρου» στις 01/12/2006, ήταν αδύνατον να γνώριζε την ύπαρξη της ενστάσεως αυτής, δεδομένου ότι η ματαίωση της σύμβασης πώλησεως έγινε το έτος 2007 (προ της λήξεως των επίδικων επιταγών), για τον λόγο ότι η εταιρία «Χ.Γ. και Σία Ο.Ε.» δεν ήταν πλέον σε θέση να ολοκληρώσει τις εργασίες ανεγέρσεως της οικοδομής, στην οποία ο εκδότης θα αγόραζε ένα διαμέρισμα, πράγμα το οποίο αντιλήφθηκε ο εκδότης και ανακοίνωσε

³⁷⁹ Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ, Χριστίνα ΑΘΑΝΑΣΑ, Ιωάννης ΑΘΑΝΑΣΑΣ « Η ακάλυπτη Επιταγή , Ποινική και Αδικοπρακτική ευθύνη», Αθήνα, 2013, σελ 306

³⁸⁰ ΕφΑθ 1677/1991 , διαθέσιμη σε: http://law.tsonoglou.gr/?page_id=426, τελευταία επίσκεψη: 03/02/2015.

³⁸¹ ΑΠ 574/2005 Ζ' Τμ., διαθέσιμη σε: http://www.foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=3801&catid=1:12&Itemid=192 , τελευταία επίσκεψη: 14/02/2015.

³⁸² ΕφΠειρ 648/2010, ΔΕΕ, 2011, 213.

στον νόμιμο εκπρόσωπο της εταιρίας ότι δεν επιθυμεί πλέον την αγορά του ακινήτου. Επιπλέον, επειδή δεν αποδείχθηκε ότι η κομίστρια γνώριζε ότι οι επίδικες επιταγές δεν αντιπροσώπευαν υπαρκτή οφειλή, αλλά είχαν δοθεί ως προκαταβολή έναντι μελλοντικών συναλλαγών, καθώς και η πρόθεση βλάβης του οφειλέτη, δηλαδή επιθυμία της να εισπράξει τα χρήματα, που της οφείλονταν από αυτόν, το εφετείο απέρριψε την έφεση.

5.4.3.) Η αστική ευθύνη από έκδοση ακάλυπτης επιταγής του Νομικού προσώπου(Ο.Ε. , Ε.Ε και ΑΕ) και του Εκπροσώπου του

Για να ιδρυθεί ευθύνη σε βάρος ομόρρυθμης εταιρίας από την έκδοση ακάλυπτης επιταγής, στο όνομα της, από τον διαχειριστή που την εκπροσωπεί, κατά τα άρθρα 11 του ν 5960/1933, 22 ΕμπΝ³⁸³, 211, 231 και 748 ΑΚ, πρέπει αυτός, όπως και σε κάθε δικαιοπραξία που επιχειρείται από αντιπρόσωπο, να έχει την εξουσία αντιπροσώπευσης. Η ομόρρυθμη εταιρία δεσμεύεται μόνο από το διαχειριστικό της όργανο.

Η ετερόρρυθμη εταιρία ευθύνεται για τις πράξεις των ομορρύθμων εταίρων, που την διοικούν.(24,27 και 28 ΕμπΝ) Παρόλο που οι ετερόρρυθμοι εταίροι(πρέπει να υπάρχει σε αυτήν τουλάχιστον ένας) οφείλουν να απέχουν από την άσκηση, στο όνομα της εταιρίας, διαχειριστικών πράξεων, ενδέχεται να αναμιχθούν σε πράξεις διαχειρίσεως.

Σύμφωνα με την νομολογία,³⁸⁴ η ευθύνη της ΑΕ από πράξεις ή παραλείψεις των οργάνων της, που έλαβαν χώρα κατά την ενάσκηση των ανατιθεμένων σε αυτά καθηκόντων και που παράγουν υποχρέωση προς αποζημίωση, πηγάζει από τα άρθρα 65, 67, 68 και 71 ΑΚ. Κατά άλλη άποψη³⁸⁵, στις ανώνυμες εταιρίες δεν εφαρμόζονται τα αναφερθέντα άρθρα, αλλά το άρθρο 22 παρ. 1 εδ. β και παρ. 2 του κ.ν. 2190/20.

Οι διατάξεις 18 παρ. 1 και 22 παρ 1 και 3 του ν. 2190, "Περί ανωνύμων εταιριών", όπως αυτός κωδικοποιήθηκε με το Β.Δ. 174/1963, αντίστοιχες με εκείνες των άρθρων 65,67 και 68 του ΑΚ, «ρυθμίζουν την οργανική εκπροσώπηση του νομικού προσώπου της ανώνυμης εταιρίας³⁸⁶, δηλαδή, καθορίζουν το όργανο που εκφράζει την βούληση του νομικού αυτού προσώπου στις έννομες σχέσεις με άλλα πρόσωπα, το εκπροσωπεί στα δικαστήρια και αποφασίζει για τη διοίκηση της εταιρίας και τη διαχείριση της περιουσίας της για την πραγμάτωση του εταιρικού σκοπού. Ως τέτοιο όργανο ορίζεται (18 παρ. 1) το διοικητικό συμβούλιο της εταιρίας, το οποίο (22 παρ. 1) είναι αρμόδιο να αποφασίζει για κάθε υπόθεση που αφορά στη διοίκηση της εταιρίας ή στη διαχείριση της περιουσίας της. Οι προαναφερόμενες διατάξεις των άρθρων 18 παρ. 2 και 22 παρ. 3 του άνω ν. 2190, που

³⁸³ Οφειλή εις ολόκληρον γεννάται από το άρθρο 22 ΕμπΝ (ευθύνη ομορρύθμων εταίρων για τις υποχρεώσεις της εταιρίας ομού μετά της εταιρίας). Αστέριος Κ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ, «Ενοχικό Δίκαιο: γενικό μέρος Ι», ε' έκδοση, Αθήνα –Θεσσαλονίκη,245.

³⁸⁴ ΑΠ 263/2008, διαθέσιμη σε: <http://www.taxheaven.gr/acforum/index.php?showtopic=65677>, τελευταία επίσκεψη: 01/03/2015.

³⁸⁵ Μαρία Κ. ΚΑΤΡΑΝΑ, «Πως διαμορφώνεται η ευθύνη των εταιριών του εμπορικού δικαίου σε περίπτωση έκδοσης ακάλυπτης επιταγής», διπλωματική εργασία, Θεσ/κη 2010,σελ. 64.

³⁸⁶ Στις Κεφαλαιουχικές εταιρίες, ισχύει η αρχή της αυτοτέλειας του νομικού προσώπου. Ιωάννης ΓΚΕΓΚΑΣ «Η προστασία του κομιστή ακάλυπτης επιταγής», διαθέσιμο σε: <http://curia.gr/i-prostasia-tou-komisti-akaluptis-epitagis/>, τελευταία επίσκεψη 26/01/2015.

αλληλοσυμπληρώνονται, ρυθμίζουν το ζήτημα της υποκατάστασης του διοικητικού συμβουλίου της ΑΕ, κατά τρόπο ώστε αυτή να είναι νόμιμη, μόνο εφόσον διενεργείται με βάση μία από αυτές τις διατάξεις. Το άρθρο 18 παρ. 2 αναφέρεται αποκλειστικά στην εξουσία εκπροσώπησης της Α.Ε. και επιτρέπει στο καταστατικό της εταιρείας να ορίσει ότι ένα ή περισσότερα μέλη του ή άλλα πρόσωπα, που κατονομάζονται, δικαιούνται να εκπροσωπούν (δικαστικώς ή εξωδικώς) την εταιρεία γενικά ή σε ορισμένες μόνο πράξεις».³⁸⁷

Στην ομόρρυθμη εταιρία, οι ομόρρυθμοι εταίροι ευθύνονται εις ολόκληρον από αδικοπραξία, και συνεπώς από έκδοση ακάλυπτης επιταγής, με το νομικό πρόσωπο της εταιρίας, κατά το άρθρο 22 ΕμπΝ, σε συνδυασμό με το άρθρο 481 ΑΚ.³⁸⁸ Για να ιδρυθεί, όμως, ευθύνη σε βάρος ομόρρυθμης εταιρίας από την έκδοση ακάλυπτης επιταγής στο όνομα της από τον διαχειριστή που την εκπροσωπεί, κατά τα άρθρα 11 του ν 5960/1933, 22 ΕμπΝ, 211, 231 και 748 ΑΚ, πρέπει αυτός, όπως και σε κάθε δικαιοπραξία που επιχειρείται από αντιπρόσωπο, να έχει την εξουσία αντιπροσώπευσης. Ακόμη, ομόρρυθμος εταίρος που εκδίδει επιταγή υπογράφοντας υπό την εταιρική επωνυμία, δεσμεύει την εταιρία και τους υπολοίπους ομορρύθμους εταίρους έναντι αυτών που συναλλάσσεται, εκτός και αν με το καταστατικό της εταιρίας έχει προβλεφθεί ότι η εταιρία θα εκπροσωπείται από έναν ή περισσότερους εταίρους, που αναφέρονται στο καταστατικό.³⁸⁹ Συνεπώς, αυτό σημαίνει πως και ο μη υπογράφας ομόρρυθμος εταίρος υποχρεούται να πληρώσει την υποχρέωση από αδικοπραξία, όπως υποχρεούται η ομόρρυθμη εταιρία. Η δε υποχρέωση εξ αδικοπραξίας για αυτόν είναι εμπορική και είναι δυνατόν να διαταχθεί να πληρώσει την υποχρέωση αυτή και με προσωπική του κράτηση, ως έμπορος, από εμπορική αιτία και όχι από αδικοπραξία.³⁹⁰

Στην ετερόρρυθμη εταιρία, ο ομόρρυθμος έταίρος έχει υποχρέωση για τα χρέη της εταιρίας, που προέρχονται από αδικοπραξία, αφού ευθύνεται εις ολόκληρον με το νομικό πρόσωπο σύμφωνα με το άρθρο 22 ΕμπΝ και 481 ΑΚ.³⁹¹ Έτσι, λοιπόν, και στην περίπτωση που ευθύνεται αδικοπρακτικώς από την έκδοση ακάλυπτης επιταγής, κατά την ενάσκηση των καθηκόντων του, η υποχρέωση προς αποζημίωση, κατά πρώτο λόγο, βαρύνει αυτόν και δευτερευόντως το νομικό πρόσωπο. Επίσης, τον εκδότη ακάλυπτης επιταγής βαρύνει, κατά πρώτο λόγο, η υποχρέωση προς αποζημίωση του κομιστή εν γνώσει της ανεπάρκειας διαθεσίμων κεφαλαίων και, κατά δεύτερο λόγο, το νομικό πρόσωπο.³⁹² Ωστόσο, οι ομόρρυθμοι εταίροι, που δεν είναι υπαίτιοι για την αδικοπραξία, δεν υπόκεινται σε προσωποκράτηση.

Διαφορετική, όμως, και ιδιαίτερη είναι η αντιμετώπιση του ετερόρρυθμου εταίρου, του οποίου η ευθύνη για τα χρέη της εταιρίας είναι άμεση (ευθύνεται απέναντι και στον δανειστή και στην εταιρία) και περιορισμένη (με την αναγραφή

³⁸⁷ ΑΠ 203/ 2010 Ζ' Τμ. , διαθέσιμη σε:

http://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=EVX5CNVV1GZZEA0RZDP3W1NNAQ3XV8&apof=203_2010 , τελευταία επίσκεψη 06/02/2015.

³⁸⁸ ΕφΠειρ 109/2009, ΔΕΕ, 2010, 79, που παραπέμπει σε ΑΠ 1536/2000, ΕλλΔνη, 42,1305.

³⁸⁹ ΕφΠειρ 109/2009, ΔΕΕ, 2010, 89, με παρατηρήσεις Λεάνδρου Κ. ΛΕΦΑΚΗ, που παραπέμπει σε ΕφΑθ 10286/1998, ΕλλΔη, 1999, 1137.

³⁹⁰ Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ, Χριστίνα ΑΘΑΝΑΣΑ, Ιωάννης ΑΘΑΝΑΣΑΣ « Η ακάλυπτη Επιταγή , Ποινική και Αδικοπρακτική ευθύνη», Αθήνα, 2013, σελ 390.

³⁹¹ Βλ. ΕφΠειρ 109/2009, ΔΕΕ, 80, με παρατηρήσεις Λεάνδρου Κ. ΛΕΦΑΚΗ.

³⁹² Βλ. ΕφΘεσ 1829/2009, ΔΕΕ, 2010, 1080 και ΕφΘεσ 549/2005, Αρμ, 2005, 880 και ΕφΑθ 1847/2012, ΔΕΕ, 2012, 689.

στην εταιρική σύμβαση ορίου ευθύνης , που καταρχήν συμπίπτει με την αξία της εισφοράς που οφείλει στην εταιρία , εκτός αν ορίζεται κάτι άλλο στο καταστατικό της εταιρίας³⁹³) Σε περίπτωση που ετερόρρυθμος εταίρος εκδώσει ακάλυπτη επιταγή στο όνομα ετερόρρυθμης εταιρίας, αν έχει καταβάλλει την εισφορά του στην εταιρία δεν ευθύνεται, καθώς η καταβολή της εισφοράς του τον απαλλάσσει από την ευθύνη του έναντι τρίτων* αν όμως δεν έχει καταβάλλει την εισφορά του, τότε θα ευθύνεται προσωπικά για την εξόφληση της επιταγής.³⁹⁴

Στην ανώνυμη εταιρία οι διοικούντες αυτήν δεν έχουν μεν προσωπική υποχρέωση για τα χρέη της εταιρίας, είναι όμως δυνατή η ευθύνη τους προσωπικά από αδικοπραξία κατά το άρθρο 914 ΑΚ, αφού η αρχή της μη ευθύνης των διοικούντων ανώνυμη εταιρία κάμπτεται και δεν ισχύει όταν υπάρχει πταίσμα αυτών από αδικοπραξία, βάσει των γενικών αρχών (ΑΚ 914), οπότε υφίσταται ευθύνη αυτών.³⁹⁵

Η ευθύνη από έκδοση ακάλυπτης επιταγής του νομίμου εκπροσώπου ΑΕ, που είναι και ποινικά υπεύθυνος, είναι αυτοτελής³⁹⁶, σύμφωνα με την 71 ΑΚ, έναντι εκείνης του νομικού προσώπου³⁹⁷, με αποτέλεσμα να μην αίρεται ο παράνομος χαρακτήρας της πράξεως της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής ,ούτε το στοιχείο της υπαιτιότητας αν επέλθει οποιαδήποτε μεταβολή στην νομική κατάσταση του νομικού προσώπου³⁹⁸ (πχ κήρυξη του σε πτώχευση), εκτός και αν η πτώχευση του νομικού προσώπου είχε ως αυτόθροη συνέπεια και την πτώχευση του εκπροσώπου, πράγμα το οποίο ,όπως ήδη έχουμε αναφέρει,³⁹⁹ δεν συμβαίνει επί των ΑΕ. Επίσης, τον εκδότη ακάλυπτης επιταγής βαρύνει ,κατά πρώτο λόγο, η υποχρέωση προς αποζημίωση του

³⁹³ Μαρία Κ. ΚΑΤΡΑΝΑ, «Πως διαμορφώνεται η ευθύνη των εταιριών του εμπορικού δικαίου σε περίπτωση έκδοσης ακάλυπτης επιταγής,» ,διπλωματική εργασία, Θεσ/κη 2010,σελ 59.

³⁹⁴ Μαρία Κ. ΚΑΤΡΑΝΑ, «Πως διαμορφώνεται η ευθύνη των εταιριών του εμπορικού δικαίου σε περίπτωση έκδοσης ακάλυπτης επιταγής,» ,διπλωματική εργασία, Θεσ/κη 2010, σελ 59-60.

³⁹⁵ ΑΠ 263/2008 Α2 Τμ και ΑΠ 1031/2007 Α1 Τμ: διαθέσιμες σε: <http://www.taxheaven.gr/acforum/index.php?showtopic=65677> ,τελευταία επίσκεψη 05/02/2015.

³⁹⁶ Αντιθέτως ,κατά την οργανική θεωρία , το υπαίτιον καταστατικόν όργανον έχει πρόσθετον μετά(του νομικού προσώπου) ευθύνην και ουχί υποχρέωσιν ανεξάρτητον της τοιαύτης του νομικού προσώπου». Από το έτος 2000 και μετά η διδασκαλία ότι η ΑΚ 71 αποτελεί μη αυτοτελή κανόνα δικαίου , αφού για την εφαρμογή της είναι αναγκαία η προσφυγή σε άλλον κανόνα δικαίου , αυτόν που καθιερώνει τον νόμιμο λόγο της ευθύνης και η αντίληψη ότι η ατομική ευθύνη του οργάνου ανακύπτει χωρίς την εφαρμογή της ΑΚ 71 εδ β' και προηγείται της ευθύνης του νομικού προσώπου, βρίσκει απήχηση στην νομολογία. Βλ. ΕφΔωδ 129/2001 ,ΕπισκΕΔ, 2002, 486, με παρατηρήσεις Κωνσταντίνου ΠΑΜΠΟΥΚΗ. Ο Αθανασάς, διαπιστώνει πως ορθότερη είναι η άποψη ότι εφαρμόζεται η 914 ΑΚ και όχι η 71 ΑΚ αφού περιέχει και καθορίζει όλα τα στοιχεία και τις προϋποθέσεις όλα τα στοιχεία και τις προϋποθέσεις για την γένεση της αξίωσης αποζημίωσης κατά του δράστη ,φυσικού προσώπου, ενώ το άρθρο 71 ΑΚ. Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ, Χριστίνα ΑΘΑΝΑΣΑ, Ιωάννης ΑΘΑΝΑΣΑΣ « Η ακάλυπτη Επιταγή , Ποινική και Αδικοπρακτική ευθύνη», Αθήνα, 2013, 341. Σημειώνουμε πως η αστική ευθύνη του δημοσίου θεμελιώθηκε στην οργανική θεωρία , σύμφωνα με την οποία οι πράξεις των δημοσίων οργάνων είναι πράξεις του ίδιου του δημοσίου, το οποίο και ευθύνεται ανεξαρτήτως του πταίσματος του οργάνου. Βλ. Δημήτριος ΚΟΡΣΟΣ, Διοικητικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος, γ' έκδοση ,Αθήνα – Κομοτηνή, 2005, 515.

³⁹⁷ Τα ίδια ακριβώς ισχύουν και τον νόμιμο εκπρόσωπο ΕΠΕ. Βλ. ΕφΔωδ 129/2001, ΕπισκΕΔ, 2002, 486, με παρατηρήσεις Κωνσταντίνου ΠΑΜΠΟΥΚΗ.

³⁹⁸ Ο Αθανασάς υποστηρίζει ότι σε πτώχευση του νομικού προσώπου , ο εκπρόσωπος του εξακολουθεί ατομικώς (ατομική υποχρέωση) να υποχρεούται να πληρώσει τις υποχρεώσεις αποζημίωσης από έκδοση ακάλυπτης επιταγής. Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ, Χριστίνα ΑΘΑΝΑΣΑ, Ιωάννης ΑΘΑΝΑΣΑΣ « Η ακάλυπτη Επιταγή , Ποινική και Αδικοπρακτική ευθύνη», Αθήνα, 2013,386.

³⁹⁹ Βλ. σελ. 60-64 της εργασίας μας.

κομιστή εν γνώσει της ανεπάρκειας διαθεσίμων κεφαλαίων και, κατά δεύτερο λόγο, το νομικό πρόσωπο.⁴⁰⁰

Γίνεται δεκτό στην νομολογία⁴⁰¹ ότι τιμωρείται με την ποινή του άρθρου 79 και το αδίκημα της ΑΚ 914, όποιος εκδίδει επιταγή, όπως είναι και εκείνος που υπογράφει την επιταγή υπό την ένδειξη του εκδότη, ως νόμιμος αντιπρόσωπος νομικού προσώπου ,ενεργώντας εντός των ορίων της αντιπροσωπευτικής του εξουσίας, κατά την εκτέλεση των νομίμως ανατεθέντων καθηκόντων⁴⁰². Σε αυτήν την περίπτωση, γεννάται και ευθύνη αποζημίωσης εις βάρος του νομικού προσώπου(ΑΕ), σύμφωνα με την ΑΚ 71 ,65,67 και 68.⁴⁰³ Αν ενήργησε ,συνεπώς, εκτός των ορίων της εξουσίας ή χωρίς εξουσία, τότε δεν δημιουργείται ευθύνη εις βάρος του νομικού προσώπου.⁴⁰⁴

Επιπροσθέτως, η ευθύνη του εκπροσωπούντος το νομικό πρόσωπο υπογραφέα είναι η ίδια ,όπως και κάθε άλλου που θα διέπραττε μια αδικοπραξία (ΑΚ 914, 297)⁴⁰⁵, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι είναι δυνατόν να διαταχθεί εις βάρος του προσωποκράτησης, σύμφωνα με το άρθρο 1047 παρ. 1 του ΚΠολΔ.⁴⁰⁶ Από το άρθρο 11 του Ν 2462/1997 «Κύρωση του Διεθνούς Συμφώνου για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα ..» «κανείς δεν φυλακίζεται αποκλειστικά λόγω της αδυναμίας του να εκπληρώσει συμβατική υποχρέωση», το άρθρο 1 του τέταρτου πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ και τα άρθρα 2 παρ 1 και 25 παρ. 1 του Συντάγματος , συνάγεται ότι η προσωπική κράτηση ,ως μέσον αναγκαστικής εκτελέσεως για την ικανοποίηση απαιτήσεων που έχουν γεννηθεί είτε από την αδικοπραξία , είτε από σύμβαση, κατά τους όρους του άρθρου 1047 παρ. 1 του ΚΠολΔ, δεν έχει καταργηθεί.

Τέλος, από πλευράς ποινικού δικαίου(άρθρο 79 παρ. 1 Ν 5960/1933), δράστης του εγκλήματος είναι ο αντιπρόσωπος αυτουργός ,ενώ ο αντιπροσωπευόμενος τρίτος, για λογαριασμό του οποίου εκδίδεται η ακάλυπτη επιταγή μπορεί να ευθύνεται ως ηθικός αυτουργός ή ως συνεργός ,ενώ ,από πλευράς

⁴⁰⁰ Βλ. **ΕφΘεσ** 1829/2009 ,**ΔΕΕ**, 2010, 1080 και **ΕφΘεσ** 549/2005, **Αρμ**, 2005 ,880 και **ΕφΑθ** 1847/2012, **ΔΕΕ**, 2012, 689.

⁴⁰¹ **ΑΠ** 1846/2007 Τμ. Α1' ,**ΧρηΔικ**, 2008, 259 και 260.

⁴⁰² **ΕφΑθ** 6225/2010, **ΔΕΕ**,2011, 583 και **ΕφΠειρ** 480/2011, **ΔΕΕ**,2012, 60. Το έγκλημα της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής μπορεί να τελεσθεί και από το καταστατικό όργανο εταιρίας ,κατά την άσκηση των καθηκόντων του. Αυτά τα καταστατικά όργανα, εκτός από την υπογραφή τους συνηθίζουν να προσθέτουν , εκτός από την απαραίτητη από τον νόμο υπογραφή τους, και μια φράση που να δηλώνει την ιδιότητα τους. Βλ **ΕφΠειρ** 109/2009, **ΔΕΕ**, 80,με παρατηρήσεις Λεάνδρου Κ. **ΛΕΦΑΚΗ**.

⁴⁰³ **ΕφΘεσ** 1829/2009, **ΔΕΕ**, 2010, 1080 , **ΕφΠειρ** 480/2011, **ΔΕΕ**, 2012, 60 και **ΕφΠειρ** 633/2011 Ναυτ. Τμήμα, **ΔΕΕ**, 2012, 136.

⁴⁰⁴ **ΕφΑθ** 3520/2010, **ΔΕΕ**, 2011, 79.

⁴⁰⁵ «Η απαγγελία προσωπικής κράτησης ,κατά του εναγομένου εκδότη της επιταγής σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1047 ΚΠολΔ είναι δυναμική και απόκειται στην διακριτική ευχέρεια του δικαστηρίου , το οποίο λαμβάνει υπόψη του διάφορα κριτήρια όπως το ύψος της απαίτησης, το πταίσμα του εναγομένου, την φερεγγυότητα του υποχρέου, τυχόν συνυπαίτιότητα του ενάγοντος ...»Βλ. **Εφ Πειρ** 621/2010, **ΔΕΕ**, 2010, 1325.

⁴⁰⁶ **ΕφΑθ** 4521/2010, **ΔΕΕ**, 2012, 953 , και **ΑΠ** 1846/2007 Τμ.Α1' ,**ΧρηΔικ** ,2008, 262. Στην **ΕφΑθ** 1847/2012, **ΔΕΕ**, 2012, 690, κρίθηκε ότι δεν υφίσταται το κώλυμα της παρ. 3 του άρθρου 1047 ΚΠολΔ, λόγω του ότι ο διοικόν παρέβη υπαιτίως νόμιμη υποχρέωση κατά την ενάσκηση των καθηκόντων του και ενάγεται προς αποζημίωση εξ αδικοπραξίας, και απαγγέλλεται νομίμως η προσωπική κράτηση του διοικούντος ΑΕ επί τη βάση της παρ.1 του ίδιου άρθρου ,αφού θεμελιώνεται στην εν λόγω περίπτωση αυτοτελής αδικοπρακτική ευθύνη του κατά την ΑΚ 71 , πρόσθετη προς την ευθύνη του νομικού προσώπου της εταιρίας.

αστικού δικαίου ευθύνεται παράλληλα εις ολόκληρον ο αντιπρόσωπος με τον αντιπροσωπευόμενο τρίτο(914 και 926 ΑΚ)⁴⁰⁷

5.4.4.) Το παράνομο και η Υπαιτιότητα στο Αστικό αδίκημα έκδοσης ακάλυπτης επιταγής. Η ζημία και το ποσόν της αποζημίωσης.

Το στοιχείο του παρανόμου προβλέπεται ,όπως ήδη έχουμε αναφέρει , από την ΑΚ 914 και λαμβάνεται από το άρθρο 79 του Ν. 5960/1933. Αυτό έχει ,όπως έχουμε διατυπώσει, ως συνέπεια ότι όταν στοιχειοθετείται το ποινικό αδίκημα της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής, στοιχειοθετείται ,κατ' αρχάς, και το αστικό αδίκημα.

Κατά την κρατούσα στην νομολογία –και ορθότερη- άποψη, όπως το παράνομο λαμβάνεται από το άρθρο 79 παρ.1 του Ν.5960/1933 , από το ίδιο άρθρο λαμβάνεται και το είδος της υπαιτιότητας.⁴⁰⁸ Επομένως, όπως έχουμε αναφέρει για το ποινικό αδίκημα, αρκεί ο δόλος να είναι ενδεχόμενος. (βαθμός υπαιτιότητας) Κατά άλλη άποψη, η υπαιτιότητα λαμβάνεται από τον συνδυασμό της ΑΚ 914 με την ΑΚ 330 ,με αποτέλεσμα να θεωρείται πως αρκεί και ελαφρά αμέλεια.⁴⁰⁹

Παράνομη πράξη, όμως, δεν αποτελεί η έκδοση επιταγής ευκολία ,διότι από αυτού του είδους την επιταγή δεν γεννούνται δικαιώματα και υποχρεώσεις, κατά την συμφωνία των μερών, εκδίδεται αχρεωστήτως, ανεξαρτήτως της ύπαρξης ή μη διαθεσίμων κεφαλαίων.⁴¹⁰ Συνεπώς, είναι δυνατόν ,όταν ενάγεται ο εκδότης επιταγής ευκολίας ,με βάση τις διατάξεις για την αδικοπραξία, να μην πληρούνται οι προϋποθέσεις της ΑΚ 914.

Ζημία είναι και η βλάβη που προκαλείται στα έννομα αγαθά ενός προσώπου ,ως αποτέλεσμα κάποιου ζημιογόνου γεγονότος.⁴¹¹ Η ζημία που υφίσταται ο κομιστής της επιταγής είναι ίση με το ποσό της επιταγής⁴¹² και είναι δυνατόν να αυξηθεί⁴¹³

⁴⁰⁷ ΑΠ 1503/2009 Α1 Τμ, ΔΕΕ, 2010, 202 και ΕφΠειρ 633/2011 Ναυτ Τμήμα, ΔΕΕ, 2012, 137.

⁴⁰⁸ ΕφΑθ 1096/2011, ΕΕμπΔ, 2012, 77 που συμφωνεί με την Εφ Ιωαν 21/2006 «Για τη θεμελίωση της αγωγής αυτής από αδικοπραξία, πρέπει ο ενάγων να επικαλεστεί ότι ο εκδότης - εναγόμενος εξέδωσε την επιταγή αυτή με δόλο, ενώ δηλαδή γνώριζε ότι δεν είχε διαθέσιμα κεφάλαια στην πληρώτρια τράπεζα κατά το χρόνο έκδοσης και πληρωμής της επιταγής και ότι εμφανίστηκε αυτή εμπρόθεσμα για πληρωμή, δηλαδή μέσα σε προθεσμία οκτώ ημερών».

http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=3389&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203 , τελευταία επίσκεψη 23/01/2015.

⁴⁰⁹ ΕφΑθ 7279/2000, ΔΕΕ, 2001, 1008 και Αθηνά ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ-ΜΠΑΡΑΟΥΤΑΚΗ, «Το Δίκαιο της Επιταγής: Θεωρία, νομολογία, υποδείγματα», Αθήνα, 1996, 152. « Ο εκδότης θα πρέπει να ενήργησε υπαίτια. Δηλαδή να εξέδωσε επιταγή ενώ γνώριζε, ή από αμέλεια αγνοούσε ότι δεν έχει διαθέσιμα κεφάλαια.» Την ίδια άποψη υποστηρίζει και ο Παμπούκης, που θεωρεί πως το πταίσμα μπορεί και μπορούσε πάντα να είναι και αμέλεια(ΑΚ 914 και 330), Βλ. ΕφΔωδ 129/2001, ΕπισκΕΔ, 2002, 487.

⁴¹⁰ Δημήτριος Γ. ΣΚΑΡΙΠΑΣ, «Η μεταχρονολογημένη επιταγή», ΔΕΕ, 2011, 278-279.

⁴¹¹ Ιωάννης ΣΠΥΡΙΔΑΚΗΣ , «Το αδίκημα κατά ΑΚ 914», , όπως παραπέμπει ο ΑΘΑΝΑΣΑΣ , Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ, Χριστίνα ΑΘΑΝΑΣΑ, Ιωάννης ΑΘΑΝΑΣΑΣ « Η ακάλυπτη Επιταγή , Ποινική και Αδικοπρακτική ευθύνη», Αθήνα, 2013,σελ 84 και ΕφΘεσ 26/2005, ΕπισκΕΔ, 2005, 167.

⁴¹² Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο της Επιταγής κατ' άρθρο ερμηνεία - νομολογία Ν.5960/1933», 2^η έκδοση, 1998, 473 και ΑΠ 1503/2009 ,ΔΕΕ, 2009 και Δημήτριος Γ. ΣΚΑΡΙΠΑΣ, «Η μεταχρονολογημένη επιταγή», ΔΕΕ, 2011, σελ 276.

⁴¹³ «η πλήρης αποζημίωση του κομιστή δεν ταυτίζεται με την πληρωμή της επιταγής, αλλά είναι έννοια ευρύτερη και περιλαμβάνει την αποκατάσταση και κάθε άλλης ζημίας που τυχόν υπέστη ο κομιστής από την καθυστερημένη πληρωμή της επιταγής» και «...ο νομίμως εκπροσωπών στην κατ' έφεση δίκη τον κατηγορούμενο, για παράβαση του άρθρου 79 παρ. 1 του Ν. 5960/1933, προέβαλε κατά λέξη τον

,αλλά όχι να μειωθεί.⁴¹⁴ Η αποζημίωση που μπορεί να υποχρεωθεί να καταβάλλει ο εκδότης δεν θα αποβλέπει στην εξόφληση επιταγής, αλλά στην αποκατάσταση της ζημίας, που υπέστη ο ζημιωθείς.⁴¹⁵ Είναι, επίσης, δυνατόν, να θεμελιωθεί χρηματική ικανοποίηση για ηθική βλάβη(932 ΑΚ)⁴¹⁶ από έκδοση ακάλυπτης επιταγής⁴¹⁷. Ο κομιστής ζημιούται όντως, όταν το ενεργητικό του ελαττώνεται από την μη είσπραξη της επιταγής. Κατά αυτόν τον τρόπο ,θα πρέπει να νοείται η ζημία του κομιστή από την έκδοση ακάλυπτης επιταγής.

Η ζημία ,στην νομολογία, έχει συνδεθεί με την μη πληρωμή της επιταγής .Ο Γκέγκας⁴¹⁸, όμως, διαπιστώνει στροφή της νομολογίας στο εν λόγω ζήτημα. Πράγματι, τίθεται το ερώτημα: Τι γίνεται στην περίπτωση που ο λήπτης- κομιστής της επιταγής δεν έχει υποστεί ζημία, καθώς η αιτία που οδήγησε στην έκδοση της επιταγής είτε είναι ανύπαρκτη ,είτε δεν επακολούθησε ,είτε είναι παράνομη, ανήθικη κτλ; Στο ερώτημα αυτό, που απασχόλησε θεωρία και νομολογία δόθηκε απάντηση. Θεωρείται, λοιπόν, πως δεν αρκεί μόνον το περιστατικό της μη πληρωμής , για να παραχθεί απαίτηση αποζημίωσης, αλλά απαιτείται επιπροσθέτως η μη πληρωμή να είναι παράνομη και κατά την υποκείμενη σχέση.

Πρέπει ,τέλος, να διευκρινίσουμε ότι οι τόκοι επί ασκήσεως αξιώσεως αποζημίωσης , η οποία στηρίζεται σε αδικοπραξία, λόγω εκδόσεως ακάλυπτης επιταγής, οφείλονται από την μετά την όχληση υπερημερία του εναγομένου, άλλως

εξής ισχυρισμό «έχουμε εξοφλήσει. Έχουμε και την απόδειξη». Ο ισχυρισμός αυτός, έτσι διατυπούμενος, είναι αόριστος, διότι η απλή επίκληση της εξόφλησης των επιδικών επιταγών δεν ταυτίζεται προς την πλήρη αποζημίωση της κομιστριας εταιρίας με την επωνυμία «Κ. Γ. Β. Ε.Π.Ε.» και δεν περιλαμβάνει την αποκατάσταση και κάθε άλλης ζημίας που τυχόν υπέστη η κομιστρια από την καθυστερημένη πληρωμή των εν λόγω επιταγών.» ΑΠ 1231/2005, διαθέσιμη σε: <http://www.taxheaven.gr/acforum/index.php?showtopic=31834> , τελευταία επίσκεψη: 17/02/2015.

⁴¹⁴ Είναι βέβαιο ότι ο εξ αναγωγής πληρώσας θα πληρωθεί με ποσό ανώτερο του ποσού της επιταγής. Σημειώνουμε ότι η συρροή αδικοπρακτικής και δικαιοπρακτικής αξίωσης έχει σαν αποτέλεσμα ο κομιστής να μπορεί να ασκήσει και τις δύο παράλληλα. Αν ,όμως, ικανοποιηθεί από την μία επέρχεται η απόσβεση της άλλης. Αν πάλι, ικανοποιηθεί μερικώς από την μία αξίωση, μπορεί να ικανοποιηθεί και από την δεύτερη, μέχρι το ποσόν της επιταγής.

⁴¹⁵Ματίνα ΚΟΡΑΗ- ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ, «Η ευθύνη του Οπισθογράφου στη Συναλλαγματική και στην Επιταγή», Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2007,120.

⁴¹⁶ Η ηθική Βλάβη ορίζεται ως η ζημία που υφίσταται το πρόσωπο από την προσβολή προστατευομένων από τον νόμο εννόμων αγαθών, που καταρχήν δεν είναι αποτιμητά σε χρήμα, ή δεν έχουν ακριβή χρηματική αξία. Μιχαήλ Π. ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ, Γενικό Ενοχικό Δίκαιο, γ' έκδοση, 1998, Αθήνα- Κομοτηνή, 165. Βλ. επίσης και Αστέριος Κ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ, «Ενοχικό Δίκαιο: γενικό μέρος Ι», ε' έκδοση, Αθήνα –Θεσσαλονίκη, 122-123.

⁴¹⁷ ΕφαΘ 5543/2006 «Από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 297-299, 914 και 932 ΑΚ προκύπτει ότι η αξίωση αποζημίωσης για περιουσιακή ή ηθική βλάβη από αδικοπραξία προϋποθέτει πρόσφορη αιτιώδη συνάφεια (causa adaequata) μεταξύ ζημιογόνου γεγονότος και ζημίας, που υπάρχει όταν το επιζήμιο γεγονός, κατά το χρόνο και με τους όρους που έλαβε χώρα, ήταν ικανό κατά τη συνηθισμένη πορεία των πραγμάτων και χωρίς την μεσολάβηση άλλου περιστατικού, να επιφέρει τη βλάβη που έγινε.» Δικαιούχος της χρηματικής ικανοποίησης ηθικής βλάβης είναι ο ασκών την αγωγή αποζημιώσεως κομιστής της ακάλυπτης επιταγής και υπόχρεος ο εκδότης της, η εκπροσωπούμενη από αυτόν εταιρεία (αν υπάρχει) και κάθε συνεργός του. Διαθέσιμη σε: http://fogs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=7616&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203 ,τελευταία επίσκεψη 25/02/2015.

⁴¹⁸ Βλ. πιο αναλυτικά: Ιωάννης ΓΚΕΓΚΑΣ, «Η προστασία του κομιστή ακάλυπτης επιταγής», διαθέσιμο σε: <http://curia.gr/i-prostasia-tou-komisti-akalipitis-epitagis/> ,τελευταία επίσκεψη: 25/02/2015.

από την έκδοση της αγωγής και όχι από την εμφάνιση της επιταγής.⁴¹⁹ Διαφορετική είναι, όμως, η τοκογονία, όταν ασκείται αξίωση από την επιταγή και όχι από την αδικοπραξία. Όταν ασκείται αξίωση από την επιταγή, εφαρμόζεται το άρθρο 45 παρ. 2 του Ν. 5960/1933, σχετικά με την οφειλή τόκων, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι οι τόκοι οφείλονται από την ημέρα εμφάνισης της επιταγής προς πληρωμή.⁴²⁰ Αρκετές φορές συμβαίνει να στρέφεται κανείς κατά του εκδότη με την αγωγή αποζημιώσεως (914 ΑΚ) και απαράδεκτα να ζητά τους τόκους του άρθρου 45 του Ν. 5960/1933.⁴²¹ Τέλος, δεν παραλείπουμε να αναφέρουμε ότι οι τόκοι που υποχρεούνται να καταβάλλει ο κατηγορούμενος, κατά του οποίου έχει ασκηθεί έγκληση, είναι οι προβλεπόμενοι στα άρθρα 45 και 46 του Ν. 5960/1933.⁴²²

5.4.5.) Αιτιώδης συνάφεια

Αιτιώδης συνάφεια υπάρχει όταν «η πράξη ή παράλειψη του υπαίτιου ήταν, σύμφωνα με τα διδάγματα της κοινής πείρας δηλαδή κατά τη συνηθισμένη και κανονική πορεία των πραγμάτων, ικανή να επιφέρει τη ζημία και την επέφερε στη συγκεκριμένη περίπτωση. Το θέμα αν η πράξη η παράλειψη ήταν ικανή αντικειμενικά εξεταζόμενη, να επιφέρει τη ζημία, δηλαδή αν ευρίσκεται σε πρόσφορη αιτιώδη συνάφεια με το αποτέλεσμα, ελέγχεται από τον Άρειο Πάγο και μάλιστα από την άποψη της παράβασης ή μη των διδαγμάτων της κοινής πείρας κατά την υπαγωγή των πραγματικών περιστατικών στη νομική έννοια της αιτιώδους συνάφειας. Δεν αποκλείεται καταρχήν η ύπαρξη του αιτιώδους συνδέσμου από το γεγονός ότι στο αποτέλεσμα συνετέλεσε και συνυπαιτιότητα του βλαβέντος, εφόσον δεν διακόπτεται ο αιτιώδης σύνδεσμος.»⁴²³ Να σημειωθεί ότι και στην περίπτωση αποζημίωσης λόγω συντρέχοντος πταίσματος του ζημιωθέντος, θα πρέπει να υπάρχει αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της συμπεριφοράς του ζημιωθέντος και της ζημίας. Αν αυτή αποδειχθεί, θα μειωθεί η αποζημίωση, που θα καταβληθεί από τον εκδότη⁴²⁴. Εν τέλει, όταν δεν υπάρχει αιτιώδης συνάφεια μεταξύ ζημιογόνου γεγονότος (έκδοση ακάλυπτης επιταγής) και ζημίας (μη πληρωμή της επιταγής), τότε δεν υπάρχει υποχρέωση αποζημιώσεως της επιταγής.⁴²⁵

5.4.6.) Δικαιούχοι Αποζημιώσεως και υπόχρεοι σε αποζημίωση

⁴¹⁹ Επιθεώρηση Νομολογίας, 2005, λήμμα «Υπερημερία» και ομοίως Επιθεώρηση Νομολογίας, 2008, λήμμα «Τόκος» και Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ, «Επιταγή Ακάλυπτη- Δικαιούται να ασκήσει έγκληση και αγωγή αποζημιώσεως κάθε κομιστής της- Προσωποκράτηση», ΔΕΕ, 2002, 140

⁴²⁰ ΠΠρΣπάρτης 52/2013, ΕφΑΔ, 2014, 386, Εφαθ 2897/2010, ΔΕΕ, 2011,78, ΕφΠειρ 576/2006, ΔΕΕ, 2008, 76.

⁴²¹ Βλ πχ Εφαθ 6489/1998, ΝοΒ, 1999, 70. «πλην του αιτήματος των τόκων από την εμφάνιση των επιταγών, κατά το οποίο δεν είναι νόμιμη και πρέπει να απορριφθεί, αφού υπόκειται σε απαίτηση εξ αδικοπραξίας και όχι εξ επιταγής.

⁴²² Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ, Χριστίνα ΑΘΑΝΑΣΑ, Ιωάννης ΑΘΑΝΑΣΑΣ « Η ακάλυπτη Επιταγή , Ποινική και Αδικοπρακτική ευθύνη», Αθήνα, 2013 σελ 352.

⁴²³ ΑΠ 1824/2006 Δ' Τμ. , διαθέσιμη σε:

http://fogs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=1399&catid=1:12&Itemid=192

.Επίσης βλ. Ματίνα ΚΟΡΑΗ- ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ, «Η ευθύνη του Οπισθογράφου στη Συναλλαγματική και στην Επιταγή», Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2007,122.

⁴²⁴ ΑΠ 1614/2009, ΔΕΕ, 2010, 631.

⁴²⁵ Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ, «Ακάλυπτη επιταγή- Δικαιούται να ασκήσει έγκληση και αγωγή αποζημιώσεως κάθε κομιστής της – Προσωποκράτηση », ΔΕΕ, 2002, 136 και Εφαθ 4321/1995, ΔΕΕ, 67.

Στο παρελθόν, πριν την ισχύ του Ν 3472/2006, γινόταν δεκτό από μέρος της νομολογίας πως μόνον ο τελευταίος (κατά τον χρόνο εμφάνισης και πληρωμής της επιταγής) κομιστής δικαιούταν να ασκήσει αγωγή αποζημιώσεως- και έγκληση - κατά του εκδότη. Μάλιστα, τέτοιου είδους ζημίες στην περιουσία άλλων κομιστών, πέραν του τελευταίου, θεωρούνταν από την νομολογία⁴²⁶ ως αντανακλαστικές συνέπειες στην περιουσία τρίτου, με αποτέλεσμα να μην δύναται ο εξ αναγωγής υπόχρεος προς πληρωμή ,που έγινε κομιστής της επιταγής κατόπιν εξοφλήσεως, ως εμμέσως ζημιωθείς, να ασκήσει αγωγή αποζημιώσεως κατά του εκδότη, εκτός αν η αξίωση για αποζημίωση του δικαιούχου μεταβιβάστηκε στον εξ αναγωγής κομιστή με εκχώρηση. Αν και ο Νόμος που ίσχυε στο παρελθόν θεωρούταν πως δημιουργούσε ερωτηματικά γύρω από την έννοια του κομιστή, ο Αθανασάς⁴²⁷, ωστόσο, απέδειξε ότι και με τον παλαιότερο νόμο αμέσως παθών ,ύστερα από ανάλυση των αποτελεσμάτων της οπισθογράφησης (μεταβιβαστικό ,εγγυητικό, νομιμοποιητικό) και σκεπτόμενος ότι προκαλείται ψυχική πίεση σε όλους τους υπογραφείς της από μη πληρωμή της επιταγής(βλ. και άρθρο 44 Ν. 5960/1933) ,είναι κάθε κομιστής της επιταγής.

Στις μέρες μας ,δεν υπάρχει αμφιβολία ότι όχι μόνον ο τελευταίος κομιστής έχει το δικαίωμα να αποζημιωθεί από τον εκδότη, με βάση την 914 ΑΚ και 79 παρ. 1 του Ν. 5960/1933, αλλά κάθε κομιστής της επιταγής⁴²⁸, ακόμη και αν ο ενεχυρούχος δανειστής της (1255 ΑΚ)⁴²⁹, αλλά και ο ενεχυράσας οφειλέτης, που κατέστη κομιστής ύστερα από καταβολή⁴³⁰. Ακόμη, όσον αφορά την συμβατική ευθύνη του εκδότη, ήταν πάντοτε σίγουρο πως υπήρχε απέναντι σε κάθε κομιστή της επιταγής, είτε δηλαδή σε εκείνον ,που την εμφάνισε στην πληρώτρια, είτε σε εκείνον που πλήρωσε και έγινε κομιστής από αναγωγή.

Γενικά ισχύει ότι, όποιος υπέγραψε επιταγή ακάλυπτη, υποχρεούται σε αποζημίωση ,είτε είναι νομικό ,είτε φυσικό πρόσωπο. Όπως ήδη έχουμε πει, ευθύνονται αδικοπρακτικώς από την έκδοση ακάλυπτης επιταγής απέναντι στον κομιστή τόσο το νομικό ,όσο και το φυσικό πρόσωπο, όταν ενεργεί εντός των ανατεθειμένων ορίων αντιπροσώπευσης, ,που το αντιπροσωπεύει, εις ολόκληρον και η ευθύνη του φυσικού προσώπου προς αποζημίωση είναι πρόσθετος μετά του νομικού⁴³¹. Σε περίπτωση που την επιταγή δεν υπέγραψε ο νόμιμος εκπρόσωπος της εταιρίας ,τότε το νομικό πρόσωπο δεν ευθύνεται για την αποκατάσταση της ζημίας.⁴³²

⁴²⁶ Βλ. πχ ΕφΠειρ 672/2004 , διαθέσιμη σε :

http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=4281&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203 και ΑΠ 30/2003, διαθέσιμη σε:

http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=6747&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203

«Αντιθέτως δεν είναι δικαιούχος αποζημιώσεως από την αδικοπραξία ο εξ αναγωγής υπόχρεος προς πληρωμή της επιταγής, ο οποίος έγινε μετέπειτα κομιστής αυτής κατόπιν εξοφλήσεώς της, διότι η εκ της εξοφλήσεως βλάβη του δεν είναι απότοκος, κατά πρόσφορη αιτιώδη συνάφεια, της προαναφερομένης αδικοπραξίας, αλλά της από το νόμο ειδικώς προβλεπομένης εξ αναγωγής ευθύνης του.»

⁴²⁷ Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ, «Ακάλυπτη επιταγή- Δικαιούται να ασκήσει έγκληση και αγωγή αποζημιώσεως κάθε κομιστής της – Προσωποκράτηση », ΔΕΕ, 2002,134.

⁴²⁸ Δεν υπάρχει πλέον αμφιβολία ότι δικαιούχος αποζημιώσεως είναι και ο εξ αναγωγής υπόχρεος ,που εξόφλησε την επιταγή. ΑΠ 1241/2009 Α1 Τμ., ΔΕΕ, 2010, 336.

⁴²⁹ Βλ. πχ ΕφΑθ 7351/2001, ΔΕΕ, 2002, 72-73 και ΑΠ 1241/2009 ,ΔΕΕ, 2010, 336.

⁴³⁰ ΑΠ 1614/2009, ΔΕΕ, 2010,631.

⁴³¹ Βλ. πχ ΕφΠειρ 256/2006, ΔΕΕ, 2007, 606.

⁴³² Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο της Επιταγής κατ' άρθρο ερμηνεία - νομολογία Ν.5960/1933», 2^η έκδοση, 1998,Αθηνά, 426.

Έχουμε αναφερθεί προηγουμένως στην ευθύνη του πλαστογράφου εκδότη ακάλυπτης επιταγής. Ομοίως ευθύνεται και ο υπογράφας με όνομα άλλου από την επιταγή, ή αυτός που χρησιμοποίησε διαφορετικό τρόπο υπογραφής από τον συνήθη τρόπο, με τον οποίο υπογράφει.⁴³³

Τέλος, «ο οπισθογράφος επιταγής που έδωσε εντολή σε άλλον να την εισπράξει για λογαριασμό του με ιδιαίτερη συμφωνία (καλυμμένη λόγω πληρεξουσιότητας οπισθογράφηση) νομιμοποιείται ο ίδιος (ο οπισθογράφος) και όχι ο κομιστής που έχει καταστεί τέτοιος λόγω πληρεξουσιότητας, να ζητήσει αποζημίωση κατά του εκδότη ακάλυπτης επιταγής εξ αδικοπραξίας, καθόσον αυτός (ο λόγω πληρεξουσιότητας οπισθογραφήσας την επιταγή) θεωρείται ως άμεσα ζημιούμενος.»⁴³⁴

5.4.7.) Παραγραφή της αξίωσης

Η ένδικη αξίωση που θεμελιώνεται στις διατάξεις περί αδικοπραξιών, σύμφωνα με την ΑΚ 937 παραγράφεται μετά πενταετία από του ο παθών έμαθε την ζημία και τον υπόχρεο σε αποζημίωση και δεν εφαρμόζεται εν προκειμένω η διάταξη του άρθρου 52 του Νόμου περί επιταγής, που προβλέπει εξάμηνη παραγραφή από την λήξη της προθεσμίας προς εμφάνιση της επιταγής.⁴³⁵

⁴³³ Χριστίνα ΑΘΑΝΑΣΑ, «Η υπογραφή στα έγγραφα και τα νόμιμα τεκμήρια από τα άρθρα 424,1110 ΑΚ για διαταγή πληρωμής», ΝοΒ, 2007, 1007.

⁴³⁴ ΕφΘεσ 437/2006, διαθέσιμη σε: http://fogs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=760&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203, τελευταία επίσκεψη: 14/02/2015.

⁴³⁵ Εφαθ 4521/2010, ΔΕΕ, 2010, 954.

5.5.)ΔΙΚΑΙΟΠΡΑΚΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ ΕΚΔΟΤΗ

5.5.1.)Περί Αναγωγής: Είδη, έννοια αναγωγής , προϋποθέσεις άσκησης και εξαιρέσεις

Γενικότερα, υπάρχουν δύο ειδών δυνατότητες αναγωγής: η αναγωγή εν ευρεία εννοία ή αναγωγή κατ' εγγύησιν ή αναγωγή του κομιστή και η αναγωγή εκείνου που πλήρωσε την επιταγή μετά από προγενέστερη αναγωγή σε βάρος του ή αλλιώς αναγωγή εν στενή εννοία ή αναγωγή προς απόδοσιν.⁴³⁶

Κατά του εκδότη, μπορούν να ασκηθούν και τα δύο είδη αναγωγής. Εμείς, σε αυτό το σημείο ασχολούμαστε με την ευθύνη του εκδότη απέναντι στον τελευταίο κομιστή, στον κάτοχο του τίτλου κατά τον χρόνο της νομίμου βεβαιώσεως της μη πληρωμής της επιταγής.(εν ευρεία εννοία αναγωγή κομιστή

Η συμβατική ευθύνη του εκδότη πηγάζει από το άρθρο 40 του Ν 5960/1933, σύμφωνα με το οποίο: «ο κομιστής δύναται να ασκήσει την αναγωγή αυτού κατά των οπισθογράφων , του εκδότη και των άλλων υποχρέων μόνον εάν η επιταγή εμφανισθείσα εγκαίρως δεν επληρώθη και εάν η άρνησις της πληρωμής βεβαιούται...» Αυτού του είδους η αναγωγή πρέπει να διακρίνεται από την αναγωγή προς απόδοση του πληρώσαντος οφειλέτη (οπισθογράφου) της επιταγής εναντίον των προηγούμενων υπογραφέων της, που πηγάζει από το άρθρο 46 και 44 παρ. 2.

Πιο αναλυτικά, αναγωγή καλείται η δυνατότητα ,την οποία έχει ο κομιστής της μη πληρωθείσας (έγκυρης) επιταγής να στραφεί εναντίον των υπογραφέων της επιταγής και να απαιτήσει τα κατά το άρθρο 45 ποσά⁴³⁷.

Οι –αυτοτελείς και ουσιαστικές- προϋποθέσεις για την άσκηση αναγωγής είναι ιδιαίτερα σημαντικό να τηρούνται, διότι αυτές εξετάζονται από τον δικαστή αυτεπαγγέλτως και σε περίπτωση μη τήρησής τους⁴³⁸ η αγωγή απορρίπτεται. Αυτές οι νόμιμες προϋποθέσεις είναι οι εξής:

Α.)εμπρόθεσμη και προσήκουσα⁴³⁹ εμφάνιση της επιταγής προς πληρωμή

Β.)μη πληρωμή της επιταγής

Γ.)βεβαίωση της άρνησης πληρωμής⁴⁴⁰:

⁴³⁶ Αθηνά ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ-ΜΠΑΡΑΟΥΤΑΚΗ, «Το Δίκαιο της Επιταγής: Θεωρία, νομολογία, υποδείγματα», Αθήνα, 1996,122.

⁴³⁷ Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο της Επιταγής κατ' άρθρο ερμηνεία - νομολογία Ν.5960/1933», 5^η έκδοση, Αθήνα ,2012, 276 και Αθηνά ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ-ΜΠΑΡΑΟΥΤΑΚΗ, «Το Δίκαιο της Επιταγής: Θεωρία, νομολογία, υποδείγματα», Αθήνα, 1996, 129 και Ανδρέας Κ. ΜΠΑΖΟΥΡΟΣ, «Ερμηνεία των Νόμων 5868 και 5960 ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΑΓΗΣ», Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, 1969,132.

⁴³⁸ Με εξαίρεση τις εξαιρέσεις που κατοχυρώνονται από το άρθρο 48 του Ν 5960/1933.

⁴³⁹ Η λέξη «προσήκουσα» δεν περιλαμβάνεται στο κείμενο του Ν 5960/1933. Παρόλα αυτά θεωρείται ως ουσιαστική προϋπόθεση. Βλ Αλίκη ΚΙΑΝΤΟΥ – ΠΑΜΠΟΥΚΗ, «Δίκαιο Αξιογράφων :Εισαγωγή-Θεωρία των αξιογράφων - Συναλλαγματική – Γραμμάτιο Εις Διαταγή», 5^η έκδοση, Θεσσαλονίκη, 1997, 392 και Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο της Επιταγής κατ' άρθρο ερμηνεία - νομολογία Ν.5960/1933», 5^η έκδοση, Αθήνα ,2012, 342, που παραπέμπει σε: ΕφΘεσ 539/1981, Αρμεν, 1981, 959.

⁴⁴⁰ Δεν είναι απαραίτητη για τον δικαιούχο κομιστή όταν η επιταγή φέρει την ρήτρα «ανέξοδος η επιστροφή» ή άλλη παρόμοια (43 παρ. 1 του Ν 5960/1933), Αλίκη ΚΙΑΝΤΟΥ – ΠΑΜΠΟΥΚΗ, «Δίκαιο Αξιογράφων :Εισαγωγή- Θεωρία των αξιογράφων - Συναλλαγματική – Γραμμάτιο Εις Διαταγή», 5^η έκδοση, Θεσσαλονίκη, 1997, 391. Αν αυτή έχει τεθεί από τον εκδότη απαλλάσσει

- δια δημοσίου εγγράφου (διαμαρτυρικού)
- δια δηλώσεως του πληρωτή, χρονολογουμένης και γραφομένης επί της επιταγής, μετά σημειώσεως της ημέρας εμφανίσεως
- δια χρονολογουμένης δήλωσης γραφείου συμψηφισμού, η οποία βεβαιώνει ότι η επιταγή ενεχειρίσθη εγκαίρως και δεν πληρώθηκε.

Για λόγους ασφάλειας των συναλλαγών, θεωρείται πως αν ο αιτών την έκδοση διαταγής πληρωμής δεν επικαλέστηκε στην αίτηση ότι η άρνηση πληρωμής έγινε με έναν από τους τρόπους που ορίζονται στο άρθρο 40 του Ν. 5960/1933, τότε η διαταγή πληρωμής ακυρώνεται.⁴⁴¹ Η βεβαίωση περί μη πληρωμής της εγκαίρως εμφανισθείσας επιταγής, η σφράγιση δηλαδή της επιταγής, συνήθως, στην πράξη, γίνεται με χρονολογημένη δήλωση του πληρωτή επί της επιταγής, στην οποία αναφέρεται η ημέρα εμφάνισης της επιταγής και της δήλωσης. Η χρονολογία της δήλωσης αυτής μπορεί να είναι μεταγενέστερη της χρονολογίας εμφάνισης, αμφότερες όμως πρέπει να γίνονται μέσα στην κατά νόμο οκταήμερη προθεσμία εμφάνισης της επιταγής, κατά το άρθρο 41 του Ν 5960/1933.⁴⁴²

Η εμφάνιση προς πληρωμή γίνεται στο κατάστημα του πληρωτή κατά τις εργάσιμες μέρες και ώρες, ενώ είναι επιτρεπτή η εμφάνιση σε άλλο κατάστημα του πληρωτή, εφόσον αυτό είναι συνδεδεμένο με το κατάστημα, στο οποίο τηρείται ο λογαριασμός του εκδότη μέσω τερματικών σταθμών του ίδιου υπολογιστή.⁴⁴³

Αν και όπως αναφέραμε είναι απαραίτητο να τηρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 40, παρ' όλα αυτά το άρθρο 48 ορίζει ότι «όταν η εμφάνιση της επιταγής ή η σύνταξις του διαμαρτυρικού ή ισοδυνάμου βεβαιώσεως εντός των τεταγμένων προθεσμιών εμποδίζεται λόγω ανυπέρβλητου κωλύματος (διάταξις νόμου οιοδήποτε κράτους ή άλλη περίπτωση ανωτέρας βίας), αι προθεσμίαι αυτά παρατείνονται.» Αν η επιταγή, ούτε μετά το πέρας του ανυπέρβλητου κωλύματος, δεν εμφανιστεί προς πληρωμή, ο κομιστής της καθίσταται έκπτωτος του δικαιώματος της αναγωγής και δεν αποκτά την αξίωση από την επιταγή, ενώ χάνεται η δυνατότητα μετατροπής της επιταγής σε άλλη δικαιοπραξία, σύμφωνα με την ΑΚ 182.⁴⁴⁴

Όσον αφορά, την ανωτέρα βία, αξίζει να ειπωθεί πως αυτή δεν ορίζεται ακριβώς από τον Ν. 5960/1933, όπως ακριβώς συμβαίνει και με τον Ν 5325/1932 περί συναλλαγματικής (άρθρο 54). Με την χρησιμοποίηση του όρου «ανυπέρβλητο κώλυμα» ο νόμος θέλει να προσδιορίσει το γνώρισμα της ανωτέρας βίας και ορίζει

άπαντες τους δικαιούχους εξ επιταγής. Αν, όμως, τεθεί από τον οπισθογράφο, η ρήτρα ισχύει για αυτόν και τον τριτεγγυητή του, ενώ αν τεθεί από τον τριτεγγυητή, ισχύει μόνο για αυτόν. Ιωάννης ΓΚΕΓΚΑΣ, «Η προστασία του κομιστή ακάλυπτης επιταγής», <http://curia.gr/i-prostasia-tou-komisti-akaliptis-epitagis/#sdfootnote32sym>

⁴⁴¹ ΕφΠειρ 592/2007, ΔΕΕ, 2008, 211. Βλ και Γεώργιος Α. ΜΠΟΥΡΜΑΣ, «Ειδικότερα ζητήματα ουσιαστικού ποινικού δικαίου αναφορικά με το έγκλημα της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής», ΠοινΔικ, 2010, 274. Κάθε άλλο μέσο απόδειξης της εμφανίσεως είναι απαράδεκτο. Οι αναφερθέντες τρόποι βεβαιώσεως αποτελούν ουσιαστική προϋπόθεση για την αναγωγή (και κατά του εκδότη) και όχι ένα απλό αποδεικτικό μέσο, αφού, αν δεν τηρηθούν οι νόμιμες επιταγές, επέρχεται έκπτωση του κομιστή από την εξ επιταγής αξίωσή του. Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο της Επιταγής κατ' άρθρο ερμηνεία - νομολογία Ν.5960/1933», 5^η έκδοση, Αθήνα, 2012, 344 και 347.

⁴⁴² ΕφΠειρ 577/2012, ΔΕΕ, 2013, 358.

⁴⁴³ Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο της Επιταγής κατ' άρθρο ερμηνεία - νομολογία Ν.5960/1933», 5^η έκδοση, Αθήνα, 2012, 342.

⁴⁴⁴ Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο της Επιταγής κατ' άρθρο ερμηνεία - νομολογία Ν.5960/1933», 5^η έκδοση, Αθήνα, 2012, 340.

ότι το εν λόγω κώλυμα πρέπει να είναι αντικειμενικής φύσεως, το οποίο δεν μπορεί να αποτραπεί από τον κομιστή, όπως πχ είναι η απεργία υπαλλήλων της τράπεζας και η διακοπή της “on line” σύνδεσης της πληρώτριας.⁴⁴⁵

Αν όμως, η ανωτέρα βία παρατείνεται πλέον των δεκαπέντε ημερών από την ειδοποίηση του οπισθογράφου για την ύπαρξη ανωτέρας βίας, η αναγωγή δύναται να ασκηθεί, οπότε δεν είναι αναγκαία η εμφάνιση της επιταγής, το διαμαρτυρικό ή η ισοδύναμη βεβαίωση⁴⁴⁶. (ελευθέρωση από τις διατυπώσεις εμφάνισης της επιταγής και της σύνταξης διαμαρτυρικού ή βεβαιώσεως) (άρθρο 48) Σε περίπτωση που δεν υπάρχει οπισθογράφος, ο εκδότης ενημερώνεται από τον κομιστή, για την περίπτωση ανωτέρας βίας, εκτός και αν αυτός τελούσε εν γνώσει της ύπαρξης ανωτέρας βίας.⁴⁴⁷

5.5.2.) Απέναντι σε ποιούς και πώς ευθύνεται ο εκδότης της ακάλυπτης επιταγής, με βάση το άρθρο 40 Ν. 5960/1933; Οι δικαιούχοι και οι απαιτήσεις τους.

Πρωτίστως, πρέπει να σημειωθεί ότι υπόχρεος, σύμφωνα με το άρθρο 40 Ν 5960/1933, δεν είναι μόνο ο εκδότης της επιταγής, αλλά και οι οπισθογράφοι και οι τριτεγγυητές αυτών ή του εκδότη. Εμείς, σε αυτό το σημείο της εργασίας μας εξετάζουμε την ευθύνη του εκδότη, ανεξάρτητα από το αν ευθύνονται με βάση το εν λόγω άρθρο άλλοι εκτός του εκδότη, έστω και αν ο δικαιούχος έχει την δυνατότητα να στραφεί εναντίον όλων των υποχρέων εξ αναγωγής, συγχρόνως ή διαδοχικά, ή εναντίον ενός ή εναντίον ορισμένων εξ αυτών. (άρθρο 44 παρ.1 και 2)⁴⁴⁸

Ο εκδότης ευθύνεται, με βάση το άρθρο 40 Ν 5860/1933, απέναντι στον τελευταίο μόνον κομιστή της επιταγής.⁴⁴⁹ Η δε ιδιότητα, όπως έχουμε αναφέρει, του νομίμου κομιστή κρίνεται από το είδος της επιταγής (εις διαταγήν, εις τον κομιστήν, ονομαστική).⁴⁵⁰ Ακόμη, ο εκδότης ευθύνεται, με βάση το άρθρο 40, απέναντι στον ενεχυρούχο δανειστή, ο οποίος εξόφλησε στον προηγούμενο οπισθογράφο, που του την ενεχείρισε και εμφάνισε προς πληρωμή την επιταγή, ως τελευταίος κομιστής, ακόμη και αν δεν αναγράφεται στην επιταγή ότι αυτή δόθηκε ως αξία ενεχύρου.⁴⁵¹

Ο εκδότης, όμως, δεν ευθύνεται απέναντι στους, μετά τον χρόνο της βεβαίωσης μη πληρωμής, γενόμενους κομιστές εξ οπισθογραφήσεως. (μετοπισθογράφιση) Απέναντι σε αυτούς του κομιστές μπορεί να αντιτάξει όλες τις ενστάσεις, που υπάρχουν κατά τον χρόνο της οπισθογραφήσεως εναντίον του οπισθογραφήσαντος.⁴⁵² Η αχρονολόγητη, όμως, οπισθογράφιση τεκμαίρεται ότι

⁴⁴⁵ ΕφΠειρ 577/2012, ΔΕΕ, 2013, 358.

⁴⁴⁶ Βλ. και ΕφΚερκ 150/2001, ΔΕΕ, 2002, 510.

⁴⁴⁷ ΕφΚερκ 150/2001, ΔΕΕ, 2002, 510. (αναφέρεται σε γνώση του αναγωγικού οφειλέτη) και ΕφΠειρ 577/2012, ΔΕΕ, 2013, 358.

⁴⁴⁸ Γεώργιος Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑΚΗΣ, «Εισαγωγή στο Δίκαιο των Αξιογράφων: Συναλλαγματική, Επιταγή, Αξιόγραφο και Λοιπά Αξιόγραφα», Αθήνα, 2008, 207, Νικόλαος Κ. ΡΟΚΑΣ, «Αξιόγραφο», β' έκδοση, Αθήνα, 2012, 148 και Αλίκη ΚΙΑΝΤΟΥ – ΠΑΜΠΟΥΚΗ, «Δίκαιο Αξιογράφων: Εισαγωγή- Θεωρία των αξιογράφων - Συναλλαγματική – Γραμμάτιο Εις Διαταγή», 5^η έκδοση, Θεσσαλονίκη, 1997, 343.

⁴⁴⁹ ΕφΠειρ 592/2007, ΔΕΕ, 2008, 211.

⁴⁵⁰ Βλ. σελ. 16. εργασίας μας.

⁴⁵¹ ΕιρΑθ 117/2013, ΧρηΔικ, 2013, 513-514.

⁴⁵² Ανδρέας Κ. ΜΠΑΖΟΥΡΟΣ, «Ερμηνεία των Νόμων 5868 και 5960 ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΑΓΗΣ», Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, 1969, 86, Αθηνά ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ-ΜΠΑΡΑΟΥΤΑΚΗ, «Το Δίκαιο της Επιταγής: Θεωρία, νομολογία, υποδείγματα», Αθήνα, 1996, 124 (μια τέτοια οπισθογράφιση φέρει τα αποτελέσματα της εκχώρησης).

έγινε πριν από την σύνταξη διαμαρτυρικού ή της ισοδύναμης βεβαίωσης ή πριν την λήξη της ημερομηνίας εμφάνισης (μαχητό τεκμήριο), με αποτέλεσμα αυτό να σημαίνει πως ο εκδότης (οφειλέτης) της επιταγής ευθύνεται για την πληρωμή της ,αν δεν καταφέρει να αποδείξει ποιο ήταν το χρονικό σημείο της οπισθογράφησης (βάρος απόδειξης).⁴⁵³

Ο δικαιούχος κομιστής της επιταγής μπορεί να απαιτήσει από τον εκδότη: α.) το ποσό της μη πληρωθείσας επιταγής, β.)τους τόκους προς 6% από της ημέρας της εμφάνισης, οι οποίοι υπολογίζονται ,σύμφωνα με τον ισχύοντα στην Ελλάδα Νόμο και γ.)τα έξοδα του διαμαρτυρικού ή της ισοδύναμης βεβαιώσεως ,τα γενόμενα έξοδα από ειδοποιήσεις και άλλα λοιπά έξοδα. Είναι έγκυρη η επιταγή ,αν το ποσό της έχει συμφωνηθεί σε ξένο νόμισμα(ισχύς Ν 2842/2000) και η αξίωση αναγωγής μπορεί να ασκηθεί για το ποσό ,που συμφωνήθηκε.⁴⁵⁴

Σε περίπτωση εκπτώσεως του κομιστή από το αναγωγικό του δικαίωμα, λόγω της μη τήρησης των νομίμων επιταγών και σε περίπτωση που το διαμαρτυρικό ή η βεβαίωση είναι άκυρη⁴⁵⁵, αυτό δεν συνεπάγεται ότι θεμελιώνεται τεκμήριο εξόφλησης της επιταγής σε τέτοιου είδους περιπτώσεις.⁴⁵⁶ Σε αυτές τις περιπτώσεις ο κομιστής δεν έχει την δυνατότητα να μετατρέψει την επιταγή σε άλλη δικαιοπραξία(182 ΑΚ), αλλά μπορεί να στραφεί κατά του εκδότη, όπως ορίζει το άρθρο 60 του Ν.5960/1933.(αδικαιολόγητος πλουτισμός)

5.5.3.)Αναγωγή προς απόδοση και η ευθύνη απέναντι στον πληρώσαντα οπισθογράφο

Για την άσκηση της αναγωγής προς απόδοση (άρθρο 46 Ν. 5960/1933) νομιμοποιείται ο πληρώσας εξ αναγωγής υπόχρεος. Πληρώσας νοείται ο εξοφλήσας την επιταγή ως εξ επιταγής υπόχρεος ,που έχει νόμιμη υποχρέωση προς πληρωμή της, η οποία πηγάζει από το άρθρο 18 παρ.1 του Ν 5960/1933, που κατοχυρώνει την εγγυητική ευθύνη των εξ αναγωγής υποχρέων προς πληρωμή της επιταγής.⁴⁵⁷ Μόνον αν ,όπως έχουμε ήδη αναφέρει, αναγραφεί η ρήτρα «άνευ ευθύνης» στην επιταγή, δεν ευθύνεται για την πληρωμή ο οπισθογράφος, που την έθεσε. Εφόσον ,όμως, στην περίπτωση αυτή ο οπισθογράφος πλήρωσε, τότε προφανώς δεν έθεσε ρήτρα απαλλαγής του ,ολικής ή μερικής⁴⁵⁸, από την πληρωμή. Μόνη εξαίρεση στον παραπάνω κανόνα είναι η περίπτωση, στην οποία ο οπισθογράφος απαγόρευσε την περαιτέρω οπισθογράφηση, θέτοντας την ρήτρα «ουχί εις διαταγήν» και η απαγόρευση αυτή παραβιάστηκε. Στην περίπτωση αυτή ευθύνεται έναντι του

⁴⁵³ Ανδρέας Κ. ΜΠΑΖΟΥΡΟΣ, «Ερμηνεία των Νόμων 5868 και 5960 ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΑΓΗΣ», Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, 1969,87 και Αθηνά ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ-ΜΠΑΡΑΟΥΤΑΚΗ, «Το Δίκαιο της Επιταγής: Θεωρία, νομολογία, υποδείγματα», Αθήνα, 1996, σελ 124.

⁴⁵⁴ ΕφΠειρ 729/2012, ΔΕΕ, 2013 ,621.

⁴⁵⁵ Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο της Επιταγής κατ' άρθρο ερμηνεία - νομολογία Ν.5960/1933», 5^η έκδοση, Αθήνα ,2012, 347.

⁴⁵⁶ Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο της Επιταγής κατ' άρθρο ερμηνεία - νομολογία Ν.5960/1933», 5^η έκδοση, Αθήνα ,2012, 347, που παραπέμπει σε ΑΠ 331/1955, ΕΕΝ, 22,726.

⁴⁵⁷ Ανδρέας Κ. ΜΠΑΖΟΥΡΟΣ, «Ερμηνεία των Νόμων 5868 και 5960 ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΑΓΗΣ», Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, 1969,73, Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο της Επιταγής κατ' άρθρο ερμηνεία - νομολογία Ν.5960/1933», 5^η έκδοση, Αθήνα ,2012,357- 358.

⁴⁵⁸ Πχ «άνευ ευθύνης μου δια το επί πλέον των 300ευρώ ποσόν. Ανδρέας Κ. ΜΠΑΖΟΥΡΟΣ, «Ερμηνεία των Νόμων 5868 και 5960 ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΑΓΗΣ», Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, 1969, 73.

επομένου αυτού κομιστού και όχι έναντι παντός περαιτέρω αυτού.⁴⁵⁹ Ο εκδότης δεν μπορεί ,στην επιταγή, να θέσει την ρήτρα «άνευ ευθύνης», με αποτέλεσμα να ευθύνεται απέναντι σε όλους τους υπογραφείς.

Επανερχόμενοι στο θέμα μας, αναφέρουμε πως γίνεται δεκτό στην νομολογία⁴⁶⁰ ότι ο οπισθογράφος που πλήρωσε την επιταγή αποκτά νέο ,πρωτότυπο και αυτόνομο δικαίωμα αναγωγής εναντίον των προηγούμενων υπογραφέων. Οφείλει, όμως, να επικαλεστεί και να αποδείξει τις προϋποθέσεις γέννησης του δικαίωματος του. Μόνον η κατοχή της επιταγής δεν αποδεικνύει το δικαίωμά του⁴⁶¹, σε περίπτωση που δεν έχει διαγράψει και τις επόμενες οπισθογραφήσεις(ούτως ώστε να φανεί πως είναι ο τελευταίος κομιστής της επιταγής) ,πράγμα το οποίο δικαιούται να κάνει αν έχει πληρώσει εξ αναγωγής. Αν, ωστόσο, προσκομίσει εξοφλημένο λογαριασμό, από τον οποίο να προκύπτει η πληρωμή ,δεν είναι απαραίτητη η διαγραφή. Αν, συνεπώς, κατέχει μόνον την επιταγή, τότε εκπίπτει από το αναγωγικό δικαίωμα προς απόδοση και απαλλάσσει τους προγενεστέρους εξ επιταγής υποχρέους ή υπόχρεο.

Ωστόσο, σύμφωνα με την ΑΚ 424 εδ. β' υπάρχει μαχητό τεκμήριο ,ως προς το γεγονός της πληρωμής. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την αναφερθείσα διάταξη του ΑΚ ,ισχύει ότι από την απόδοση του χρεωστικού εγγράφου⁴⁶² τεκμαίρεται η εξόφληση του χρέους. Αν το χρεωστικό έγγραφο έχει αποδοθεί στον οφειλέτη από τον δανειστή, τότε λειτουργεί το εν λόγω τεκμήριο, με αποτέλεσμα να μην είναι αναγκαίο ο οφειλέτης να πρέπει να αποδείξει ότι ο δανειστής του παρέδωσε εκουσίως το χρεωστικό έγγραφο, αφού κάτι τέτοιο θα ματαίωνε την ratio της διάταξης.⁴⁶³ Επειδή ,συνεπώς, και η επιταγή ανήκει στα χρεωστικά έγγραφα, θεωρούμε πως δεν είναι ορθό το σκεπτικό αρκετών αποφάσεων, διότι δεν λαμβάνουν υπόψη τους το μαχητό τεκμήριο. Αυτές οι απόψεις έχουν γίνει δεκτές και από δικαστική απόφαση.

Πράγματι, σύμφωνα με την ΕφΘεσ 201/2011⁴⁶⁴, η παράδοση της επιταγής από τον νόμιμο κομιστή της σε άλλο υπόχρεο από αυτήν πρόσωπο παράγει το τεκμήριο της καταβολής του ποσού της από αυτόν που κατέχει σε εκείνον που την παρέδωσε⁴⁶⁵. Στην ύπαρξη δε του προαναφερόμενου τεκμηρίου , όταν πρόκειται για

⁴⁵⁹ Ανδρέας Κ. ΜΠΑΖΟΥΡΟΣ, «Ερμηνεία των Νόμων 5868 και 5960 ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΑΓΗΣ», Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, 1969, 74 και Αθηνά ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ-ΜΠΑΡΑΟΥΤΑΚΗ, «Το Δίκαιο της Επιταγής: Θεωρία, νομολογία, υποδείγματα», Αθήνα, 1996, 123.

⁴⁶⁰ ΜΠρΛαμ 179/2011, ΔΕΕ, 139 και ΕφΠειρ 526/2003, ΔΕΕ, 2004, 59.

⁴⁶¹ Σύμφωνα με το σκεπτικό της απόφασης 526/2003 του ΕφΠειρ : «Το ότι αυτή κατέχει το σώμα της επιταγής, όπως αναφέρεται, στο δικαστήριο δεν υποδηλώνει αναγκαίως και ότι κατέβαλε το ποσό της επιταγής. Με βάση την κατοχή αυτή ,όπως προκύπτει από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 19 και 47 του Ν 5960/1933 ,θα μπορούσε να θεωρηθεί η καθής η ανακοπή ως νόμιμη κομιστρια της επιταγής και επομένως δικαιούχος της εξ αυτής απαίτησης ,μόνο αν είχε διαγράψει την οπισθογράφιση αυτής και των επομένων οπισθογράφων ,εφόσον βεβαίως είχε καταβάλει το ποσό της επιταγής στον κομιστή.»

⁴⁶² Χρεωστικό έγγραφο είναι το έγγραφο που φέρει την υπογραφή του οφειλέτη ή του δικαιοπαρόχου του, με το οποίο αποδεικνύεται η ύπαρξη του χρέους ,αδιάφορα αν τούτου συντάχθηκε μόνο προς απόδειξη του χρέους ή και προς σύσταση αυτού ,όπως είναι πχ η επιταγή. Βλ. ΕφΘεσ 201/2011, ΔΕΕ, 2011, 1282.

⁴⁶³ Γεώργιος ΜΟΥΣΤΑΚΑΣ , Προδημοσίευση: Έκδοση Διαταγής Πληρωμής με βάση δικαίωμα αναγωγής προς απόδοση από επιταγή, 6 Αυγούστου 2009, διαθέσιμο σε: <http://synigoros.blogspot.gr/2009/08/me.html> , τελευταία επίσκεψη: 26/02/2015.

⁴⁶⁴ ΕφΘεσ 201/2011, ΔΕΕ, 2011, 1282.

⁴⁶⁵ Βλ. Και Νικόλαος ΔΕΛΟΥΚΑΣ , «Αξιόγραφα», 3^η έκδοση ,1980.

επιταγή, δεν ασκεί επιρροή το αν έγινε ή όχι η προβλεπόμενη από το άρθρο 47 παρ. 2 Ν. 5960/1933 διαγραφή των οπισθογραφίσεων, διότι το άρθρο αυτό παρέχει στον πληρώσαντα την επιταγή απλώς την δυνατότητα και δεν καθιερώνει υποχρέωση του να διαγράψει τις προηγούμενες οπισθογραφίσεις. Η μη χρησιμοποίηση αυτής της δυνατότητας δεν επηρεάζει την άσκηση των δικαιωμάτων αυτού εναντίον των υποχρέων του από τον τίτλο και δεν αναιρεί την ιδιότητα του πληρώσαντος ως εξ αναγωγής κομιστή της επιταγής.

Εφόσον, λοιπόν, ο δικαιούχος ,δηλαδή ο εξ αναγωγής πληρώσας(οπισθογράφος ή τριτεγγυητής) πληροί τις προϋποθέσεις ,που απαιτούν τα δικαστήρια ,μπορεί να ζητήσει από τον ή τους προηγούμενους οπισθογράφους ,τριτεγγυητές ή και τον εκδότη της επιταγής⁴⁶⁶ (προς αυτόν ευθυνόμενοι) τα εξής ποσά (άρθρο 46 Ν 5960/1933):

Α.) ολόκληρο το ποσό που αυτός πλήρωσε ,όπως προκύπτει από τα άρθρα 45 και 46 του Ν. 5960/1933.

Β.)τους νόμιμους τόκους (6%) στο παραπάνω ποσό από την ημέρα της πληρωμής ,οι οποίοι ,όμως, για επιταγή που εκδίδεται στην Ελλάδα υπολογίζονται με βάση τον ισχύοντα στην Ελλάδα νόμο. Οι τόκοι οφείλονται από την επομένη της ημέρας της πληρωμής και για αυτό απαιτείται να γίνει όχληση.⁴⁶⁷

5.5.4.)Η αξίωση αδικαιολόγητου πλουτισμού του άρθρου 60 του Ν 5960/1933. Χαρακτήρας- προϋποθέσεις- αγωγής- ευθύνη εκδότη ακάλυπτης επιταγής

Για τον χαρακτήρα της αξίωσης, που πηγάζει από το άρθρο 60 του Ν. 5960/1933, η οποία έχει ως σκοπό την προστασία του αμελούς κομιστή,⁴⁶⁸ έχουν διατυπωθεί διάφορες γνώμες. Αυτό, συγκεκριμένα, που απασχόλησε την θεωρία και την νομολογία, είναι το αν η αγωγή αυτού του άρθρου παραπέμπει στο κοινό δίκαιο⁴⁶⁹ ή αν αποτελεί ειδική αξίωση επί επιταγής.

Αυτοί που αποδέχονται την πρώτη άποψη ,η οποία έχει επικρατήσει στην νομολογία, θεωρούν ότι σε περίπτωση έκπτωσης του κομιστή, λόγω μη έγκαιρης εμφάνισης της επιταγής ή παραγραφής της αναγωγής εξ επιταγής, χωρεί κατά του εκδότη επιταγής -και των λοιπών υποχρέων του άρθρου 40 Ν 5960/1933- η αγωγή αδικαιολόγητου πλουτισμού του άρθρου 60 Ν 5960/1933, το οποίο παραπέμπει στο κοινό δίκαιο ,που ρυθμίζει την εν λόγω σχέση, πλην του θέματος της παραγραφής ,η οποία ορίζεται σε έντε έτη από την χρονολογία έκδοσης της επιταγής.⁴⁷⁰

Αντιθέτως, εκείνοι που υποστηρίζουν ,ως δογματικά ορθότερη, την δεύτερη άποψη αντιλαμβάνονται ότι η παρούσα αγωγή αποτελεί ειδική αξίωση εξ επιταγής

⁴⁶⁶ Αθηνά ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ-ΜΠΑΡΑΟΥΤΑΚΗ, «Το Δίκαιο της Επιταγής: Θεωρία, νομολογία, υποδείγματα», Αθήνα, 1996, 122.

⁴⁶⁷ ΑΠ 1435/2003, ΔΕΕ, 2004, 669.

⁴⁶⁸ Αθηνά ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ-ΜΠΑΡΑΟΥΤΑΚΗ, «Το Δίκαιο της Επιταγής: Θεωρία, νομολογία, υποδείγματα», Αθήνα, 1996, 147.

⁴⁶⁹ Βλ. Επιθεώρηση Νομολογίας, 1998, λήμμα: «επιταγή». Κατά την ΕφΠατρ 624/1996, το άρθρο 60 παραπέμπει στο κοινό δίκαιο (904 ΑΚ). ΕφΠατρ 624/1996, ΔΕΕ, 1996, 1092.

⁴⁷⁰ ΕφΠατρ 624/1996, ΔΕΕ, 1996, 1092- 1093 και Ανδρέας Κ. ΜΠΑΖΟΥΡΟΣ, «Ερμηνεία των Νόμων 5868 και 5960 ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΑΓΗΣ», Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, 1969,165.

(lex specialis) και, ως τέτοια, προηγείται της γενικής 904 ΑΚ (lex generalis), με το σκεπτικό ότι αυτή επιτρέπεται υπό διαφορετικές προϋποθέσεις⁴⁷¹, εκδικάζεται με διαφορετική διαδικασία και έναντι της αγωγής από την βασική σχέση είναι αυτοτελής.⁴⁷²

Όπως και να 'χει, σύμφωνα με την ΕφΠειρ 672/2004⁴⁷³, οι προϋποθέσεις⁴⁷⁴ ύπαρξης αξίωσης αδικαιολόγητου πλουτισμού, κατά του εκδότη, δεν είναι μόνο η παραγραφή της αξίωσης από αναγωγή κατά του εκδότη, αλλά και η μη διατήρηση ενεργού αξιώσεως από την υποκείμενη αιτία⁴⁷⁵ (πώληση στο εν λόγω ιστορικό) και να υπάρχει η απαιτούμενη για την ύπαρξη της αξίωσης του αδικαιολόγητου πλουτισμού αμεσότητα μεταξύ της αναφερομένης παροχής ή ζημίας του ενάγοντος και του πλουτισμού του λήπτη.⁴⁷⁶ Ο εκδότης σχεδόν είναι δεδομένο ότι πλουτίζει αδικαιολόγητα εκδίδοντας επιταγή ακάλυπτη, αν καρπωθεί το προϊόν της πωλήσεως, αλλά ο οπισθογράφος είναι δυσκολότερο να πλουτίσει αδικαιολόγητα εις βάρος του κομιστή.⁴⁷⁷

Όπως παρατηρεί η Αλίκη Κιάντου- Παμπούκη⁴⁷⁸, στις περισσότερες αποφάσεις, γίνεται δεκτό ότι ζημία υπάρχει όταν ο ενάγων έχασε την αγωγή και από την υποκείμενη σχέση,⁴⁷⁹ ενώ ελάχιστες είναι οι αποφάσεις, που ακολουθούν την άποψη ότι ζημία υπάρχει, όταν ο ενάγων έχασε μόνο την αγωγή από την επιταγή λόγω έκπτωσης ή παραγραφής και ότι είναι αδιάφορο αν ακόμη έχει την δυνατότητα να στραφεί κατά του εκδότη, ασκώντας την αγωγή από την υποκείμενη σχέση. Συνεπώς, ο εκδότης, στην πρώτη περίπτωση, ευθύνεται απέναντι στον κομιστή, πρωτίστως, με βάση την υποκείμενη σχέση (πχ πώληση), και, δευτερευόντως, με βάση τον αδικαιολόγητο πλουτισμό του άρθρου 60 του Ν 5960/1933, ενώ, στην δεύτερη, με βάση το άρθρο 60 (lex specialis) που προηγείται του αδικαιολόγητου πλουτισμού του κοινού δικαίου. (ΑΚ 904)

Περαιτέρω, πλουτισμός θεωρείται η αύξηση της περιουσίας προς όφελος του εκδότη λόγω παραγραφής ή αποσβέσεως της εξ επιταγής υποχρέωσης του ή η μείωση των περιουσιακών υποχρεώσεων.⁴⁸⁰ Ωστόσο, απαλλαγή από τις υποχρεώσεις του

⁴⁷¹ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑΚΗΣ, 210, Λεωνίδα Ν. ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, «Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου», τόμος 2- οι εμπορικές πράξεις, τεύχος 1- αξιόγραφα, β' έκδοση 1997., 108.

⁴⁷² ΣΚΑΡΙΠΑΣ, 274, που παραπέμπει σε ΑΠ 1458/1999, ΧρΙΔ, 2001,77.

⁴⁷³ ΕφΠειρ 672/2004, ΔΕΕ, 2004, 1024-1025.

⁴⁷⁴ Πρέπει, επίσης, η επιταγή να είναι τυπικώς έγκυρη και να στηρίζεται σε ισχυρή ενοχή. Αθηνά ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ-ΜΠΑΡΑΟΥΤΑΚΗ, «Το Δίκαιο της Επιταγής: Θεωρία, νομολογία, υποδείγματα», Αθήνα, 1996,148.

⁴⁷⁵ Επικουρικός ο χαρακτήρας της αγωγής του άρθρου 60 Ν 5960/1933. Βλ. Επιθεώρηση Νομολογίας, 2004, λήμμα: «επιταγή».

⁴⁷⁶ ΕφΘεσ 3/1999, ΔΕΕ, 1999, με σημειώσεις Λεάνδρου ΛΕΦΑΚΗ. Ως προϋπόθεση ύπαρξης αδικαιολόγητου πλουτισμού, ορίζεται: «Για την ύπαρξη αδικαιολόγητου πλουτισμού απαιτείται άμεση περιουσιακή μετακίνηση από την περιουσία του ενάγοντος σε εκείνη του λήπτη, η οποία δεν υπάρχει όταν παρεμβάλλεται και άλλη περιουσία τρίτου προσώπου, που ενεργεί για δικό του λογαριασμό.

⁴⁷⁷ Ανδρέας Κ. ΜΠΑΖΟΥΡΟΣ, «Ερμηνεία των Νόμων 5868 και 5960 ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΑΓΗΣ», Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, 1969, 167.

⁴⁷⁸ Αλίκη ΚΙΑΝΤΟΥ – ΠΑΜΠΟΥΚΗ, «Δίκαιο Αξιογράφων :Εισαγωγή- Θεωρία των αξιογράφων - Συναλλαγματική – Γραμμάτιο Εις Διαταγή», 5^η έκδοση, Θεσσαλονίκη, 1997,393 και Αθηνά ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ-ΜΠΑΡΑΟΥΤΑΚΗ, «Το Δίκαιο της Επιταγής: Θεωρία, νομολογία, υποδείγματα», Αθήνα, 1996, 146.

⁴⁷⁹ Μπορεί αυτή να είναι πώληση, δωρεά, δάνειο κλπ.

⁴⁸⁰ Αθηνά ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ-ΜΠΑΡΑΟΥΤΑΚΗ, «Το Δίκαιο της Επιταγής: Θεωρία, νομολογία, υποδείγματα», Αθήνα, 1996 148.

εκδότη ,λόγω παραγραφής ή εκπτώσεως, δεν σημαίνει απαραίτητα πλουτισμό αυτού. Αυτό θα κριθεί από τον δικαστή κατόπιν εξέτασης όλων των σχετικών με την έκδοση της επιταγής και κυρίως η δικαιοπραξία επί τη βάσει της οποίας έγινε η έκδοση.⁴⁸¹

Μάλιστα, ο Μάρκου⁴⁸² διαπιστώνει πως η αγωγή του άρθρου 60 έχει ως κοινό στοιχείο με την αγωγή της ΑΚ 904 ότι ο εναγόμενος μπορεί να αρνηθεί τον εκ της εκπτώσεως ή παραγραφής τεκμαιρόμενο πλουτισμό του κατά την έκδοση κι κυκλοφορία της επιταγής ,ανταποδεικνύοντας ότι δεν πλούτισε για τον λόγο αυτό ή μπορεί να προβάλλει τον ισχυρισμό ότι ο πλουτισμός του αυτός είναι σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις συγκεκριμένους.

Όσον αφορά τις διαφορές της αγωγής του άρθρου 60 με αυτή του κοινού δικαίου , αυτές είναι⁴⁸³:

-ασκείται η αγωγή του άρθρου 60 Ν 5960/1933 ακόμη και αν ο εναγόμενος δεν ενήργησε υπαίτια σε βάρος της περιουσίας του ενάγοντα κομιστή, ενώ στην προστασία που παρέχεται με την αγωγή του αδικαιολόγητου πλουτισμού του ΑΚ απαιτείται να συντρέχει υπαιτιότητα του πλουτήσαντος εναγομένου, σε βάρος της περιουσίας του ενάγοντα.

-η αγωγή του κοινού δικαίου – σε αντίθεση με το άρθρο 60 – ασκείται ανεξάρτητα του γεγονότος ότι υπάρχει ή δεν υπάρχει άλλη έννομη μορφή προστασίας του ενάγοντος.

Ο εκδότης της επιταγής ,σε περίπτωση άσκησης αγωγής από υποκείμενη σχέση, κατόπιν αιτήματος του ενάγοντος, μπορεί να καταβάλει κάθε ποσό και έξοδο ,στο οποίο υπεβλήθη ο ενάγων, χωρίς τους περιορισμούς των άρθρων 45 και 46 του Ν 5960/1933 και μπορεί –αν στο αίτημα της αγωγής αυτό περιλαμβάνεται- να καταβάλει τους νόμιμους και συμβατικούς τόκους.⁴⁸⁴

Αν ο ενάγων ασκήσει την αγωγή του άρθρου 60 Ν 5960/1933, τότε ο εκδότης μπορεί να καταβάλλει σε αυτόν το ποσόν της επιταγής ,δηλαδή μόνο εκείνο το ποσόν κατά το οποίο κατέστη πλουσιότερος, αν ο ενάγων ασκήσει παράλληλα την αξίωση αποζημίωσης ,τα οφειλόμενα από αυτήν.

5.5.5.)Αγωγές αδικαιολόγητου πλουτισμού των άρθρων 67 και 68

Οι εν λόγω αγωγές έχουν συγκεκριμένους δικαιούχους. Ως κομιστής επιταγής, κατά το άρθρο 67, νοείται ο καλόπιστος⁴⁸⁵, στον οποίον περιήλθε η επιταγή – είτε πρόκειται για επιταγή εις διαταγήν, είτε στον κομιστή – για οποιοδήποτε λόγο (πχ επειδή η επιταγή χάθηκε ή εκλάπη και έπεσε στα χέρια του, είτε παραδόθηκε από μη πληρεξούσιο). Ο εκδότης ,όμως, κατάφερε να ακυρώσει την επιταγή και συνεπώς δεν πραγματοποιήθηκε η πληρωμή της. Επειδή ,όμως, σύμφωνα με το άρθρο 21 του

⁴⁸¹ Ανδρέας Κ. ΜΠΑΖΟΥΡΟΣ, «Ερμηνεία των Νόμων 5868 και 5960 ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΑΓΗΣ», Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, 1969., 168.

⁴⁸² Δημήτριος Γ. ΣΚΑΡΙΠΑΣ, «Η μεταχρονολογημένη επιταγή», ΔΕΕ ,2011, 275, που παραπέμπει σε έρευνα του Μάρκου.

⁴⁸³ Αθηνά ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ-ΜΠΑΡΑΟΥΤΑΚΗ, «Το Δίκαιο της Επιταγής: Θεωρία, νομολογία, υποδείγματα», Αθήνα, 1996, 149.

⁴⁸⁴ Αθηνά ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ-ΜΠΑΡΑΟΥΤΑΚΗ, «Το Δίκαιο της Επιταγής: Θεωρία, νομολογία, υποδείγματα», Αθήνα, 1996, 147.

⁴⁸⁵ Καλόπιστος είναι αυτός ο οποίος δεν απέκτησε την απωλεσθείσα επιταγή κακή τη πίστει ή δεν διέπραξε βαρύ πταίσμα κατά την κτήση της.

Ν 5960/1933 ,δεν πρέπει ο καλόπιστος κομιστής να απολέσει το δικαίωμα πληρωμής του, το άρθρο 67 κατοχυρώνει αυτό του δικαίωμα ,σε περίπτωση που ο εκδότης (ή οποιοσδήποτε άλλος εξ επιταγής) κατάφερε την ακύρωση της⁴⁸⁶, παρέχοντάς του την δυνατότητα να ασκήσει κατά του εκδότη (ή όποιον πέτυχε την ακύρωση της επιταγής) την αγωγή του αδικαιολόγητου πλουτισμού.

Αυτή η αγωγή αδικαιολόγητου πλουτισμού ,που παρέχει το άρθρο 67, δίχως αμφιβολία, είναι η αγωγή του αδικαιολόγητου πλουτισμού του κοινού δικαίου(ΑΚ 904).⁴⁸⁷ Συνεπώς, ο εκδότης ευθύνεται από την 904 ΑΚ και οφείλει να αποδώσει την ωφέλειά του, η οποία προήλθε από μείωση της περιουσίας του καλόπιστου κομιστή (άμεση περιουσιακή μετακίνηση).

Παραγράφεται η αγωγή του άρθρου 67 5960/1933 ύστερα από πέντε έτη από την έκδοση της επιταγής, όπως ακριβώς και η αγωγή του άρθρου 60 και όπως η αγωγή του επόμενου άρθρου. (ανάλογη εφαρμογή)

Σύμφωνα με το άρθρο 68 του Ν 5960/1933, ευθύνεται ο εκδότης ,με βάση τον αδικαιολόγητο πλουτισμό , όπως ορίζει το άρθρο 67 (ανάλογη εφαρμογή) και μόνον (όχι με βάση τα καταργηθέντα άρθρα 64 και 65) του Ν 5960/1933 και βάσει των άρθρων 45 του ΕισΝΚΠολΔ (Α.Ν. 44/1967) απέναντι στον καλόπιστο κομιστή, σε περίπτωση στέρησης της επιταγής λόγω κλοπής, ληστείας, πειρατείας, ή επί καταστροφής αυτής. Επειδή ,όμως, η παρούσα διάταξη δεν αναφέρεται καθόλου στην υπεξαίρεση της επιταγής, συνεπάγεται πως δεν εφαρμόζεται επ' αυτής⁴⁸⁸, με αποτέλεσμα να μην ευθύνεται ο εκδότης για την απόδοση της ωφέλειας ,με βάση τον αδικαιολόγητο πλουτισμό, σε περίπτωση υπεξαίρεσης της επιταγής.

⁴⁸⁶ Βλ. και **ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ**, 2011, λήμμα: «αδικαιολόγητος πλουτισμός».

⁴⁸⁷ Δημήτριος Γ. **ΣΚΑΡΙΠΑΣ**, «Η μεταχρονολογημένη επιταγή», **ΔΕΕ** ,2011, 276.

⁴⁸⁸ Δημήτριος Γ. **ΣΚΑΡΙΠΑΣ**, «Η μεταχρονολογημένη επιταγή», **ΔΕΕ** ,2011, 276.

6.) Ευθύνη Οπισθογράφου Επιταγής

6.1.) Έννοια Οπισθογράφησης, χαρακτήρας ευθύνης οπισθογράφου επιταγής, εγγυητικό αποτέλεσμα οπισθογράφησης ,απαλλακτικές ρήτρες και γενικά περί της οπισθογράφησης στην επιταγή

Γίνεται δεκτό πως ό ,τι επί κανονικής οπισθογράφησης ισχύει για την ευθύνη του οπισθογράφου στην συναλλαγματική (άρθρο 15) ,ισχύει και για την ευθύνη του οπισθογράφου στην επιταγή⁴⁸⁹ ,με μόνη διαφορά ότι ο οπισθογράφος στην επιταγή ευθύνεται μόνο για την πληρωμή της επιταγής και όχι για την αποδοχή αυτής, η οποία είναι ανεπίδεκτη αποδοχής.⁴⁹⁰ Έτσι, και στην επιταγή η οπισθογράφηση νομιμοποιεί το πρόσωπο υπέρ του οποίου γίνεται (άρθρο 19), μεταβιβάζει όλα τα δικαιώματα, που προκύπτουν από τον τίτλο (άρθρο 17 παρ. 1) και επιφορτίζει τον οπισθογράφο με ανάληψη ευθύνης για την πληρωμή. (άρθρο 18)

Ο τρόπος μεταβίβασης των «εις διαταγήν» αξιογράφων, στα οποία ανήκει και η επιταγή, είναι ιδιαίτερος, γίνεται με οπισθογράφηση. Η οπισθογράφηση είναι μια ιδιόρρυθμη μεταβιβαστική δικαιοπραξία⁴⁹¹ ,εφοδιασμένη εκ του νόμου με τρία ιδιαίτερα αποτελέσματα: το νομιμοποιητικό το μεταβιβαστικό και το εγγυητικό.⁴⁹² Με το εγγυητικό αποτέλεσμα ασχολούμαστε πιο αναλυτικά στις επόμενες παραγράφους. Σχετικά με το νομιμοποιητικό, εν συντομία ,αναφέρουμε ότι το νομιμοποιητικό αποτέλεσμα κρίνεται από το αν ο κομιστής στηρίζει το δικαίωμα του σε αδιάκοπη σειρά οπισθογραφήσεων⁴⁹³ ,χωρίς να είναι απαραίτητο ο κομιστής της επιταγής να αποδείξει και την ουσιαστική του νομιμοποίηση, διότι η οπισθογράφηση, μαζί με την κατοχή του τίτλου ,νομιμοποιεί τον υπέρ ου η οπισθογράφηση. Το μεταβιβαστικό αποτέλεσμα της οπισθογράφησης έχει το εξής αποτέλεσμα: μεταβίβαση απαίτησης, που ενσωματώνεται στην επιταγή ,μαζί με την μεταβίβαση του εμπράγματος δικαιώματος επί του εγγράφου.

Πρέπει οπωσδήποτε να γίνει κατανοητό ότι η οπισθογράφηση προς τον πληρωτή της επιταγής ισχύει ως εξόφληση αυτής.⁴⁹⁴ Συνεπώς, δεν επέρχονται τα αποτελέσματα των άρθρων 17 και 18 του Ν. 5960/1933 ,όταν πραγματοποιείται τέτοια οπισθογράφηση. Αν ,όμως, η οπισθογράφηση έγινε προς υποκατάστημα

⁴⁸⁹Ματίνα ΚΟΡΔΗ- ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ, «Η ευθύνη του Οπισθογράφου στη Συναλλαγματική και στην Επιταγή», Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2007, 109 και, Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο της Επιταγής κατ' άρθρο ερμηνεία - νομολογία Ν.5960/1933», 5^η έκδοση, Αθήνα ,2012, 218.

⁴⁹⁰Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο της Επιταγής κατ' άρθρο ερμηνεία - νομολογία Ν.5960/1933», 5^η έκδοση, Αθήνα ,2012, 218

⁴⁹¹ Η Κιάντου – Παμπούκη προσθέτει ότι: «είναι ιδιαίτερος τρόπος μεταβίβασης των αξιογράφων εις διαταγή ,που συνίσταται σε σημείωση πάνω στον τίτλο και παράδοση του. (άρθρα 11 και επόμενα του Ν. 5960/ 1933), Αλίκη ΚΙΑΝΤΟΥ – ΠΑΜΠΟΥΚΗ, «Δίκαιο Αξιογράφων :Εισαγωγή- Θεωρία των αξιογράφων - Συναλλαγματική – Γραμμάτιο Εις Διαταγή», 5^η έκδοση, Θεσσαλονίκη, 1997, 173.

⁴⁹²Ματίνα ΚΟΡΔΗ- ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ, «Η ευθύνη του Οπισθογράφου στη Συναλλαγματική και στην Επιταγή», Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2007, 7.

⁴⁹³ Σημειώνουμε ότι την αδιάκοπη σειρά των οπισθογραφήσεων δεν την διακόπτει ούτε τυχόν εν λευκό ,ούτε διαγραμμένη ,ούτε πλαστή οπισθογράφηση.

⁴⁹⁴Αθηνά ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ-ΜΠΑΡΑΟΥΤΑΚΗ, «Το Δίκαιο της Επιταγής: Θεωρία, νομολογία, υποδείγματα», Αθήνα, 1996, 107, που παραπέμπει σε ΕΦΑΘ 2583/ 81, Αρμ, 35, 562. Αλίκη ΚΙΑΝΤΟΥ – ΠΑΜΠΟΥΚΗ, «Δίκαιο Αξιογράφων :Εισαγωγή- Θεωρία των αξιογράφων - Συναλλαγματική – Γραμμάτιο Εις Διαταγή», 5^η έκδοση, Θεσσαλονίκη, 1997, 369. Βλ επίσης ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ, 1996, λήμμα: «επιταγή τραπεζική».

διαφορετικό από εκείνο, στο οποίο έχει εκδοθεί η επιταγή, τότε η οπισθογράφιση μεταβιβάζει όλα τα εξ επιταγής δικαιώματα ,που απορρέουν από τον τίτλο.⁴⁹⁵ Σε τέτοιου είδους περιπτώσεις ,το υποκατάστημα υπέρ του οποίου έγινε η οπισθογράφιση γίνεται νόμιμος κομιστής της επιταγής(αποκτά όλα τα δικαιώματα εξ επιταγής), αλλά εναντίον του νομίμως προτείνονται οι ενστάσεις του άρθρου 22 του Ν. 5960/1933.

Σχετικά με το εγγυητικό αποτέλεσμα της οπισθογράφισης, αναφέρουμε ότι ο οπισθογράφος εγγυάται ,εκτός ενάντιας ρήτρας, όπως και ο εκδότης, προς όλους τους μετά από αυτόν οπισθογράφους (και τριτεγγυητές ,που σπανίως υπάρχουν στην επιταγή) και τον τελευταίο κομιστή της επιταγής την πληρωμή της. Φέροντας ,λοιπόν, η επιταγή το εγγυητικό αποτέλεσμα , αυξάνει την φερεγγυότητά της. Συνεπώς ,όσο περισσότερες οπισθογραφήσεις έχει μια επιταγή, τόσο περισσότερες εγγυήσεις για την πληρωμή της φέρει.

Εν σχέσει με το εγγυητικό αποτέλεσμα της οπισθογράφισης ,αξίζει να πούμε πως τόσο στην συναλλαγματική, όσο και στην επιταγή, είναι δυνατόν να απαλλαγεί ή να περιορίσει την ευθύνη του ο οπισθογράφος. Με αναγραφή της σχετικής ρήτρας στο σώμα της επιταγής κάτι τέτοιο μπορεί να επιτευχθεί. Ένας περιορισμός της ευθύνης του οπισθογράφου γίνεται τόσο στην πλήρη ή ονομαστική οπισθογράφιση ,όσο και στην εν λευκώ οπισθογράφιση και έχει ως αποτέλεσμα την απαλλαγή του οπισθογράφου. Αν τυχόν τεθεί απαλλακτική ρήτρα(«άνευ ευθύνης», «άνευ κινδύνου», «άνευ υποχρεώσεως»), ο οπισθογράφος δεν ευθύνεται για την πληρωμή όλου του ποσού της επιταγής απέναντι στον υπέρ ου η οπισθογράφιση και στους μεταγενέστερους οπισθογράφους. Αν ,όμως, τεθεί ρήτρα περιορισμού της ευθύνης του («μέχρι του ποσού των ευρώ ...») ο οπισθογράφος ευθύνεται απέναντι στον υπέρ ου και στους μεταγενέστερους για την πληρωμή του εν λόγω ποσού.

Αν τεθεί η γενική ρήτρα «άνευ ευθύνης» από τον οπισθογράφο, τότε θεωρείται πως αυτός «εκφράζει την βούληση του για παντελή έλλειψη ευθύνης του για την πληρωμή».⁴⁹⁶ Φυσικά, είναι αυτονόητο πως, για να γεννηθεί ευθύνη του οπισθογράφου και γενικότερα οποιουδήποτε από την επιταγή, αυτός πρέπει να έχει υπογράψει την επιταγή ως οπισθογράφος.

Ακόμη, όπως και στην συναλλαγματική,⁴⁹⁷ μπορεί με ρήτρα του ο οπισθογράφος να απαγορεύσει νέα οπισθογράφιση ,με αποτέλεσμα την απαλλαγή του από την ευθύνη πληρωμής, που θα μπορούσε να έχει απέναντι σε μεταγενέστερους οπισθογράφους. Μια τέτοια απαγόρευση μπορεί να γίνει αν ο οπισθογράφος της επιταγής θέσει τη ρήτρα «ουχί εις διαταγήν» και, συνεπώς, μετατρέψει το αξιόγραφο- επιταγή σε ονομαστική επιταγή, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι η επιταγή πλέον είναι αδύνατον να μεταβιβαστεί με τους κανόνες που διέπουν τα

⁴⁹⁵ Με την οπισθογράφιση της επιταγής , μεταβιβάζεται στον κομιστή το χαρτί της επιταγής, το ενσωματωμένο σε αυτό δικαίωμα και ο οπισθογράφος ευθύνεται –εκτός ενάντιας ρήτρας- για την πληρωμή της(άρθρα 17 και 18) ΜΠρΠειρ 153/1995, ΔΕΕ, 1995, 992. Βλ επίσης ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ, 1996, λήμμα: «επιταγή τραπεζική».

⁴⁹⁶Ματίνα ΚΟΡΔΗ- ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ, «Η ευθύνη του Οπισθογράφου στη Συναλλαγματική και στην Επιταγή», Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2007, 61-63.

⁴⁹⁷ Άρθρο 15 Παρ 2 Ν 5325/ 1932 «περί συναλλαγματικής».

αξιόγραφα, αλλά με τους κανόνες του κοινού δικαίου (εκχώρηση).⁴⁹⁸ Αυτή η οπισθογράφηση που έγινε παρά την απαγόρευση του οπισθογράφου, έχει ως συνέπεια ότι διακόπτει την αδιάκοπη σειρά των οπισθογραφήσεων του άρθρου 19 Ν. 5960/1933.⁴⁹⁹

Περαιτέρω, η ευθύνη του οπισθογράφου επιταγής έχει εγγυητικό χαρακτήρα⁵⁰⁰ (επικουρική ευθύνη), όπως ακριβώς και στην συναλλαγματική.⁵⁰¹ Ο επικουρικός χαρακτήρας της ευθύνης γίνεται αντιληπτός κατά την λήξη της προθεσμίας εμφάνισης της επιταγής (περί μεταχρονολογημένης επιταγής, σε οποιαδήποτε στιγμή πριν την παρέλευση του οκταημέρου, εμφανιστεί), όταν δηλαδή κρίνεται η ομαλή ή μη ομαλή εξέλιξη της ενοχής από την επιταγή. Σε περίπτωση μη ομαλής εξέλιξης και συνεπώς μη πληρωμής της επιταγής από τον πληρωτή⁵⁰², λόγω ελλείψεως διαθέσιμων κεφαλαίων παραμένει σε εκκρεμότητα η ικανοποίηση της αξιωματικής απαίτησης και οι οπισθογράφοι της επιταγής, λόγω της υποχρέωσης που ανέλαβαν εξ επιταγής, οφείλουν απέναντι στους επομένους τους –αν ζητηθεί από αυτούς και κυρίως απέναντι στον τελευταίο κομιστή- να καταβάλλουν το ποσό της επιταγής. Η εγγυητική ευθύνη του οπισθογράφου είναι «δεμένη» με την «εις ολόκληρον ευθύνη» των λοιπών υπογραφέων, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 44 του Ν. 5960/1933, προσδίδοντας ασφάλεια σε όλους όσοι συναλλάσσονται με αυτήν.

Στις επόμενες παραγράφους, ασχολούμαστε αναλυτικά με την ευθύνη του οπισθογράφου όταν η επιταγή οπισθογραφήθηκε, λόγω πληρεξουσιότητας, εν λευκώ, αξία ή λόγω ενεχύρου, δίχως χρονολογία (αχρονολόγητη οπισθογράφηση) και, τέλος, όταν αυτή μετοπισθογραφήθηκε. Με την αναγωγή εν ευρεία και εν στενή εννοία ασχοληθήκαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο, στην δικαιοπρακτική ευθύνη του εκδότη. Για να μην επαναλάβουμε όλα όσα ειπώθηκαν στην δικαιοπρακτική ευθύνη του εκδότη, απλώς σημειώνουμε ότι ευθύνεται κατά τον ίδιο τρόπο με τον εκδότη και ο οπισθογράφος, όπως και ο τριτεγγυητής της επιταγής. Επίσης, τις ίδιες ενστάσεις με τον εκδότη ασκεί και ο οπισθογράφος της επιταγής απέναντι στον υπέρ ου και στον καλύτερο κομιστή υπό τις προϋποθέσεις που έχουμε ήδη αναφέρει ανωτέρω.

6.2.) Η οπισθογράφηση λόγω πληρεξουσιότητας

Μιας και εξετάζουμε το εγγυητικό αποτέλεσμα της επιταγής, σκόπιμο θεωρούμε το να αναφερθούμε σε μια ιδιαίτερη περίπτωση οπισθογράφησης της επιταγής, που κατοχυρώνεται από τον νόμο περί επιταγής⁵⁰³, στην οπισθογράφηση

⁴⁹⁸ Γεώργιος Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑΚΗΣ, «Εισαγωγή στο Δίκαιο των Αξιογράφων : Συναλλαγματική, Επιταγή, Αξιογράφα και Λοιπά Αξιογράφα», Αθήνα, 2008, 98. Άρθρο 2 παρ 2 Ν 5325/1932 και άρθρο 14 παρ. 2 Ν.5960/1933.

⁴⁹⁹ Ανδρέας Κ. ΜΠΑΖΟΥΡΟΣ, «Ερμηνεία των Νόμων 5868 και 5960 ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΑΓΗΣ», Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, 1969, 74.

⁵⁰⁰ Στην ανομιμοποίητη οπισθογράφηση, στην οποία ο μεταβιβάζων με οπισθογράφηση την επιταγή δεν έχει ούτε ουσιαστική, ούτε τυπική νομιμοποίηση, είναι αμφίβολο αν υπάρχει όντως το εγγυητικό αποτέλεσμα. Κατά την Κιάντου- Παμπούκη, αυτή η οπισθογράφηση έχει και εγγυητικό αποτέλεσμα. Βλ. Αλίκη ΚΙΑΝΤΟΥ – ΠΑΜΠΟΥΚΗ, «Δίκαιο Αξιογράφων : Εισαγωγή- Θεωρία των Αξιογράφων - Συναλλαγματική – Γραμμάτιο Εις Διαταγή», 5^η έκδοση, Θεσσαλονίκη, 1997, 196-197.

⁵⁰¹ Ματίνα ΚΟΡΑΗ- ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ, «Η ευθύνη του Οπισθογράφου στη Συναλλαγματική και στην Επιταγή», Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2007, 39.

⁵⁰² Ματίνα ΚΟΡΑΗ- ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ, «Η ευθύνη του Οπισθογράφου στη Συναλλαγματική και στην Επιταγή», Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2007, 102-103

⁵⁰³ Άρθρο 23 Ν 5960/1933: «οσάκις η οπισθογράφηση περιέχει την μνείαν αξία εις κάλυψιν, «προς είσπραξιν», «κατά πληρεξουσιότητα» ή πάσαν άλλην μνείαν ενέχουσιν απλήν εντολήν, ο κομιστής

λόγω πληρεξουσιότητας. Η οπισθογράφιση αυτή δεν αποσκοπεί στην μεταβίβαση της επιταγής⁵⁰⁴, διότι κύριος και ουσιαστικός δικαιούχος του αξιωματικού δικαιώματος εξακολουθεί να είναι ο οπισθογράφος, αλλά σκοπός αυτής είναι να δοθεί με το έγγραφο της επιταγής πληρεξουσιότητα σε τρίτο πρόσωπο, ο οποίος θα ασκήσει τα δικαιώματα που απορρέουν από την επιταγή, στο όνομα και για λογαριασμό άλλου. Συνεπώς, δεν ευθύνεται για την πληρωμή της απέναντι στον εξ όψης υπέρ ου η οπισθογράφιση(αν τεθεί σχετική ρήτρα, πχ. «προς είσπραξη», «προς κάλυψη», «για πληρεξουσιότητα») ο οπισθογράφος, αφού στην πραγματικότητα αυτός είναι ο δικαιούχος της και ο κύριος του εγγράφου. Οι μεταξύ τους σχέσεις ρυθμίζονται από τις διατάξεις για την εντολή.⁵⁰⁵ Επίσης, ο υπέρ ου δεν μπορεί να οπισθογραφήσει περαιτέρω την επιταγή κατά πλήρες δικαίωμα, αλλά μόνον λόγω πληρεξουσιότητας.⁵⁰⁶ Καθίσταται, λοιπόν, σαφές ότι η οπισθογράφιση «δεν έχει πάντοτε την έννοια της μεταβίβασης της κυριότητας της επιταγής και των από αυτήν απαιτήσεων κατά πλήρες δικαίωμα στον υπέρ ου η οπισθογράφιση, αλλά μπορεί να έχει την έννοια απλής εντολής του οπισθογράφου προς εκείνον υπέρ του οποίου οπισθογραφεί την επιταγή, ότι μπορεί να ασκήσει τα εξ αυτής δικαιώματα, δηλαδή να εισπράξει την επιταγή, να εναγάγει όλους τους υπόχρεους εξ αυτής, να ασκήσει αναγωγή για λογαριασμό του οπισθογράφου (δηλαδή του εντολέως) και να παραμείνει αυτός πραγματικός κύριος του τίτλου και πραγματικός δικαιούχος των εξ αυτού απαιτήσεων και δικαιωμάτων.»⁵⁰⁷

Μια τέτοια οπισθογράφιση, με βάση τα ανωτέρω, δύναται να είναι καλυμμένη. Στην περίπτωση αυτή, πρόκειται για καταπιστευτική οπισθογράφιση, ο δε εκ της επιταγής υπόχρεος μπορεί να αποδείξει την εικονικότητα της πλήρους οπισθογράφισης, και να προτείνει κατά του κομιστή ενστάσεις, που έχει κατά του προσώπου του οπισθογράφου. Μάλιστα, σύμφωνα με την ΑΠ 1398/2010 Α2' Τμήμα⁵⁰⁸, η καλυμμένη λόγω πληρεξουσιότητας οπισθογράφιση της επιταγής

δύναται ν' ασκήσει πάντα τα εκ της επιταγής απορρέοντα δικαιώματα, αλλά δεν δύναται να οπισθογράφιση αυτήν ειμή λόγω πληρεξουσιότητας. Οι υπόχρεοι δύνανται εν τη περιπτώσει ταύτη να επικαλεσθώσι κατά του κομιστού μόνον τας ενστάσεις αι οποίαι θα ηδύναντο να αντιταχθώσι κατά του οπισθογράφου. Η εντολή η περιεχόμενη εν τη λόγω πληρεξουσιότητας οπισθογραφήσει δεν περατούται διά του θανάτου του εντολέως ή της επιγενόμενης ανικανότητος αυτού».

⁵⁰⁴ Δηλαδή, πέραν του εγγυητικού, στερείται και μεταβιβαστικού αποτελέσματος. Ο μόνος, ο οποίος θεωρεί πως αυτή η οπισθογράφιση(συναλλαγματικής) δεν έχει ούτε νομιμοποιητικό αποτέλεσμα, είναι ο Σκαλίδης. Βλ. Ματίνα **ΚΟΡΔΗ- ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ**, «*Η ευθύνη του Οπισθογράφου στη Συναλλαγματική και στην Επιταγή*», Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2007, παραπομπή 19, 69. Κατά τον ΑΠ, η οπισθογράφιση επιταγής λόγω πληρεξουσιότητας δεν επάγεται μεταβιβαστικά ή εγγυητικά αποτελέσματα. Βλ. ΑΠ 1915/2008 Α' Τμ. , διαθέσιμη σε:

http://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=B0p7azZ2fYeapqnRhF15JxCOePkNDL&apof=1915_2008 ,τελευταία επίσκεψη: 14/02/2015.

⁵⁰⁵ Αθηνά **ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ-ΜΠΑΡΑΟΥΤΑΚΗ**, «*Το Δίκαιο της Επιταγής: Θεωρία, νομολογία, υποδείγματα*», Αθήνα, 1996, 107, που παραπέμπει σε ΑΠ 2186/86, ΕΕμπΔ, 39, 75. Βλ και ΑΠ 1915/2008 Α' Τμ. , διαθέσιμη σε:

http://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=B0p7azZ2fYeapqnRhF15JxCOePkNDL&apof=1915_2008 ,τελευταία επίσκεψη: 14/02/2015. «Ούτε η κυριότητα της επιταγής μεταβιβάζεται, ούτε ο οπισθογράφος ευθύνεται». Βλ. επίσης ΑΠ 2060/2007, διαθέσιμη σε:

<http://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/11569> ,τελευταία επίσκεψη: 14/02/2015.

⁵⁰⁶ ΑΠ 2168/1986 ΝοΒ,1987, 1247.

⁵⁰⁷ Βλ. **ΕφΠατρ** 214/2007, διαθέσιμη σε:

http://fogs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=5934&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203 ,τελευταία επίσκεψη: 15/02/2015.

⁵⁰⁸ ΑΠ 1398/2010 Α2' Τμ., ΔΕΕ, 2011, 210. Βλ και Νικόλαος Κ. **ΡΟΚΑΣ**, «*Αξίωγραφο*», 1^η έκδοση, 1992, 91-92.

αποδεικνύεται με οποιοδήποτε αποδεικτικό μέσον (πχ. Εξώδικη ομολογία και μάρτυρες) και όχι με σχετική ρήτρα τεθείσα επί της επιταγής. Προφανώς, σε αντίθετη περίπτωση, όταν δηλαδή υπάρχει σχετική ρήτρα στην επιταγή («αξία προς κάλυψη», ή «προς είσπραξη» ή «κατά πληρεξουσιότητα») η οπισθογράφηση λόγω πληρεξουσιότητας δεν είναι καλυμμένη.⁵⁰⁹

6.3.) Η εν λευκώ οπισθογράφηση

Από το άρθρο 17 του Ν. 5960/1933 προκύπτει ότι ο κοιμιστής εν λευκώ οπισθογράφησης δύναται να συμπληρώσει το λευκό είτε με το όνομα του, είτε με το όνομα κάποιου άλλου, να οπισθογραφήσει εκ νέου την επιταγή εν λευκώ, είτε κανονικά υπέρ άλλου προσώπου και να παραδώσει την επιταγή σε τρίτο, δίχως να συμπληρώσει την επιταγή και χωρίς να την οπισθογραφήσει. Εν λευκώ μπορεί να οπισθογραφηθεί και επιταγή μετά την σύνταξη του διαμαρτυρικού ή μετά την ισοδύναμη προς αυτή βεβαίωση, η οποία, ως προς τον τύπο δεν διαφέρει από την κανονική οπισθογράφηση. (άρθρο 16 του Ν 5960/1933) Αυτού του είδους η οπισθογράφηση έχει τα ίδια αποτελέσματα με την πλήρη οπισθογράφηση, δηλαδή το νομιμοποιητικό, το μεταβιβαστικό και το εγγυητικό.

Είναι δυνατόν η οπισθογράφηση να είναι λευκή, δηλαδή να θέσει ο οπισθογράφος απλώς την υπογραφή του στην πίσω όψη του σώματος της επιταγής, χωρίς να συμπληρώσει το όνομα του δικαιούχου και να την παραδώσει στον υπέρ ου η οπισθογράφηση. (μεταβίβαση με απλή παράδοση όπως στα κινητά) Περαιτέρω, αυτός που κατέστη κοιμιστής από λευκή οπισθογράφηση μπορεί να παραδώσει την επιταγή σε τρίτο, χωρίς συμπλήρωση του λευκού και χωρίς οπισθογράφηση, πράγμα που προκύπτει από το άρθρο 17 παρ. 1 και 2 του Ν.5960/ 1933.⁵¹⁰ Αν ο κοιμιστής παραδώσει την επιταγή σε τρίτο, χωρίς να συμπληρώσει το λευκό και χωρίς οπισθογράφηση, τότε κάτι τέτοιο συνεπάγεται ότι αυτός που την μεταβίβασε δεν ευθύνεται εξ επιταγής, αφού το όνομα του δεν αναγράφεται στην επιταγή.⁵¹¹ Ευθύνεται, όμως, απέναντι σε αυτόν, ο οποίος συμπλήρωσε το όνομα του στην επιταγή⁵¹² (τελευταίος κοιμιστής) ο τελευταίος οπισθογράφος και δίνεται μάλιστα σε τρίτους η εντύπωση πως αυτός είχε συμβληθεί με τον τελευταίο κοιμιστή. Ως νόμιμος δε κοιμιστής της επιταγής, που έχει δικαίωμα να ζητήσει την έκδοση διαταγής πληρωμής, θεωρείται ο τυπικώς νομιμοποιούμενος κάτοχος του τίτλου με την αδιάκοπη σειρά οπισθογραφήσεων, όπως προκύπτει από το σώμα της επιταγής, συνυπολογιζομένης και της ενδιάμεσου λευκής οπισθογράφησης.⁵¹³ (άρθρο 19 του Ν 5960/1933)

6.4.) Η μετοπισθογράφηση (ή όψιμη οπισθογράφηση) της επιταγής

⁵⁰⁹Ματίνα ΚΟΡΔΗ- ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ, «Η ευθύνη του Οπισθογράφου στη Συναλλαγματική και στην Επιταγή», Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2007, 69. (για συναλλαγματικές)

⁵¹⁰ ΕφΘεσ 437/2006, διαθέσιμη σε:

http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=760&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203, τελευταία επίσκεψη: 14/02/2015.

⁵¹¹ ΕφΑθ 8102/2007, διαθέσιμη σε: http://law.tsonoglou.gr/?page_id=419, τελευταία επίσκεψη: 14/02/2015.

⁵¹² ΑΠ 1689/2001, ΕΕΝ, 2003, 128.

⁵¹³ ΑΠ 1689/2001, ΕΕΝ, 2003, 128. Βλ. και Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο της Επιταγής κατ' άρθρο ερμηνεία - νομολογία Ν.5960/1933», 5^η έκδοση, Αθήνα, 2012, 219.

Μετοπισθογράφιση ή αλλιώς όγμιμη οπισθογράφιση στην οπισθογραφήσιμη επιταγή καλείται η οπισθογράφιση μετά την σύνταξη διαμαρτυρικού ή η μετά την ισοδύναμη προς αυτήν βεβαίωση περί μη πληρωμής της επιταγής, καθώς και η μετά την λήξη της προς εμφάνιση της επιταγής τασσομένης προθεσμίας.⁵¹⁴

Μια τέτοιου είδους οπισθογράφιση δεν παράγει τα αποτελέσματα του άρθρου 19 και 17 του Ν. 5960/1933 ,με αποτέλεσμα να μην ευθύνεται ο οπισθογράφος της- αλλά και κάθε προηγούμενος – απέναντι στον υπέρ ου η οπισθογράφιση ,με βάση το δίκαιο της επιταγής ,αφού αυτός δεν αποκτά τα δικαιώματα εκ του τίτλου δυνάμει οπισθογραφήσεως. Αποκτά, όμως, ο υπέρ ου η οπισθογράφιση μόνον τα δικαιώματα του προκατόχου του κατά το κοινό δίκαιο, διότι μια τέτοια οπισθογράφιση παράγει τα αποτελέσματα της κοινής εκχωρήσεως.⁵¹⁵ Τυχόν μεταβίβαση δικαιωμάτων εκτός του τίτλου, όπως πχ η αξίωση αποζημίωσης (914 ΑΚ), λόγω έκδοσης ακάλυπτης επιταγής (79 παρ 1 Ν 5960/1933), κρίνεται από τις εκτός του τίτλου, μεταξύ τους, ρητές ή σιωπηρές συμφωνίες.⁵¹⁶ Ο Αθανασάς⁵¹⁷, ωστόσο, κρίνει πως τα δικαιώματα της εγκλήσεως και της πολιτικής αγωγής , όπως και η αξίωση εξ αδικοπραξίας «δεν είναι αντικείμενα εκχωρήσεως , αλλά είναι συνυφασμένα με την συγκεκριμένη επιταγή και τους συγκεκριμένους υπογραφείς της επιταγής. Και μεταβιβάζονται με την παράδοση της επιταγής στον εξ αναγωγής υπόχρεο, όταν εξοφλήσει την επιταγή (άρθρο 47 Ν. 5960/1933)» Μια τέτοια εξίσωση του μετοπισθογράφου με τον εξ αναγωγής υπόχρεο είναι απαράδεκτη, διότι άλλη η νομική θέση του μετοπισθογράφου (η μετοπισθογράφιση παράγει τα αποτελέσματα της κοινής εκχώρησης) άλλη του εξ αναγωγής υπόχρεου (η οπισθογράφιση παράγει αξιωματικά δικαιώματα και υποχρεώσεις- τα τρία αποτελέσματα της οπισθογράφισης). Ανεξαρτήτως αυτών, λογική συνέπεια των ανωτέρω, είναι ότι ο υπόχρεος εξ επιταγής μπορεί να αντιτάξει κατά τέτοιου κομιστή όλες τις υπάρχουσες ενστάσεις ,που είχε κατά τον χρόνο της οπισθογράφισης – ακόμη και της εν λευκώ-εναντίον του οπισθογραφήσαντος την επιταγή.⁵¹⁸

6.5.) Η αχρονολόγητη οπισθογράφιση

Η παράγραφος 2 του άρθρου 24 Ν 5960/1933 εισάγει μαχητό τεκμήριο για το ότι η μη φέρουσα χρονολογία οπισθογράφιση θεωρείται ότι έγινε προ της συντάξεως διαμαρτυρικού ή της ισοδύναμης βεβαίωσης ή προ της λήξης της προθεσμίας

⁵¹⁴ Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «*Δίκαιο της Επιταγής* κατ' άρθρο ερμηνεία - νομολογία Ν.5960/1933», 5^η έκδοση, Αθήνα ,2012, 267.

⁵¹⁵ Ανδρέας Κ. ΜΠΑΖΟΥΡΟΣ, «*Ερμηνεία των Νόμων 5868 και 5960 ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΑΓΗΣ*», Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, 1969, 86 και Ηλίας ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ, Πιστωτικοί Τίτλοι, Τόμος α', παρ/φος 26 και Αθηνά ΚΑΡΑΜΑΝΑΗ-ΜΠΑΡΑΟΥΤΑΚΗ, «*Το Δίκαιο της Επιταγής: Θεωρία, νομολογία, υποδείγματα*», Αθήνα, 1996, 107. Ο Μάρκου συμπληρώνει ότι για την νομιμοποίηση του αποκτώντος δεν χρειάζεται γνωστοποίηση της γενόμενης μεταβίβασης. ΜΑΡΚΟΥ, 268. Βλ και ΑΠ 574/2005 , διαθέσιμη σε: http://www.foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=3801&catid=1:12&Itemid=192 , τελευταία επίσκεψη: 14/02/2014.

⁵¹⁶ Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «*Δίκαιο της Επιταγής* κατ' άρθρο ερμηνεία - νομολογία Ν.5960/1933», 5^η έκδοση, Αθήνα ,2012, 267 και Εφαθ 7351/2001, ΔΕΕ,2002,70.

⁵¹⁷ Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ, «*Επιταγή ακάλυπτη- δικαιούται να ασκήσει έγκληση και αγωγή αποζημιώσεως κάθε κομιστής της- προσωποκράτηση*», ΔΕΕ, 2002, 137.

⁵¹⁸ Ανδρέας Κ. ΜΠΑΖΟΥΡΟΣ, «*Ερμηνεία των Νόμων 5868 και 5960 ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΑΓΗΣ*», Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, 1969, 86.

εμφάνισης.⁵¹⁹ Το βάρος της απόδειξης φέρει ο οφειλέτης ,που επικαλείται το αντίθετο, προκειμένου να απαλλαγεί από την υποχρέωση πληρωμής.⁵²⁰ Αν αυτό δεν μπορέσει να αποδειχτεί, εξ αιτίας του τεκμηρίου που εισάγει το εν λόγω άρθρο, ο οφειλέτης οπισθογράφος υποχρεούται να καταβάλει το ποσόν της επιταγής. Συνεπώς, ο οφειλέτης ευθύνεται απέναντι στον υπέρ ου, σαν να επρόκειτο περί κανονικής οπισθογράφησης. Αν ,όμως, διαπιστωθεί πως η οπισθογράφηση έγινε μετά την σύνταξη διαμαρτυρικού ή μετά την ισοδύναμη προς αυτήν βεβαίωση περί μη πληρωμής της επιταγής, καθώς και μετά την λήξη της προς εμφάνιση της επιταγής τασσομένης προθεσμίας, τότε αυτή αποτελεί όψιμη οπισθογράφηση.

6.6.)Ενεχυρική Οπισθογράφηση

Η ενεχυρική οπισθογράφηση δεν απαγορεύεται από τον Ν. 5960/1933,αν και δεν περιέχει αντίστοιχη διάταξη με τον Ν 5325/1932 άρθρο 19 «περί συναλλαγματικής», που να προβλέπει ότι η οπισθογράφηση λόγω ενεχύρου είναι επιτρεπτή.⁵²¹ Αν, όμως, ληφθεί υπόψη πως και από την διάταξη του άρθρου 11 του Ν 1957/1991, με την οποία επιβάλλεται τέλος χαρτοσήμου στις επιταγές ,που προσκομίζονται στις τράπεζες για είσπραξη ,ενεχυρίαση ή φύλαξη ,τότε προκύπτει , δίχως αμφιβολία πλέον ότι είναι νόμιμη η ενεχύραση της τραπεζικής επιταγής.⁵²² Εξάλλου, η ενεχύραση τίτλων σε διαταγή με οπισθογράφηση έχει θεσπιστεί ως ειδικός τρόπος ενεχυράσεως για μερικές ΑΕ και προς ασφάλεια ορισμένων απαιτήσεων τους με το άρθρο 38 του ΝΔ 17/7/13.8.1923, που εξακολουθεί να ισχύει , κατά το άρθρο 1 παρ. 1 του ΕισΝΑΚ και το οποίο ορίζει ότι αν αντικείμενο ενεχυράσεως είναι τίτλος εις διαταγήν , τότε η ενεχυρίαση γίνεται με απλή οπισθογράφηση ,χωρίς να απαιτείται άλλη έγγραφη σύμβαση ενεχυράσεως⁵²³. Ακόμη, καταργήθηκε η 238/1979 απόφαση της Νομισματικής επιτροπής, που απαγόρευε την οπισθογράφηση λόγω ενεχύρου προς τις τράπεζες μεταχρονολογημένων εις διαταγήν επιταγών, ενώ ισχύει το άρθρο 11 παρ. 1 Ν. 1957/1991, που ορίζεται ότι οι επιταγές ,που προσκομίζονται σε τράπεζες για ενεχυρίαση καταγράφονται σε πινάκια, στα οποία επιβάλλεται τέλος χαρτοσήμου. Λαμβάνοντας τα ανωτέρω υπόψη, προκύπτει ότι η ενεχυρίαση τραπεζικών επιταγών ,έστω και μεταχρονολογημένων, είναι επιτρεπτή και ο κομιστής τέτοιων επιταγών δικαιούται να ασκήσει όλα τα δικαιώματα ,που απορρέουν από τον τίτλο⁵²⁴. Συνεπώς, μεταξύ των τίτλων εις διαταγήν που ενεχυράζονται με οπισθογράφηση , κατά την ΑΚ 1251 είναι και η επιταγή και οποιοσδήποτε ισχυρισμός ότι αυτού του είδους η οπισθογράφηση δεν είναι νόμιμη ,διότι δεν προκύπτει από τον νόμο, πρέπει να απορρίπτεται.⁵²⁵

Εξ αυτών, που ειπώθηκαν στην προηγούμενη παράγραφο, προκύπτει ότι για την ενεχύραση τίτλου σε διαταγή αρκεί η οπισθογράφηση αυτού σε διαταγή του

⁵¹⁹ Βλ. και Ανδρέας Κ. ΜΠΑΖΟΥΡΟΣ, «Ερμηνεία των Νόμων 5868 και 5960 ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΑΓΗΣ», Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, 1969, 87.

⁵²⁰ Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο της Επιταγής κατ' άρθρο ερμηνεία - νομολογία Ν.5960/1933», 5^η έκδοση, Αθήνα ,2012,

⁵²¹ ΕιρΣερρών 74/2010 (ειδική διαδικασία), ΔΕΕ, 2010, 937, που παραπέμπει σε Γεωργιάδη – Σταθόπουλο, Αστικός Κώδιξ, τόμος VI, 390.

⁵²² ΑΠ 269/2001, ΔΕΕ, 2002, 308 και ΕφΑΘ 2364/2013, ΔΕΕ, 2013, 813.

⁵²³ ΑΠ 241/2010, ΧρηΔικ, 2010, 250.

⁵²⁴ ΕιρΣερρών 74/2010 (ειδική διαδικασία), ΔΕΕ, 2010,937, ΕφΑΘ 2364/2013, ΔΕΕ, 2013, 813 και ΕφΠειρ 635/2011, ΔΕΕ, 2013, 264.

⁵²⁵ ΕφΑΘ 2364/2013, ΔΕΕ, 2013,813.

δανειστή, χωρίς άλλη διατύπωση, ενώ δεν αποκλείεται η επιλογή του κοινού ενεχυράσεως της απαιτήσεως ,με την τήρηση των διατυπώσεων των 1247 και 1248 ΑΚ.⁵²⁶ Κατά την ΑΚ 1251, για την ενεχύραση τίτλου εις διαταγήν αρκεί οπισθογράφηση του σε διαταγή του δανειστή ,χωρίς να χρειάζεται έγγραφη συμφωνία, εάν , κατά το άρθρο 1255 ΑΚ παρ. 1 εδ. ' α , αντικείμενο του ενεχύρου είναι τίτλος σε διαταγή, ο ενεχυρούχος δανειστής έχει δικαίωμα να εισπράξει μόνος και αν ακόμη δεν έληξε το ασφαλιζόμενο χρέος.

Περαιτέρω, τα άρθρα ΑΚ 1247 και 1248, που ρυθμίζουν την σύσταση ενεχύρου σε δικαίωμα και σε απαίτηση, ορίζουν ότι η σύμβαση για την σύσταση του ενεχύρου απαιτείται συμβολαιογραφικό έγγραφο ή ιδιωτικό με βέβαιη χρονολογία και, επιπλέον, επί συστάσεως ενεχύρου σε απαίτηση , απαιτείται ο ενεχυραστής να γνωστοποιήσει την ενεχύραση στον οφειλέτη.⁵²⁷ Η διαδικασία της ΑΚ 1251 συνεπάγεται πως είναι απλούστερη, σε σχέση με τις διαδικασίες των ΑΚ 1247 και 1248.

Όσον αφορά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών, προκύπτει ότι ο δανειστής –κομιστής του τίτλου αποκτά ενέχυρο στην απαίτηση ,που ενσωματώνεται στον τίτλο, ο ενεχυράσας οπισθογράφος παραμένει κύριος του τίτλου και ουσιαστικός δικαιούχος της απαίτησης, που ενσωματώνεται σε αυτόν, αν και δεν κατέχει τον τίτλο, ενώ ο ενεχυρούχος δανειστής αποκτά, με την οπισθογράφηση, αυτοτελή και ανεξάρτητη νομική θέση έναντι του ενεχυραστή οπισθογράφου και ασκεί, με βάση το ενέχυρο, το δικαίωμα είσπραξης του τίτλου, στο όνομά του.⁵²⁸ Είναι αναμφίβολο ότι ο ενεχυράσας οπισθογράφος τραπεζικής επιταγής ,χωρίς ρήτρα «άνευ ευθύνης», έχει τις ίδιες υποχρεώσεις με τον εκδότη της επιταγής, ευθύνεται δηλαδή εις ολόκληρον. Αναφορικά με την αναγωγική του ευθύνη για την μη πληρωμή της επιταγής, σημειώνουμε ότι και η λόγω ενεχύρου οπισθογράφηση επιταγής επιφέρει –πλην του νομιμοποιητικού- για τον κομιστή της το εγγυητικό αποτέλεσμα της κανονικής οπισθογράφησης.⁵²⁹ (άρθρο 18 Ν. 5960/1933) Αυτό, πρακτικά, σημαίνει πως ο υπέρ ου η οπισθογράφηση ,προκειμένου να πληρωθεί δεν χρειάζεται να επικαλεστεί και την υφιστάμενη μεταξύ αυτού και του οπισθογράφου εσωτερική σχέση. Έχει ,επίσης, κριθεί ότι σε περίπτωση που ο δανειστής ζητήσει να εκδοθεί διαταγή πληρωμής, δεν είναι απαραίτητο στην αίτηση για διαταγή πληρωμής να περιληφθούν τα γενεσιουργά περιστατικά της απαίτησης, αλλά αρκεί η έκθεση των πραγματικών περιστατικών, που να εξατομικεύουν την απαίτηση και που υπαγόμενα από τον δικαστή σε κανόνες ουσιαστικού δικαίου και να δικαιολογούν συμπέρασμα αντίστοιχης οφειλής εκείνου κατά του οποίου απευθύνεται η αίτηση.⁵³⁰

⁵²⁶ ΕφΑΘ 2364/2013, ΔΕΕ, 2013, 813.

⁵²⁷ ΑΠ 440/2012 Α2 Τμ., ΔΕΕ, 2012, 1048 και ΑΠ 343/2013 ,διαθέσιμη σε:

<http://www.karagiannislawfirm.gr/%CE%BD%CE%B5%CE%B1/enechyrikh-opisthografhsh-epitaghsh>
, τελευταία επίσκεψη: 25/02/2015.

⁵²⁸ ΑΠ 440/2012 Α2 Τμ. , ΔΕΕ, 2012, 1048. Κατά την ΑΠ 2165/2009 ΣΤ' Τμ, διαθέσιμη σε: http://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=N9PJS2TTDGNJP5MUF710WBH0484MTP&apof=2165_2009 , τελευταία επίσκεψη: 16/02/2015. Με την ενεχυρική οπισθογράφηση, ο ενεχυρούχος δανειστής αποκτά ενέχυρο στις ενσωματωμένες απαιτήσεις της επιταγής και συγχρόνως και οιονεί νομή επ' αυτών.

⁵²⁹ ΑΠ 241/2010 Α2 Τμ., ΧρηΔικ, 2010, 250 και ΠΠρΑΘ 4964/2010, ΔΕΕ, 2011, 214. Εννοείται πως το δικαίωμα αναγωγής κατά των οπισθογράφων ,εκδότη και των άλλων υποχρέων, για να ασκηθεί πρέπει η επιταγή να εμφανίστηκε εμπρόθεσμα προς πληρωμή και στον προσήκοντα τόπο και αν βεβαιώθηκε η εμφάνιση και η μη πληρωμή της να ακολουθήσει μια από τις τρεις νόμιμες διαδικασίες.

⁵³⁰ ΕφΠειρ 190/2011, ΔΕΕ, 2012, 585.

7. Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΤΡΙΤΕΓΓΥΗΤΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΑΓΗΣ

7.1.) Το θέμα της Τριτεγγύησης στην διάσκεψη της Γενεύης και στο Συνέδριο της Χάγης, περί του Τριτεγγυητή επιταγής, τυπικά στοιχεία τριτεγγύησης

Στην διάσκεψη της Γενεύης, υποστηρίχθηκε ότι είναι περιττή η εξασφάλιση της επιταγής δια τριτεγγυήσεως , για δύο λόγους: α.) διότι η επιταγή είναι όργανο πληρωμής και β.) για τον λόγο ότι εξαιτίας του βραχύτατου χρονικού διαστήματος της προθεσμίας προς εμφάνιση δεν δύναται στην πράξη να τύχει ιδιαίτερης εφαρμογής.⁵³¹ Τελικά, στο συνέδριο της Χάγης, υπερίσχυσε η άποψη ότι η τριτεγγύηση είναι ωφέλιμη ,διότι η ύπαρξη της διευκολύνει στον κομιστή την προεξόφληση της, όταν αυτός επιδιώκει κάτι τέτοιο.⁵³² Σκοπός, λοιπόν, ύπαρξης της είναι ή η κατά μέρος ή εις ολόκληρον ασφάλιση του ποσού της επιταγής.⁵³³

Τριτεγγυητής, σύμφωνα με το άρθρο 25 του Ν. 5960/1933, μπορεί να είναι οποιοσδήποτε τρίτος , ή πρόσωπο υπόχρεο εξ επιταγής, εκτός του πληρωτή αυτής.⁵³⁴ Μπορεί να παρέχεται τριτεγγύηση και από περισσότερα του ενός πρόσωπα. Συνήθως, τριτεγγύηση παρέχεται υπέρ του εκδότη και σπανίως υπέρ του οπισθογράφου και δη υπέρ τριτεγγυητή.⁵³⁵

Σχετικά με τα τυπικά στοιχεία της τριτεγγύησης, αναφέρουμε ότι αυτά διακρίνονται σε δύο κατηγορίες(άρθρο 26 του Ν. 5960/1933):⁵³⁶

A.) στα ουσιώδη τυπικά στοιχεία για την δημιουργία της ενοχής (τριτεγγύησης)

B.)και στα αναγκαία τυπικά στοιχεία για τον καθορισμό του περιεχομένου της εξ επιταγής υποχρέωσης του τριτεγγυητή.

Σχετικά με τα αναγκαία τυπικά στοιχεία, αναφέρουμε πως ,όπως προκύπτει από το άρθρο 26 του Ν. 5960/1933, η τριτεγγύηση παρέχεται με πράξη επί της επιταγής ή του προσθέματος και εκφράζεται με τις λέξεις «δια τριτεγγύησιν» ή με παρόμοιες φράσεις, όπως: «ως εγγυητής», «προς ασφάλεια». Πρέπει, φυσικά, να αναγράφεται στο σώμα της επιταγής επί ποίου δίδεται, ποιος είναι δηλαδή ο τιμώμενος. Αν, ωστόσο, το όνομα του τιμώμενου απουσιάζει, αυτό δεν σημαίνει πως είναι άκυρη η τριτεγγύηση, αλλά πως δίδεται υπέρ του εκδότη. Ακόμη και αν λείπουν τα αναγκαία αυτά στοιχεία ,που προσδίδουν στην δήλωση της βουλήσεως υπογραφέα της επιταγής την έννοια της τριτεγγύησης, η τριτεγγύηση θεωρείται ως προκύπτουσα εκ μόνης της υπογραφής του τριτεγγυητή, η οποία τίθεται στο εμπρόσθιο μέρος της

⁵³¹Ανδρέας Κ. ΜΠΑΖΟΥΡΟΣ, «Ερμηνεία των Νόμων 5868 και 5960 ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΑΓΗΣ», Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, 1969,, 88. Βλ. επίσης και Ηλίας ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ, «Πιστωτικοί Τίτλοι», Τόμος ΙΙ, Αθήνα, 1948, 280.

⁵³²Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο της Επιταγής κατ' άρθρο ερμηνεία - νομολογία Ν.5960/1933», 5^η έκδοση, Αθήνα ,2012, 271 και Νικόλαος Α. ΔΕΛΟΥΚΑΣ, «Αξιόγραφα», γ' έκδοση, 1980, 257.

⁵³³Ανδρέας Κ. ΜΠΑΖΟΥΡΟΣ, «Ερμηνεία των Νόμων 5868 και 5960 ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΑΓΗΣ», Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, 1969, 88.

⁵³⁴ Δεν γίνεται να δοθεί τριτεγγύηση υπέρ του πληρωτή, διότι κάτι τέτοιο θα ερχόταν σε σύγκρουση με τις απαγορευτικές διατάξεις του άρθρου 4 περί «αποδοχής ή μη πιστοποίησης ή βεβαιώσεως της επιταγής». Μια τέτοια τριτεγγύηση θα εξισωνόταν με καλυμμένη αποδοχή της επιταγής. Βλ. ακόμη και Αλίκη ΚΙΑΝΤΟΥ – ΠΑΜΠΟΥΚΗ, «Δίκαιο Αξιογράφων :Εισαγωγή- Θεωρία των αξιογράφων - Συναλλαγματική – Γραμμάτιο Εις Διαταγή», 5^η έκδοση, Θεσσαλονίκη, 1997, 371.

⁵³⁵ Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο της Επιταγής κατ' άρθρο ερμηνεία - νομολογία Ν.5960/1933», 5^η έκδοση, Αθήνα ,2012, 271.

⁵³⁶Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο της Επιταγής κατ' άρθρο ερμηνεία - νομολογία Ν.5960/1933», 5^η έκδοση, Αθήνα ,2012, 272.

επιταγής ,εκτός αν πρόκειται για την υπογραφή του εκδότη. (άρθρο 26) Τέλος, όσον αφορά την Β κατηγορία των τυπικών στοιχείων της επιταγής, έχει κριθεί από τον ΑΠ⁵³⁷ ότι η κατά τον χρόνο της υπογραφής βούληση του υπογραφέα , για να θεωρηθεί ως τριτεγγύηση, πρέπει να εκδηλώνεται με αντικειμενικό τρόπο , ούτως ώστε να γίνεται αντιληπτή από τρίτους.

7.2.) Ευθύνη Τριτεγγυητή

Η ευθύνη του τριτεγγυητή πηγάζει από το άρθρο 27 του Ν. 5960/1933. Σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο, η ευθύνη του τριτεγγυητή προσδιορίζεται από τον τρόπο ή το είδος της ευθύνης του υπέρ ου η τριτεγγύηση.⁵³⁸ Αξίζει ,σε αυτό το σημείο, να σημειώσουμε ότι ,κατά τον Αναστασιάδη,⁵³⁹ η έκφραση του Νόμου: «Ο τριτεγγυητής ενέχεται καθ' ον τρόπον και ο υπέρ ου η τριτεγγύησις» δεν είναι σαφής. Πράγματι, αν ο υπέρ ου έθεσε την ρήτρα «ανέξοδος επιστροφή» πρέπει και αυτή να επαναληφθεί και από τον τριτεγγυητή. Επίσης, αν σημειωθεί από τον τριτεγγυητή η ρήτρα «άνευ ευθύνης μου» η τριτεγγύηση είναι άνευ σημασίας, διότι η φράση αναιρεί τον σκοπό της τριτεγγύησης, και μάλλον ,αν τεθεί, θα πρέπει να θεωρείται ανυπόστατη. Υπενθυμίζουμε πως ευθύνεται εξ αναγωγής και εξ αναγωγής προς απόδοση, όπως οι οπισθογράφοι και ο εκδότης.

Κατά τον Μάρκου,⁵⁴⁰ η ενοχή του τριτεγγυητή προσδιορίζεται από δύο βασικές αρχές: την αρχή της τυπικής ή εξωτερικής εξάρτησης από την ενοχή του υπέρ ου η τριτεγγύηση και από την αρχή της έναντι της ενοχής αυτής ουσιαστικής ανεξαρτησίας της, σε συνδυασμό με την αρχή της αυτοτέλειας των υπογραφών των προσώπων της επιταγής και με τις γενικότερες αρχές της αυτοτέλειας των υπογραφών των προσώπων της επιταγής και με τις γενικότερες αρχές της αυτοτέλειας και του αναιτιώδους κάθε ενοχής εξ επιταγής.

Η πρώτη αρχή προϋποθέτει την ύπαρξη τυπικά έγκυρης υπογραφής του υπέρ ου η τριτεγγύηση. Η ευθύνη ,όμως , του τριτεγγυητή είναι ευθύνη εξ επιταγής και από ουσιαστικής άποψης (πλην του ελαττώματος περί τον τύπο) είναι ανεξάρτητη της ευθύνης του υπέρ ου η οπισθογράφιση.⁵⁴¹ Ομοίως, ο Μπαζούρος⁵⁴² διευκρινίζει ότι η υποχρέωση του τριτεγγυητή είναι ισχυρή και όταν η ενοχή υπέρ της οποίας εγγυήθηκε ο τριτεγγυητής είναι άκυρη, για κάθε άλλη αιτία πλην του ελαττώματος περί τον τύπο. Επιπλέον, σημειώνουμε ότι αν η επιταγή είναι άκυρη λόγω ελαττώματος στον τύπο, η τριτεγγύηση δεν ισχύει ως απλή εγγύηση.⁵⁴³

Καμία σημασία, επίσης, δεν έχει πλέον το παλαιότερο ζήτημα, αν ,δηλαδή, η τριτεγγύηση είναι σύμβαση κύρια ή παρεπόμενη, διότι, σύμφωνα με τον Νόμο 5960/1933, ο τριτεγγυητής είναι πάντοτε υπεύθυνος εξ επιταγής ,εκτός και αν η επιταγή είναι ελαττωματική ως προς τον τύπο και ο τριτεγγυητής δεν μπορεί να

⁵³⁷ ΑΠ 1312/ 1991, ΕλλΔνη, 1992, 1183.

⁵³⁸ ΑΠ 1312/ 1991, ΕλλΔνη, 1992, 1183.

⁵³⁹ Ηλίας ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ, «Πιστωτικοί Τίτλοι», τόμος Ι, Αθήναι ,1934 ,168.

⁵⁴⁰ Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο της Επιταγής κατ' άρθρο ερμηνεία - νομολογία Ν.5960/1933», 5^η έκδοση, Αθήνα ,2012, 274.

⁵⁴¹ Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο της Επιταγής κατ' άρθρο ερμηνεία - νομολογία Ν.5960/1933», 5^η έκδοση, Αθήνα ,2012, 274.

⁵⁴² Ανδρέας Κ. ΜΠΑΖΟΥΡΟΣ, «Ερμηνεία των Νόμων 5868 και 5960 ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΑΓΗΣ», Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, 1969, 91.

⁵⁴³ Ηλίας ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ, «Πιστωτικοί Τίτλοι», τόμος Ι, Αθήναι ,1934 ,168.

προβάλλει αντιρρήσεις άλλες εκτός αυτών, οι οποίες στηρίζονται στα τυπικά ελαττώματα της επιταγής. Στην συναλλαγματική –ομοίως και στην επιταγή- ισχύει ότι η τριτεγγύηση, όπως και η εγγύηση του αστικού κώδικα αποσκοπεί στην εξασφάλιση της απαίτησης, με την διαφορά ότι η εκ συναλλαγματικής (και η εξ επιταγής) ευθύνη έχει διαφορετικό περιεχόμενο. Η τριτεγγύηση δεν δημιουργεί παρεπόμενη ευθύνη, σε αντίθεση με την ευθύνη του αστικού κώδικα, αλλά κύρια, για αυτό και η υπόσταση της δεν εξαρτάται από την ύπαρξη της κύριας απαίτησης.⁵⁴⁴ Με την τριτεγγύηση της επιταγής, δημιουργείται αυτοτελής υποχρέωση⁵⁴⁵ για την πληρωμή του ποσού της επιταγής. Στην ΑΠ 1325/ 2003, κρίθηκε ότι: «η υποχρέωση αυτού είναι ισχυρά και όταν η ενοχή υπέρ ής τριτεγγυήθη είναι άκυρος λόγω άσης άλλης αιτίας, εκτός ελαττώματος περί τον τύπον»⁵⁴⁶. Συνεπώς, η υποχρέωση του τριτεγγυητή είναι αυτοτελής και ανεξάρτητη της εκ της συναλλαγματικής υποχρέωσης του τιμωμένου, ώστε ο τριτεγγυητής, στερούμενος εκ του νόμου της ενστάσεως διζήσεως, δεν μπορεί να επικαλεσθεί κατά του κομιστή ελαττώματα της βασικής αιτιώδους σχέσεως που οδήγησε στην αποδοχή της συναλλαγματικής, ειδικότερα την ακυρότητα ή ανυπαρξία της κατά το ουσιαστικό δίκαιο.»

Προκειμένου να θεωρηθεί πρόσωπο που υπογράφει επιταγή, ως τριτεγγυητής, που σκοπό έχει να τριτεγγυηθεί υπέρ κάποιου άλλου υπογραφέα αυτής, και συνεπώς να ευθύνεται ως τριτεγγυητής και όχι ως οπισθογράφος, αυτό θα πρέπει να προκύπτει εκ του εγγράφου. Στην ΑΠ 1312/1991⁵⁴⁷, κρίθηκε ότι στην περίπτωση απλής υπογραφής στην πίσω όψη του εγγράφου της επιταγής, η παραδοχή ότι η υπογραφή τέθηκε όχι για λευκή οπισθογράφιση, αλλά για τριτεγγύηση, προϋποθέτει την συνδρομή αντικειμενικών στοιχείων στο περιεχόμενο της επιταγής (όπως είναι το πρόσωπο του υπογραφέα και η συγκεκριμένη θέση της υπογραφής στην πίσω όψη της επιταγής, σε συσχετισμό με τις θέσεις των τυχόν άλλων υπογραφών), τα οποία, εκτιμώμενα με τρόπο ο οποίος να εναρμονίζεται με την τυπικότητα (και τον οικονομικό προορισμό της επιταγής), προσδίδουν στην δήλωση της βουλήσεως αναμφίβολη έννοια τριτεγγύησης. Η βούληση του υπογραφέα πρέπει να εκδηλώνεται αντικειμενικώς, στο περιεχόμενο της επιταγής, ούτως ώστε να γίνεται κατανοητή από τους τρίτους. Στην εν λόγω απόφαση, ο ανακόπτων ισχυρίσθηκε ότι ναι μεν έθεσε την υπογραφή του στο πίσω μέρος του σώματος της επιταγής υπό μορφήν εν λευκώ οπισθογράφισης, αλλά σκοπό του (περιεχόμενο της βούλησης του, κατά την υπογραφή) είχε να τριτεγγυηθεί υπέρ της εκδότριας «Ανατόλια». Επειδή, όμως, δεν επικαλείται κανένα αντικειμενικό στοιχείο του σώματος της επιταγής, που να προσδίνει στην δήλωση βουλήσεως του έννοια τριτεγγυήσεως, ο ισχυρισμός του ότι δεν ευθύνεται ως οπισθογράφος της επιταγής, είναι ανίσχυρος, διότι δεν προκύπτει από πουθενά (δεν σημειώθηκε στην επιταγή ρήτρα «δια την τριτεγγύηση», που να καθιστά σαφή την βούληση του) ότι υπέγραψε ως τριτεγγυητής. Η τριτεγγύηση του, συνεπώς, είναι άκυρη και ευθύνεται ως οπισθογράφος εν λευκώ οπισθογράφισης.

⁵⁴⁴ Ανδρέας ΠΑΤΣΗΣ και Συνεργάτες, «Ευθύνη Τριτεγγυητή συναλλαγματικής», διαθέσιμο σε: <http://www.capital.gr/law/articles.asp?id=503545&subcat=104>, τελευταία επίσκεψη: 18/02/2015.

⁵⁴⁵ ΑΠ 1325/2003 Ζ Τμ. διαθέσιμη σε: http://www.foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=4270&catid=1:12&Itemid=192, τελευταία επίσκεψη: 18/02/2015.

⁵⁴⁶ Ομοίως και στην ΑΠ 1312/1991, γίνεται δεκτό ότι η τριτεγγύηση, που παρέχεται σε επιταγή, προϋποθέτει την μη ελαττωματικότητα της, ως προς τον τύπο. Ακόμη και αν η ενοχή από την επιταγή για οποιοδήποτε λόγο, εκτός από την έλλειψη, ως προς τον τύπο, δεν υφίσταται, ο τριτεγγυητής ευθύνεται κατά τον ίδιο τρόπο με τον υπέρ ου η τριτεγγύηση. Βλ. ΑΠ 1312/1991, ΕλλΔνη, 1992, 1184.

⁵⁴⁷ ΑΠ 1312/1991, ΕλλΔνη, 1992, 1183.

Είναι δυνατόν, όπως έχουμε πει, η τριτεγγύηση να δοθεί και από πολλούς τριτεγγυητές, οι οποίοι ευθύνονται όλοι αλληλεγγύως και εις ολόκληρον για την πληρωμή του ποσού της επιταγής.⁵⁴⁸ Η μεταξύ των συντριτεγγυητών σχέση δεν βασίζεται στο δίκαιο της επιταγής, αλλά ρυθμίζεται από το κοινό δίκαιο.

7.3.) Ενστάσεις Τριτεγγυητή⁵⁴⁹

Ο τριτεγγυητής μπορεί να προβάλλει όλες τις ενστάσεις από τον τίτλο της επιταγής και εκτός αυτών όλες όσες αφορούν το κύρος της επί της επιταγής δηλώσεως του, καθώς και όλες τις προσωπικές του ενστάσεις εναντίον του αντισυμβαλλόμενου κομιστή. Ακόμη, ο τριτεγγυητής μπορεί να προβάλλει και τις ενστάσεις που αφορούν τον τύπο επί της επιταγής δήλωσης του υπέρ ου η τριτεγγύηση. Υπενθυμίζουμε ότι ο τριτεγγυητής μπορεί να ασκήσει τις ενστάσεις του εναντίον του κομιστή, υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 22 Ν. 5960/1933.

⁵⁴⁸ Ηλίας ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ, «Πιστωτικοί Τίτλοι», τόμος Ι, Αθήνα, 1934, 32.

⁵⁴⁹ Βλ. Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο της Επιταγής κατ' άρθρο ερμηνεία - νομολογία Ν.5960/1933», 5^η έκδοση, Αθήνα, 2012, 275.

Επίλογος

Ολοκληρώνοντας αυτήν την προσπάθεια, θα θέλαμε να εκφράσουμε τους προβληματισμούς μας, σχετικά με διάφορα θέματα που προκύπτουν από την έκδοση ακάλυπτων επιταγών και να κάνουμε ορισμένες προτάσεις, που, κατά την κρίση μας, θα είχαν ως αποτέλεσμα την βελτίωση και διευκόλυνση της συναλλακτικής ζωής.

Κατ' αρχάς, θεωρούμε αναγκαία την αποποινικοποίηση της έκδοσης για τους ίδιους περίπου λόγους⁵⁵⁰ που είκοσι επιφανέστατοι νομικοί, με υπόμνημα⁵⁵¹ τους προς τον Υπουργό δικαιοσύνης, τον Φεβρουάριο του 2005, έκριναν ότι η αποποινικοποίηση του εν λόγω εγκλήματος είναι απαραίτητη και συνεπώς το άρθρο 79 Ν. 5960/1933 πρέπει να καταργηθεί.

Πρώτον, θεωρούμε αδιανόητο και ανήθικο να εκμεταλλεύεται ο λήπτης-κομιστής μεταχρονολογημένης επιταγής το γεγονός της απειλούμενης ποινικής κύρωσης (ποινική ευθύνη) του εκδότη, με απώτερο σκοπό, σε αρκετές περιπτώσεις την τοκογλυφία. Κατ' αυτόν τον τρόπο, προάγεται η παραοικονομία. Η επιταγή, η οποία προτιμάται, σε σχέση με την συναλλαγματική και το γραμμάτιο εις διαταγήν, αφού η μη πληρωμή της συνεπάγεται ποινική κύρωση για τον εκδότη της, κατήντησε ένα μέσον άσκησης πίεσης και απειλών, κατά του αδύναμου οικονομικά οφειλέτη, με τις «ευλογίες» και την ανοχή του ίδιου του Νόμου. Κατά αυτόν τον τρόπο, κομιστές-λήπτες οικονομικοί «τραμπούκοι» «εξοπλίζονται» από την έννομη τάξη με το αναφερθέν μέσο εκβιασμού και γίνονται ηθικοί αυτουργοί του εγκλήματος της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής * ενός εγκλήματος, για το οποίο αυτοί (οι εκβιαστές – ηθικοί αυτουργοί) ποτέ τους δεν διώκονται, αλλά, αντιθέτως, το θύμα τους αντιμετωπίζεται από την δικαιοσύνη –και την έννομη τάξη- ως θύτης.

Πέραν αυτού του σημαντικότερου λόγου, που αναφέραμε, για πρακτικούς, επίσης, λόγους κρίνεται αναγκαία η κατάργηση του άρθρου 79 του Ν. 5960/1933. Πολλές χιλιάδες υποθέσεων από ακάλυπτες επιταγές βαρύνουν τα πινάκια των ποινικών δικαστηρίων, με αποτέλεσμα όλοι οι παράγοντες της ποινικής δικαιοσύνης να απασχολούνται με τέτοιες υποθέσεις, μολονότι πρόκειται για διαφορές από αστικές ή εμπορικές συναλλαγές, που συχνά είναι ύποπτες και εκβιαστικές. Επιπλέον, ένα εξαιρετικά μεγάλο ποσοστό φυλακισμένων εκτίει στερητική της ελευθερίας ποινή, εξαιτίας έκδοσης ακάλυπτης επιταγής, πράγμα το οποίο σημαίνει πως οι φυλακές «γεμίζουν» με τέτοιου είδους εγκληματίες, τα έξοδα των φυλακών

⁵⁵⁰ Διαφωνούμε σε ένα μόνον σημείο: δεν αποτελεί καταστρατήγηση του άρθρου 11 Ν. 2462/1997 το άρθρο 79 Ν. 5960/1933, αφού, σύμφωνα με το άρθρο 11 Ν. 2462/1997, («κανείς δεν φυλακίζεται αποκλειστικά λόγω της αδυναμίας του να εκπληρώσει συμβατική υποχρέωση») η ποινή στέρησης της ελευθερίας δεν πρέπει να επιβάλλεται σε περίπτωση αδυναμίας εκπλήρωσης συμβατικής και όχι αδικοπρακτικής υποχρέωσης. Άρα, κατά την γνώμη μας – και την νομολογία – δεν παραβιάζεται το εν λόγω άρθρο.

⁵⁵¹ Βλ. Δημήτριος Γ. ΣΚΑΡΙΠΑΣ, «Η μεταχρονολογημένη επιταγή», ΔΕΕ, 2011, ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι, 282-283.

αυξάνονται , ενώ οι εκδότες ακάλυπτης επιταγής στερούνται το σημαντικότερο όλων αγαθό, αυτό της ελευθερίας ,για οικονομικής φύσεως διαφορές.

Το πρόβλημα που έχει δημιουργηθεί στην συναλλακτική ζωή από την άλογη έκδοση ακάλυπτων επιταγών ,έχει απασχολήσει στο παρελθόν το Υπουργείο Οικονομικών και την Τράπεζα της Ελλάδος⁵⁵², η οποία έχει προτείνει συγκεκριμένα μέτρα για την άμβλυνση του προβλήματος. Πιο συγκεκριμένα, θα αξιολογούσε θετικά την έκδοση μπλοκ επιταγών από τις τράπεζες που θα έχουν ορισμένο αριθμό φύλλων , σταθερό (προσημειωμένο) αναγραφόμενο ποσό, την πληρωμή του οποίου θα εγγυάται η πληρώτρια Τράπεζα.

Η μετατροπή της επιταγής σε εγγυημένη επιταγή θα αποτελέσει ένα αληθινό μέσον πληρωμής, η επιταγή θα πάψει να είναι ένα μέσον πίστωσης, η σχέση Τράπεζας- πελάτη θα είναι αυστηρότερη και τα μπλοκ επιταγών θα δίδονται υπό αυστηρούς όρους.

Κρίνεται πως αυτά τα μέτρα θα είχαν ιδιαίτερα θετικές επιπτώσεις στην αγορά ,αφού θα ενισχυθεί η εμπιστοσύνη στην ασφάλεια των συναλλαγών για τους αποδέκτες τέτοιων επιταγών , ο πελάτης με την έκδοση εγγυημένης επιταγής θα μπορεί να παρακάμπτει την τυχόν επίπτωση του δυσμενούς ιστορικού του (εγγραφή στον ΤΕΙΡΕΣΙΑ) και θα μπορεί να πάρει μπλοκ επιταγών.

Αυτές οι προτάσεις (μέτρα) της Τράπεζας της Ελλάδος, αν ετίθεντο σε εφαρμογή , μολονότι θα καθυστερούσαν την έκδοση μπλοκ επιταγών , αφού αυτά θα δίδονταν υπό αυστηρότερους όρους και μάλλον οι διαδικασίες έκδοσης θα ήταν πιο σύνθετες, θα εξασφάλιζαν την εμπιστοσύνη στην ασφάλεια των συναλλαγών ,θα έδιδαν μια δεύτερη ευκαιρία σε πελάτες, οι οποίοι πράγματι, με βάση αυστηρά κριτήρια, είναι ικανοί προς ανάληψη υποχρεώσεων ,αλλά λόγω του παρελθόντος τους (εγγραφή στον ΤΕΙΡΕΣΙΑ) δύσκολα κανείς συναλλάσσεται μαζί τους, και ,γενικότερα, θα έμπαινε ένα «φρένο», με την εφαρμογή αυτών των μέτρων, στην αλόγιστη έκδοση ακάλυπτων επιταγών. Τα μέτρα αυτά κρίνονται ιδιαίτερα θετικά.

Περαιτέρω, στις όλο και πιο συχνές και προβληματικές περιπτώσεις κυκλοφορίας των μεταχρονολογημένων επιταγών, η δικαστική μεσεγγύηση επιταγών (725, 726 και 727 ΚΠολΔ) μπορεί να δώσει λύσεις ,αφού δύναται να αναδειχθεί ως ένα ικανοποιητικό προληπτικό μέτρο άμυνας από πλευράς του εκδότη, διότι σχεδόν όλες οι επιταγές μεταβιβάζονται λόγω ενεχύρου στις χρηματοδότης Τράπεζες του λήπτη ή του οπισθογράφου αυτών.

Κατά τον Σκαρίπα⁵⁵³, είναι βέβαιο ότι υφίσταται δυνατότητα προστασίας του εκδότη της επιταγής έναντι της ενεχυρούχου δανείστριας Τράπεζας, όταν ο λήπτης αδυνατεί να εκπληρώσει την αναληφθείσα από την βασική σχέση υποχρέωση ή όταν αυτός δεν δύναται να εκπληρώσει την δική του υποχρέωση πληρωμής της

⁵⁵² «Τι είναι και πως θα χρησιμοποιηθούν οι εγγυημένες επιταγές», Πηγή: Κέρδος, 23/02/2013, διαθέσιμο σε: <http://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/12467> ,τελευταία επίσκεψη: 28/02/2015.

⁵⁵³ Δημήτριος Γ. ΣΚΑΡΙΠΑΣ, «Η μεταχρονολογημένη επιταγή», ΔΕΕ ,2011,281.

«αμοιβαίας» επιταγής ευκολίας. Ο ίδιος ,ωστόσο, επισημαίνει ότι προκειμένου το μέτρο αυτό να αποδώσει θα πρέπει να συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 725 ΚΠολΔ, όπως είναι η καταγγελία της τυχόν υφιστάμενης βασικής σχέσεως, της σχέσης από την επιταγή κ.α.

Έχουν εκδοθεί και δικαστικές αποφάσεις⁵⁵⁴, σχετικά με την δικαστική μεσεγγύηση επιταγών, από τις οποίες αντλούμε αρκετές πληροφορίες ,αναφορικά με αυτό το μέτρο.

Σύμφωνα με το άρθρο 725 παρ. 1 ΚΠολΔ ,το δικαστήριο δικαιούται να διατάξει ως ασφαλιστικό μέτρο την δικαστική μεσεγγύηση κινητών ή ακινήτων ή ομάδας πραγμάτων ή επιχειρήσεως, εάν υπάρχει διαφορά σχετική με την κυριότητα ,την νομή ή την κατοχή ή οποιαδήποτε άλλη διαφορά ,σχετική με αυτά ή αν κατά τις διατάξεις του ουσιαστικού δικαίου μπορεί να ζητηθεί μεσεγγύηση. Ως δικαστική μεσεγγύηση, νοείται «η παράδοση σε κάποιον, καλούμενο μεσεγγυούχο ,δυνάμει δικαστικής αποφάσεως ,του εριζόμενου πράγματος, κινητού ή ακινήτου κλπ, για εξασφάλιση των επ ‘αυτού δικαιωμάτων ενός ή περισσότερων προσώπων, τα οποία (δικαιώματα) αμφισβητούνται ή είναι αβέβαια, ο μεσεγγυούχος δε υποχρεούται να αποδώσει αυτούσιο το πράγμα, μόνο μετά από δικαστική απόφαση.»⁵⁵⁵

Πέραν της προστασίας, που αναφέρει ο Σκαρίπας ότι προσφέρει το εν λόγω μέτρο, το εφετείο Αθηνών στις αποφάσεις του 4225/2011 και 4224/2011 κρίνει ότι υπό δικαστική μεσεγγύηση δύναται να τεθούν και επιταγές ,που εκδόθηκαν στα πλαίσια αμοτεροβαρούς σύμβασης, στην περίπτωση , κατά την οποία ο ένας συμβαλλόμενος προεκπλήρωσε την παροχή του και ο άλλος εν μέρει ή ουδόλως την αντιπαροχή ,και ειδικότερα επί συμβάσεως πωλήσεως (άρθρο 513 ΑΚ) ,αν ο αγοραστής προκατέβαλε με τραπεζικές επιταγές το τίμημα στον πωλητή και ο τελευταίος αδυνατεί υπαιτίως να παραδώσει τα πράγματα ή παρέδωσε μέρος αυτών και κρατεί παρά ταύτα τις επιταγές. Σε τέτοιες περιπτώσεις, η έριδα των συμβληθέντων συγκεντρώνεται σε ποιον ανήκουν οι επιταγές, που δεν καλύφθηκαν με την αντίστοιχη αξία των μη παραδοθέντων πραγμάτων. Η πραγματική αξία του μέτρου της δικαστικής μεσεγγύησης σε τέτοιες περιπτώσεις είναι η εξής: ο αγοραστής ,μέχρις ότου να κινήσει την διαδικασία των άρθρων 516, 382 και 383 ΑΚ και να ζητήσει την επιστροφή της επιταγής κατά τις διατάξεις του αδικαιολόγητου πλουτισμού για μη επακολουθήσασα αιτία, μπορεί να προστατευθεί από τα άρθρα 831, 832 ΑΚ και 725,726 ΚΠολΔ, ούτως ώστε η επιταγή να μην πληρωθεί ή μεταβιβαστεί και ζημιωθεί ο εκδότης- αγοραστής.⁵⁵⁶

Το μέτρο, συνεπώς, της δικαστικής μεσεγγύησης κρίνεται ιδιαίτερα αποτελεσματικό και χρήσιμο για την προστασία του εκδότη από κακόπιστους ,αλλά και καλόπιστους τρίτους, στους οποίους οπισθογραφήθηκε η επιταγή, και ,φυσικά, από τον λήπτη- πωλητή ,που υπαιτίως αδυνατεί να εκπληρώσει τις αναληφθείσες από

⁵⁵⁴ Βλ. πχ ΕφαΘ 4225/2011, ΔΕΕ, 2012, 56 και ΕφαΘ 4224/2011, ΔΕΕ, 2012, 578.

⁵⁵⁵ ΕφαΘ 4225/2011, ΔΕΕ, 2012, 56.

⁵⁵⁶ ΕφαΘ 4225/2011, ΔΕΕ, 2012, 56 και ΕφαΘ 4224/2011, ΔΕΕ, 2012, 578.

την υποκείμενη σχέση (σύμβαση πώλησης) υποχρεώσεις του και που συνεχίζει να κρατεί την εριζόμενη επιταγή.

Κλείνοντας, θα κάνουμε μια τελευταία παρατήρηση.⁵⁵⁷ Αναφέρουμε ότι, κατά τις σχετικές εγκυκλίους (πχ 128/21.10.1991 της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος και 2003/1661/22.7.2003) και σύμφωνα με την πάγια και συνήθη τακτική των τραπεζών, οι προστηθέντες των Τραπεζών δεν μπορούν να προβούν σε ενεχύραση των επιταγών, χωρίς πρώτα να ζητήσουν από τον πιστούχο κομιστή των επιταγών να τους προσκομίσει τιμολόγιο ή άλλο φορολογικό έγγραφο, που να βεβαιώνει την ύπαρξη πραγματικής αιτίας έκδοσης αυτών.⁵⁵⁸ Αυτές οι εγκύκλιοι, πέραν της προστασίας των δικαιωμάτων των ίδιων των τραπεζών από τυχόν ανάκληση των επιταγών από τον εκδότη τους, έχουν διευκολύνει την δικαστική κρίση, ως προς το αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 22 Ν. 5960/1933 περί γνώσης και βλάβης εκ μέρους της δικαιούχου Τράπεζας του εκδότη αυτών.

Σύμφωνα με την ΕφΑθ 4225/2011, η παράλειψη των προστηθέντων της καθής η ανακοπή Τράπεζας να ζητήσει από την πιστούχο λήπτρια της επιταγής την προσκόμιση τιμολογίου ή άλλου φορολογικού εγγράφου, που να βεβαιώνει την ύπαρξη πραγματικής αιτίας έκδοσης των επιταγών, συνεπάγεται υπαίτια άγνοια της καθής ότι η επιταγή εκδόθηκε προκαταβολικά για αβέβαιη και μελλοντική απαίτηση. Πέραν αυτού, διαπιστώθηκε από το Εφετείο ότι κατά τον χρόνο υποβολής της αίτησης για έκδοση της προσβαλλόμενης διαταγής πληρωμής, είχε εκδοθεί απόφαση με την οποία διατασσόταν η δικαστική μεσεγγύηση της ένδικης επιταγής η οποία κοινοποιήθηκε στην καθής με έγγραφο στις 12.2.2009, με αποτέλεσμα να είναι ξεκάθαρο ότι η καθής τελούσε σε κακή πίστη, αφού έλαβε γνώση ότι η αιτία για την οποία εκδόθηκε η επιταγή δεν είχε επακολουθήσει και ότι από την πληρωμή της η ανακόπτουσα υφίστατο σπουδαία οικονομική βλάβη.

Αντίθετα, στην ΕφΠειρ 648/2010, κρίθηκε ότι η αμέλεια της καθής να προβεί σε έλεγχο σχετικά με το αν οι επίδικες επιταγές κάλυπταν πραγματική εμπορική συναλλαγή δεν σημαίνει αναγκαία ότι κατά τον χρόνο κτήσεως τους είχε θετική γνώση ότι αυτές εκδόθηκαν για ανύπαρκτη οφειλή, αλλά σημαίνει ότι δεν γνώριζε εάν η είσπραξη της απαιτήσεως, που αυτές ενσωμάτωναν ήταν βέβαιη ή αβέβαιη. Σε αυτήν την περίπτωση η γέννηση απαίτησης ήταν αβέβαιη, τελούσε υπό την προϋπόθεση 2 όρων της αιτιώδους σχέσεως. Το δικαστήριο, ούτε γνώση (για πραγματικού λόγου) δεν αναγνώρισε ούτε πρόθεση βλάβης.

Ανεξάρτητα από το αν παρουσιάζονται διαφορές στις δικαστικές αυτές αποφάσεις, ένα είναι βέβαιο: η δικανική κρίση διευκολύνεται κατά την λήψη των αποφάσεων από την τήρηση ή μη των εγκυκλίων. Η χρησιμότητα τους τόσο για την ίδια την Τράπεζα όσο και για τον δικαστή αποτελεί πραγματικότητα.

⁵⁵⁷ Προβαίνουμε σε αυτήν την παρατήρηση, σκεπτόμενοι πως η ενοχή από την επιταγή, όπως ήδη έχουμε επισημάνει, είναι ανατιώδης, και για τον λόγο ότι οι τραπεζικές εγκύκλιοι δεν είναι δεσμευτικές, δεν εμπεριέχουν κανόνα ιδιωτικού δικαίου, μολονότι, όπως θα διαπιστώσουμε, έχουν διευκολύνει την δικαστική κρίση.

⁵⁵⁸ Βλ. πχ ΕφΑθ 4225/2011, ΔΕΕ, 2012, 59 και ΕφΠειρ 648/2010, ΔΕΕ, 2011, 212.

Τέλος, είτε επέλθουν οι προτεινόμενες μεταρρυθμιστικές αλλαγές (κατάργηση του άρθρου 79 Ν. 5960/1933, εφαρμογή των προτάσεων της Τράπεζας της Ελλάδος) ,είτε απλώς ,στις περιπτώσεις που είναι δυνατό, όπως στην δικαστική μεσεγγύηση των επιταγών, προστατευτούν τα δικαιώματα των υπογραφέων επιταγής ακολουθώντας τις νόμιμες διαδικασίες, ένας πρέπει να είναι ο σκοπός αυτών: η κατά το δυνατόν δικαιότερη αντιμετώπιση των συμβαλλομένων και η ορθή εφαρμογή των νόμων.

Βιβλιογραφία Εργασίας:

Βιβλία:

Αθανάσιος **ΑΘΑΝΑΣΑΣ**, Χριστίνα **ΑΘΑΝΑΣΑ**, Ιωάννης **ΑΘΑΝΑΣΑΣ** « *Η ακάλυπτη Επιταγή , Ποινική και Αδικοπρακτική ευθύνη*», Αθήνα, 2013

Ηλία **ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΟΥ**, «*Πιστωτικοί Τίτλοι*», Τόμος Ι, Αθήνα, 1934

Ηλία **ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΟΥ**, «*Πιστωτικοί Τίτλοι*», Τόμος ΙΙ, Αθήνα, 1948

Νικόλαος Κ. **ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗΣ** «*Ποινικό δίκαιο*», Γενικό Μέρος: Θεωρία για το έγκλημα, 2000

Λεωνίδα Ν. **ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΣ**, «*Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου*», τόμος 2- οι εμπορικές πράξεις, τεύχος 1- αξιόγραφα, β' έκδοση, 1997

Αστέριος Κ. **ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ**, «*Ενοχικό Δίκαιο: γενικό μέρος Ι*», ε' έκδοση, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2007

Νικόλαος Α. **ΔΕΛΟΥΚΑΣ**, «*Αξιόγραφα*», γ' έκδοση, 1980

Κωνσταντίνος Ι. **ΔΕΣΠΟΤΟΠΟΥΛΟΣ**, «*Η κυρωτική λειτουργία του Δικαίου*», άγνωστος τόπος έκδοσης, 1943

Παναγιώτης **ΖΕΠΟΣ** , «*Ενοχικόν δίκαιον*», Α' μέρος Γενικών, β' έκδοσις, Αθήνα 1955

Παναγιώτης **ΖΕΠΟΣ**, «*Ενοχικόν Δίκαιον*», Β' Μέρος Ειδικόν, β' έκδοσις ,Αθήνα , 1965

Ισοκράτους, Λόγοι: Αρχίδαμος, Παναθηναϊκός, Τραπεζικός, τόμος 4, εισαγωγή ,σχόλια Ευάγγελος Πανέτσος ,επιμέλεια Ευάγγελος Π. Παπανούτσος, Αθήνα, άγνωστη χρονολογία

Αλέξανδρος Γ. **ΛΙΤΖΕΡΟΠΟΥΛΟΣ**, «*Στοιχεία Ενοχικού Δικαίου, Πανεπιστημιακά παραδόσεις*», τεύχος Α', 1968

Αθηνά **ΚΑΡΑΜΑΝΛΗ-ΜΠΑΡΑΟΥΤΑΚΗ**, «*Το Δίκαιο της Επιταγής: Θεωρία, νομολογία, υποδείγματα*», Αθήνα, 1996

Αλίκη **ΚΙΑΝΤΟΥ** – **ΠΑΜΠΟΥΚΗ**, «*Δίκαιο Αξιογράφων :Εισαγωγή- Θεωρία των αξιογράφων - Συναλλαγματική – Γραμμάτιο Εις Διαταγή*», 5^η έκδοση, Θεσσαλονίκη, 1997

Ματίνα **ΚΟΡΔΗ- ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ**, «*Η ευθύνη του Οπισθογράφου στη Συναλλαγματική και στην Επιταγή*», Αθήνα- Θεσσαλονίκη, 2007

Δημήτριος **ΚΟΡΣΟΣ**, Διοικητικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος, γ' έκδοση ,Αθήνα – Κομοτηνή, 2005

Ιωάννης Π. **ΜΑΡΚΟΥ**, «*Δίκαιο της Επιταγής κατ' άρθρο ερμηνεία - νομολογία Ν.5960/1933*», 1995

Ιωάννης Π. **ΜΑΡΚΟΥ**, «*Δίκαιο της Επιταγής κατ' άρθρο ερμηνεία - νομολογία Ν.5960/1933*», 2^η έκδοση, 1998

Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Δίκαιο της Επιταγής κατ' άρθρο ερμηνεία - νομολογία Ν.5960/1933», 5^η έκδοση, Αθήνα, 2012

Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου», 2 Δίκαιο Αξιογράφων, Αθήνα, 2005

Λάμπρος Χ. ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ, «Ακάλυπτη Επιταγή, ζητήματα ουσιαστικού και δικονομικού δικαίου», 2001

Χρίστος ΜΥΛΩΝΟΠΟΥΛΟΣ, «Ποινικό Δίκαιο», Γενικό Μέρος Ι, εκδ. 2007

Κωνσταντίνος ΠΑΜΠΟΥΚΗΣ, «Ειδικά Ζητήματα από την έκδοση ακάλυπτης επιταγής», Τέσσερεις αυτοτελείς μελέτες, Θεσσαλονίκη, 1998

Κλήμη Κ. ΠΑΣΣΙΟΠΟΥΛΟΥ, «Αξιόγραφα», Εισαγωγή, συναλλαγματική, γραμμάτιο σε διαταγή, Τραπεζική Επιταγή, Αθήνα, 1990

Νικόλαος Κ. ΡΟΚΑΣ, «Αξιόγραφα», 1^η έκδοση, 1992

Νικόλαος Κ. ΡΟΚΑΣ, «Αξιόγραφα», 2^η έκδοση, Αθήνα, 2012

Επαμεινώνδα ΣΠΗΛΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ, «Εγχειρίδιο διοικητικού δικαίου», εκδ.11η, Αθήνα, 2001

Μιχαήλ Ι. ΣΠΥΡΙΔΑΚΗΣ, «Επίτομο Νομικό Λεξικό», Αθήνα- Κομοτηνή, 2008

Μιχαήλ Π. ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ, Γενικό Ενοχικό Δίκαιο, γ' έκδοση, 1998, Αθήνα- Κομοτηνή

Γεώργιος Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑΚΗΣ, «Εισαγωγή στο Δίκαιο των Αξιογράφων :Συναλλαγματική, Επιταγή, Αξιόγραφα και Λοιπά Αξιόγραφα», Αθήνα, 2008

Κωνσταντίνος Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ, «Ελληνικόν Ενοχικόν Δίκαιον», Αθήναι, 1938

Αριστοτέλης ΧΑΡΑΛΑΜΠΑΚΗΣ, «Διάγραμμα Ποινικού Δικαίου, Γενικό Μέρος», δ' έκδοση, 1999

Νικόλαος Α. ΧΩΡΑΦΑΣ, «Ποινικόν Δίκαιον: γενικά αρχαί μετ' επιτομής του ειδικού μέρους», έκδοση ζ', 1964

Διπλωματικές Εργασίες:

Μαρία Κ. ΚΑΤΡΑΝΑ, «Πως διαμορφώνεται η ευθύνη των εταιριών του εμπορικού δικαίου σε περίπτωση έκδοσης ακάλυπτης επιταγής,» διπλωματική εργασία, Θεσ/κη 2010

Διδακτορικές διατριβές:

Ανδρέας Κ. ΜΠΑΖΟΥΡΟΣ, «Ερμηνεία των Νόμων 5868 και 5960 ΠΕΡΙ ΕΠΙΤΑΓΗΣ», Διδακτορική Διατριβή, Αθήνα, 1969

Αρθρογραφία:

Διαδικτυακή:

Ελληνική:

Λεξικό Χρηματοοικονομικών όρων, Υποεπιτροπή Underwriters, Νοέμβρης 2006, <http://www.eae.gr/cms/uploads/financial%20lex.pdf>

«Τι είναι και πως θα χρησιμοποιηθούν οι εγγυημένες επιταγές», Πηγή: Κέρδος, 23/02/2013, <http://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/12467>

Ιωάννης ΓΚΕΓΚΑΣ, «Η προστασία του κομιστή ακάλυπτης επιταγής», <http://curia.gr/i-prostasia-tou-komisti-akaluptis-epitagis/>

Γεώργιος ΜΟΥΣΤΑΚΑΣ, «Προδημοσίευση: Έκδοση Διαταγής Πληρωμής με βάση δικαίωμα αναγωγής προς απόδοση από επιταγή», 6 Αυγούστου 2009 <http://synigoros.blogspot.gr/2009/08/me.html>

Μαριάνθη Δ. ΝΟΥΣΚΑΛΗ «Ζητήματα έμμεσης αντουργίας στο ποινικό δίκαιο» <http://curia.gr/zitimata-emmaesis-aftourgias-sto-poiniko-dikaio/>

Ανδρέας ΠΑΤΣΗΣ και Συνεργάτες, «Ευθύνη Τριτεγγυητή συναλλαγματικής» <http://www.capital.gr/law/articles.asp?id=503545&subcat=104>

Ανδρέας ΠΑΤΣΗΣ και Συνεργάτες, «Η επιταγή ευκολίας μπορεί να επιφέρει καταστάσεις δυσκολίας», 20 Νοεμβρίου 2007: <http://www.capital.gr/law/articles.asp?id=397077&subcat=104>

Ξένη:

“Cheques and cheque clearing: An historical perspective” [http://www.chequeandcredit.co.uk/files/candc/press/04_cheques & cheque clearing - an historical perspective v11 \(may11\).pdf](http://www.chequeandcredit.co.uk/files/candc/press/04_cheques_%20cheque_clearing_-_an_historical_perspective_v11_(may11).pdf)

“Cheques and cheque clearing”, [http://www.chequeandcredit.co.uk/files/candc/press/cheques the facts 2012.pdf](http://www.chequeandcredit.co.uk/files/candc/press/cheques_the_facts_2012.pdf)

Σε επιστημονικά περιοδικά:

Αθανάσιος ΑΘΑΝΑΣΑΣ, «Ακάλυπτη επιταγή- Δικαιούται να ασκήσει έγκληση και αγωγή αποζημιώσεως κάθε κομιστής της – Προσωποκράτηση », ΔΕΕ, 2002

Χριστίνα ΑΘΑΝΑΣΑ, «Η υπογραφή στα έγγραφα και τα νόμιμα τεκμήρια από τα άρθρα 424,1110 ΑΚ για διαταγή πληρωμής», ΝοΒ, 2007

Ελευθέριος ΒΟΓΚΛΗΣ, « Κίνδυνοι κατά τη συγκεκριμενοποίηση των γενικών ρητρών», ΔΕΕ, 2003

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ, έτη 1996, 2005 και 2011

Γεώργιος Ε. ΚΑΛΟΥΔΗΣ, «Η έκδοση ακάλυπτης επιταγής και τα προβλήματα που δημιουργούνται κατά την εφαρμογή των σχετικών διατάξεων», ΠοινΔικ, 2007

Κωνσταντίνος Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ ,«Η χορήγηση «μπλοκ» επιταγών από πιστωτικό ίδρυμα σε «αναξιόπιστο – αναξιόχρεο» πρόσωπο ως δημιουργία «πηγής κινδύνου» που θεμελιώνει αδικοπρακτική ευθύνη;» Σημ., **ΕφΑΔ**, 2014

Αλίκη ΚΙΑΝΤΟΥ ΠΑΜΠΟΥΚΗ, «Η μεταχρονολογημένη Επιταγή», **ΕπισκΕΔ**, 1995

Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ, «Η νομιμοποίηση του κομιστή στην επιταγή», **ΔΕΕ**, 1995

Ιωάννης Π. ΜΑΡΚΟΥ « Σκέψεις επί της αξιώσεως του κομιστή ακάλυπτης επιταγής κατ' άρθρο 914 ΑΚ», **Αρμ** ,2002, 6

Γεώργιος Α. ΜΠΟΥΡΜΑΣ , «Ειδικότερα ζητήματα ουσιαστικού ποινικού δικαίου αναφορικά με το έγκλημα της έκδοσης ακάλυπτης επιταγής» ,**ΠοινΔικ**, 2010

Γεώργιος Μ. ΡΩΣΣΗΣ, «Περί των συναλλαγματικών (και επιταγών) ως προσωπικών εξασφαλιστικών αλλότριας οφειλής συμβάσεων και των διαφορών τους από τη σύμβαση σωρευτικής αναδοχής», **ΠειρΝομ**, 2012

Δημήτριος Γ. ΣΚΑΡΙΠΑΣ, «Η μεταχρονολογημένη επιταγή», **ΔΕΕ** ,2011

ΕλλΔνη 2005, 638(Δυστυχώς ,δεν έχουμε όλο το άρθρο και δεν γνωρίζουμε τίτλο και συγγραφέα)

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ:

Νομολογία από επιστημονικά περιοδικά:

ΕφΠειρ 347/2012, **ΔΕΕ**, 2012, 1049

ΜΕφΛαρ 32/2014, **ΔΕΕ**, 2014, 358-360, με σημειώσεις του Ιωάννη ΠΑΠΑΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ.

ΑΠ 1098/2008 , **ΔΕΕ** , 2008, 1277

ΑΠ 659/2011 Α1' Τμ, **ΔΕΕ**, 2011,1279

ΑΠ 172/09, **ΕΤρΑξΧρΔ** ,/2009, 989

ΕφΠατρών 175/1996, **ΔΕΕ**, 628

ΑΠ 294/2012 Α1' Τμ., **ΔΕΕ**, 2012, 1179

ΠΠρΟρ 91/1999, **Αρμ** ,2001,350

ΕφΛαρ 759/ 2001 **ΕπισκΕΔ** 2002, 774

ΕφΠατρ 162/2000, **ΔΕΕ**, 2000, 1251

ΕφΠειρ 728/1999 **ΕπισκΕΔ** 2000, 184

ΜΠρΠατρ 465/1999 **Αρμ** 1999,1102

ΕφΑΘ 7191/2009, **ΔΕΕ**, 2010, 1078

ΤρμΕφΛαρ 317/2013, **ΔΕΕ**, 2013, 1176

ΕφΠειρ 908/2013, **ΔΕΕ**, 2013, 1175

ΕφΠειρ 347/2012 **ΔΕΕ** 2012,1049

ΠΠρΘεσ 235/2011**ΧρηΔικ**, 2011, 269-270

ΕφΠειρ 461/2008 **ΔΕΕ** 2008,1150

ΕφΘεσ 706/1997 **ΕΤρΑξΧρΔ** , 1997, 390

ΕιρΠειρ 26/2009 **ΧρηΔικ** ,2009, 303

ΑΠ 723/2007 **ΕΕμπΔ** 2008, σελ. 86

ΕφΑΘ 5609/2010, **ΔΕΕ**, 2011,473

ΕφΑΘ 2408/2010, **ΔΕΕ**, 2010,1321

ΕφΑΘ 2346/2013 **ΔΕΕ**, 812-813

ΑΠ 549/2009, **ΔΕΕ**, 2010, 334

ΕφΑΘ 5609/2010 **ΔΕΕ** 2011, 474

ΕφΑΘ 2408/2010, **ΔΕΕ**, 2010, 1321

ΑΠ 896/2003 **ΕΕμπΔ** 2003,839

ΕφΘεσ 2518/2000 **Αρμ** 2001, 46

ΠΠρΑΘ 880/2012, **ΧρηΔικ**, 2013, 429

ΕφΑΘ 2408/2010, **ΔΕΕ**, 2010, 1321

ΕφΑΘ 2408/2010, **ΔΕΕ**, 2010, 1321-1322.

ΑΠ 254/ 2011 Α1' Τμ., **ΔΕΕ**, 2011, 1051

ΑΠ 841/2006, **ΧρΙΔ** ,2006,723

ΑΠ Ολ 967/1973 **ΝοΒ** 22, 505

ΑΠ 555/1999, **ΔΕΕ**, 2000,190

ΑΠ 347/2010 Α1' Τμ, **ΧρηΔικ**, 2010, 245

ΕφΘεσ 3070/1998 ,**ΕπισκεΔ**, 1999, 542.

ΕφΘεσ 710/1990 ,**ΕΕμπΔ**, 1991, 256

ΜΠΑΘ 107/90, **ΕΕμπΔ**, 1991, 88

ΑΠ 659/2011, **ΔΕΕ**, 2011,1279

ΕφΑΘ 8386/2006, **ΧρηΔικ**, 2008,264

ΑΠ 1768/2009, **ΝοΒ**, 2011, 44

ΕφΑΘ 10650/1996, **ΔΕΕ**, 1997, 732

ΑΠ 1382/2010, ΔΕΕ, 2011, 471 ,με σημ. Κωνσταντίνας ΜΠΕΤΖΙΟΥ- ΚΑΜΤΣΙΟΥ

ΕφΠειρ 480/2011, ΔΕΕ, 2012, 80-81

ΑΠ 1451/1991 ΕλλΔνη, 1993, 62

ΠΒολ 152/2009, ΔΕΕ 2009,1226, σημ. Κωνσταντίνας ΜΠΕΤΖΙΟΥ- ΚΑΜΤΣΙΟΥ

ΕφΘεσ/κης 3070/1998, ΕπισκΕΔ, 1999,542

ΠλημΘεσ/κης, 461/1983, Αρμ, 1983, 880, με παρατηρήσεις Λάμπρου Χ. ΜΑΡΓΑΡΙΤΗ.

ΑΠ 2393/2002 Στ' Τμ. , ΠοινΔικ, 2003,909

ΕφΠειρ 633/2011 (Ναυτ. Τμήμα), ΔΕΕ, 2012, 136

ΑΠ 1051/2012 Α1' Τμ., ΔΕΕ, 2013, 490

ΑΠ 1846/2007, ΔΕΕ, 2008, 342.

ΕφΠειρ 908/2013, ΔΕΕ, 2013 ,1174

ΑΠ 1846/2007 Τμ. Α1' ,ΧρηΔικ, 2008, 259

ΑΠ 193/1999, ΕλλΔνη, 1999,1054

ΕφΑθ 1847/2012, ΔΕΕ, 2012, 689

ΕφΠειρ 109/2009 ,ΔΕΕ, 2010, 78-79

ΕφΠειρ 347/2012, ΔΕΕ, 2012, 1049

ΕφΚέρκυρας 21/2003, Ιόνιος Επιθεώρηση του Δικαίου, 2003,93

ΕφΠειρ 146/2013, ΔΕΕ,2013, 981.

ΑΠ 977/2004, ΔΦΝ, 2005, 1147,με παρατηρήσεις Θ Σάμιου

ΕφΠειρ 146/2013, ΔΕΕ, 2013,981.

ΟλΑΠ 23/1999., ΠοινΧρ, 1999,220.

ΑΠ 1054/2004 Ε' Τμ. .ΠοινΔικ, 2004, 1109-1110, με σημειώσεις Ερκαίτης ΤΡΥΦΩΝΑ

Εφ Πειρ 584/1999, ΕΕμπΔ, 2000,325

ΑΠ 2249/2006, ΠοινΔικ, 2007,με παρατηρήσεις Γ. ΔΑΝΙΗΛ.,419

ΑΠ 320/2001. ΠοινΔικ, 2001,1009

ΑΠ 1428/2002, ΠοινΔικ, 2003,111

ΟλΑΠ 18/2004, ΔΕΕ, 2004, 927

ΟλΑΠ 25/2007, ΧρηΔικ,2008, 451.

ΑΠ 456/ 1998 ΣΤ' Τμ. ΠοινΔικ, 1999,439

ΑΠ 1106,1116-1265/2004 Ε' και ΣΤ' Τμ. , ΠοινΔικ, 2004, 1192.

ΑΠ 279/2007 Ε' Τμ. , **ΠοινΔικ**, 2007, 961

ΑΠ 429/1999, **ΠοινΧρον**, 2000, 49

ΑΠ 29/2006 Α' Τμ., **ΔΕΕ**, 2006, 1043, με σημειώσεις Δημητρίου **ΣΚΑΡΙΠΑ** και Ολυμπίας **ΣΚΡΕΤΗ**.

ΕφΑΘ 325/2014, **ΔΕΕ** ,2014, 354.

ΕφΠειρ 73/2012, **ΕΕμπΔ**, 2012,887

ΕφΑΘ 1529/2011, **ΔΕΕ**, 929

ΜΠλημΒερ 578/2011, **ΠοινΔικ**, 2011,1092, με παρατηρήσεις Μαρίας Μ. **ΜΗΛΑΠΙΔΟΥ**

ΜΕφΑΘ 7309/2014, **ΔΕΕ**, 2014, 357

ΕφΑΘ 5726 Τμ. 15°, **ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ**, 2013 ,σελ 266.

ΕφΑΘ 4187/2010, **ΔΕΕ**, 2011, 469.

ΜΠρΣερ 98/2007, **Αρμ**, 2008, 721

ΜονΠρΘεσ 8019/2008, **Αρμ**, 2008, 726.

ΣυμβΠλημΚατερ 23/2012, **ΠοινΔικ**, 2014, 216-217

ΕφΑΘ 2161/2011, **ΔΕΕ**, 2011, 1279

ΕφΑΘ 2030/2013, **ΔΕΕ**, 2013, 814.

ΑΠ 449/2012 Α1 Τμ., **ΔΕΕ**, 2013, 69

ΑΠ 549/2009 Α1 Τμ., **ΔΕΕ**, 2010, 335

ΕφΑΘ 1096/2011, **ΔΕΕ**, 2011, 823

ΑΠ 1846/2007 Τμ. Α1 ,**ΧρηΔικ**, 2008,259

ΕφΠειρ 439/2010, **ΔΕΕ**, 2010 ,935

ΤριμΕφΛαρ 357/2013, **ΔΕΕ**, 2013, 1178

ΕφΑΘ 2244/2012, **ΔΕΕ**, 2012,1048

ΕφΑΘ 1091/2010, **ΔΕΕ**, 2010, 822

ΕφΔωδ 43/1998, **ΕπισκΕΔ**, 1999, 179

ΕφΛαρ 465/2001, **ΕλλΔνη**, 804

ΕφΛαρ 375/2012, **ΔΕΕ**, 2013, 618

ΜονΠρΘεσ 8019/2008, **Αρμ**, 2008, 726

ΕφΠειρ, 532/2011, **ΔΕΕ**, 2012, 691

ΑΠ 1312/1991, **Ελληνη**, 1992, 1184

ΕφΘεσ 1866/2011, **ΔΕΕ**, 2012, 257

Εφαθ 9430/2000, **ΕπισκεΔ**, 2001, 449 ,με παρατηρήσεις Κωνσταντίνου **ΠΑΜΠΟΥΚΗ**

ΕφΛαρ 375/2012, **ΔΕΕ**, 2013, 621 ,με παρατηρήσεις Κωνσταντίνου **ΠΑΜΠΟΥΚΗ**

ΕφαΘ, 7191/2009, **ΔΕΕ**,2010, 1078 με παρατηρήσεις Λέανδρου **ΛΕΦΑΚΗ**

ΕφαΘ 6519/2009, **ΔΕΕ**, 2010,336

ΕφαΘ 7191/2009,**ΔΕΕ**, 2010, 451

ΕφαΘ 6487/2008, **ΔΕΕ**, 2010, 81

ΕφαΘ 4075/2010, **ΔΕΕ**, 2011, 332

ΕφαΘ 4075/2010, **ΔΕΕ**, 2011, 332

ΕφαΘ 1266/2009, **ΔΕΕ**,2011, 211

ΕφαΘ 1091/2010, **ΔΕΕ**, 2010, 822

ΤριμΕφΛαρ 357/2013, **ΔΕΕ**, 2013, 1178

ΕφΠειρ 150/2013, **ΔΕΕ**, 2013, 360

ΕφαΘ 4084/2010, **ΔΕΕ**, 2011, 334

ΕφΠειρ 648/2010, **ΔΕΕ**, 2011, 213

ΕφΘεσ 544/2005, **ΔΕΕ**, 2005 ,230

ΕφΠειρ, 150/2013, **ΔΕΕ**, 2013, 360

ΑΠ 449/2012 Α1' Τμ., **ΔΕΕ**, 2013, 68

ΕφΠειρ 109/2009, **ΔΕΕ**, 2010, 89, με παρατηρήσεις Λέανδρου Κ. **ΛΕΦΑΚΗ**

ΕφΘεσ 1829/2009 ,**ΔΕΕ**, 2010, 1080

ΕφΘεσ 549/2005, **Αρμ**, 2005 ,880

ΕφαΘ 1847/2012, **ΔΕΕ**, 2012, 689

ΕφΘεσ 1829/2009 ,**ΔΕΕ**, 2010, 1080

ΕφΘεσ 549/2005, **Αρμ**, 2005 ,880

ΑΠ 1846/2007 Τμ. Α1' ,**ΧρηΔικ**, 2008, 259 και 260

ΕφαΘ 6225/2010, **ΔΕΕ**,2011, 583

ΕφΠειρ 480/2011, **ΔΕΕ**,2012, 60

ΕφΠειρ 109/2009, **ΔΕΕ**, 80,με παρατηρήσεις Λέανδρου Κ. **ΛΕΦΑΚΗ**

ΕφΠειρ 480/2011, **ΔΕΕ**, 2012

ΕφαΘ 3520/2010, **ΔΕΕ**, 2011, 79

Εφ Πειρ 621/2010, **ΔΕΕ**, 2010, 1325.

ΕφαΘ 4521/2010, **ΔΕΕ**, 2012, 953

ΕφαΘ 1847/2012, **ΔΕΕ**, 2012, 690

ΑΠ 1503/2009 Α1 Τμ, **ΔΕΕ**, 2010, 202

ΕφαΘ 1096/2011, **ΕΕμπΔ**, 2012, 77

ΠΠρΣπάρτης 52/2013, **ΕφαΔ**, 2014, 386

ΕφαΘ 2897/2010, **ΔΕΕ**, 2011,78

ΕφΠειρ 576/2006,**ΔΕΕ**, 2008, 76

ΑΠ 1614/2009, **ΔΕΕ**, 2010, 631

ΑΠ 1241/2009 Α1 Τμ., **ΔΕΕ**, 2010, 336

ΕφαΘ 7351/2001, **ΔΕΕ**, 2002, 72-73

ΑΠ 1241/2009 ,**ΔΕΕ**, 2010, 336

ΑΠ 1614/2009, **ΔΕΕ**, 2010,631.

ΕφΠειρ 256/2006, **ΔΕΕ**, 2007, 606

ΕφαΘ 4521/2010, **ΔΕΕ**, 2010, 954

ΕφΠειρ 592/2007, **ΔΕΕ**, 2008, 211

ΕφΠειρ 577/2012, **ΔΕΕ**, 2013, 358

ΕφΚερκ 150/2001, **ΔΕΕ**, 2002, 510

ΕιρΑθ 117/2013, **ΧρηΔικ**, 2013, 513-514

ΕφΠειρ 729/2012, **ΔΕΕ**, 2013 ,621

ΜΠρΛαμ 179/2011, **ΔΕΕ**, 139

ΕφΠειρ 526/2003, **ΔΕΕ**, 2004, 59

ΕφΠατρ 624/1996, **ΔΕΕ**, 1996, 1092

ΕφΠειρ 672/2004, **ΔΕΕ**, 2004, 1024-1025

ΕφΘεσ 3/1999, **ΔΕΕ**, 1999, ,με σημειώσεις Λέανδρου **ΛΕΦΑΚΗ**

ΑΠ 2168/1986 **ΝοΒ**,1987, 1247

ΑΠ 1398/2010 Α2' Τμ., **ΔΕΕ**, 2011, 210

ΑΠ 1689/2001, **ΕΕΝ**, 2003 ,128

ΕφαΘ 7351/2001, **ΔΕΕ**,2002,70

ΕιρΣερρών 74/2010 (ειδική διαδικασία), ΔΕΕ, 2010, 937

ΑΠ 269/2001, ΔΕΕ, 2002, 308

ΕφΑθ 2364/2013, ΔΕΕ, 2013, 813

ΑΠ 241/2010, ΧρηΔικ, 2010, 250

ΕφΠειρ 635/2011, ΔΕΕ, 2013, 264

ΑΠ 440/2012 Α2 Τμ., ΔΕΕ, 2012, 1048

ΑΠ 1312/ 1991, ΕλλΔνη, 1992, 1183

ΕφΑθ 968/2011, ΔΕΕ, 2011, 822

ΕφΘεσ 201/2011, ΔΕΕ, 2011, 1282

ΜΕφΑθ 7309/2013, ΔΕΕ, 2014, 357

ΑΠ 162/1998 Στ' Τμ., ΔΕΕ, 1998, 609

ΑΠ 1708/2005 Α' Τμ., ΔΕΕ, 2006, 299

Διαδικτυακή:

Ελληνική:

ΕφΑθ 6741/2007, διαθέσιμη σε:

http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=8966&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203

ΜΠρΧαλ 24/2006 ,διαθέσιμη σε:

http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=713&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203

ΜΠρΧαλ 24/2006 ,διαθέσιμη σε:

http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=713&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203

ΜΠρΘεσ/κης 28734/2005 , διαθέσιμη σε:

http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=2876&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203

ΕφΑθ 10560/ 1996 , διαθέσιμη σε:

http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=5904&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203

ΑΠ 79/2011 ,διαθέσιμη σε:

<http://www.inlaw.gr/gmcms/media/Newsletters/2011/09%202/Newsletter%20%CE%95%CE%BC%C7%80%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CF%8C%209-2011.pdf>

ΑΠ 1575/2005 ΣΤ' Τμ., διαθέσιμη σε: <http://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/7932>

ΑΠ 389/2010, Ζ'Τμ., διαθέσιμη σε:

http://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=0EN13827LWUUXGRIXNPAXYC3RZU3F4&apof=398_2010

ΑΠ 1439/2008 Ε' Τμ., διαθέσιμη σε:

http://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_result.asp?S=2

ΑΠ 1915/2008, Α1 Τμ., διαθέσιμη σε:

http://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=B0p7azZ2fYeaqnrhFl5JxCOePkNDL&apof=1915_2008

ΑΠ 2060/2007, διαθέσιμη σε: <http://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/11569>

ΑΠ 124/2006 ΣΤ' Τμ., διαθέσιμη σε:

http://www.foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=913&catid=1:12&Itemid=192

ΑΠ 1575/2005 ΣΤ' Τμ., διαθέσιμη σε: <http://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/7932>

ΑΠ 2013/2007 Ε' Τμ., διαθέσιμη σε:

http://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=Fk607GT0qc6ehJNs1jKj bhSPUQFMuc&apof=2013_2007

ΜΠρΘεσ/κης 5177/2008, διαθέσιμη σε:

http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=10389&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203

ΑΠ 683/2007 Ε' Τμ., διαθέσιμη σε:

http://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=wFMDnZzx8Hw2MOLrs9TYqHBEWLvUgN&apof=683_2007

ΑΠ 103 /2006 Ε' Τμ. σε:

http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=1318&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203

ΕφΙωαν 21/2006, διαθέσιμη σε:

http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=3389&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203

Άνευ αριθμού απόφαση, διαθέσιμη σε:

http://www.foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=2209&catid=1:12&Itemid=192

Άνευ αριθμού απόφαση, διαθέσιμη σε:

http://www.foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=2209&catid=1:12&Itemid=192

ΕφΙωαν 280/2004, διαθέσιμη σε:

http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=1526&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203

ΕφΘεσ 288/2005 , διαθέσιμη σε:
http://www.foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=747&catid=1:12&Itemid=192

ΕφαΑθ 1677/1991 , διαθέσιμη σε: http://law.tsonoglou.gr/?page_id=426

ΑΠ 574/2005 Ζ' Τμ., διαθέσιμη σε:
http://www.foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=3801&catid=1:12&Itemid=192

ΑΠ 203/ 2010 Ζ' Τμ. , διαθέσιμη σε:
http://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=EVX5CNVV1GZZEA0RZDP3WINNAQ3XV8&apof=203_2010

ΑΠ 263/2008 Α2 Τμ και **ΑΠ** 1031/2007 Α1 Τμ: διαθέσιμες σε:
<http://www.taxheaven.gr/acforum/index.php?showtopic=65677>

Εφ Ιωαν 21/2006, διαθέσιμη σε:
http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=3389&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203

ΑΠ 1231/2005, διαθέσιμη σε: <http://www.taxheaven.gr/acforum/index.php?showtopic=31834>

ΕφαΑθ 5543/2006 , διαθέσιμη σε:
http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=7616&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203

ΑΠ 1824/2006 Δ' Τμ. , διαθέσιμη σε:
http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=1399&catid=1:12&Itemid=192

ΕφΠειρ 672/2004 , διαθέσιμη σε :
http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=4281&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203

ΑΠ 30/2003, διαθέσιμη σε:
http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=6747&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203

ΕφΘεσ 437/2006 , διαθέσιμη σε:
http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=760&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203

ΑΠ 1915/2008 Α' Τμ. , διαθέσιμη σε:
http://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=B0p7azZ2fYeapqnRhF15JxCOePkNDL&apof=1915_2008

ΑΠ 1915/2008 Α' Τμ. , διαθέσιμη σε:
http://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=B0p7azZ2fYeapqnRhF15JxCOePkNDL&apof=1915_2008

ΑΠ 2060/2007, διαθέσιμη σε: <http://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/11569>

ΕφΠατρ 214/2007, διαθέσιμη σε:

http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=5934&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203

ΕφΘεσ 437/2006, διαθέσιμη σε:

http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=760&catid=43:2011-01-13-17-55-51&Itemid=203

Εφαθ 8102/2007, διαθέσιμη σε: http://law.tsonoglou.gr/?page_id=419

ΑΠ 343/2013 , διαθέσιμη σε:

<http://www.karagiannislawfirm.gr/%CE%BD%CE%B5%CE%B1/enechyrikh-opisthografhsh-epitaghs>

ΑΠ 2165/2009 ΣΤ' Τμ, διαθέσιμη σε:

http://www.areiospagos.gr/nomologia/apofaseis_DISPLAY.asp?cd=N9PJS2TTDGNJP5MUF710WBHO484MTP&apof=2165_2009

ΑΠ 1325/2003 Ζ Τμ. , διαθέσιμη σε :

http://www.foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=4270&catid=1:12&Itemid=192

ξένη:

https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JJT_19861218_OGH0002_00700B00713_8600000_000